

Република Србија
АГЕНЦИЈА ЗА РЕСТИТУЦИЈУ

РЕСТИТУЦИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

**Извештај поводом 10 година рада Агенције за реституцију
(од 2012 до 2022. године)**

У Београду, 01.септембра 2022.године

Садржај

I ПОГЛАВЉЕ.....	1
О АГЕНЦИЈИ ЗА РЕСТИТУЦИЈУ	1
1.1.ОПШТИ ПОДАЦИ О АГЕНЦИЈИ ЗА РЕСТИТУЦИЈУ	2
1.2. ИСТОРИЈАТ	6
1.2.1. Увод	6
1.2.2.Основи одузимања	6
1.2.3. Закључак.....	10
1.3. САРАДЊА СА ДРЖАВНИМ ОРГАНИМА	12
1.3.1.Увод.....	12
1.3.2 Сарадња Агенције за реституцију и Пореске управе	13
1.3.3.Сарадња Агенције за реституцију и архива Републике Србије	13
1.3.4. Сарадња Агенције са Управом за пољопривредно земљиште.....	14
1.3.5. Сарадња са Републичким геодетским заводом	15
1.3.6. Сарадња са државним органима електронским путем, Е зуп	15
1.3.7. Закључак.....	16
1.4. ПРУЖАЊЕ СТРУЧНЕ ПОМОЋИ ПОДНОСИОЦИМА ЗАХТЕВА И ОБВЕЗНИЦИМА ВРАЋАЊА.....	17
1.5.ЕВИДЕНЦИЈА ПОДНЕТИХ ЗАХТЕВА И ВАНУПРАВНИ ПРЕДМЕТИ ПО КОЛИМА ПОСТУПА АГЕНЦИЈА ЗА РЕСТИТУЦИЈУ	19
1.6.ОСНОВНА ДЕЛАТНОСТ АГЕНЦИЈЕ – ПОВЕРЕНИ ПОСЛОВИ	20
1.6.1 Решавање по захтевима за враћање одузете имовине, односно обештећење.....	20
1.6.2. Првостепене одлуке	23
1.6.3.ЗБИРНИ ПОДАЦИ О ВРАЋЕНОЈ ИМОВИНИ ПО СВА ТРИ ЗАКОНА.....	23
II ПОГЛАВЉЕ	26
ВРАЋАЊЕ ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ О ВРАЋАЊУ ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ И ОБЕШТЕЋЕЊУ	26
-Статистички приказ враћене имовине -	26
2.1. Преглед донетих одлука у складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу	27
2.2.Преглед враћене имовине у натуралном облику	29
2.3.Обештећење подносилаца захтева за враћање одузете имовине.....	49
2.4.Аутономна покрајина Косово и Метохија	49
2.5.Закључак	50
III ПОГЛАВЉЕ – I ДЕО	51
Извештај о реституцији имовине страним држављанима	51
ВРАЋАЊЕ ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ СТРАНИМ ДРЖАВЉАНИМА ПО ОСНОВУ ЗАКОНА О ВРАЋАЊУ ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ И ОБЕШТЕЋЕЊУ	51
3.1.Уводне одредбе	52
3.2. Преглед поднетих захтева страних држављана	52

3.3. Исход поступка реституције имовине страним држављанима	65
3.3.1 Враћање одузете имовине у натуралном облику	65
3.3.2.Обештећење страних држављана	74
3.3.3.Одбијање захтева за реституцију страним држављанима.....	74
3.4. Закључак о враћању одузете имовине страним држављанима.....	77
III ПОГЛАВЉЕ – II ДЕО	79
Појединачни извештаји о враћању имовине страним држављанима према држављанству подносилаца захтева за реституцију	79
3.1 ИЗВЕШТАЈ О РЕСТИТУЦИЈИ ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА РЕПУБЛИКЕ АУСТРИЈЕ, МАЂАРСКЕ И САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ НЕМАЧКЕ.....	80
Увод.....	80
ЗАХТЕВИ АУСТРИЈСКИХ ДРЖАВЉАНА ЗА РЕСТИТУЦИЈУ ИМОВИНЕ.....	81
ЗАХТЕВИ ЗА РЕСТИТУЦИЈУ ИМОВИНЕ НЕМАЧКИМ ДРЖАВЉАНИМА	84
ЗАХТЕВИ ЗА РЕСТИТУЦИЈУ ИМОВИНЕ МАЂАРСКИМ ДРЖАВЉАНИМА.....	91
Закључак о враћању одузете имовине аустријским, мађарским и немачким држављанима	97
3.2.ИЗВЕШТАЈ О РЕСТИТУЦИЈИ ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА СЈЕДИЊЕНИХ АМЕРИЧКИХ ДРЖАВА.....	100
Преглед поднетих захтева	100
Исход поступка реституције	104
Закључак о враћању одузете имовине америчким држављанима	107
3.3.ИЗВЕШТАЈ О РЕСТИТУЦИЈИ ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА ДРЖАВЕ ИЗРАЕЛ....	108
Преглед поднетих захтева	108
Исход поступка реституције имовине израелским држављанима	111
Закључак о враћању одузете имовине држављанима Државе Израел	113
3.4.РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА АУСТРАЛИЈЕ, ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ, ЈУЖНОАФРИЧКЕ РЕПУБЛИКЕ, КАНАДЕ И НОВОГ ЗЕЛАНДА	113
Збирни преглед поднетих захтева	114
Исход поступка реституције имовине држављанима Аустралије, Велике Британије, Јужноафричке Републике, Канаде и Новог Зеланда.....	118
Закључак о враћању одузете имовине по захтевима аустралијских, британских, канадских и новозеландских држављана.....	123
3.5. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, МАКЕДОНИЈЕ, СЛОВЕНИЈЕ, ХРВАТСКЕ И ЦРНЕ ГОРЕ	124
Збирни преглед поднетих захтева	125
Исход поступка реституције	130
Закључак о реституцији имовине држављанима БиХ, Македоније, Словеније и Хрватске и Црне Горе.....	132
3.6. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА БЕЛГИЈЕ, ИТАЛИЈЕ, ФРАНЦУСКЕ, ХОЛАНДИЈЕ И ШВАЛЦАРСКЕ.....	139
Преглед поднетих захтева	140

Исход поступка реституције имовине белгијским, италијанским, француским холандским и швајцарским држављанима	142
Закључак о враћању одузете имовине по захтевима белгијских, италијанских француских и швајцарских држављана	145
3.7. ИЗВЕШТАЈ О РЕСТИТУЦИЈИ ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА ДАНСКЕ, МАЛТЕ, НОРВЕШКЕ, ШВЕДСКЕ И ШПАНИЈЕ	147
Преглед поднетих захтева	147
Исход поступка реституције	149
Закључак о враћању имовине по захтевима држављана Данске, Малте, Норвешке, Шведске и Шпаније	151
3.8. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА АРГЕНТИНЕ, БРАЗИЛА, ВЕНЕЦУЕЛЕ, МЕКСИКА, ПЕРУА И УРУГВАЈА.....	152
Преглед поднетих захтева	152
Исход поступка реституције	153
Закључак о враћању одузете имовине по захтевима држављана јужноамеричких држава	154
3.9 РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА БУГАРСКЕ, РУМУНИЈЕ, ГРЧКЕ, ЧЕШКЕ, СЛОВАЧКЕ И ТУРСКЕ	155
Преглед поднетих захтева	155
Исход поступка реституције	158
Закључак о реституцији имовине по захтевима држављана Бугарске, Грчке, Румуније, Чешке, Словачке и Турске.....	158
IV ПОГЛАВЉЕ	162
РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ПО ЗАХТЕВИМА ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У АП ВОЈВОДИНИ	162
4.1.ОПШТИ ПОДАЦИ О ПОДНЕТИМ ЗАХТЕВИМА ЗА РЕСТИТУЦИЈУ ИМОВИНЕ ПРИПАДНИЦИМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У АП ВОЈВОДИНИ.....	163
4.2. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ПРИПАДНИЦИМА МАЂАРСКЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ	166
4.2.1.Преглед поднетих захтева.....	166
4.2.2.Исход поступка реституције по захтевима припадника мађарске националне мањине	167
4.3. ХРВАТСКА И БУЊЕВАЧКА НАЦИОНАЛНА МАЊИНА	170
4.3.1 Преглед поднетих захтева.....	170
4.3.2.Исход поступка реституције по захтевима припадника хрватске и буњевачке националне мањине	172
4.4. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ПРИПАДНИЦИМА СЛОВАЧКЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ	174
4.4.1.Преглед поднетих захтева.....	174
4.4.2. Исход поступка реституције по захтевима словачке националне мањине-	175
4.5. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ПРИПАДНИЦИМА РУМУНСКЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ	177
4.5.1. Преглед поднетих захтева.....	177

4.5.2.Исход поступка реституције по захтевима румунске националне мањине	178
4.6. Збирни подаци о враћеној имовини	179
4.7.Закључак	182
V ПОГЛАВЉЕ.....	183
КОНФЕСИОНАЛНА РЕСТИТУЦИЈА	183
Враћање (реституција) имовине у складу са Законом о враћању имовине црквама и верским заједницама	183
5.1 Увод.....	184
5.2.Историјски контекст	184
5.3 Имовина коју потражују цркве и верске заједнице.....	188
5.4. Враћена имовина и решени предмети	190
VI ПОГЛАВЉЕ	198
Враћање одузете имовине у складу са Законом о враћању имовине жртвама холокауста које немају живих законских наследника	198
6.1.Увод.....	199
6.2.Враћање одузете имовине.....	199
6.3.Закључак	205
VII Поглавље	206
ПРАВНА ПИТАЊА У ПОСТУПКУ РЕСТИТУЦИЈЕ.....	206
7.Увод	207
7.1. Правна питања у поступку враћања имовине црквама и верским заједницама	207
7.2.Правна питања у поступку опште реституције.....	220
7.2.1.Пољопривредно земљиште	220
7.2.1/1 Правна питања веза за враћање комасираног земљишта	221
7.2.1/2.Задружна својина која није стечена теретним правним послом	223
7.2.1/3.Арондација	224
7.2.1/4 Закључак.....	227
7.2.2. Грађевинско земљиште	227
7.2.2/1.Закључак.....	231
7.2.3 .Објекти	231
7.2.3/1 Закључак.....	234
VIII ПОГЛАВЉЕ	236
Закључак извештаја о 10 година рада Агенције за реституцију	236
8.Закључак	237

I ПОГЛАВЉЕ

О АГЕНЦИЈИ ЗА РЕСТИТУЦИЈУ

1.1.ОПШТИ ПОДАЦИ О АГЕНЦИЈИ ЗА РЕСТИТУЦИЈУ

Агенција за реституцију (у даљем тексту: Агенција) основана је Законом о враћању одузете имовине и обештећењу („Службени гласник РС“, број 72/2011, 108/2013, 142/2014, 88/2015-одлука УС РС, 95/2018 и 153/2020) ради вођења поступка и одлучивања о захтевима за враћање имовине, односно обештећења, пружања стручне помоћи подносиоцима захтева и обвезницима враћања, вођења евиденције прописане законом, извештавања Владе годишње, преко министарства надлежног за послове финансија, о обављеним пословима из своје надлежности, као и обављања других послова прописаних законом.

Агенција послује у складу са прописима о јавним агенцијама. Она има својство правног лица, са правима, обавезама и одговорностима утврђеним законом и статутом. Уписана је у судски регистар, регистарски уложак бр. 5-1374-00 Привредног суда у Београду.

Општи подаци Агенције за реституцију:

- Седиште: Београд, Коларчева бр. 7.
- Делатност: државних органа (шифра – 8411)
- Матични број: 17822985
- ПИБ: 107409054

По захтеву за враћање имовине Агенција, као јавна агенција, поступак води преко подручних јединица, а у складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу, Законом о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, Законом о отклањању последица одузимања имовине жртвама Холокауста које немају живих законских наследника и законом којим се уређује општи управни поступак.

За обављање послова Агенције за реституцију, у складу са законом, статутом и правилником, образоване су следеће основне унутрашње јединице:

1. Кабинет директора
2. Централна јединица
3. Јединица за конфесионалну реституцију
4. Подручна јединица Београд, Крагујевац, Ниш, Нови Сад
5. Јединица за враћање имовине жртва Холокауста.

Кабинет директора

У Кабинету директора Агенције као посебној унутрашњој јединици, обављају се послови координације рада директора Агенције, заменика директора, директора Јединице за конфесионалну реституцију, директора подручних јединица, обезбеђивања доступности јавности рада Агенције, као и послови протоколарне, организационе и административно-техничке природе од значаја за остваривање функције директора Агенције и заменика директора Агенције, ревизије успешности пословања, финансијске ревизије и ревизије усаглашености, идентификовања и процене ризичних

области, спровођења ревизорске процедуре, укључивања идентификовања и дефинисања предмета ревизије, развијања критеријума, прегледа и анализе доказа, документовања процеса и процедура субјекта ревизије, израде годишњег плана ревизије, сачињавања периодичних и годишњих извештаја за реализоване послове у извештајном периоду, координирања са руководиоцима унутрашњих организационих јединица и екстерним ревизорима.

Кабинетом директора непосредно руководи директор Агенције за реституцију.

Централна јединица

У Централној јединици обављају се послови од заједничког интереса за Агенцију, а који се односе на: усмеравање, организовање и обједињавање рада унутрашњих јединица; припрему програма/плана рада и извештаја о раду Агенције; израду општих и појединачних аката из надлежности Агенције која нису у делокругу осталих унутрашњих јединица; људске ресурсе; јавност рада; набавке и јавне набавке; старање о средствима за рад; праћење рада, аналитичку обраду података и хармонизацију праксе у области враћања имовине и обештећења; израду аналитичких извештаја у вези са поднетим захтевима за враћање имовине и поступком враћања одузете имовине и обештећења; праћење спровођења аналитичких послова у Агенцији, израду извештаја, анализа и упоредних прегледа о траженој и враћеној имовини; вођење евиденција; израду и одржавање информационих система; курирску доставу; препис и фотокопирање документације; пријем, евидентирање, експедовање и архивирање документације; финансијско пословање; процену и обештећење; и друге сродне послове.

У Централној јединици образују се следеће унутрашње организационе јединице:

1) Сектор за координацију и надзор

У Сектору за координацију и надзор обављају се послови усмеравања, организовања и обједињавања рада унутрашњих јединица; праћења остваривања резултата рада Подручних јединица; аналитичке обраде података и хармонизације праксе у области враћања имовине и обештећења; вођења квантитативних података и евиденција о враћеној имовини; припреме плана рада, израде извештаја, анализа и упоредних прегледа о траженој и враћеној имовини и другим аспектима рада; праћења ажурности и квалитета рада свих јединица Агенције које воде поступке и решавају предмете; послови везани за транспарентност података; послови обуке запослених и интерне ревизије рада и донетих одлука; успостављања и усклађивања јединствене праксе у поступању по захтевима за поступак враћања имовине и обештећење; остваривања сарадње из делокруга Сектора са државним органима, организацијама и институцијама; остваривања сарадње из делокруга Сектора са органима јединица локалних самоуправа; остваривања сарадње са надлежним органима и организацијама Европске Уније; сачињавања извештаја о изради и одржавању информационих система; и други сродни послови.

У Сектору за координацију и надзор образују се:

1. Служба за идентификацију имовине у којој се обављају послови: прикупљања катастарских и земљишнокњижних података у сарадњи са надлежним институцијама за поступке враћања имовине и идентификације обештећења, провере катастарских и земљишнокњижних података у поднетим захтевима и утврђивања истовестности имовине чије се враћање захтевом тражи са имовином на терену и у јавној евиденцији

непокретности, решавање проблема идентификације земљишта које је након подржављења комасирано, решавање проблема идентификације имовине у има у којима је у време одузимања важио само пописни катастар, сарађивања са судским вештацима и актуарима који врше идентификацију имовине, проверавања уредности поднетих предлога у погледу података о одузетој имовини и приложене документације о правима на њој, анализирања стања евиденција непокретности и права на њу у време одузимања и у време подношења предлога, предлагање закључака о допуни документације, координација рада Агенције са Републичким геодетским заводом и другим стручним службама у вези са прибављањем података о непокретности, координација са свим подручним јединицама и Јединицом за конфесионалну реституцију.

2. Одељење документације – Писарница у коме се обављају се послови: курирске доставе, фотокопирања документације, пријема, евидентирања, експедовања, стављања у роковник и архивирања документације и други сродни послови, скенирања у јединствену писарничку базу свих докумената која се примају и експедују у предметима враћања одузете имовине и обештећења.

2) Сектор за аналитику

У Сектору за аналитику обављају се послови: израде аналитичких извештаја у вези са поднетим захтевима за враћање имовине и поступком враћања одузете имовине и обештећења, праћења спровођења аналитичких послова у Агенцији, израде извештаја, анализа и упоредних прегледа о траженој и враћеној имовини и другим аспектима рада.

3) Сектор за финансије

Сектору за финансије обављају се послови: финансијског планирања; финансијске оперативе, финансијског пословања, анализе финансијског стања, финансијског извештавања, рачуноводственог пословања и извештавања, контроле финансијског пословања, израде аката директора Агенције у вези са финансијским пословањем и други сродни послови.

4) Сектор за опште и заједничке послове

У Сектору за опште и заједничке послове обављају се послови: организације седница управног одбора Агенције и израде одлука управног одбора Агенције, израде нацрта општих аката Агенције и нацрта уговора које закључује Агенција, израде аката директора Агенције у вези са правима и обавезама запослених, кадровске евиденције о запосленима, заштите права и извршавања обавеза запослених из области радних односа, набавке и јавне набавке, старања о средствима за рад, информатичка и техничка подршка раду Агенције и други сродни послови.

Јединица за конфесионалну реституцију

У Јединици за конфесионалну реституцију обављају се послови који се односе на спровођење поступка и одлучивање о захтевима за враћање имовине црквама и верским заједницама, односно ова јединица спроводи поступак враћања одузете имовине црквама и верским заједницама. Једнако, у току поступка јединица обавља послове прибављања доказа по службеној дужности, у случају кад релевантне исправе постоје, али су подносиоцу захтева недоступне, затим послове пружања стручне

помоћи црквама и верским заједницама и обвезницима враћања имовине, поступа у вези са покренутим управним спором и захтевом за преиспитивање судске одлуке и обавља друге сродне послове из делокруга Јединице.

Подручне јединице Београд, Ниш, Нови Сад и Крагујевац

Надлежност подручне јединице Агенције утврђује се према пребивалишту, односно боравишту бившег власника у Републици Србији у време одузимања имовине. У случају да није могуће одредити месну надлежност на наведени начин, надлежна је подручна јединица Агенције коју одреди директор Агенције.

У Подручној јединици Београд, Крагујевац, Ниш и Нови Сад са седиштем у сваком од наведених градова, обављају се послови који се примарно односе на спровођење поступка и одлучивање о захтевима за враћање имовине и обештећење за е Јединице. Конкретније свака од подручних јединица спроводи првостепени управни поступак враћања одузете имовине у складу са ЗОВИО и Законом о општем управном поступку. У свом раду, свака од подручних јединица организовала је пружање стручне помоћи подносиоцима захтева за реституцију и обвезницима враћања имовине.

Подручне јединице у Београду, Крагујевцу, Нишу и Новом Саду оснивају се за подручја општина према прописима којима се уређује регионални развој.

7) Јединица за враћање имовине жртава Холокауста

Почев од 27. фебруара 2016. године, Агенција обавља и послове који се односе на спровођење Закона о отклањању последица одузимања имовине жртвама холокауста које немају живих законских наследника („Сл. гласник РС“, број 13/2016), те је у том смислу образована Јединица за враћање имовине жртава Холокауста.

У овој јединици обављају се послови који се односе на: спровођење спровођење Закона о отклањању последица одузимања имовине жртвама Холокауста које немају живих законских наследника, односно на вођење првостепеног управног поступка у коме се одлучује о захтевима за враћање имовине одузете припадницима јеврејске заједнице који немају законских наследника и враћање одузете имовине организацијама које су у време одузимања биле у функцији јеврејске заједнице, за имовину која је одузета на подручју Републике Србије за време Холокауста. У току спровођења поступка ова, као и свака јединица обавља послове прибављање доказа по службеној дужности у случају кад релевантне исправе постоје, али су подносиоцу захтева недоступне, поступа по редовним и вандреним правним лековима. Једнако, и у овој јединици рад је организован тако да подразумева и пружање стручне помоћи јеврејским општинама и обвезницима враћања имовине.

1.2. ИСТОРИЈАТ

1.2.1. Увод

Да би се у потпуности разумео поступак реституције, његов значај, домашај као и смисао, нужно је и неопходно осврнути се на историјски контекст и дешавања која су довела до потребе за реституцијом.

Наиме, самим Законом о враћању одузете имовине и обештећењу у члану 1. дефинише се његово поље примене као и његов делокруг, тако што је прописано да се њиме уређују услови, начин и поступак враћања одузете имовине и обештећења за одузету имовину, која је на територији Републике Србије применом прописа о аграрној реформи, национализацији, секвестрацији, као и других прописа, на основу аката о подржављењу, после 9. марта 1945. године одузета од физичких и одређених правних лица и пренесена у општенародну, државну, друштвену или задружну својину.

Након Другог светског рата, започела је институционализација социјализма која је подразумевала корените и дубоке политичке, социјалне, али и економске промене. Нова држава постаје утемељена на доминацији општенародне, државне, а касније и друштвене својине и потискивању односно скором укидању приватне својине. У том циљу, у послератном периоду доношени су бројни прописи који су за циљ имали одузимање приватне имовине од власника (подржављење имовине) и потпуну својинску трансформацију на државном нивоу, на који начин се успоставила потпуна доминација општенародне имовине. Конкретније, доношењем прописа који су представљали мере одузимања имовине по различитим основама, променио се режим власништва, те је имовина у значајном обиму прешла из приватноправног власништва физичких или правних лица у општенародну, друштвену, задружну својину.

У зависности од сврхе која се конкретно желела постићи, варијале су и мере односно основи одузимања, те је тако, примера ради, Законом о конфискацији имовине и извршењу конфискације (Службени лист ДФЈ број 40/45) одузимања имовина као казнена мера лицима осуђиваним за различита кривична дела, Законом о аграрној реформи и колонизацији одузимања је пољопривредно земљиште које је, између осталог, представљало вишак обрадиве земље земљорадничких поседа изнад законом одређеног максимума, а све то са циљем додељивања земље земљорадницима који немају земље или је имају недовољно, чиме се остваривало прокламовано начело да земља припада онима који је обрађују.

Свака од наведених мера, односно сваки од наведених основа одузимања водио је различитој правној судбини како предмета одузимања тако и лица која је погађало, што се одразило и на различито поступање данас у поступку реституције. У том смислу, неопходно је издвојити неколико најважнијих мера и основа одузимања, ради потпунијег и подробнијег разумевања како историјског контекста тако и реституције данас.

1.2.2. Основи одузимања

А) Конфискација и секвестрација

Конфискација имовине је мера која представља принудно одузимање без накнаде у корист државе целокупне имовине (потпуна конфискација) или тачно одређеног дела имовине (делимична конфискација), лица које је као учинилац кривичног дела осуђено на казну конфискације, због чега ова мера представља репресивну, казнену меру везану за личност.

За разлику од конфискације, секвестрација представља меру привременог одузимања имовине лица за које постоји основана претпоставка да ће против њега бити

изречена конфискација и преношење управе над том имовином на државни орган надлежан за управу имовином, у циљу обезбеђивања имовинских интереса државе. Иако дефинисана као привремена мера, која је претходила конфискацији, секвестар је често представљао једину меру којом је имовина стављена под контролу државне управе, а имовина никад није бивала формално конфискована.

Правни оквир конфискације садржан је у више прописа и закона, и то:

1. **Одлука о прелазу у државну својину непријатељске имовине, о државној управи над имовином неприсутних лица и о секвестру над имовином коју су окупаторске власти присилно отуђиле ("Службени лист ДФЈ", број 2/45)-** којим је *ex lege* конфискована сва имовина Немачког Рајха и његових држављана у Југославији, фолксдојчера, ратних злочинаца и њихових помагача,

2. **Закон о конфискацији имовине и о извршењу конфискације ("Службени лист ДФЈ", број 40/45) и Закон о потврди и изменама и допунама Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације ("Службени лист ФНРЈ", бр. 61/46 и 74/46),**

3. **Закон о прелазу у државну својину непријатељске имовине и о секвестрацији над имовином одсутних лица ("Службени лист ФНРЈ", бр. 63/46 и 74/46),**

4., **Закон о одузимању ратне добити стечене за време непријатељске окупације ("Службени лист ДФЈ", број 36/45) и Закон о потврди и изменама и допунама Закона о одузимању ратне добити стечене за време непријатељске окупације ("Службени лист ФНРЈ", број 52/46),**

5., **Закон о сузбијању недопуштене трговине, недопуштене шпекулације и привредне саботаже ("Службени лист ФНРЈ", бр. 56/46 и 74/46),**

као и других прописа.

О присутности ове мере говори податак да се према пописима индустрије 1945.године у рукама државе већ налазило 82% индустрије, од чега је 55% одузето конфискацијом, а 27% је стављено под секвестар.

Б) Аграрна реформа и колонизација

Аграрна или земљишна реформа представља скуп мера усмерених на редистрибуцију аграрних ресурса једне земље, која укључује промену закона, прописа и обичаја у вези са власништвом над земљиштем.

У периоду након Другог светског рата, спроведена је аграрна реформа по Закону о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији („Службени гласник НРС“, бр.39/45 и 4/46), која је укључивала одузимање великих поседа пољопривредног и шумског земљишта, те су на тај начин у државну својину као општенародна имовина прешли земљишни поседи у својини банака, предузећа, акционарских друштва и других правних лица, верских институција и поседи задужбина којима је одузиман вишак преко 10 хектара, а све закључно са физичким лицима. Овим законом био је прописан аграрни максимум од 35 хектара обрадиве земље по једном земљораднику, те им је све преко тога одузимано, као и неземљорадницима којима је одузиман вишак обрадиве земље. Непокретности и добра, подржављена применом ове мере, одузимана су са свим зградама и постројењима. Један циљ оваквог одузимања остварен је тако што је на основу овог закона формиран земљишни фонд од преко 1.600.000 хектара земљишта, који је подељен на око 180.000 месних интересената, 70.000 беземљаша и око 66.000 колониста, док је са друге стране јасно да је ова мера са свим својим социјалним и правним последицама које носи, посебно у условима социјализма, имала изражену идеолошку позадину. Њоме су се у корену преуредили аграрни и

земљораднички односи свих субјеката те у потпуности променио својински режим. Као доказ обимности и значаја ове мере, довољно је сагледати само да је цела државна структура тадашње нове власти била ангажована на реализацији тог задатка, формирањем посебног Министарства за аграрну реформу и колонизацију. Иако статистички подаци о обимности одузетих поседа нису потпуно поуздани, може се као извесно узети да је земљишни фонд створен аграрном реформом, као што је напред наведено, износио преко 1,5 милиона хектара, што све јасно говори о правном, социолошком, економском и идеолошком домаћају ове мере.

В) Национализација

Национализација је поступак којим се имовина у својини физичких или правних лица принудно одузима, уз накнаду или без ње, а на основу акта донетог од стране државе и преноси у њено власништво.

Национализација је у Србији и ФНР Југославији спровођена у периоду 1946 - 1958. године, у три таласа: прво је 1946. године извршено подржављење значајнијих приватних привредних предузећа, затим су 1948. године национализована сва друга предузећа у осталим привредним гранама, и коначно 1958. године извршено је подржављење стамбених и пословних зграда, станова и пословних просторија, као и грађевинског земљишта, а на основу следећих закона:

1. Закон о национализацији приватних привредних предузећа („Службени лист ФНРЈ“, бр.98/46 и 35/48).

Овим законом национализована су и прешла у државну својину сва приватна привредна предузећа у 42 привредне гране, набројане у члану 1. Закона. Национализација је обухватила сву покретну и непокретну имовину предузећа, као и сва имовинска права која им припадају или служе њиховој сврси, као што су патенти, лиценце, службености, рударска права и др. Актом национализације приватно предузеће *ex lege* постаје државно привредно предузеће и наставља да послује саобразно Основном закону о државним привредним предузећима.

Применом тог закона ни једно предузеће које је било од значаја за привреду ФНР Југославије, без обзира на величину, није остало у приватним рукама, тако да је овај закон довршио започети процес подржављења индустрије која је већ била великим делом конфискована. Под удар национализације дошла су и друга предузећа: сва кредитна и осигуравајућа друштва, сви рудници и предузећа за рударска истраживања, све електричне централе, железничка предузећа и постројења, болнице, јавна купатила, бање и лечилишта са припадајућим зградама и инсталацијама, све штампарије, сви приватни комерцијални магацини и подруми заједно са припадајућим уређајима, сви биоскопи, као и сва друга индустријска, трговачка, транспортна и грађевинска предузећа, хотели и други објекти за које држава оцени да их треба подржавити. Заједно са национализованим предузећем, у државну својину прелазе и права индустријске својине бившег власника предузећа.

Тиме је окончана национализација у привреди. Више није било индустријских предузећа у приватној својини већ једино у државном сектору привреде. Такође, приватних предузећа није више било ни у области банкарства, осигурања, трговине на велико, саобраћаја, транспорта, искоришћавања бања и лековитих вода. Извршена је и национализација приватних трговачких и угоститељских радњи (укупно 2.593 радње).

2. Закон о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта („Службени лист ФНРЈ“, бр.52/58)

Десет година после национализације приватних привредних предузећа, национализација приватне имовине на законодавном плану окончана је ступањем на снагу тог закона, на основу кога су национализоване и прешле у друштвену својину најамне стамбене зграде и пословне зграде у приватној својини грађана, грађанских правних лица, друштвених организација и других удружења грађана преко одређеног својинског максимума утврђеног законом. Законом је био предвиђен минимум стамбених и пословних објеката који се може оставити у својини грађана и других наведених лица. Законом су национализоване и сва грађевинска земљишта, било да су изграђена или неизграђена, која се налазе у ужим грађевинским рејонима градова и насељима градског карактера.

Национализовано је и земљиште на ком се налазе зграде које нису национализоване, са правом сопственика те зграде да бесплатно користи земљиште које покрива та зграда и земљиште које служи за редовну употребу те зграде, све док на том земљишту постоји зграда.

Примењена у стварном животу, ова одредба довела је до тога да једно лице остварује различите облике права својине на објекту и земљишту, јер је објекат остајао у приватној својини, а на земљишту је постојало само право „бесплатног коришћења“. Резултат оваквог раздвајања за последицу је имало својеврстан раскол у начелу *superficies solo cedit*, које постоји још од римског права, те је на овај начин створена специфичност нашег правног система, који је створио велике потешкоће како у даљем правном животу тако и данас у реституцији.

Г) Експропријација и одузимање по другим основима

Експропријација је правни институт који дозвољава прелаз непокретности из приватне у државну својину због општег интереса.

Експропријација, као једна од ретких мера која постоји и данас, у послератном периоду започела је на основу **Основног Закона о експропријацији и његовим каснијим бројим изменама - Основни закон о експропријацији ("Службени лист ФНРЈ", бр. 28/47, 12/57 и 53/62 и "Службени лист СФРЈ", бр. 13/65, 5/68, 7/68 и 11/68).**

Одузимање приватне својине у јавном интересу, како би се она најједноставније могла дефинисати значило је да су поседи приватних власника могли бити експроприсани, када год је то било процењено као неопходно, односно у општем интересу. Сам Закон је дефинисао да „непокретна имовина и права на непокретној имовини се могу експроприсати када то тражи општи интерес у циљу извођења корисних радова за сврхе друштвено-економског и културног подизања и развоја народа“, а да се „експропријација може вршити у корист државе за потребе савезних органа, установа и предузећа, као и за потребе органа, установа и предузећа народних република, аутономне покрајине, аутономне области и административно-територијалних јединица, као и у корист задруга, задружних и других организација и радног народа.

Иако би се из наведеног могло закључити да је мера експропријације, у односу на друге основе подржављења, била оправдана јер је вршена у општем интересу, као што је изградња путева, школа, болница, паркова, стамбених насеља и другог, што је несумњиво у општем друштвеном интересу, ипак су због широког тумачења појма општег интереса, предмет експропријације биле и непокретности које су експроприсане ради испуњења парцијалних интереса.

Када се на то дода (не)постојање „правичне“ накнаде која је исплаћивана експропријатима, а која је била далеко од било какве тржишне, па самим тим и

правичне вредности, јасно је да је и ова мера, умногоме, била слична свим осталим основама одузимања.

Приватна својина одузима се и по другим основама, као на пример по Закону о откупу приватних апотека, на основу ког је апотеке од приватних лица (са лековима, уређајима и осталим материјалом) преузела држава, као и на основу још много донетих закона који су сви за циљ имали укидање приватне својине, односно подржављење и успостављање новог својинског режима општенародне имовине. Политички и уставни императив ФНР Југославије био је стварање тзв. општенародне имовине, тј. имовине у рукама државе коју је она затим, у складу са општим и генералним државним плановима, усмеравала у одређене привредне гране и државна предузећа.

1.2.3. Закључак

Овакав кратак и сажети приказ мера које су погодиле како физичка, тако и правна лица, верске заједнице и остале којима је одузета имовина, довољан је да се закључи да је њима створен један нови социолошки, политички и економски концепт државе која је почивала на општенародној имовини. Међутим, протоком времена, показало се да друштвена својина, као идеолошко-политички предзнак социјалистичке Југославије, није била компатибилна нити способна за нови поредак тржишне привреде и тржишну утакмицу. Стога, јавила се потреба да се друштвена својина радикално, структурно и власнички измени. Законодавац се определио за парцијалну реституцију, по врсти ствари и по субјектима. Први реституцијски закон је био Закон о условима и начину враћања имовине стечене радом и пословањем задруга и задругара после 1. јула 1953. године¹, који је ступио на снагу 15. августа 1990. године. Република Србија је једна од првих у Европи и прва у СФР Југославији започела враћање одузетог права својине на стварима². Иако Устав Републике Србије из 1990. године³ нигде, ни једном речју, изричито није помињао право на враћање одузетог права својине на стварима, односно обавезу законодавца да уреди реституцију, он је ипак био правна подлога за доношење неколико закона⁴ који су добрим делом уредили ту област,

¹ „Сл. гласник СРС“ бр. 46/1990

² Потом је денационализација законски регулисана у Словенији Законом о денационализацији из 1991. године, којим је, уз одређене изузетке прописане у члану 9. Закона, предвиђено враћање имовине физичким лицима, правним лицима која су имала седиште на територији Словеније у време подржављења, а пословала на истој територији приликом ступања на снагу закона, као и враћање имовине црквама и другим верским заједницама. Дакле, Словенија је донела један општи закон о денационализацији. Знатно касније законе су донеле Хрватска и Македонија, док је у Републици Српској доношење закона спречено од стране тзв. Високог представника. Црна Гора се, као и Србија, определила за фазну денационализацију, па је поред савезног Закона о задругама, који је важио и на њеној територији као чланици Федерације, Црна Гора донела и Закон о начину и условима враћања имовине стечене радом и пословањем земљорадничких задруга и задругара после 1. јула 1953. године, који је поред истог назива као и закон у Републици Србији са њим и садржински готово подударан. Процес законског уобличавања денационализације се, за сада, у Републици Црној Гори завршава са Законом о повраћају одузетих имовинских права и обештећењу. Република Црна Гора није, међутим, до данас регулисала питање враћања имовине црквама и верским заједницама.

³ „Сл. гласник РС“ бр. 1/1990

⁴ Закон о начину и условима признавања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа („Сл. гласник РС“ бр. 18/1991, 20/1992 и 42/1998), Закон о враћању утрина и пашњака селима на коришћење („Сл. гласник РС“ бр. 16/92), Закон о изменама и допунама Закона о расправљању имовинских односа насталих самовласним заузећем земљишта у друштвеној својини („Сл. гласник РС“ бр. 50/1992), Закон о задругама („Сл. лист СРЈ“ бр. 41/1996 и 12/1998 и „Сл.

превасходно у погледу права ранијих титулара на земљишту. О реституцији се, са аспекта Устава Републике Србије из 1990. године, изјаснио и Уставни суд у својој одлуци бр. ИУ-256/2005⁵ наводећи да „Устав Републике Србије не предвиђа денационализацију, односно не конституише право ранијих власника на повраћај имовине, нити гарантује било које својинско овлашћење ранијих власника на одузетој имовини. Устав, међутим, не искључује могућност повраћаја одузете имовине, односно остваривање права на обештећење, па стога законодавац ово питање може регулисати законом“⁶. И одредбе Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама су биле предмет оцене Уставног суда, који својим решењем ИУз бр. 119/2008 од 20. априла 2011. године⁷, није прихватио иницијативе за покретање поступка за утврђивање неуставности и несагласности са потврђеним међународним уговорима одредаба Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, чиме је „отворен пут“ за доношење општег закона о реституцији, што је нешто касније и учињено доношењем Закона о враћању одузете имовине и обештећењу. Уставни суд у напред наведеном решењу ИУз бр. 119/2008 од 20. априла 2011. године налази: „Правни основ за уређивање ове материје садржан је у начелу владавине права из члана 3. Устава и одредбама Устава које гарантују основна људска права, као и у одредбама које утврђују овлашћење законодавца да уређује област имовинскоправних односа. Сагласно одредбама члана 97. став 1. тач. 7. и 17. Устава, законом се уређују, поред осталог, својински, облигациони односи и заштита свих облика својине, а то значи и уређивање стицања и престанка права својине, као и промене својинских односа у складу са уставним одредбама којима су уређени основни принципи тих односа. Члан 86. Устава одређује да се постојећа друштвена својина претвара у приватну својину под условима, на начин и у роковима предвиђеним законом (став 2.), као и да се средства из јавне својине отуђују на начин и под условима утврђеним законом (став 3.). На овај начин, по оцени Уставног суда, Устав допушта могућност да се на друштвеној, односно државној својини насталој оригинарним начином стицања својине - актом државе (законом, подзаконским актом или појединачним актом) може, актом државе (у овом случају законом), променити облик својине, тј. да може бити враћена у приватну својину, под условима које прописује закон. Уставни суд је оценио да је уређивање услова, начина и поступка враћања имовине, која је на територији Републике Србије одузета од цркава и верских заједница, као и од њихових задужбина и друштава, применом прописа о аграрној реформи, национализацији, секвестрацији и других прописа који су донети и примењивани у периоду од 1945. године, као и свим другим актима којима је вршено одузимање те имовине без тржишне накнаде, оспореним Законом извршено у оквиру наведеног уставног овлашћења из члана 97. тачка 7. Устава, према коме Република Србија уређује и обезбеђује својинске и облигационе односе и заштиту свих облика својине. Такође је, у оквиру ове уставне надлежности, законодавни орган био овлашћен да, уређујући наведена питања, утврди и ко су, у зависности од начина и услова стицања својине, обвезници враћања непокретности, односно исплате новчане накнаде, односно да су то, у конкретном случају, Република Србија, привредно друштво и друго

гласник РС“ бр. 34/2006) и Закон о планирању и изградњи из 2003. године (в. одредбе члана 79. став 4. и члана 84.).

⁵ „Сл. гласник РС“ бр. 27/2006

⁶ Уставни суд је у својој одлуци У бр. 161/2001 од 10. марта 2005. године оценио да Уставом није извршена денационализација, није прописана обавеза законодавца да то учини, нити је утврђена забрана прописивања својинске промене те врсте, те је стао на становиште да се у оквиру постојећих уставних овлашћења, законом могу уређивати услов и начин стицања, престанка, па и повраћаја права својине.

⁷ Сл. гласник РС“ бр. 44/2011

правно или физичко лице које је у моменту ступања на снагу овог закона власник одузете имовине, као што је одређено одредбом члана 3. став 1. тачка 3), а ближе прописано одредбама члана 7. Закона, које су изричито оспорене у другој иницијативи.“.

Ни важећи Устав Републике Србије из 2006. године, ни Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода⁸ изричито не помињу право на враћање права својине на стварима⁹, па је ствар законодавне политике да ли ће питање реституције уредити са једним или више закона. Право на реституцију није, дакле, Уставом зајемчено право, већ право чија се садржина, обим и начин остваривања прописују законом. У време важећег Устава Републике Србије¹⁰ донет је, поред Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, као општег или „кровног“ реституцијског закона, још и Закон о планирању и изградњи из 2009. године, којим је путем конверзије права коришћења у право својине на грађевинском земљишту враћено, у одређеним случајевима, право својине и бившим власницима или њиховим наследницима, као и 2015. године нови и сада важећи Закон о задругама¹¹, који питања тзв. задружне реституције регулише у одредбама чл. 107-112.

Последица доношења свих закона којима је регулисано питање реституције у Републици Србији, огледа се у редифинисању односа државе према обликовању својинско правних односа и поштовању права приватне својине.

1.3. САРАДЊА СА ДРЖАВНИМ ОРГАНИМА

1.3.1. Увод

У циљу остваривања своје примарне надлежности, вођења првостепеног, вишестраначког, управног поступка, Агенција за реституцију уско сарађује са другим државним органима, од којих у многоме њен рад и зависи.

Наиме, враћање одузете имовине и обештећење представља посебан поступак у коме се утврђује постојање одлучних чињеница, односно испуњеност нужних, законских услова за доношење било које врсте одлуке у управном поступку, како мериторне (којим се поступак у делу или у целини окончава), тако и процесне. Утврђивање одлучних чињеница одвија се кроз прибављање исправа у којима су такве чињенице садржане, а које се налазе у поседу различитих државних органа.

У том циљу, Агенција за реституцију сарађује са општинским, односно градским управама, јединицама локалне самоуправе и њиховим одељењима:

⁸ „Сл. лист СЦГ-Међ. уговори“ бр. 9/2003, 5/2005 и 7/2005, „Сл. гласник РС-Међ. уговори“ бр. 12/2010 и 10/2015

⁹ Уставни суд у већ поменутом решењу ИУз 119/08 од 20. априла 2011. године, одлучајући о иницијативи за оцену уставности Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама констатује: „Конвенција (Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода-прим. аут.) гарантује право несметаног уживања имовине, које подразумева и забрану одузимања, односно ограничавања права својине и других имовинских права по било ком основу без накнаде. Како се Конвенција не примењује ретроактивно, њоме се стога не утврђује обавеза државе у погледу отклањања повреде права својине која је могла настати пре њеног ступања на снагу. Појам имовине, у смислу одредаба Конвенције, обухвата не само право својине на непокретним и покретним стварима и улагања на њима, већ и потраживање на основу кога се има легитимно очекивање да се може стећи ефективно уживање неког имовинског права. Међутим, ове одредбе Конвенције гарантују права само у односу на постојећу имовину и не укључују право на стицање имовине, јер имовина не постоји све док се над њом не може успоставити потраживање. Нада да ће се признати старо имовинско право, које се већ дужи временски период није могло ефективно уживати, не представља имовину у смислу одредаба наведене Конвенције“.

¹⁰ „Сл. гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021

¹¹ „Сл. гласник РС“ бр. 112/2015

имовинско-правним, грађевинским, одељењима за легализацију итд. Једнако, Агенција за реституцију исправе прибавља и од Републичког геодетског завода, Пореске управе, архива, како државних тако међуопштинских и градских.

Сваки од ових државних органа представља по једну карику у дугом, уско испреплитаном ланцу управног поступка, без које, само окончање поступка и рад целе Агенције не би био могућ.

1.3.2 Сарадња Агенције за реституцију и Пореске управе

У поступку утврђивања права на обештећење, рад Агенције за реституцију у потпуности је ослоњен на Пореску праву и од ње зависи, те она постаје саставни и незаменљиви „учесник“. Наиме, када Агенција утврди на које непокретности корисник остварује право, а оне не могу бити предмет натуралног враћања, процену тржишне вредности врши Пореска управа. Како тржишна и прометна вредност најчешће представља основицу обештећења, на основу које се израчунава крајњи износ обештећења, путем коефицијента, јасно је да је улога Пореске управе у овом делу поступка кључна и незаобилазна.

Ради остваривања овакве сарадње, још на почетку свог рада, Агенција за реституцију закључила је са Пореском управом Протокол о сарадњи бр. 211/2012 од 12.04.2012. године. На основу оваког Протокола, као и на основу члана 167. став 3. Закона о пореском поступку и пореској администрацији, а у складу са чланом 32. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу („Сл.Гласник РС“ 72/2011 и 108/2013), Пореска управа донела је Упутство за утврђивање вредности одузетих непокретности број 464-273/2012-18 од 06.11.2013. године.

Наведеним актима прецизно се дефинишу услови и начини процене вредности имовине, а све у циљу бржег и ефикаснијег остваривања права на обештећење од стране корисника реституције.

У вези са тим, посебно се истиче досадашња устаљена сарадња Агенције са Министарством финансија- Пореском управом, која, упркос великом броју захтева које добија од Агенције, свом раду приступа професионално.

1.3.3.Сарадња Агенције за реституцију и архива Републике Србије

У току поступка, од посебног значаја је сарадња са архивима, како државним тако и међуопштинским, општинским и градским, будући да они чувају најстарију грађу, односно документе без којих, најчешће, није ни могуће започети поступак реституције. Почетни корак у поступку враћања имовине јесте постојање акта о подржављењу- исправе из које се тачно види- на основу ког прописа, које године, ком лицу је која имовина одузета.

Овакви акти датирају из периода након Другог светског рата, и често их је јако тешко прибавити. У том смислу, поступак враћања одузете имовине са собом носи велики број изазова и специфичности, имајући у виду да је од тренутка одузимања имовине у некадашњој ФНРЈ или СФРЈ до тренутка доношења Закона о враћању одузете имовине прошло више од пола века. Из наведеног разлога, сарадња са архивима Републике Србије, као органима који су задужени за чување старе архивске грађе представља важну окосницу поступка реституције.

Као један од примера изразито успешне сарадње истиче се свакако сарадња Агенције за реституцију са Војним архивом током 2016.године, ком приликом је формирана База података припадника окупационих снага на територији Републике Србије током Другог светског рата.

Наиме, околност да ли је једно лице било припадник окупационих снага на територији Републике Србије је одлучна чињеница у поступку реституције, јер у случају потврдног одговора, његови наследници данас не могу остварити право на враћање одузете имовине ни обештећење, у складу са одредбама члана 5. став 3. тачка 3. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Из наведеног разлога, формирање овакве Базе која садржи основне податке о лицу које је осуђено и коме је имовина одузета у поступку конфискације- име, презиме, датум рођења, место и број досијеа, представља како неопходан тако и изразито олакшавајући корак у поступку враћања имовине.

Агенција, приликом одлучивања по оваквим захтевима, у сарадњи са Војним архивом прибавља податке да ли се лице налази на листи припадника окупационих снага, те прибавља његов досије, и коначно на основу свих података доноси мериторну одлуку по захтеву.

Због свега наведеног, јасно се уочава значај сарадње овог органа са архивима, који, иако често оптерећени великим обимом посла, а малим бројем запослених, успевају да остану изузетно ажурни и доследни у свом послу.

На овом месту треба истаћи да је на почетку спровођења поступка реституције у Републици Србији, од стране дипломатских представника страних држава, чији држављани су били заинтересовани за поступак реституције постајала бојазан да надлежни архиви у Републици Србији неће бити спремни за сарадњу, што се показало као потпуно неоправдано. Наиме, у пракси се испоставило да су наши архиви најтранспарентнији у раду у односу на архиве осталих европских држава, те да би без њиховог тако ажурног поступања и изузетне сарадње, спровођење поступка реституције било знатно отежано, па у неким случајевима чак и немогуће.

1.3.4. Сарадња Агенције са Управом за пољопривредно земљиште

Управа за пољопривредно земљиште, као орган у саставу Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, представља још један пример ефикасне сарадње међу државним органима, имајући у виду да је Агенција са њом остварила свакодневну, промптну и професионалну сарадњу.

Као један од предмета враћања у поступку реституције издваја се враћање комасираног пољопривредног земљишта, који са собом носи одређена одступања и специфичности. У овој врсти поступка, одузето пољопривредно земљиште бива предмет извођења доказа вештачењем, а враћање парцела врши се са одговарајуће Листе катастарских парцела које се налазе у државној својини.

Податке о катастарским парцелама у државној својини, у складу са чл. 3 ст. 2 Уредбе о критеријумима за утврђивање површине пољопривредног и шумског земљишта у поступку враћања одузете имовине („Сл. гласник РС“, бр. 29/18), сачинила је Управа за пољопривредно земљиште, а посебно се издвајају они за АП Војводину и посебно за Централну Србију и Београд. У изради оваквог пројекта учествовао је и овај орган, а све ради олакшавања вођења поступка реституције који постаје ефикаснији и транспарентнији.

Посебно је потребно истаћи да на упите Агенције за реституцију о евентуалном давању пољопривредног земљишта у закуп, Управа одговара истог дана, што доприноси бржем решавању захтева за реституцију и враћања права својине на пољопривредном земљишту.

У остваривању своје надлежности у погледу вођења евиденција, Агенција за реституцију на свом сајту објављује и редовно ажурира Централизовану базу комасираних катастарских парцела које су враћене или предложене за враћање.

1.3.5. Сарадња са Републичким геодетским заводом

Овај државни орган републичког ранга је такође један од органа без чије сарадње целокупан поступак реституције не би био могућ, нити изводљив. За сваку непокретност, која је предмет захтева за реституцију, орган мора утврдити у ком својинско-правном режиму се данас налази, односно да ли је у државној, јавној својини, или је пак од тренутка одузимања до данас била предмет отуђења и правних послова. На основу оваквих чињеница орган утврђује врсту права која се може остварити- натурално враћање или обештећење.

Први кораци ове сарадње успостављени су још у самом почетку рада Агенције, на основу Протокола о пословно-техничкој сарадњи 01 бр. 95-176/12 од 04.07.2012. године, којим су уређени односи између страна потписница, а у циљу приступа бази података овог органа закључен је и Уговор о приступу подацима катастра непокретности бр. 446-06-011-133/13-01, дана 26. јуна 2013. године. Ажурирање корисничких налога запослених у Агенцији за реституцију који имају приступ овој бази података (укупно 117 запослених), извршено је децембра 2016. године. Током 2022. године није било промена у овом сегменту.

Између ова два органа сарадња је успешно настављена током свих година постојања Агенције, а крунисана је успостављањем електронске сарадње на порталу Е управе.

1.3.6. Сарадња са државним органима електронским путем, Е зуп

Вредно је пажње истаћи да Агенција за реституцију, своју сарадњу са другим државним органима остварује и електронским путем, односно путем електронског управног поступања, разменом података преко Портала Е управе. Оваква комуникација и сарадња води бржем, једноставнијем и транспарентнијем поступању управних органа у процесу модернизације јавне управе и јавних сервиса.

Агенција за реституцију, као првостепени управни орган, део јавног сервиса за грађане и део јавне управе, такође је свој рад оптимизовала тако да постане део модерне јавне електронске управе.

У складу са Законом о електронској управи као и подзаконским актима донетим на основу њега, Агенција се прикључила Систему за размену података (СРП), Е- зуп, на порталу Е управе, путем којег остварује сарадњу са органима као што су МДУЛС (Министарство државне управе и локалне самоуправе), МУП, РГЗ.

Путем Портала сарадња ових органа је инстантна, односно велики број података постаје доступан „на клик“ позивањем доступних веб сервиса. За све податке о којима се води службена евиденција у *електронском облику*, успостављени су веб сервиси који постају доступни органима коју уђу у овакав систем размене података на Порталу. На практичном примеру то значи да подаци, садржани на пример у Изводу из матичне књиге рођених, постају доступни у року који се мери у секундама, позивањем веб сервиса, односно „на клик“.

Сарадњу у погледу веб сервиса Агенција за реституцију успоставила је са МДУЛС- у погледу извода из матичне књиге рођених, умрлих, венчаних, МУП- у погледу Уверења о држављанству, РГЗ, Службом за катастар непокретности-у погледу претраге базе непокретности по Листу непокретности, по катастарској парцели и по матичном броју грађана.

Комуникација органа у домену електронског управног поступања одвија се и разменом поднесака електронским путем, која носи са собом велики број предности, олакшица и погодности. Конкретније, сарадња државних органа на порталу Е управе није ограничена само на веб сервисе, већ се дозвољава комуникација органа електронским поднесцима унутар портала, којима органи захтевају достављање најразличитијих података потребних за доношење одлуке.

Наиме, овакво размена података органа подразумева значајно краће рокове, како у домену доставе, која је електронска, а тиме и инстантна, тако и у домену одговора, имајући увиду да рокови не прелазе периоде од 15 дана. Код таквог начина сарадње државних органа, предности су небројене, а посебно су од значаја за основне носиоце јавне управе- грађане, којима поступак постаје транспарентнији, доступнији и у многоме ефикаснији.

У циљу успостављања овакве сарадње, те уласка у систем СРП, Агенција је, као и сви други органи, уз помоћ и консултације са Канцеларијом за ИТ Владе Републике Србије, предузела велики број правних и техничких корака. Спровођење поступка набавке електронских сертификата који омогућавају приступ и идентификацију на Порталу, затим унутрашња организација, именовање и расподела запослених у нове корисничке улоге на Порталу (администратори/извршивачи/ обрађивачи), обука свих запослених у Агенцији, континуирана размена поднесака са свим органима са којима се успоставља сарадња су само неки од корака који су били неопходни како би се развио овај нови концепт вођења управног поступка и створило електронско управно поступање.

Као што у сваком поступку, подухвату и подвигу постоје тачке спотицања, тако и у овом, једнако постоје проблеми и потешкоће са којима се Агенција сусреће. Модернизација рачунара и техничке опреме је основни и најважнији корак који захтева побољшање, како би коришћење Портала Е управе постало доступније свим запосленима и тиме се отклониле досадашње потешкоће у његовом коришћењу.

Током 2022. године, Агенција ће успостављати сарадњу са оним органима који су ушли у Систем за размену података (СРП) и то са сваким органом понаособ (локалне самоуправе, историјски архиви, основни судови и др.), како би обезбедила електронску размену поднесака, а ради прибављања документације неопходне за мериторно одлучивање по поднетим захтевима.

Агенција се ради реализације ових услуга обратила и Пореској управи од које зависи рад Агенције у предметима обештећења, како је горе детаљно објашњено. Међутим, од наведеног органа је добијен одговор да они, иако су ушли у систем СРП, немају могућности да по захтевима за процену вредности одговарају електронски, путем Портала, већ да и даље остаје опција размене писаних поднесака путем пошта, која у појединим случајевима подразумева дугачак период чекања на одговор.

1.3.7. Закључак

На основу свега изнетог, закључак се намеће да је Агенција за реституцију у свом раду, током свог целокупног трајања и постојања остварила ефикасну сарадњу са великим бројем државних органа. Овај аспект постојања Агенције допринео је њеном изразито успешном раду који се огледа великом броју донетих одлука и решених предмета. Када се узме у обзир да је овај орган свој начин рада додатно оптимизовао преласком на електронско управно поступање, те електронску размену поднесака и прибављање доказа путем веб сервиса, неспорно је да сарадња међу државним органима наставља своју узлазну путању, а све у циљу остваривања једне ефикасне и

модерне јавне управе која стоји на располагању својим крајњим корисницима-грађанима.

1.4. ПРУЖАЊЕ СТРУЧНЕ ПОМОЋИ ПОДНОСИОЦИМА ЗАХТЕВА И ОБВЕЗНИЦИМА ВРАЋАЊА

Пружање стручне помоћи подносиоцима захтева и обвезницима враћања, прописано је одредбом члана 55. став 1. тачка 2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Правилником о пружању стручне помоћи подносиоцима захтева и обвезницима враћања (иницијално донет од стране Управног одбора Агенције дана 20.07.2012. године, а нови правилник је донет 27.02.2014. године) ближе је уређена врста и обим стручне помоћи Агенције за реституцију странкама, начин, место и временски оквир пружања стручне помоћи, права, обавезе и одговорности одговорних лица и запослених у Агенцији у вези са извршавањем ових послова.

Наведеним Правилником утврђени су следеће врсте и обим пружања стручне помоћи, и то:

Пријем странака - одвија се непосредно у службеним просторијама подручних јединица Агенције за реституцију са седиштем у Београду, Крагујевцу, Новом Саду и Нишу, а изузетно у одређеним случајевима и у службеним просторијама Централне јединице. Стручну помоћ, која се огледа у давању информација о току и стању предмета, врше поступајућа службена лица, а по потреби и остала одговорна лица у Агенцији.

Пријем или телефонски разговор са обрађивачем конкретног предмета у свим организационим јединицама Агенције, заказује се слањем упита на имејл адресу: zakazivanje@restitucija.gov.rs или слањем захтева поштом или предајом захтева лично на писарници Агенције.

У извештајном периоду Агенција је примила 84.465 имејлова у вези поднетих захтева и на исте је уредно одговорено. Путем редовне поште примљено је 4038 захтева странака са молбом за пријем или телефонски разговор са обрађивачем конкретног предмета ради консултација и пружања правне помоћи, а на које су службеници Агенције такође одговорили у оптималном року.

Пружање информација путем телефона, е - поште и факса ради пружања информација о примени прописа којима се уређује реституција. Странкама се у непосредном телефонском контакту, или преко имејл порука пружају опште информације о садржини захтева и обавезним доказима који се прилажу уз захтев, подацима о доказима које Агенција прибавља по службеној дужности (постојање реципроцитета и међународних уговора), питањима везаним за легализацију страних исправа и другим питањима од значаја за поступак реституције. Информације о , примљеним предметима, односно документацији, деловодном броју и имену поступајућег службеног лица, пружају запослени у писарницама подручних јединица.

Информисање путем званичне интернет презентације Агенције www.restitucija.gov.rs – наведени интернет сајт садржи основне информације о Агенцији, њеној унутрашњој организацији и законским надлежностима, текстове закона који су релевантни за поступак враћања имовине и обештећења, образац захтева за враћање имовине и обештећење, сваки од четрдесет и једног прописа на основу којих је одузимана имовина, одговоре на најчешћа питања странака, контакти свих подручних јединица Агенције са бројевима инфо-центра у јединицама, информације о актуелностима, као и друга објашњења од значаја за поступак реституције. Садржај

интернет презентације Агенције преведен је на седам језика: енглески, немачки, мађарски, хебрејски, словачки, румунски и турски. У циљу уштеде средстава у буџету Агенције услуге израде и ажурирања интернет презентације Агенције вршили су у сарадњи са УЗЗПРО запослени у Агенцији са релевантним стручним знањима из ове области, те у ту сврху нису ангажована трећа лица.

Агенција је у сарадњи са ЈП ПТТ саобраћај „Србија“ омогућила свим заинтересованим грађанима, да путем апликације на званичној интернет презентацији Агенције www.restitucija.gov.rs, након што путем електронске поште добију шифру, могу да приступе у електронску писарницу и остваре непосредан увид у свој предмет, односно у сваки скенирани документ који се физички налази у предмету у Агенцији. Агенција је и први државни орган који је грађанима понудио овакву могућност, чиме је обезбеђена и транспарентност самог спровођења поступка реституције, а све то без икаквих трошкова.

Од почетка рада овог софтвера па до краја извештајног периода, преко 58.000 грађана је искористило могућност непосредног увида у свој предмет путем ове апликације.

Поред тога, странкама је омогућено *пружање стручне помоћи путем е-поште*, на тај начин што су саветници за поступак враћања имовине и обештећења и други запослени задужени да одговарају на питања која пристижу електронском или редовном поштом. На питања која дневно пристижу ажурно се одговара, осим на питања за која су већ дати исцрпни одговори и који су објављени на сајту ове Агенције, у оквиру рубрике „најчешћа питања“.

Поступање по представкама странака - странка може Кабинету директора упутити образложену представку у писаној форми, уколико није задовољна начином пружања стручне помоћи од стране поступајућег службеног лица у Агенцији. Кабинет разматра представку по претходно прибављеном изјашњењу поступајућег службеног лица или одговорног лица у Агенцији у вези са предметом представке и обавештава странку о предузетим радњама, у року од 15 дана од дана пријема представке.

Питања странака се односе на комплетан поступак реституције, а најчешћа су:

- Која је потребна документација,
- Да ли имају право на реституцију,
- Да ли се могу придружити раније поднетом захтеву неког од наследника,
- ли могу да предају допуну документације у Подручну јединицу,
- Да ли закон предвиђа супституцију за одузето земљиште које не може да се врати у натуралном облику,
- Да ли се деоба имовине која се враћа врши на основу уговора о доживотном издржавању и тестаменту,
- Када ће бити заказана расправа по одређеном предмету,
- Да ли имају право на повраћај имовине одузете после 15.02.1968 године,
- Питања везана за сазнања где и како могу да се прибаве потребна документа,
- Посебну нејасноћу странкама представља прибављање документације из архива,
- Питања везана за поступак комасације и документације везане за комасацију,
- Питања везана за то ко има право да поднесе захтев за реституцију,
- Питања везана за акта о подржављењу имовине,
- Питања везана за почетак исплате аконтације обештећења.

1.5.ЕВИДЕНЦИЈА ПОДНЕТИХ ЗАХТЕВА И ВАНУПРАВНИ ПРЕДМЕТИ ПО КОЈИМА ПОСТУПА АГЕНЦИЈА ЗА РЕСТИТУЦИЈУ

Агенција за реституцију на основу члана 50 у вези са чланом 55 тачка 3. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, у електронском облику води, евиденцију о поднетим захтевима, утврђеној вредности имовине (основице обештећења) и обештећења по поднетим захтевима, као и решеним предметима.

Изводе из захтева за враћање одузете имовине, односно обештећење поднетих у Законом предвиђеном двогодишњем року, Агенција за реституцију је збирно објавила на свом веб-сајту.

Агенцији свакодневно стижу захтеви за проверу поднетих захтева од стране физичких и правних лица као и других органа и организација. Циљ ових захтева је потврда да ли је одређена кат. парцела обухваћена поступком реституције или није, односно да ли је објект који је предмет интересовања подносилаца захтева у поступку реституције или није. Претрага се врши провером у електронској бази Агенције на основу провере бројева катастарских парцела, имена бившег власника, имена подносиоца захтева као и адресе на којој се тражене непокретности налазе, а који подаци су унети у базу.

Највише захтева за проверу поднетих захтева пристиже од стране Агенције за приватизацију (Центар за стечај), односно касније основане Агенције за лиценцирање стечајних управника, Градске управе Града Београда, као и од следећих градова: Ниша, Крагујевца, Новог Сада, Зрењанина и др. - (укупно је поднето у извештајном периоду око 27200 оваквих захтева).

Што се тиче захтева за проверу поднетих захтева од стране физичких лица, у извештајном периоду је поднето **9287** захтева.

Од оснивања Агенције пристигло је **39.377** захтева за проверу поднетих захтева, на које је Агенције благовремено одговорила и одговара и даље, уз напомену да је тренд пријема оваквих захтева у порасту. Напомињемо да се приликом подношења захтева за проверу поднетих захтева, од стране Републичких органа, нарочито Агенције за приватизацију односно касније основане Агенције за лиценцирање стечајних управника, али и предузећа и физичких лица, углавном доставља и обимна документација за чију анализу је потребан велики напор са којим се обрађивачи ових предмета сусрећу, али и успешно решавају у законском року.

Конкретно само од стране Агенције за приватизацију, односно касније основане Агенције за лиценцирање стечајних управника и Министарства привреде, у вези субјеката приватизације и предузећа у стечају, поднето је у преко 700 захтева. Како је у питању обимна документација која се односи на комплетну имовину субјеката приватизације и предузећа у стечају, Агенција за реституцију спроводи комплетну анализу својинско-правних односа предузећа над имовином коју користе, а која је предмет захтева за повраћај одузете имовине и обештећење. На сваки од око 700 захтева који се односи и на приближно исто толико предузећа, Агенција је одговорила и напомињемо да реституција свакако не представља сметњу или разлог за успоравање процеса приватизације и окончања стечајног поступка државних предузећа у Србији.

Година	Укупан број поднетих вануправних захтева	Управни и правосудни органи	Предузећа и други привредни субјекти	Физичка лица
2012	261	101	37	123
2013	866	443	131	292
2014	1883	1143	282	458
2015	2472	1725	319	428
2016	4150	2742	386	1022
2017	5386	3258	436	1692
2018	5311	3305	350	1656
2019	5520	3727	402	1391
2020	4917	3755	218	944
2021	4650	3680	218	752
2022 (до 01.08.)	3961	3321	111	529
Укупно	39377	27200	2890	9287

1.6.ОСНОВНА ДЕЛАТНОСТ АГЕНЦИЈЕ – ПОВЕРЕНИ ПОСЛОВИ

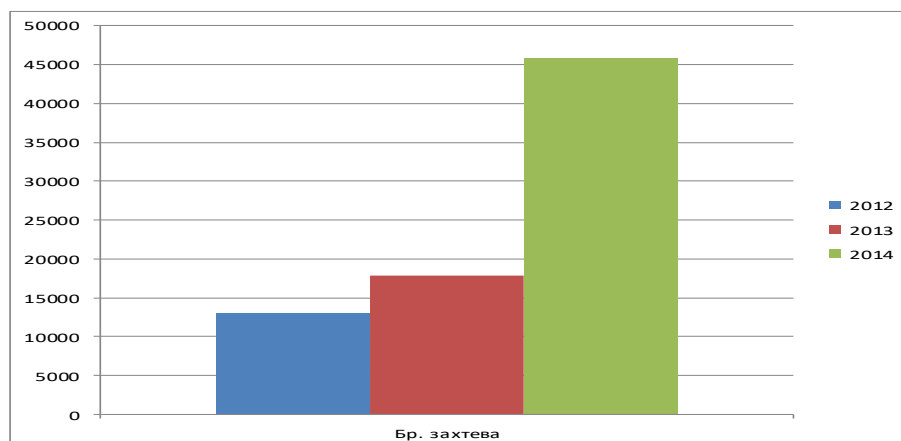
1.6.1 Решавање по захтевима за враћање одузете имовине, односно обештећење

Од почетка рада Агенције за реституцију закључно са 3. мартом 2014. године, примљено је укупно **76.726** захтева за враћање одузете имовине, односно обештећење поднетих на основу Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, и то :

- ПЈ Београд – 22.807
- Нови Сад – 28.805
- Ниш – 9.832
- Крагујевац – 15.282

У 2012. години је пристигло 12.964 захтева, у 2013. години 17.902 захтева док је у 2014. години број пристиглих захтева износио чак 45.860.

Графички приказ динамике пристиглих захтева у Агенцији по годинама:

У законском року за подношење захтева за реституцију на основу Закона о отклањању последица одузимања имовине жртвама холокауста које немају живих законских наследника који је трајао од 27.02.2016.године до 27.02.2019.године пристигло је 1671 захтева за реституцију имовине поднетих од стране Јеврејских општина.

На основу Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, закључно са 30. септембром 2008. године, као последњим даном преклузивног рока за подношење захтева црква и верских заједница за враћање права својине на стварима, поднето је укупно 3049 захтева.

Пре доношења одлука по захтевима за реституцију имовине, Агенција за реституцију поред прикупљања релевантне документације, ради потпуног и правилног утврђивања чињеничног стања одржава усмене јавне расправе са подносиоцима захтева за враћање имовине, Државним правобранилаштвом, заступницима локалних самоуправа и другим обвезницима враћања. У случајевима када је то потребно, поред усмених јавних расправа заказује и увиђаје на лицу места.

Од почетка рада Агенције за реституцију закључно са 01.августом 2022. године одржано је и заказано 45.556 јавних расправа:

Подручна јединица	Број одржаних и заказаних расправа
Београд	13241
Нови Сад	13817
Крагујевац	8509
Ниш	6800
Јеврејска општина	688
Јединица за конфесионалну реституцију (од 01.03.2012.)	2501
Укупно:	45556

Број одржаних јавних расправа по годинама:

У 2012. години одржано је 2.504 јавних расправа, у 2013. години 3.369 јавних расправа, у 2014. години 4.618 јавних расправа, у 2015. години 7318 јавних расправа, у 2016. години 7.432 јавне расправе, у 2017. години 5.554 јавних расправа, у 2018. години 5.210 јавних расправа, у 2019. години 3.168 јавних расправа и у 2020. години 2.295 јавних расправа, у 2021. години 2.426 јавних расправа и у 2022. години, закључно са 01.августом 962 јавне расправе.

Агенција је у периоду од оснивања закључно са 01.августом 2022. године извршила **2.754** извођења доказа увиђајем на лицу места. Циљ ових увиђаја био је идентификација имовине која је предмет захтева у случајевима када из постојеће документације није могуће са сигурношћу утврдити да ли објекат који је одузет и даље постоји на лицу места, да ли је изграђен нови, дограђен, надзидан или на други начин увећан стари објекат који је био предмет одузимања, као и да се утврди да ли фактичко стање на терену одговара стању уписа у јавну евиденцију непокретности и права на њима и сл.

Како би се спречило да процес реституције буде кочница других друштвених и економских процеса, а имајући у виду одредбе Закона о враћању одузете имовине и обештећењу којима се забрањује располагање имовином за коју је поднета пријава Дирекцији за имовину према Закону о пријављивању и евидентирању одузете имовине („Службени гласник РС“, бр. 45/2005, 72/2011 и др. закон), а која може бити враћена у поступку реституције, директор Агенције је донео 25. јуна 2014. године Упутство о хитном поступању са имовином која је предмет уновчења у стечајном поступку, као и имовином обухваћеном мастер планом министарства одбране. Упутство је заведено под бројем 446-06-011-173/2014-01.

Такође, имајући у виду старосно доба подносилаца захтева и углавном тешке материјалне услове у којима живе пензионери и старија лица, директор Агенције је донео 4. априла 2014. године Упутство о приоритетном поступању по захтевима за враћање одузете имовине и обештећење у којима су подносиоци захтева старији од 70 година.

Агенција је извршила процену вредности целокупне имовине која ће бити предмет обештећења, односно процену вредности свих непокретности и предузећа за које су поднети захтеви за враћање одузете имовине и обештећење. Након детаљне анализе, Агенција је утврдила укупан збир основице обештећења у износу: 13.685.522.511 EUR (словима: тринаест милијарди шест стотина осамдесет пет милиона пет стотина двадесет две хиљаде пет стотина једанаест евра) и доставила Министарству финансија предлог за утврђивање коефицијента обештећења.

Влада Републике Србије је на седници одржаној 21.јануара 2021.године донела Закључак о утврђивању коефицијента обештећења и он износи 0.15.

Укупан износ обештећења утврђен решењима о обештећењу, донетим по основу Закона о враћању одузете имовине и обештећењу на дан 1.8.2022.године износи **122.531.154,59** евра.

1.6.2. Првостепене одлуке

Закључно са 1.августом 2022.године, Агенција за реституцију донела је укупно 64.366 одлука по захтевима за реституцију поднетим на основу **Закона о враћању одузете имовине и обештећењу** од чега су 31.044 решења и 32.567 закључци.

Од поменутог броја одлука, **13698** одлука су усвајајућа решења (делимична решења и решења о усвајању) којима је враћена имовина у натуралном облику и утврђено право својине бившим власницима односно њиховим законским наследницима, **13016** одлука су решења о одбијању, **3365** одлука су решења о утврђивању права на обештећење и **3967** одлука су решења о обештећењу.

Преостали број одлука односи се на закључке и то на : 1278 закључака о обустави, 9043 закључака о одбацивању, 4562 закључака о прекиду, 16823 закључака о спајању поступака и 861 закључак о раздвајању поступака.

По основу **Закона о враћању имовине црквама и верским заједницама**, у извештајном периоду донето је **2454** одлука и то **1581** решење и **873** закључка, којима су окончани поступци.

По основу **Закона о отклањању последица одузимања имовине жртвама холокауста које немају живих законских наследника**, у извештајном периоду донето је **706** одлука и то **518** решења, а **188** закључака којима се окончани поступци.

Графички приказ броја донетих првостепених одлука (решења и закључака) по годинама:

Број донетих решења и закључака у 2012. години је износио 80 решења и 112 закључака, у 2013. години 2279 решења и 5483 закључака, у 2014. години 2601 решење и 12640 закључака у 2015. години је донето 4.011 решења и 8.190 закључака, у 2016. години 4.927 решења и 2.756 закључака, у 2017. години 3.735 решења и 1.515 закључака, у 2018. години 3.781 решење и 1078 закључака у 2019. години 3.385 решења и 506 закључака, у 2020. години 2.923 решења, а 178 закључака, у 2021.години 1995 решења и 142 су закључци, у 2022.години закључно са 1.8.2022.године донето је 1293 решења и 94 закључка.

1.6.3.ЗБИРНИ ПОДАЦИ О ВРАЋЕНОЈ ИМОВИНИ ПО СВА ТРИ ЗАКОНА

Закључно са 1.августом 2022.године Агенција за реституцију је у складу са **Законом о враћању одузете имовине и обештећењу** донела укупно **13698** усвајајућих

одлука (делимичних решења и решења о усвајању) којима је вратила у натуралном облику одузету имовину законским наследницима бивших власника.

Овим решењима враћено је укупно **86475 ха 25 а 56 м²** пољопривредног земљишта, **622 ха 01 а 31 м²** неизграђеног грађевинског земљишта, **6275 ха 33 а 56 м²** шумског земљишта, **5119** пословних простора, **1178** станова и **1312** зграда, што чини укупно **7609** објеката са посебним физичким деловима објеката.

Од почетка спровођења **Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама**, враћено је, у натури или дато као накнада у виду друге одговарајуће имовине, право својине на 61061 ха 97 а 90 м² земљишта (74.29% од укупно тражених површина земљишта), и то :

- 28624 ха 52 а 19 м² пољопривредног земљишта,
- 32331 ха 62 а 96 м² шума и шумског земљишта и
- 105 ха 82 а 75 м² грађевинског земљишта.

Враћено је или дато на име накнаде и право својине на 95745 м² објеката (25,03% од укупно тражених површина објеката), и то :

- 14157 м² стамбених објеката,
- 76915 м² пословних објеката и
- 4673 м² осталих (највећим делом комбинованих стамбено-пословних) објеката.

Враћено је и право својине на једној уметничкој слици, рад Уроша Предића.

У складу са **Законом о отклањању последица одузимања имовине жртвама холокауста које немају живих законских наследника**, закључно са 1.августом 2022.године, Агенција за реституцију је Јеврејским општинама вратила **2873ха13а 42м²** пољопривредног земљишта на подручју АП Војводина, **184 објекта укупне површине 12840,82 м²**, од којих: **119** пословних простора, **42** стана, **7** гаража, **16** зграда, као и **1955м²** неизграђеног грађевинског земљишта.

Јеврејској заједници у Србији је до сада исплаћено на име финансијске подршке **5.700.000,00 евра** док процењена вредност до сада враћених непокретности износи **36.618.196 евра** (с тим да је процена вредности враћених непокретности и даље у току).

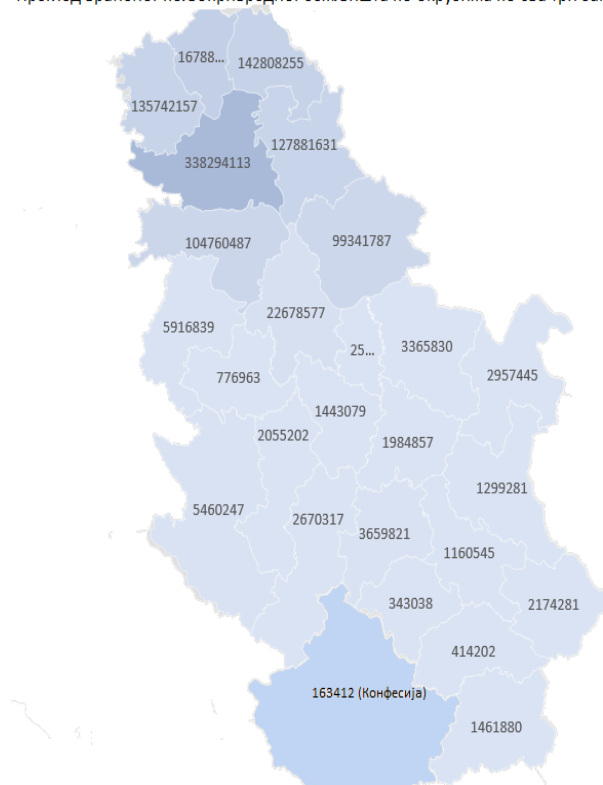
Агенција за реституцију је на основу сва три закона, вратила и утврдила подносиоцима захтева право својине на **117972 ха 91а 17м²** пољопривредног земљишта, **728ха03а31м²** грађевинског земљишта, **38606ха96а52м²** шумског земљишта и **704.586 м²** објеката.

Важно је напоменути да је на подручју Косова и Метохије имовина враћена у складу са **Законом о враћању имовине црквама и верским заједницама**, док с друге стране по преостала два закона нису доношене одлуке које се односе на подручје Косова и Метохије имајући у виду одредбу чл.65 Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

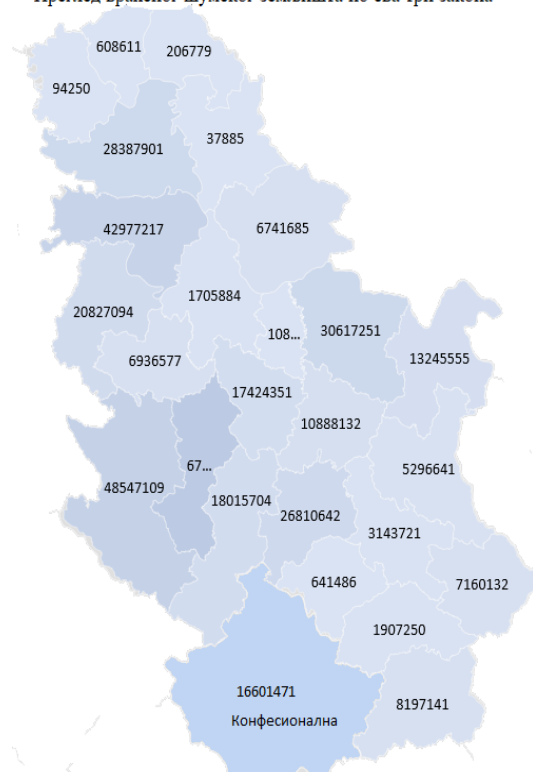
Врста непокретности	Укупна површина враћених непокретности
Пољопривредно земљиште	117972ха 91а17м ²
Грађевинско земљиште	728ха03а31м ²
Шумско земљиште	38606ха96а52м ²
Објекти	704.586м ²

Преглед враћеног пољопривредног земљишта по окрузима по сва три закона

Преглед враћеног шумског земљишта по сва три закона

II ПОГЛАВЉЕ

ВРАЋАЊЕ ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ О ВРАЋАЊУ ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ И ОБЕШТЕЋЕЊУ

-Статистички приказ враћене имовине -

2.1. Преглед донетих одлука у складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу

У законом предвиђеном року, односно од 1.марта 2012.године до 3.марта 2014.године, примљено је укупно **76.726** захтева за враћање одузете имовине, односно обештећење. Поднети захтеви за реституцију распоређени су по подручним јединицама Агенције за реституцију према пребивалишту, односно боравишту бившег власника у Републици Србији у време одузимања имовине. У случају да није могуће одредити месну надлежност на наведени начин, надлежна је подручна јединица Агенције коју одреди директор Агенције. Према наведеним критеријумима, захтеви су распоређени по следећим подручним јединицама:

- ПЈ Београд – 22.807
- Нови Сад – 28.805
- Ниш – 9.832
- Крагујевац – 15.282

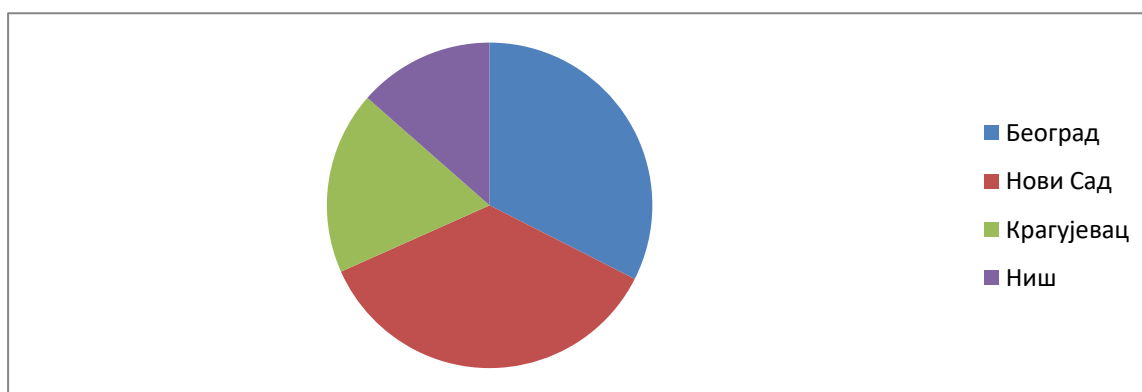
Закључно са 1.августом 2022.године Агенција за реституцију донела је укупно **64.366** одлука по захтевима за реституцију поднетим на основу Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Од поменутог броја одлука, **13.698** је усвајајућих решења (делимична решења и решења о усвајању) којима је враћена имовина у натуралном облику и утврђено право својине законским наследницима бивших власника, **13.016** је решења о одбијању захтева, **3.365** решења о утврђивању права на обештећење и **3.967** решења о обештећењу.

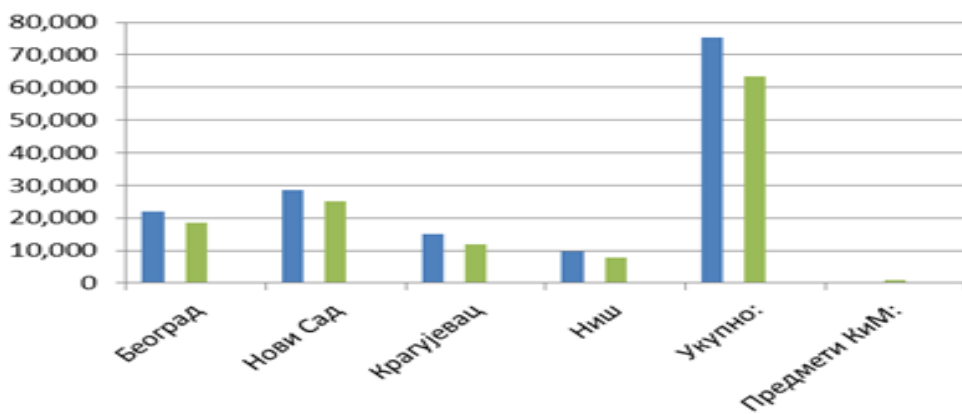
Преостали број одлука односи се на закључке и то: 1278 закључака о обустави, 9043 закључка о одбацивању, 4562 закључка о прекиду, 16823 закључака о спајању поступака и 861 закључак о раздвајању поступака.

ДОНЕТЕ ОДЛУКЕ НА ДАН 1.8.2022. ГОДИНЕ				
Решења				
Подручна јединица	Усвајајућа	Одбијајућа	Утврђивање права на обештећење	Решење о обештећењу
Београд	3,571	3,976	1,987	2183
Нови Сад	7,173	3,540	212	215
Крагујевац	1,381	3,405	684	862
Ниш	1,571	2,095	482	705
Укупно:	13,698	13,016	3,365	3,967

ДОНЕТЕ ОДЛУКЕ НА ДАН 1.8.2022. ГОДИНЕ					
Закључци					
Подручна Јединица	Обустава	Одбацивање	Прекид	Спајање	Раздвајање
Београд	408	2,799	880	4,428	247
Нови Сад	597	3,679	3,078	6,433	419
Крагујева ц	214	1,671	351	3,896	133
Ниш	59	894	253	2,066	62
Укупно	1,278	9,043	4,562	16,823	861

Проценат донетих одлука у односу на број поднетих захтева: 1.8.2022.					
ПЈ	Број поднетих захтева (а)	%	Број донетих одлука (б)	%	Проценат донетих одлука у односу на бр. поднетих захтева (б/а)
Београд	22,074	29.27%	18,647	28.97%	84.47%
Нови Сад	28,388	37.64%	25,221	39.18%	88.84%
Крагујевац	15,174	20.12%	11,976	18.61%	78.92%
Ниш	9,778	12.97%	7,767	12.07%	79.43%
Укупно:	75,414	100%	63,611		84.35%
Предмети КиМ:			755	1%	1.00%
Укупно са КиМ:			64,366		85.35%

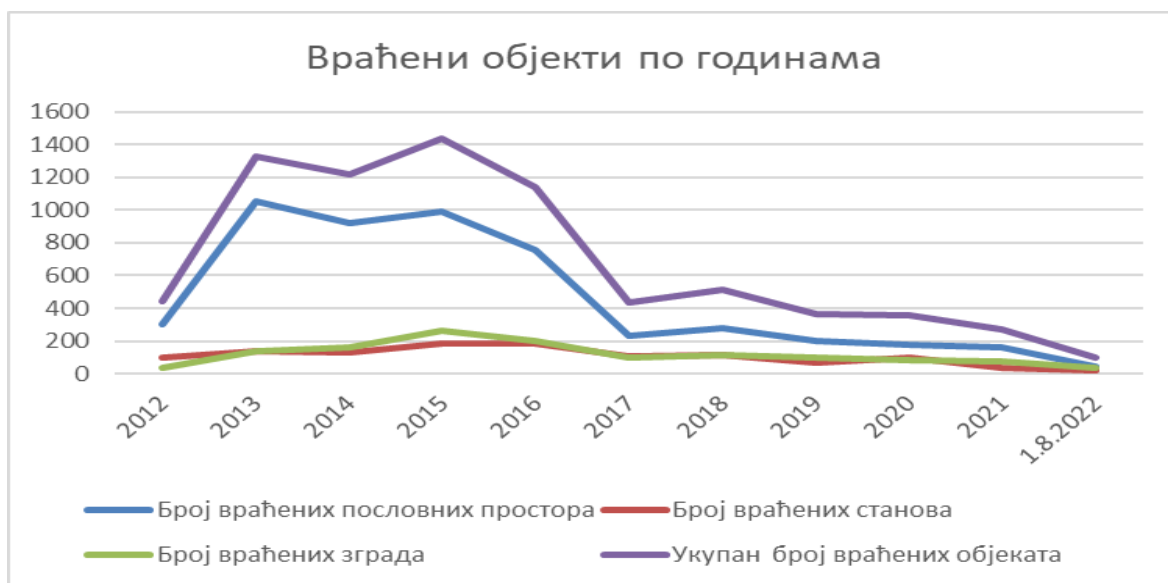
2.2.Преглед враћене имовине у натуралном облику

Закључно са 1.августом 2022.године, Агенција за реституцију донела је укупно 13698 усвајајућих одлука (делимичних решења и решења о усвајању) којима је вратила одузету имовину законским наследницима бивших власника.

Враћено је укупно **86475 ha 25 a 56 m²** пољопривредног земљишта, **622 ha 01 a 31 m²** неизграђеног грађевинског земљишта, **6275 ha 33 a 56 m²** шумског земљишта, **5119** пословних простора, **1178** станова и **1312** зграда, што чини укупно **7609** објеката са посебним физичким деловима објеката.

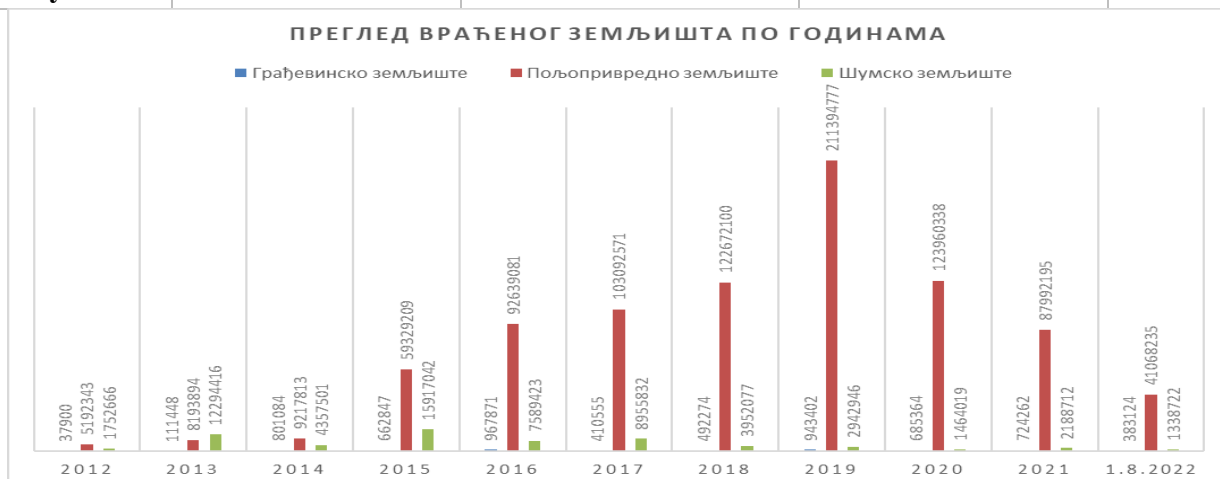
У наставку представљамо табеларне приказе враћених непокретности по годинама рада Агенције за реституцију.

Година	Број враћених пословних простора	Број враћених станова	Број враћених зграда	Укупан број враћених објеката
2012	305	99	39	443
2013	1054	138	137	1329
2014	923	133	158	1214
2015	987	185	262	1434
2016	756	181	204	1141
2017	231	104	101	436
2018	282	117	114	513
2019	201	68	97	366
2020	179	96	84	359
2021	159	35	74	268
1.8.2022	42	22	42	106
Укупно	5119	1178	1312	7609

Пад броја враћених објеката током 2017. године у односу на 2016. годину последица је чињенице да се масовним враћањем објеката у природи исцрпљују захтеви странака и имовина која може бити враћена. Такав тренд је настављен и у 2019., 2020. 2021. и 2022. години.

Година	Грађевинско земљиште	Пољопривредно земљиште	Шумско земљиште
2012	3ха79а00м2	519ха23а43м2	175ха26а66м2
2013	11ха14а48м2	819ха38а94м2	1229ха44а16м2
2014	80ха10а84м2	921ха78а13м2	435ха75а01м2
2015	66ха28а47м2	5932ха92а09м2	1591ха70а42м2
2016	96ха78а71м2	9263ха90а81м2	758ха94а23м2
2017	41ха05а55м2	10309ха25а71м2	895ха58а32м2
2018	49ха22а74м2	12267ха21а	395ха20а77м2
2019	94ха34а02м2	21139ха47а77м2	294ха29а46м2
2020	68ха53а64м2	12396ха03а38м2	146ха40а19м2
2021	72ха42а62м2	8799ха21а95м2	218ха87а12м2
1.8.2022	38ха31а24м2	4106ха82а35м2	133ха87а22м2
Укупно	622ха01а31м2	86475ха25а56м2	6275ха33а56м2

Представљамо табеларне приказе враћених непокретности по општинама и окрузима.

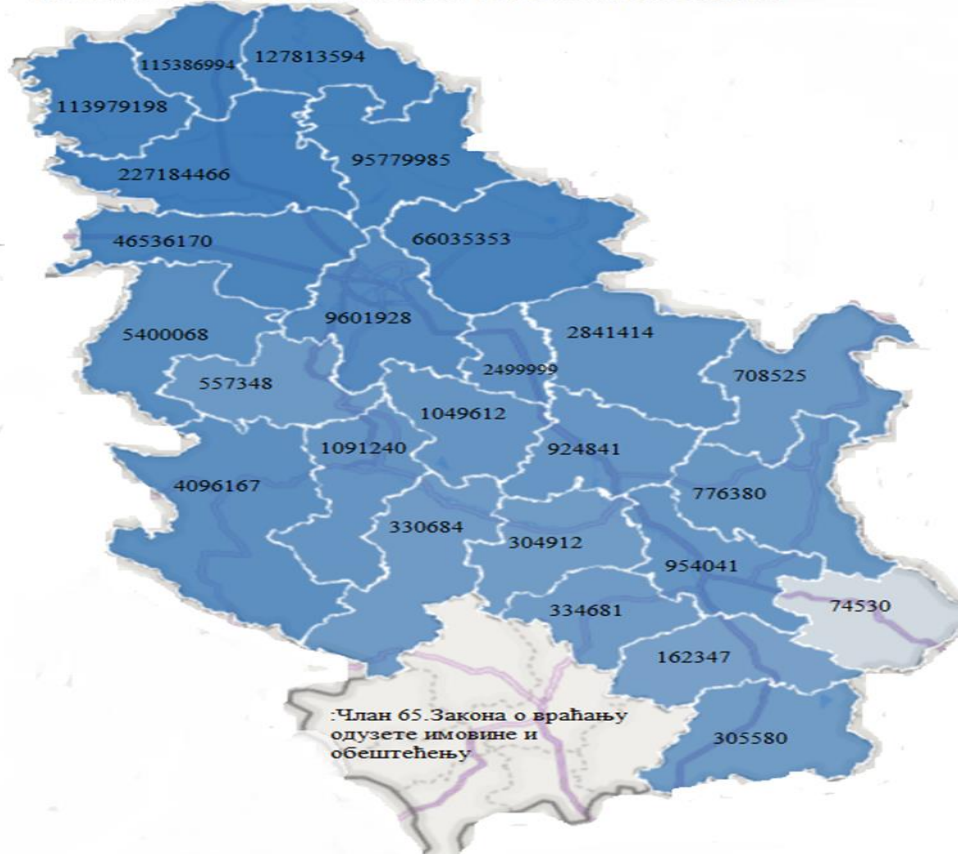
1. Враћено пољопривредно земљиште по општинама

Општина	ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉ. /m ²
Ада	12301020
Алексинач	78650
Алибунар	1763671
Апатин	1192581
Аранђеловац	38535
Ариље	302743
Б. Башта	324569
Барајево	65286
Баточина	71790
Бач	7828287
Бачка Паланка	26497194
Бачка Топола	85603758
Бачки Петровац	6044955
Бела Паланка	16170
Бела Црква	206082
Бечеј	59260965
Блаце	13318
Богатић	486494
Бољевац	91499
Бор	141364
Босилеград	1112
Брус	64002
Бујановац	48997
Ваљево	63344
Варварин	1691
Велика Плана	1075967
Владимировац	1021
Владимирци	28073
Вождовац	62434
Враће	222585
Врбас	12537658
Вршац	5328049
Гацин Хан	34940
Горњи Милановац	79144
Гроцка	183502
Деспотовац	21538
Димитровград	27968
Дољевац	22778
Жабалъ	32744836
Жабари	79153
Жагубица	1510269
Житиште	12874332
Зајечар	518213

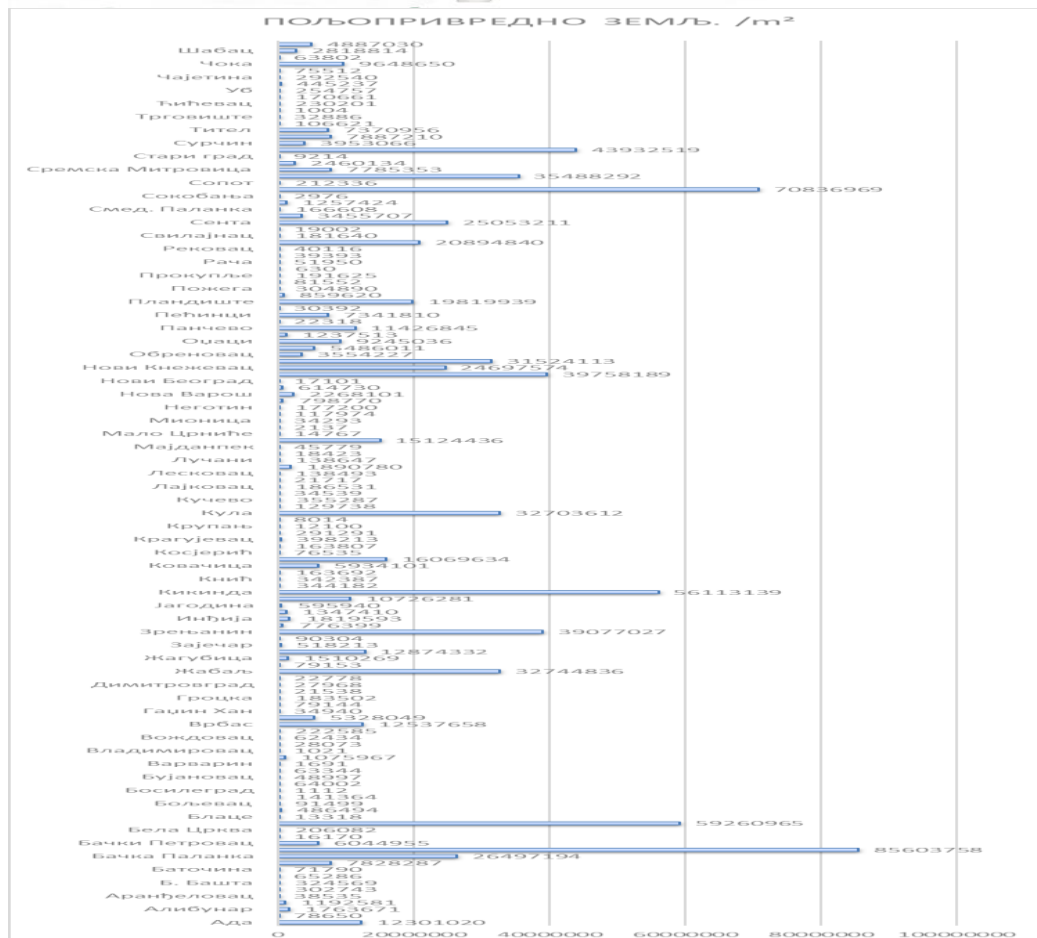
Земун	90304
Зрењанин	39077027
Ивањица	776399
Инђија	1819593
Ириг	1347410
Јагодина	595940
Кањижа	10726281
Кикинда	56113139
Кладово	344182
Кнић	342387
Књажевац	163692
Ковачица	5934101
Ковин	16069634
Косјерић	76535
Коцељева	163807
Крагујевац	398213
Краљево	291291
Крупањ	12100
Крушевац	8014
Кула	32703612
Куршумлија	129738
Кучево	355287
Лазаревац	34539
Лајковац	186531
Лебане	21717
Лесковац	138493
Лозница	1890780
Лучани	138647
Љиг	18423
Мајданпек	45779
Мали Иђош	15124436
Мало Црниће	14767
Медвеђа	2137
Мионица	34293
Младеновац	117974
Неготин	177200
Ниш	798770
Нова Варош	2268101
Нова Црња	614730
Нови Београд	17101
Нови Бечеј	39758189
Нови Кнежевац	24697574
Нови Сад	31524113
Обреновац	3554227
Опово	5486011
Озаци	9245036

Палилула	1237513
Панчево	11426845
Петровац на Млави	22318
Пећинци	7341810
Пирот	30392
Пландиште	19819939
Пожаревац	859620
Пожега	304890
Пријеполје	81552
Прокупље	191625
Раковица	630
Рача	51950
Рашка	39393
Рековац	40116
Рума	20894840
Свилајнац	181640
Сврљиг	19002
Сента	25053211
Сечањ	3455707
Смед. Паланка	166608
Смедерево	1257424
Сокобања	2976
Сомбор	70836969
Сопот	212336
Србобран	35488292
Сремска Митровица	7785353
Стара Пазова	2460134
Стари град	9214
Суботица	43932519
Сурчин	3953066
Темерин	7887210
Тител	7370956
Топола	106621
Трговиште	32886
Трстеник	1004
Ћићевац	230201
Ћуприја	170661
Уб	254757
Ужице	445237
Чајетина	292540
Чачак	75512
Чока	9648650
Чукарица	63802
Шабац	2818814
Шид	4887030
Укупно	86475ха25а56м2

ПРЕГЛЕД ВРАЋЕНОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА ПО ОКРУЗИМА

Члан 65. Закона о враћању
одузете имовине и
обештећењу

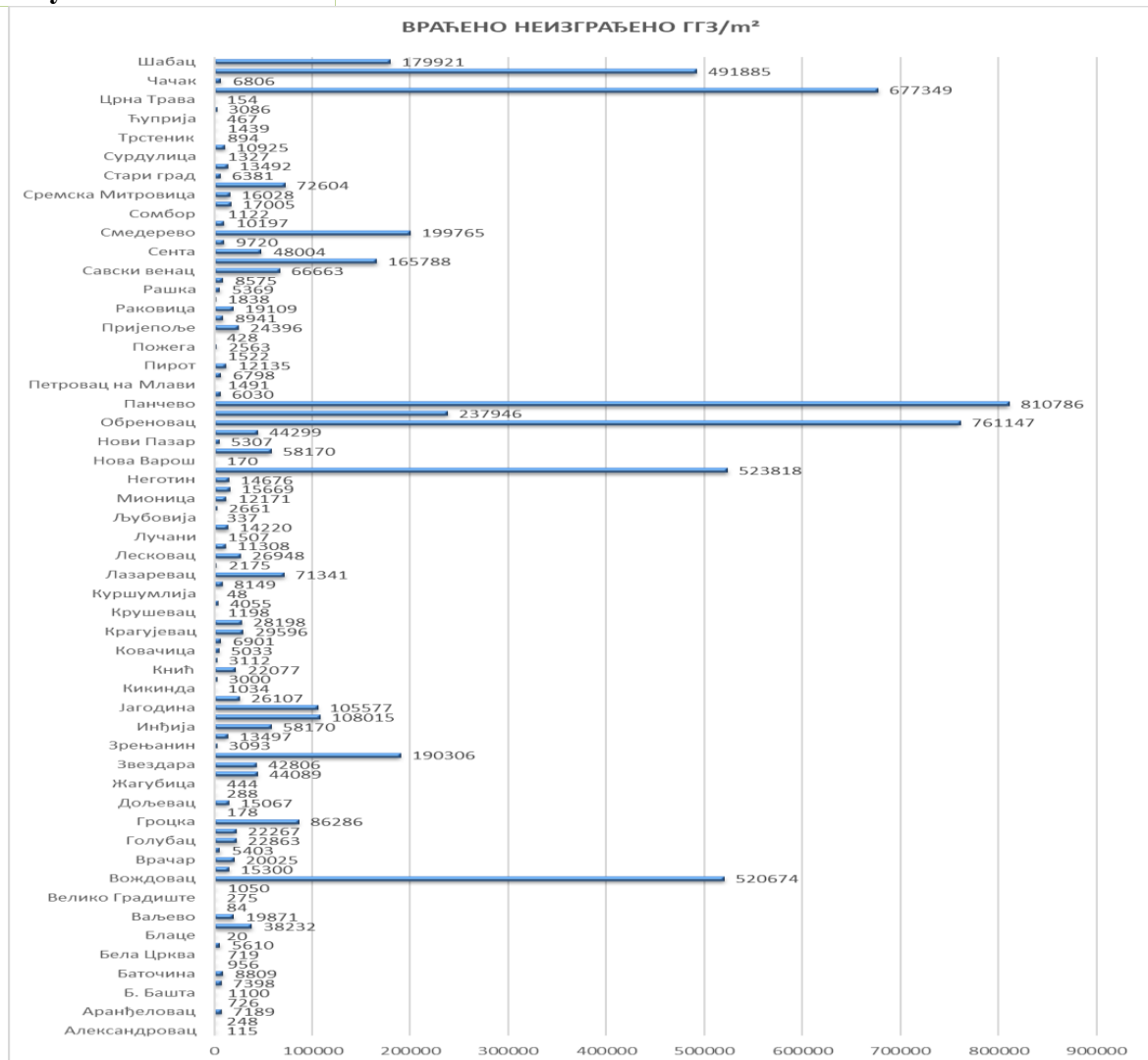

2.Враћено грађевинско земљиште

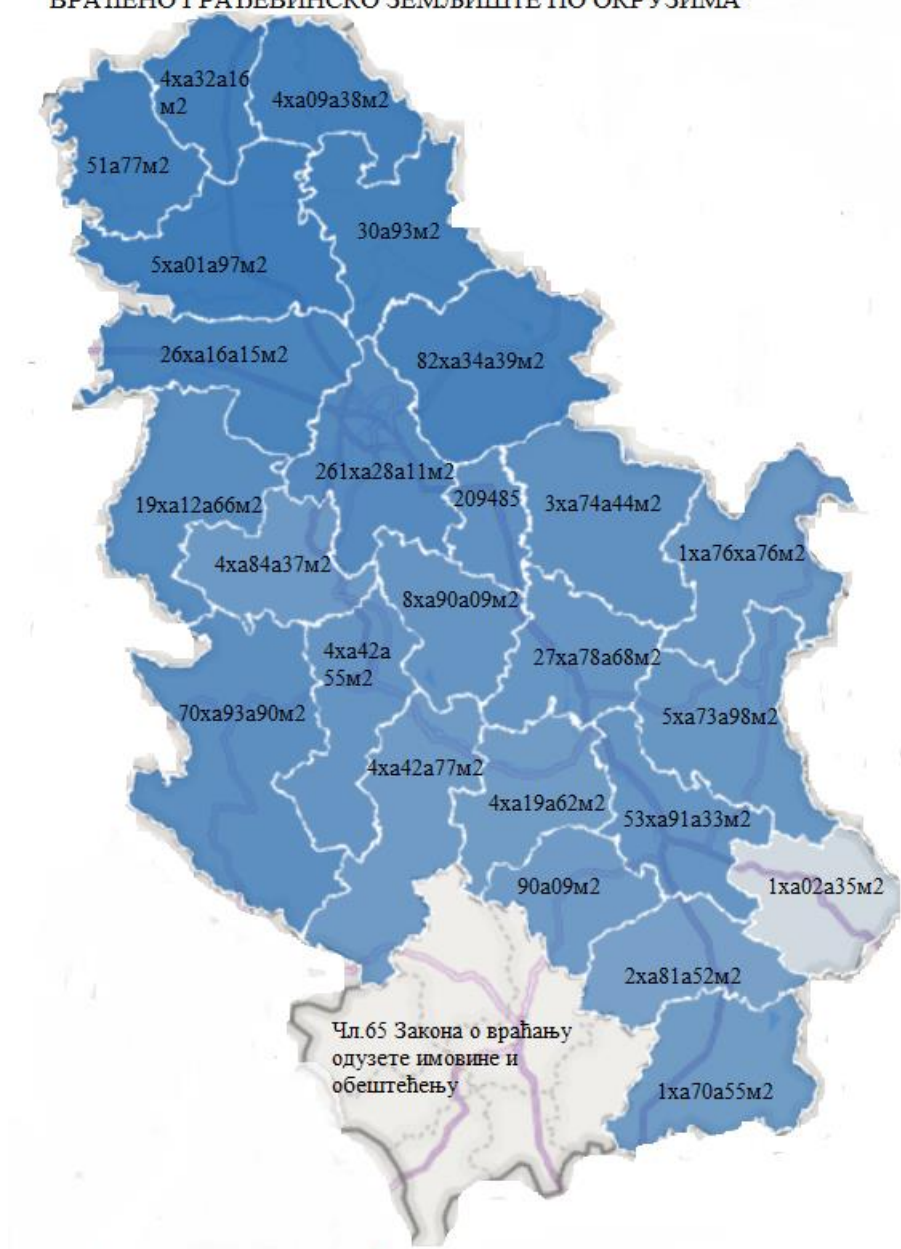
Општина	ВРАЋЕНО НЕИЗГРАЂЕНО ГГЗ/м²
Александровац	115
Алексинач	248
Аранђеловац	7189
Ариље	726
Б. Башта	1100
Барајево	7398
Баточина	8809
Бачка Топола	956
Бела Црква	719
Бечеј	5610
Блаце	20
Брус	38232
Ваљево	19871
Варварин	84
Велико Градиште	275
Власотинце	1050
Вождовац	520674
Врање	15300
Врачар	20025
Врњачка Бања	5403
Голубац	22863
Горњи Милановац	22267
Гроцка	86286
Деспотовац	178
Дољевац	15067
Жабалъ	288
Жагубица	444
Зајечар	44089
Звездара	42806
Земун	190306
Зрењанин	3093
Ивањица	13497
Инђија	58170
Ириг	108015
Јагодина	105577
Кањижа	26107
Кикинда	1034
Кладово	3000
Кнић	22077
Књажевац	3112

Ковачица	5033
Ковин	6901
Крагујевац	29596
Краљево	28198
Крушевац	1198
Кула	4055
Куршумлија	48
Кучево	8149
Лазаревац	71341
Лајковац	2175
Лесковац	26948
Лозница	11308
Лучани	1507
Љиг	14220
Љубовија	337
Мали Иђош	2661
Мионица	12171
Младеновац	15669
Неготин	14676
Ниш	523818
Нова Варош	170
Нови Београд	58170
Нови Пазар	5307
Нови Сад	44299
Обреновац	761147
Палилула	237946
Панчево	810786
Параћин	6030
Петровац на Млави	1491
Пећинци	6798
Пирот	12135
Пожаревац	1522
Пожега	2563
Прешево	428
Пријеполје	24396
Прокупље	8941
Раковица	19109
Рача	1838
Рашка	5369
Рековац	8575
Савски венац	66663
Свилајнац	165788
Сента	48004
Смед. Паланка	9720
Смедерево	199765

Сокобања	10197
Сомбор	1122
Сопот	17005
Сремска Митровица	16028
Стара Пазова	72604
Стари град	6381
Суботица	13492
Сурдулица	1327
Топола	10925
Трстеник	894
Ћићевац	1439
Ћуприја	467
Ужице	3086
Црна Трава	154
Чајетина	677349
Чачак	6806
Чукарица	491885
Шабац	179921
Укупно	622ха01а31м2

ВРАЋЕНО ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ ПО ОКРУЗИМА

3.Шумско земљиште

Општина	ВРАЋЕНО ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ /m²
Александровац	1838
Алексинач	242767
Алибунар	1156
Апатин	68036
Аранђеловац	380974
Ариље	249079
Бајина Башта	810113
Барајево	66568
Баточина	290847
Бачка Паланка	434339

Бачка Топола	1968
Блаце	37656
Богатић	21308
Бољевац	395236
Бор	355149
Босилеград	300
Брус	5444
Бујановац	1599
Ваљево	1003404
Велика Плана	140458
Велико Градиште	18820
Власотинце	20000
Вождовац	46495
Врање	434708
Вршац	238972
Голубац	5195
Горњи Милановац	843322
Гроцка	94666
Деспотовац	5658
Димитровград	3783
Жабалъ	2267
Жагубица	5387928
Зајечар	512406
Звездара	4518
Ивањица	6975945
Инђија	190119
Јагодина	1031962
Кањижа	483296
Кладово	3808495
Кнић	162557
Књажевац	247751
Ковин	359
Косјерић	109886
Коцељева	942677
Крагујевац	615527
Краљево	4110802
Крупањ	167909
Крушевац	23667
Куршумлија	224410
Кучево	1966537
Лазаревац	428746
Лајковац	9716
Лесковац	45807
Лозница	2597683
Лучани	559019
Љиг	43390
Мајданпек	5000221
Мали Зворник	28398

Мало Црниће	1475
Медвеђа	4158
Мионица	205675
Младеновац	28916
Неготин	540691
Ниш	237332
Нова Варош	9879587
Нови Сад	668662
Обреновац	184912
Осечина	8369
Панчево	77864
Петровац на Млави	50036
Пирот	443859
Пожаревац	149088
Пожега	330190
Пријеполје	578204
Прокупље	27952
Раковица	362
Рача	8172
Рашка	502255
Свилајнац	96668
Сврљиг	40639
Смедерево	770684
Смедеревска Паланка	10924
Сокобања	10950
Сомбор	19459
Сопот	39608
Сремска Митровица	5785
Суботица	123347
Топола	22717
Трговиште	2247
Трстеник	1479
Ћићевац	139157
Уб	451942
Ужице	317220
Чајетина	2923510
Чачак	1491731
Чока	205930
Шабац	261076
Шид	58250
УКУПНО	6294ha91a88m2

4. Враћени пословни простори

Општина	БРОЈ ВРАЋЕНИХ ПОСЛОВНИХ ПРОСТОРА
Ада	2
Александровац	10
Алексинач	9
Апатин	2
Аранђеловац	6
Ариље	9
Бабушница	16
Бајина Башта	3
Баточина	1
Бачка Топола	7

Бачки Петровац	2
Бела Црква	5
Бечеј	2
Блаце	11
Бољевац	4
Бор	2
Брус	2
Бујановац	1
Ваљево	24
Варварин	2
Велика Плана	21
Велико Градиште	6
Власотинце	11
Вождовац	150
Врање	13
Врачар	546
Врбас	3
Врњачка Бања	20
Вршац	36
Горњи Милановац	8
Гроцка	2
Деспотовац	2
Димитровград	2
Жабалъ	3
Жагубица	5
Зајечар	40
Звездара	352
Земун	169
Зрењанин	92
Ивањица	17
Јагодина	38
Кањижа	12
Кикинда	43
Кладово	3
Књажевац	13
Ковачица	5
Ковин	3
Крагујевац	90
Краљево	35
Крушевац	46
Кула	8
Кучево	10
Лазаревац	6
Лесковац	58
Лозница	3
Мало Црниће	2
Мионица	2
Младеновац	43

Неготин	8
Ниш	211
Нови Београд	2
Нови Бечеј	1
Нови Кнежевац	7
Нови Сад	410
Обреновац	68
Палилула	142
Панчево	128
Параћин	1
Петроварадин	3
Петровац на Млави	6
Пирот	6
Пожаревац	32
Пожега	26
Прокупље	4
Раковица	4
Рача	6
Рашка	7
Рума	30
Савски венац	258
Свилајнац	6
Сврљиг	1
Сента	16
Смедерево	53
Смедеревска Паланка	12
Сокобања	0
Сомбор	49
Сопот	2
Србобран	16
Сремска Митровица	41
Сремски Карловци	4
Стара Пазова	3
Стари град	1214
Суботица	179
Сурдулица	6
Сурчин	2
Темерин	2
Топола	11
Трстеник	27
Уб	1
Ужице	17
Чајетина	1
Чачак	12
Чукарица	20
Шабац	19
Шид	6
УКУПНО	5119

5. Враћени станови

Општина	БРОЈ ВРАЋЕНИХ СТАНОВА
Бор	1
Ваљево	1
Вождовац	46
Врање	1
Врачар	267
Врњачка Бања	23
Вршац	1
Зајечар	9
Звездара	63
Земун	4
Зрењанин	22
Ивањица	9
Јагодина	2
Кикинда	2
Књажевац	1
Крагујевац	16
Краљево	7
Крушевац	16
Лазаревац	2
Лесковац	3
Лозница	13
Младеновац	2
Неготин	1
Ниш	15
Нови Београд	8
Нови Сад	61
Обреновац	13
Палилула	61
Панчево	7
Раковица	2
Рашка	3
Савски венац	105

Сента	2
Смедерево	2
Сомбор	5
Сремска Митровица	2
Стари град	352
Суботица	9
Топола	2
Ћуприја	1
Ужице	3
Чајетина	1
Чачак	4
Чукарица	8
Укупно	1178

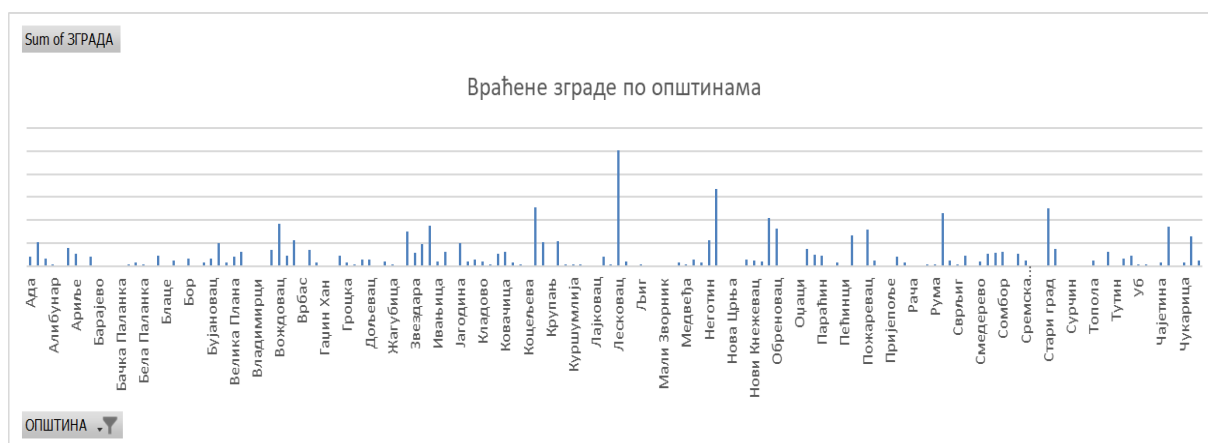
6. Враћене зграде

ОПШТИНА	БРОЈ ВРАЋЕНИХ ЗГРАДА
Ада	8
Александровац	21
Алексинач	7
Алибунар	2
Апатин	1
Аранђеловац	16
Ариље	11
Бабушница	1
Бајина Башта	8
Барајево	1
Бачка Топола	2
Бачки Петровац	3
Бела Паланка	2
Бела Црква	1
Бечеј	9
Блаце	1
Богатић	5
Бољевац	1
Бор	7
Брус	3
Бујановац	7

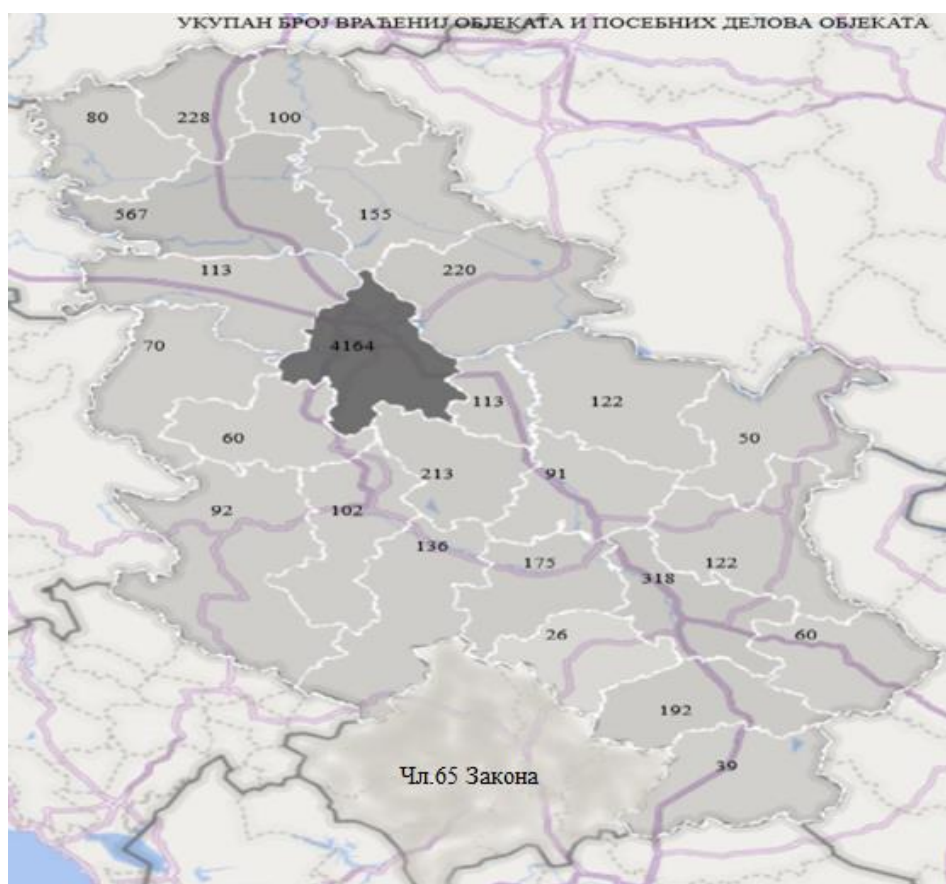
Ваљево	20
Варварин	3
Велика Плана	8
Велико Градиште	13
Владичин Хан	1
Власотинце	14
Вождовац	37
Врање	9
Врачар	23
Врбас	1
Врњачка Бања	14
Вршац	3
Горњи Милановац	9
Гроцка	3
Деспотовац	2
Димитровград	6
Дољевац	6
Жабалъ	1
Жабари	4
Жагубица	2
Зајечар	30
Звездара	12
Земун	19
Зрењанин	35
Ивањица	4
Инђија	13
Јагодина	20
Кањижа	4
Кикинда	6
Кладово	4
Кнић	2
Књажевац	11
Ковачица	13
Ковин	3
Косјерић	2
Крагујевац	51
Краљево	21
Крушевац	22
Кула	2
Куршумлија	2
Кучево	2
Лајковац	1
Лапово	8
Лебане	2
Лесковац	101
Лозница	4
Лучани	1
Љиг	2

Мајданпек	1
Мало Црниће	3
Медвеђа	2
Мионица	6
Младеновац	3
Неготин	23
Ниш	67
Нова Црња	1
Нови Бечеј	6
Нови Кнежевац	5
Нови Пазар	4
Нови Сад	42
Обреновац	33
Осечина	1
Палилула	15
Панчево	10
Параћин	9
Петровац на Млави	3
Пећинци	1
Пирот	27
Пожаревац	32
Пожега	5
Пријеполје	1
Прокупље	8
Раковица	3
Рашка	1
Рековац	2
Рума	2
Савски венац	46
Свилајнац	5
Сврљиг	2
Сента	9
Смедерево	4
Смедеревска Паланка	11
Сокобања	12
Сомбор	13
Србобран	11
Сремска Митровица	5
Сремски Карловци	1
Стари град	50
Суботица	15
Сурдулица	1
Топола	5
Трстеник	13
Тутин	1
Ћићевац	7
Ћуприја	9
Уб	2

Ужице	2
Црна Трава	1
Чајетина	3
Чачак	34
Чукарица	3
Шабац	26
Шид	5
УКУПНО	1312

Приказ враћених објеката и посебних физичких делова објеката по окрузима

2.3.Обештећење подносилаца захтева за враћање одузете имовине

Закон о враћању одузете имовине и обештећењу предвидео је да сва имовина за коју се утврди да не може бити враћена у натуралном облику, а у случају да су испуњени сви остали законски услови, буде предмет обештећења. Законске одредбе које се тичу обештећења описане су члановима 30-35. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу. Укупан износ средстава опредељен од стране Републике Србије за обештећење законских наследника бивших власника износи 2 милијарде евра.

Чланом 32. Закона предвиђено је да основицу обештећења представља вредност непокретности, утврђена проценом надлежног органа, у складу са овим законом, израженој у еврима, према званичном средњем курсу Народне банке Србије на дан процене. Ставом 3. истог члана предвиђено је да вредност непокретности у смислу става 1. овог члана утврђује надлежни орган према месту где се непокретност налази. Вредност непокретности утврђује се према стању на дан одузимања, а према вредности на дан процене.

Чланом 31. став 1. предвиђено је да се износ обештећења утврђује у еврима, тако што се основица обештећења помножи коефицијентом. Влада Републике Србије је на седници одржаној 21. јануара 2021. године донела Закључак о утврђивању коефицијента обештећења и он износи 0.15.

Чланом 31. ставом 3. и 4. предвиђено је да укупно обештећење по основу одузете имовине једног бившег власника, по свим основима из члана 1. овог закона, које, у општем интересу, не може прећи износ од 500.000 евра.

У случају кад један законски наследник по одредбама овог закона остварује право по основу одузете имовине од више бивших власника, обештећење том наследнику по основу свих бивших власника, у оквиру њиховог законског максимума, у општем интересу, не може прећи износ од 500.000 евра.

Чланом 30. Закона предвиђено је да се обештећење врши у виду државних обвезница Републике Србије и у новцу за исплату аконтације обештећења као и за обештећења која не прелазе износ од 1.000,00 евра по подносиоцу захтева.

Обештећење у виду државних обвезница Републике Србије врши се емитовањем обвезница, једном годишње за износ обештећења који утврђује Агенција на основу донетих решења о обештећењу која су постала правноснажна до 30. јуна текуће године.

Закључно са 1. августом 2022. године донето је 3.967 решења о обештећењу.

Укупан износ обештећења утврђен овим решењима износи **122.531.154,59 евра**.

Укупан број подносилаца захтева, односно лица која су остварила право на обештећење на основу решења о обештећењу је 7.847.

Број решења о обештећењу	Број лица која су остарила право на обештећење	Укупан износ обештећења у еврима
3967	7.847	122.531.154,59

2.4. Аутономна покрајина Косово и Метохија

Чланом 65. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу предвиђено је да ће се примена овог закона на територији Аутономне покрајине Косово и Метохија уредити по престанку функционисања међународне управе успостављене у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација.

Агенција за реституција примила је у законском року од 1.3.2012. године до 3.3.2014. године **755** захтева за враћање имовине одузете након Другог светског рата на

територији Аутономне покрајине Косово и Метохија. Ови захтеви ће се решавати у складу са цитираним чланом Закона.

2.5.Закључак

На овом месту посебно треба истаћи, да је сва горе наведена имовина враћена за само 10 година и 5 месеци, дакле од 1. марта 2012. године, када је почео да тече рок за подношење захтева за реституцију до 1.08.2022. године. Овај податак указује, након анализе спровођења поступка реституције у свим другим европским државама које су овај поступак спроводиле или и даље спроводе (Хрватска, Словенија, Мађарска, Румунија, Бугарска, Црна Гора, Албанија, Чешка, Словачка), да Република Србија може да буде поносна на чињеницу да спроводи најефикаснију реституцију у Европи. Ово је и оцена званичника Светске банке који су, након информисања о спровођењу поступка реституције у Србији, износили да наша земља до сада показује „best practice” у односу на све друге поменуте земље у овој области.

Такође, напомињемо да су у свим предметима поступци покренути, што значи да је Агенција по сваком захтеву за реституцију који је предат по сва три закона предузела неку од процесних радњи, а што је проверено увидом у електронску базу предмета Агенције. Као резултат ових активности Агенције је и чињеница да Заштитник грађана и управна инспекција ни у једном предмету нису утврдили прекорачење рокова за поступање од стране Агенције по поднетим захтевима за враћање одузете имовине, односно обештећење.

III ПОГЛАВЉЕ – I ДЕО

Извештај о реституцији имовине страним држављанима

**ВРАЋАЊЕ ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ СТРАНИМ
ДРЖАВЉАНИМА ПО ОСНОВУ ЗАКОНА О ВРАЋАЊУ
ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ И ОБЕШТЕЋЕЊУ**

3.1. Уводне одредбе

Закон о враћању одузете имовине и обештећењу дозвољава враћање одузете имовине страним држављанима.

Питање враћања одузете имовине подносиоцима захтева који су страни држављани уређено је чланом 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Наведеним чланом прописано је да право на повраћај одузете имовине има физичко лице - страни држављанин, а у случају његове смрти или проглашења умрлим, његови законски наследници, под условом реципроцитета.

Претпоставља се да постоји реципроцитет са државом која није уређивала враћање имовине ако домаћи држављанин може да стекне право својине и наследи непокретности у тој држави.

Постојање реципроцитета са страном државом и међународног уговора, у смислу овог члана, утврђује Агенција по службеној дужности.

У складу са истим чланом, право на враћање имовине или обештећење нема:

- 1) физичко лице - страни држављанин, односно његови законски наследници, за које је обавезу обештећења преузела страна држава по основу међународног уговора;
- 2) физичко лице - страни држављанин, односно његови законски наследници, који су и без постојања међународног уговора, обештећени или им је право на враћање имовине признато правом стране државе;
- 3) лице које је било припадник окупационих снага које су деловале на подручју Републике Србије, за време Другог светског рата, као ни његови наследници.

У складу са законом о враћању одузете имовине и обештећењу законски рок за подношење захтева за реституцију почео је 1.марта 2012.године и трајао је до 3.марта 2014.године.

3.2. Преглед поднетих захтева страних држављана

У законском року за подношење захтева поднето је укупно **4410** захтева страних држављана.

Иницијални број подносиоца захтева страних држављана износи **4277**, али је важно напоменути да је овај број подложен променама, тј.да може доћи до увећања овог броја за највише 10% до окончања поступка реституције у Републици Србији.

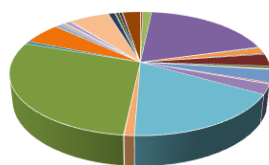
До увећања може доћи у случајевима када услед смрти подносиоца захтева домаћег или страног држављанина, на његово место ступе други подносиоци захтева - страни држављани.

У наставку представљамо табеларни приказ поднетих захтева страних држављана по државама, уз напомену да је у колони „Више различитих страних држава¹²“ уписан број захтева у којима су подносиоци захтева бившег власника из различитих страних држава, а сам број подносилаца распоређен је по државама чије држављанство поседују.

¹² Нпр.у једном захтеву подносиоци захтева су држављани САД и Канаде, у другом САД, Канаде и Аустралије, у трећем Канаде и Велике Британије итд, а таквих захтева је поднето укупно 116.

Држава	Број захтева	Број подносилаца
Албанија	/	2
Аргентина	13	23
Аустралија	63	94
Аустрија	823	640
Белгија	10	9
Босна и Херцеговина	75	128
Бразил	11	13
Бугарска	137	144
Велика Британија	29	41
Венецуела	3	3
Грчка	4	4
Данска	3	3
Израел	149	193
Италија	19	21
Јужноафричка Република	4	4
Канада	111	121
Луксембург	/	1
Мађарска	748	838
Македонија	51	92
Малта	1	1
Мексико	1	2
Немачка	1232	893
Нови Зеланд	3	2
Норвешка	1	1
Перу	1	1
Португал	/	2
Румунија	31	24
САД	266	311
Словачка	42	58
Словенија	24	42
Турска	11	38
Француска	38	49
Уругвај	1	1
Холандија	7	6
Хрватска	269	314
Црна Гора	43	73
Чешка	9	10
Швајцарска	37	38
Шведска	21	30
Шпанија	3	7
Више различитих држава	116	/
Укупно	4410	4277

Број захтева

■ Албанија	■ Аргентина
■ Аустралија	■ Аустрија
■ Белгија	■ Босна и Херцеговина (Република рпска)
■ Бразил	■ Бугарска
■ Велика Британија	■ Венецуела
■ Грчка	■ Данска

Увидом у обрасце поднетих захтева страних држављана утврђено је да се потражује следећа имовина:

- 1) пољопривредно земљиште у укупној површини од **48091ха21а22м2**
- 2) грађевинско земљиште у укупној површини од **241ха54а38м2**
- 3) шумско земљиште у укупној површини од **520ха80а74м2**
- 4) **875** зграда¹³ са посебним физичким деловима (становима и пословним просторима)
- 5) **846** станова
- 6) **563** пословних простора
- 7) **11** гаража
- 8) **51** предузеће

1.Пољопривредно земљиште

Политичка општина	Површина пољопривредног земљишта
Ада	230ха14а26м2
Александровац	1ха87а61м2
Алибунар	126ха91а96м2
Апатин	1741ха75а31м2
Аранђеловац	12ха21а76м2
Бајина Башта	32а75м2
Бач	749ха95а07м2
Бачка Паланка	1201ха65а14м2
Бачка Топола	3308ха63а64м2
Бачки Петровац	83ха75а29м2
Бачко Градиште	5ха93а53м2
Бела Црква	170ха93а56м2
Београд	490ха46а03м2
Беоцин	22ха57а61м2

¹³ Породичне стамбене зграде, стамбене зграде, стамбено-пословне зграде, пословне зграде и помоћни објекти

Бечеј	2198xa80a37м2
Богатић	4xa61a66м2
Босилеград	261xa25a38м2
Бујановац	4xa07a38м2
Ваљево	2xa61a60м2
Велика Плана	36xa07a72м2
Владимирци	4xa90a50м2
Влајковац	4xa46a04м2
Врање	81a70м2
Врбас	758xa34a66м2
Врњачка Бања	36a63м2
Вршац	1540xa29a69м2
Деспотовац	38a00м2
Дечане	55a73м2
Димитровград	72xa71a38м2
Жабалъ	678xa72a65м2
Житиште	983xa77a58м2
Зајечар	83xa79a04м2
Зрењанин	909xa91a02м2
Ивањица	76xa86a00м2
Инђија	618xa67a09м2
Ириг	93xa57a06м2
Јагодина	2xa56a68м2
Кањижа	315xa40a16м2
Кикинда	1775xa96a72м2
Књажевац	2xa17a11м2
Ковачица	218xa82a01м2
Ковин	227xa13a42м2
Косјерић	5xa01a64м2
Косово И Метохија	10xa52a39м2
Крагујевац	1xa51a83м2
Кула	1480xa17a64м2
Куршумлија	9xa14a74м2
Лозница	64xa94a73м2
Мали Иђош	1048xa90a87м2
Мало Црниће	9xa51a61м2
Младеновац	8xa40a91м2
Неготин	63xa18a09м2
Нова Варош	11xa80a59м2
Нова Црња	173xa61a62м2
Нови Бечеј	1394xa56a47м2
Нови Кнежевац	1114xa66a68м2
Нови Пазар	1xa65a23м2
Нови Сад	2465xa47a63м2
Обреновац	7xa69a83м2
Опово	117xa53a56м2

Оџаци	2938ха60а64м2
Панчево	1340ха15а59м2
Пећинци	42ха29а10м2
Пирот	40а96м2
Пландиште	608ха38а94м2
Пожаревац	78ха34а26м2
Рашка	3ха51а40м2
Рума	1075ха68а37м2
Сента	1474ха32а17м2
Сечањ	264ха38а65м2
Сјеница	41а60м2
Смедерево	63ха79а26м2
Смедеревска Паланка	15ха03а47м2
Сокобања	10ха09а78м2
Сомбор	4552ха68а74м2
Србобран	703ха81а73м2
Сремска Митровица	799ха47а36м2
Сремски Карловци	5ха98а75м2
Стара Пазова	270ха99а82м2
Суботица	2692ха33а15м2
Сурдулица	995ха05а00м2
Сурчин	10ха39а67м2
Темерин	337ха41а31м2
Темерин	13ха61а01м2
Тител	284ха98а27м2
Топола	10ха54а49м2
Ћуприја	2ха44а60м2
Чока	1817ха65а26м2
Шабац	353ха47а05м2
Шид	311ха76а26м2
Укупно	48091ха21а22м2

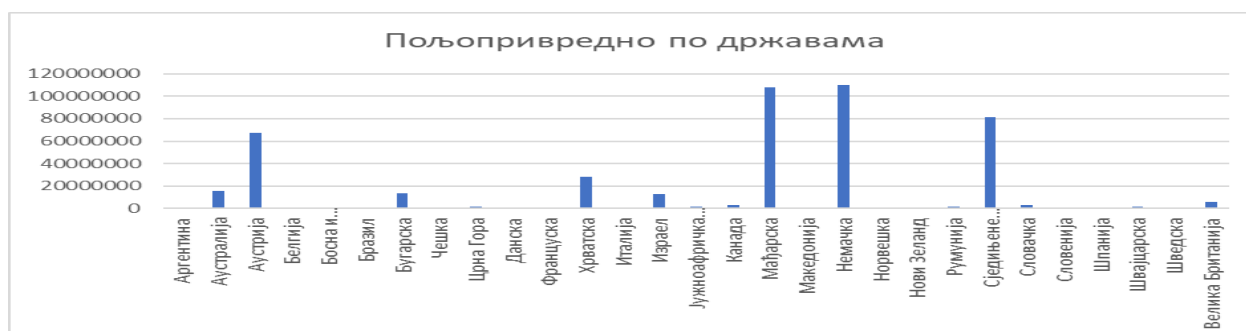
Преглед пољ.земљишта по окрузима које се потражује по захтевима за реституцију страних држављана

Преглед пољопривредног земљишта које се потражује по захтевима за реституцију страних држављана:

Држава	Површина пољопривредног земљишта у м2
Аргентина	70ха34а95м2
Аустралија	1546ха34а61м2
Аустрија	6736ха62а62м2
Белгија	66ха16а56м2
Босна и Херцеговина	100ха76а83м2
Бразил	3ха28а24м2
Бугарска	1384ха53а56м2

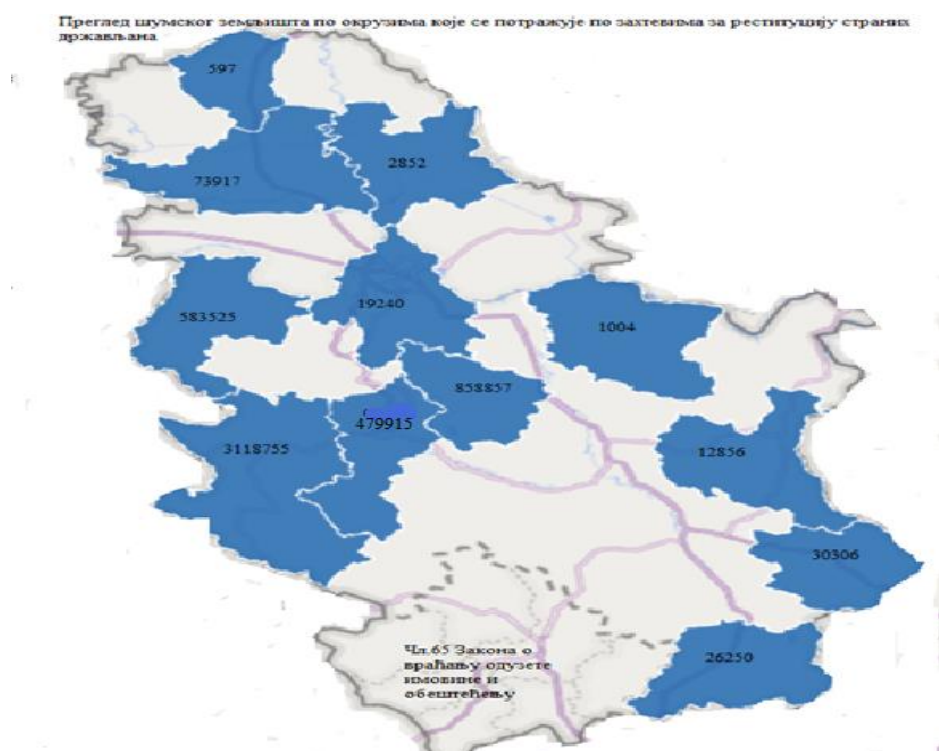
Чешка	12ха57а79м2
Црна Гора	145ха86а43м2
Данска	15ха17а79м2
Француска	30ха82а15м2
Хрватска	2839ха67а43м2
Италија	83ха75а00м2
Израел	1785ха01а77м2
Јужноафричка Република	146ха27а32м2
Канада	1803ха91а43м2
Мађарска	10764ха14а91м2
Македонија	16а53а90м2
Немачка	10904а29а12м2
Норвешка	2ха14а57м2
Нови Зеланд	72ха20а48м2
Румунија	153ха87а24м2
Сједињене америчке државе	8037ха09а11м2
Словачка	311ха82а91м2
Словенија	71ха47а64м2
Шпанија	90ха70а56м2
Швајцарска	269ха85а56м2
Шведска	56ха20а35м2
Велика Британија	575ха09а74м2
УКУПНО	48091ха21а22м2

2. Шумско земљиште

Политичка општина	Површина шумског земљишта
Аранђеловац	74а53а82м2
Бачка Паланка	7ха39а17м2
Баточина	11а34а75м2
Београд	1ха92а40м2
Босилеград	2ха62а50м2
Димитровград	3ха03а06м2
Горњи Милановац	41ха46а23м2
Ивањица	6а52а92м2
Косјерић	3ха06а00м2
Лозница	24ха10а85м2
Нова Варош	307ха37а39м2
Пожаревац	10а04м2
Прибој	180м2

Шабач	34ха24а40м2
Сјеница	1ха42а36м2
Суботица	5а97м2
Зајечар	1ха28а56м2
Житиште	28а52м2
Укупно	520ха80а74м2

Држава	Површина шумског земљишта
Аустралија	20ха77а53м2
Бугарска	5ха65а56м2
Црна Гора	3ха00а99м2
Хрватска	308ха00а33м2
Канада	52а28м2
Мађарска	5а97м2
Немачка	74ха11а51м2
САД	65ха80а84м2
Француска	41ха46а23м2
Швајцарска	1ха29а46м2
Шведска	10а04м2
Укупно	520ха80а74м2

3. Грађевинско земљиште

Политичка општина	Површина грађевинског земљишта
Ада	17а44м2
Алибунар	28а52м2

Апатин	13a38m2
Бачка Паланка	77a33m2
Београд	116ха47а65m2
Димитровград	33a47m2
Инђија	11a02m2
Ивањица	3ха37а36m2
Јагодина	11ха62а22m2
Кикинда	36a06m2
Књажевац	1ха05а12m2
Ковачица	45a09m2
Крагујевац	47ха98а33m2
Кула	35a86m2
Лазаревац	7a18m2
Лесковац	1ха83а24m2
Ниш	1ха29а65m2
Нови Сад	2ха65а39m2
Обреновац	79a13m2
Панчево	53a22m2
Пожаревац	47a10m2
Рума	2ха80а33m2
Шабац	9a18m2
Сечањ	14a40m2
Сента	22a48m2
Шид	86a39m2
Сомбор	11a95m2
Сремска Митровица	13a84m2
Суботица	51a83m2
Сурдулица	21a00m2
Свилајнац	8a60m2
Тител	11a71m2
Топола	1ха28а92m2
Ваљево	40ха23а42m2
Вршац	3a66m2
Жабалъ	16a18m2
Жабари	35a52m2
Житиште	17a69m2
Зрењанин	2a83a52m2
Укупно	241ха54а38m2

Држава	Површина грађевинског земљишта
Аргентина	7a31m2
Аустралија	1ха62а30m2
Белгија	5ха72а68m2
БиХ	4ха01а74m2
Аустрија	18a76m2
Бразил	1ха23а06m2

Бугарска	54a47m2
Данска	4a56m2
Француска	1xa41a34m2
Грчка	5xa01a90m2
Холандија	3a53m2
Хрватска	5xa20a47m2
Италија	47a10m2
Израел	24xa08a64m2
Канада	1xa60a64m2
Мађарска	1xa23a48m2
Македонија	2xa12a92m2
Малта	96a20m2
Немачка	38xa21a52m2
САД	113xa75a41m2
Словачка	20a70m2
Шведска	10a24m2
Турска	2xa91a15m2
Швајцарска	2xa56a10m2
Велика Британија	28xa18a16m2
Укупно	241xa54a38m2

Преглед грађевинског земљишта по општинама које се потражује по захтевима за реституцију страних држављана

Грађевинско земљиште по општинама

4.Зграде

Политичка општина	Број зграда	Површина зграда у м2
Ада	9	848
Апатин	20	165
Бачка Паланка	13	4050
Бачка Топола	10	332
Бачки Петровац	4	
Бечеј	11	833
Бела Црква	1	
Беочин	1	
Београд	322	20594.8
Бујановац	9	102
Ђуприја	1	16
Димитровград	11	1024
Инђија	7	1135
Ивањица	2	962
Јагодина	9	
Кањижа	9	474
Кикинда	2	1471
Кладово	1	400
Књажевац	1	117
Косово И Метохија	2	
Ковачица	2	245
Крагујевац	6	173
Ковин	1	
Крушевац	2	
Кула	8	95
Лесковац	9	
Куршумлија	4	
Мали Иђош	2	
Младеновац	1	
Неготин	3	850
Ниш	22	441
Нови Бечеј	4	1928.24
Нови Кнежевац	5	0
Нови Пазар	33	
Нови Сад	87	4725.6
Обреновац	2	37
Оџаци	10	
Панчево	20	459
Параћин	1	147.84
Пирот	3	121
Пожаревац	1	
Рума	6	
Шабац	3	45

Сечањ	1	
Сента	14	1481.47
Шид	4	403
Смедерево	2	
Сомбор	21	
Србобран	3	584
Сремска Митровица	7	137
Стара Пазова	3	
Суботица	53	5119.33
Темерин	2	550
Тител	4	1424
Топола	3	
Ваљево	1	
Власотинце	2	
Врбас	8	
Врњачка Бања	2	
Вршац	13	
Жабалъ	14	1007
Зајечар	4	0
Житиште	4	1440
Зрењанин	30	3433
УКУПНО	875	57371.28

4.Пословни простор

Политичка општина	Број пословних простора	Површина простора у м2	пословних
Београд	337	17688.38	
Бечеј	3		
Јагодина	14	724	
Кањижа	7		
Кикинда	34	529	
Лозница	5		
Ниш	12	163.62	
Нови Кнежевац	4		
Нови Сад	46	2022.36	
Нови Кнежевац	4		
Пожаревац	2	160	
Рума	2	546	
Шабац	1	96	
Сента	4	348.79	
Шид	1	65	
Сомбор	7	631	
Суботица	58	2562	
Топола	1	266	

Ваљево	1	42.8
Власотинце	1	
Врбас	4	
Зрењанин	15	1528
Укупно	563	27372.95

6. Станови

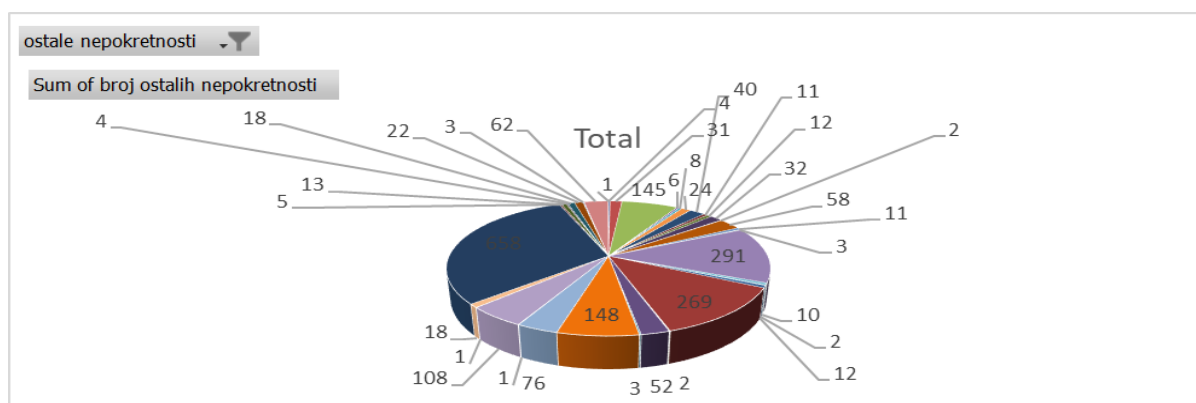
Политичка општина	Број станова	Површина станова у м2
Ада	1	
Београд	712	22343.8
Бујановац	11	
Димитровград	9	
Јагодина	10	206.6
Кикинда	1	39
Лесковац	3	
Крагујевац	18	
Ниш	7	334.8
Нови Сад	21	1101
Нови Пазар	7	
Сента	2	
Панчево	2	
Сомбор	5	20
Сремска Митровица	2	
Суботица	33	1350
Сурдулица	2	
Укупно	846	25395.2

7. Гараже

Општина	Број гаража
Београд	11
Палилула	3
Савски венац	3
Врачар	5
Укупно	11

Држава	Број осталих непокретности (зграде, посебни физички делови зграде)
Аустрија	4
Аргентина	29
Аустралија	91
Белгија	5
БиХ	58

Бразил	40
Бугарска	11
Чешка	12
Црна Гора	32
Данска	2
Француска	99
Холандија	3
Хрватска	311
Италија	12
Израел	274
ЈАР	2
Канада	102
Мађарска	146
Македонија	74
Мексико	1
Малта	1
Немачка	124
Перу	1
Румунија	10
САД	658
Словачка	5
Словенија	13
Шпанија	4
Швајцарска	26
Шведска	23
Турска	11
Велика Британија	62
Венецуела	38
Укупно	2284

3.3. Исход поступка реституције имовине страним држављанима

3.3.1 Враћање одузете имовине у натуралном облику

Закључно са 1.августом 2022.године донето је **1149** усвајајућих одлука (делимичних решења и решења о враћању имовине) којим је враћена имовина и

утврђено право својине бившим власницима односно њиховим законским наследницима који имају страно држављанство.

Овим одлукама враћено је **пољопривредно земљиште** у укупној површини од **15902ха53а66м²**, **шумско земљиште** у укупној површини од **74ха48а25м²**, **неизграђено грађевинско земљиште** у укупној површини **31ха19а80м²**, **500 пословних простора, 105 зграда и 142 стана**¹⁴.

Држава	Број усвајајућих одлука
Аргентина	2
Аустралија	40
Аустрија	171
Белгија	6
Босна и Херцеговина	11
Бразил	8
Велика Британија	13
Данска	1
Венецуела	3
Израел	74
Италија	8
Јужноафричка Република	3
Канада	68
Мађарска	175
Немачка	243
Нови Зеланд	3
Норвешка	1
САД	135
Француска	18
Хрватска	23
Црна Гора	6
Швајцарска	21
Шведска	21
Шпанија	2
Више различитих страних држава	93
Укупно	1149

У наставку представљамо табеларне приказе враћене имовине по државама, а потом општинама и врсти непокретности.

¹⁴ Када су у питању захтеви у којима су подносиоци захтева држављани више страних држава, број враћених објеката и посебних делова објеката је распоређен по државама чијим подносиоцима захтева је враћен највећи удео на предметној непокретности. Ово је учињено како се с једне стране сами извештаји не би додатно усложњавали навођем враћених удела, а са друге стране како се број враћених непокретности не би дуплирао.

Држава	Број Посл. простор	Број Зграда	Број Стан	Неизграђено грађ. земљ.у м2	Пољ. Земљиште у м2	Шумско у м2
Аргентина					13975	
Аустралија	9		3	18625	10179380	84372
Аустрија	8	1	2	891	15810046	
Белгија	3		1		645095	
БиХ	27	1	2	2541	460164	
Бразил	10		1		9842	
Велика Британија	36	18	8	4622	4337851	
Венецуела	20	2	14			
Данска			2		176345	
Израел	47	2	14	1546	11559693	
Италија	6		4	28	12918	
ЈАР				209	1273768	
Канада	60	8	9	708	11187812	5227
Мађарска	9	6		41109	50762603	
Немачка	41	18	12	1289	16525021	21055
Нови Зеланд					104531	
Норвешка					21457	
САД	146	31	47	195983	33612728	203865
Турска		1				
Француска	23	7	6	6580	177395	414623
Холандија			1			
Хрватска	34	6	6	1718		
Црна Гора		1			199277	15683
Швајцарска	4	1	8	25610	1280248	
Шведска	16	2		9521	430667	
Шпанија	1		2		244550	
Укупно	500	105	142	31х19а80м2	15902х153а66м2	74х148а25м2

1.Враћено пољопривредно земљиште

Општина	Површина пољопривредног земљишта у м2
Ада	32х130а69м2
Алибунар	5х12а28м2
Апатин	86х102а89м2
Аранђеловац	2х183а35м2
Ариље	8а06м2

Баточина	16a26m2
Бач	203ха82а78м2
Бачка Паланка	804ха47а29м2
Бачка Топола	2180ха86а34м2
Бечеј	560ха83а04м2
Богатић	90а39м2
Бољковци	1ха50а87м2
Бујановац	6а09м2
Владимирци	2ха45а25м2
Врбас	219ха87а57м2
Вршац	26ха63а76м2
Жабалъ	315ха31а98м2
Жагубица	5ха08а45м2
Житиште	107ха20а93м2
Зајечар	2ха03а88м2
Зрењанин	114ха80а82м2
Ивањица	6а02м2
Јагодина	51а18м2
Кањижа	105ха58а13м2
Кикинда	843ха19а33м2
Ковачица	10ха79а65м2
Ковин	13ха74а61м2
Кула	659ха78а87м2
Лозница	43а29м2
Мали Иђош	779ха27а72м2
Младеновац	4ха01а42м2
Нова Варош	54а14м2
Нова Црња	2ха28а93м2
Нови Бечеј	743ха95а46м2
Нови Кнежевац	153ха43а05м2
Нови Сад	1403ха56а07м2
Опово	27ха87а17м2
Озаци	713ха10а01м2
Панчево	125ха64а91м2
Пландиште	324ха92а09м2
Пожаревац	7ха49а63м2
Рума	286ха51а52м2
Сента	859ха64а68м2
Сечањ	1ха67а20м2
Смедерево	2ха48а57м2
Сомбор	2511ха02а71м2

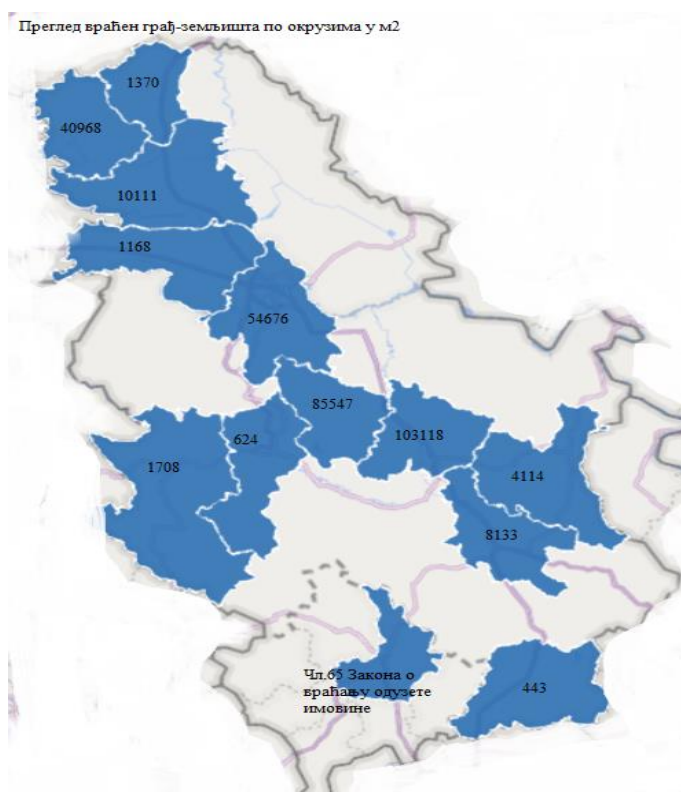
Србобран	321ха29а75м2
Сремска Митровица	26ха03а86м2
Стара Пазова	46ха27а96м2
Суботица	433ха36а42м2
Тител	2ха74а59м2
Тител	6ха71а33м2
Топола	9а38м2
Чока	804ха52а46м2
Шабац	7ха48а58м2
Укупно	15902ха53а66м2

2. Враћено неизграђено грађевинско земљиште

Општина	Неизграђено грађевинско земљиште
Баточина	8ха55а47м2
Бечеј	5а90м2
Бујановац	3а49м2
Вождовац	1ха58а34м2
Врање	94м2
Врачар	4а18м2

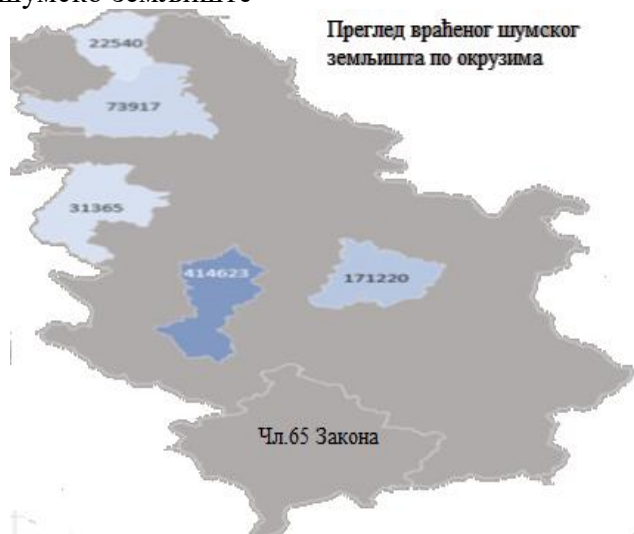
Зајечар	41a14m2
Ивањица	6a24m2
Инђија	11a68m2
Јагодина	10xa12a56m2
Крива река	17a00m2
Кула	4xa09a68m2
Ниш	55a92m2
Ниш-Ђеле кула	25a41m2
Нова Варош	8m2
Нови Београд	94a04m2
Нови Сад	95a21m2
Обреновац	2xa81a36m2
Савски венац	3a03m2
Свилајнац	18a62m2
Стари град	5a81m2
Суботица	13a70m2
Укупно	31xa19a80m2

3. Враћено шумско земљиште

Општина	Површина шумског земљишта
Бачка Паланка	7xa39a17m2
Бољковци	41xa46a23m2
Ивањица	5xa37a
Јагодина	17xa12a20m2
Лозница	3xa13a65m2
Укупно	74xa48a25m2

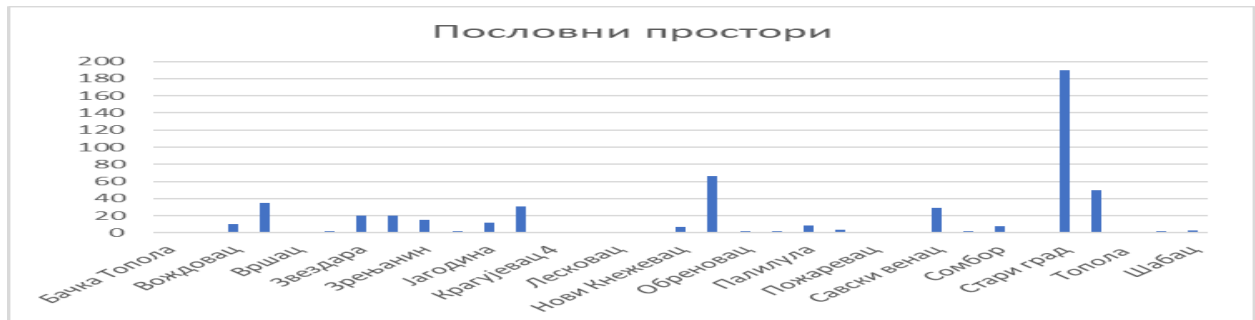
Враћено шумско земљиште

4. Враћени пословни простори

Општина	Број пословних простора	Посл. Простор површина у м2
Бачка Топола	1	65
Београд	1	22
Вождовац	10	459
Врачар	31	850
Вршац	1	40
Жагубица	2	290
Звездара	22	598.52
Земун	20	1169
Зрењанин	15	742.67
Инђија	2	186.66
Јагодина	12	1366
Кикинда	31	2590
Крагујевац 4	1	
Лазаревац	1	180
Лесковац	1	87
Ниш	1	20
Нови Кнежевац	7	159
Нови Сад	56	5361
Обреновац	2	66
Оџаци	2	77
Палилула	9	501.25
Панчево	4	335
Пожаревац	1	80
Рума	1	274
Савски венац	25	1087
Сента	2	
Сомбор	8	471

Сремска Митровица	1	30
Стари град	174	12583.3
Суботица	50	2919
Топола	1	133
Чукарица	2	109
Шабац	3	291
Укупно	500	33142.4

5. Враћени станови

Општина	Број Станова	Површина станова у м2
Вождовац	1	17
Врачар	19	583
Вршац	1	124
Звездара	5	62
Земун	2	189
Јагодина	2	75
Кикинда	2	81
Крагујевац	1	23
Лазаревац	1	
Ниш	3	168
Нови Сад	9	368
Палилула	8	86
Савски венац	20	511
Сента	2	74
Сомбор	1	20
Стари град	59	1742
Суботица	6	236
Укупно	142	4359

6. Враћене зграде

Општина	Број Зграда	Површина зграда у м2
Аранђеловац	1	
Бачка Паланка	1	99
Бечеј	1	95
Бујановац	1	102
Власотинце	2	
Вождовац	1	225
Врачар	4	1735
Вршац	1	295
Звездара	1	642
Земун	2	402
Зрењанин	3	694
Инђија	5	732
Јагодина	4	488
Књажевац	8	474
Крагујевац	9	88
Крива река	2	
Крушевац	5	1953
Лесковац	2	
Ниш	3	492
Нови Бечеј	2	1235
Нови Пазар	3	771
Нови Сад	4	365
Палилула	6	558
Пожаревац	1	
Савски венац	14	3036
Сента	2	668
Стари град	3	137
Суботица	4	462
Чачак	1	99
Шабац	9	468
Укупно	105	16315

3.3.2.Обештећење страних држављана

Закључно са 1.августом 2022.године донето је **210** правоснажних решења о обештећењу подносилаца захтева страних држављана. Укупан износ обештећења утврђен правоснажним решењима износи **7.402.819,28 евра**

Број подносилаца захтева страних држављана који су обухваћени предметним решењима о обештећењу износи **318**.

Држава	ИЗНОС ОБЕШТЕЋЕЊА У ЕВРИМА
АУСТРАЛИЈА	624271.23
АУСТРИЈА	515815.53
БЕЛГИЈА	13274.48
БИХ	460322.89
БРАЗИЛ	45333.92
ВЕЛИКА БРИТАНИЈА	80837.65
ВЕНЕЦУЕЛА	7183.01
ЕНГЛЕСКА	1412.84
ИЗРАЕЛ	1108968.42
ИТАЛИЈА	242220.83
КАНАДА	430927.42
ЛУКСЕМБУРГ	9566.37
МАЂАРСКА	1137.22
НЕМАЧКА	477143.74
НОВИ ЗЕЛАНД	32164.03
НОРВЕШКА	17947.32
ПОРТУГАЛ	10820.36
РЕПУБЛИКА ЈУЖНА АФРИКА	42428.8
САД	1651918.4
ТУРСКА	9593.02
УРУГВАЈ	251685.67
ФРАНЦУСКА	306762.16
ХОЛАНДИЈА	1875.85
ХРВАТСКА	553898.21
ЦРНА ГОРА	140173.09
ШВАЈЦАРСКА	319685.82
ШВЕДСКА	27785.84
ШПАНИЈА	17665.16
Укупно	7402819.28

3.3.3.Одбијање захтева за реституцију страним држављанима

Закључно са 1.августом 2022.године, донете су 702¹⁵ одбијајуће одлуке (решења о одбијању, закључци о одбацивању, закључци о обустави поступка) по захтевима за реституцију страних држављана.

Одбијајућим одлукама обухваћено је пољопривредно земљиште у укупној површини од **5682ха 77а 68м2**, грађевинско земљиште у укупној површини од

¹⁵ 29 одбијајућих одлука односи се на захтеве у којима су подносиоци захтева држављани различитих страних држава

12ха27а04м2, шумско земљиште у укупној површини од **310ха 90а 66м2**, као и **210** осталих непокретности (зграда, пословних простора, станова, помоћних објеката).

1.Пољопривредно земљиште-одбијање

Држава	Површина пољопривредног земљишта-одбијање
Аустралија	17ха58а82м2
Аустрија	318ха33а70м2
БиХ	73ха75а12м2
Бугарска	1110ха26а
Чешка	5ха53а26м2
Црна Гора	5ха59а63м2
Француска	1ха65а50м2
Хрватска	359ха69а21м2
Италија	16ха28а66м2
Израел	20ха72а61м2
Канада	652ха63а75м2
Мађарска	922ха95а52м2
Немачка	1326ха20а69м2
Румунија	101ха80а16м2
САД	599ха08а66м2
Словачка	131ха35а66м2
Словенија	13ха75а92м2
Швајцарска	5ха54а81м2
Укупно	5682ха77а68м2

2.Грађевинско земљиште - одбијање

Држава	Површина грађевинског земљишта-одбијање
Аустралија	26а10м2
Белгија	4а17м2
БиХ	3ха39а70м2
Бразил	57а38м2
Француска	11а85м2
Грчка	4ха98а68м2
Канада	2а94м2
Холандија	3а53м2
Хрватска	43а95м2
Мађарска	16а18м2
Македонија	13а45м2
Немачка	46а58м2
САД	1ха63а06м2
Укупно	12ха27а04м2

3.Шумско земљиште - одбијање

Држава	Шумско земљиште - одбијање
Црна Гора	1ха44а16м2
Хрватска	307ха37а39м2
САД	2ха09а11м2
Укупно	310ха90а66м2

4.Остале непокретности (зграде, станови и пословни простори)- одбијање

Држава	Остале непокретности (број)-одбијање
Аустралија	17
БиХ	15
Бугарска	1
Чешка	6
Црна Гора	10
Француска	5
Холандија	1
Хрватска	24
Италија	3
Израел	13
Канада	29
Мађарска	10
Македонија	31
Мексико	1
Малта	1
Немачка	11
Румунија	9
САД	14
Словачка	2
Швајцарска	5
Шпанија	2
Укупно	210

Важно је напоменути да је поред поменуте 702 одбијајуће одлуке које су коначне, Агенција за реституцију закључно са 1.августом 2022.године донела још 44 одбијајућих одлука на које су уложене жалбе, односно изјављене тужбе.

Од поменутих 44 одлука, на 25 одлука су уложене жалбе те је поступак у току пред другостепеним органом Министарством финансија.

Преосталих 19 одлука од поменутих 44 су потврђене решењима другостепеног органа о одбијању жалби, те су покренути поступци пред Управним судом по тужбама изјављеним против другостепених решења.

3.4. Закључак о враћању одузете имовине страним држављанима

Из напред наведеног произлази да враћање права својине на стварима имају и страни држављани, под условом реципроцитета, изузев лица из члана 5. став 3. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Према становишту Уставног суда, у поступку реституције имовине потребно је утврдити материјални реципроцитет. Наиме, Уставни суд у одлуци Уж-3218/2015 од 9. новембра 2016. године контатује: „По оцени Уставног суда, из наведених одредаба закона произилази да за остварење права страног држављанина на враћање имовине или обештећење није довољан формални реципроцитет, који гарантује равноправност у третману, односно искључује дискриминацију по основу држављанства, већ је потребан материјални реципроцитет, који гарантује пуну међународну равнотежу у погледу уживања појединих права“.

Поред тога, бивша Југославија је са једним бројем земаља закључила билатералне међународне уговоре о обештећењу лица којима је на територији Југославије одузето право својине након Другог светског рата, која лица, као обештећена, такође немају право на враћање.

Како нису све земље законски регулисале питање реституције, то је за држављане тих земаља меродавно да ли држављани Републике Србије у тим земљама могу купити или другим *in vivo* правним послом стећи у својину непокретност на територији те стране државе, или да могу наследити или другим *mortis causae* правним послом постати власници непокретности. Полазећи од тога, постојање позитивне претпоставке о реципроцитету може се констатовати са великим бројем европских, као и тзв. прекоморских земаља, чији правни систем познаје слободан режим стицања и промета непокретности, дајући странцима у том погледу национални третман. Стога не треба да чуди да је до данас у поступцима реституције враћено право својине на готово 16000 хектара земљишта и на више од 700 објеката или посебних физичких делова објеката, или пак утврђено право на обештећење за одузето право својине на стварима у износу од преко 7,4 милиона евра.

Када се упореде подаци о траженој и враћеној имовини приказани овим извештајем, закључује се да је највећи део имовине који се потражује, а који је у складу са Законом могао бити враћен у натуралном облику, заправо и враћен подносиоцима захтева усвајајућим решењима.

По преосталим захтевима по којима за сада није донета одлука, у току је поступак прикупљања документације односно утврђивања потпуног и правилног чињеничног стања неопходног за доношење правилног и на закону заснованог решења. Када се има у виду пољопривредно земљиште, у највећем броју случајева разлог због којег још увек нису донете одлуке, јесте недостатак налаза и мишљења вештака геодетске струке. У случају осталих непокретности попут станова, пословних простора и зграда, велики број тих непокретности данас не постоји на терену или је у приватном власништву, па је из тог разлога потребно утврдити њихову површину како би исти могли бити предмет обештећења. Овде треба нагласити да у појединим случајевима, у списима предмета недостаје документација која је неопходна како би се са сигурношћу утврдила површина одузетих непокретности, те се ради на прибављању исте преко надлежних Архива и других институција. Такође, још један од разлога због којих још увек није донета одлука по захтевима, је недостатак правноснажних решења о рехабилитацији бивших власника код захтева за враћање одузете имовине у којима је имовина конфискована од бившег власника, а која код ове врсте захтева представљају услов прописан чланом 6. став 1 Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, без којег није могуће извршити реституцију имовине.

Из претходно изнетих података видљиво је да враћање права својине на стварима траже држављани великог броја европских држава, али и држава које се налазе на другим континентима. Захтевима се тражи враћање више од 48000 хектара земљишта, више од 2200 објеката и посебних делова објеката и 51 предузеће.

Важно је напоменути да је у поступку реституције у Републици Србији, у односу на друге државе, статус страних држављана најповољнији и изједначен са статусом држављана Републике Србије, те да је једини ограничавајући фактор у погледу враћања имовине страним држављанима питање реципроцитета.

На крају истичемо да враћање права својине на стварима, пре свега непокретним, странцима у поступку реституције утиче и на углед Републике Србије у свету, као државе владавине права, у којој се поступци спроводе ефикасно и непристрасно.

III ПОГЛАВЉЕ – II ДЕО

Појединачни извештаји о враћању имовине страним држављанима према држављанству подносилаца захтева за реституцију

3.1 ИЗВЕШТАЈ О РЕСТИТУЦИЈИ ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА РЕПУБЛИКЕ АУСТРИЈЕ, МАЂАРСКЕ И САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ НЕМАЧКЕ

Увод

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу у законском року који је трајао од 1.марта 2012.године до 3.марта 2014.године поднето је укупно **823** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење држављана Републике Аустрије. Број подносилаца захтева аустријских држављана у овом тренутку износи 640.

У законом предвиђеном року, поднето је укупно **1232** захтева за враћање одузете имовине и обештећење у којим су као подносиоци захтева означени држављани Савезне Републике Немачке. Укупан број подносилаца захтева немачких држављана у овом тренутку износи **893**.

У законом предвиђеном року, поднето је укупно **748** захтева за враћање одузете имовине и обештећење у којим су као подносиоци захтева означени држављани Мађарске.

Укупан број подносилаца захтева мађарских држављана у овом тренутку износи **838**.

Држава	Број захтева	Број подносилаца
Аустрија	823	640
Мађарска	748	838
Немачка	1232	893
Укупно	2803	2371

Број поднетих захтева држављана Аустрије, Немачке и Мађарске је ревидиран и извршена је значајна корекција у односу на претходно пријављени број.

Разлози за разлику у претходно пријављеном броју и ревидираном броју односе се на: 1. раздвајање захтева на више бивших власника, где је поднет један захтев за све чланове породице, 2.погрешан унос података у образац захтева за враћање одузете имовине и обештећење од стране подносилаца захтева.

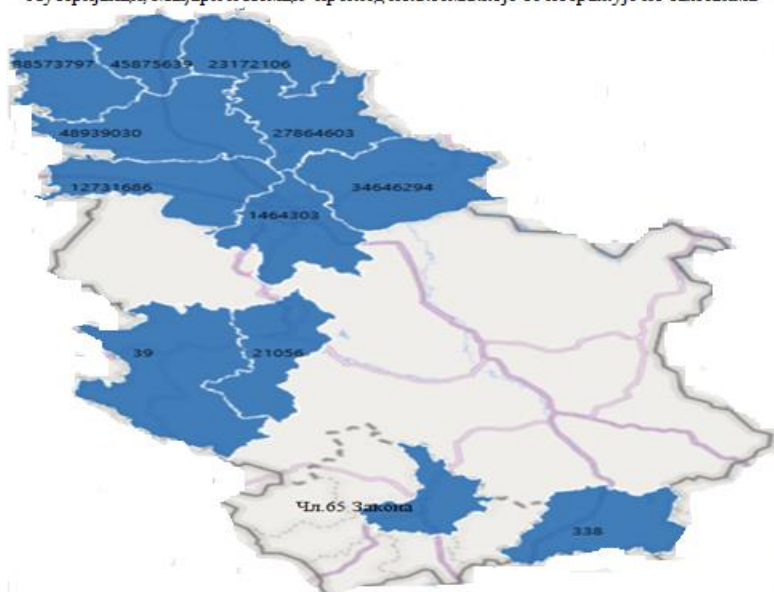
Захтеви немачких и аустријских држављана односе се највише на имовину бивших власника *фолскдојчера* који су живели на подручју АП Војводине и чија имовина конфискована као припадницима немачке народности.

Захтеви мађарских држављана углавном се односе на имовину бивших власника мађарске народности чија имовина је одузимања по различитим основама побројаним у чл.2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Највећи број захтева за реституцију у којима су као подносиоци захтева означени држављани Републике Аустрије, Савезне Републике Немачке и Мађарске односи се на пољопривредно земљиште на подручју АП Војводине. Укупна површина пољопривредног земљишта које потражују држављани ове три стране државе износи **28399ха67а30м2**.

Приказ траженог пољопривредног земљишта по окрузима

Аустријанци, Мађари и Немци- преглед пољ.земљ.које се потражује по захтевима

ЗАХТЕВИ АУСТРИЈСКИХ ДРЖАВЉАНА ЗА РЕСТИТУЦИЈУ ИМОВИНЕ -Преглед поднетих захтева држављана Републике Аустрије-

Прегледом поднетих захтева утврђено је да је пољопривредно земљиште на подручју АП Војводине предмет највећег броја захтева за реституцију, а од осталих непокретности у обрасцима захтева за враћање одузете имовине означене су куће, пословне просторије, грађевинско земљиште површине 18а76м2 и у 6 захтева као предмет враћања имовине означена су подржављена предузећа.

Укупна површина пољопривредног земљишта које је у обрасцима захтева за враћање одузете имовине наведена од стране подносилаца захтева као предмет захтева за реституцију износи **6736ха 62а 62м2**.

У наставку представљамо табеларни преглед пољопривредног земљишта које је наведено, као предмет захтева за реституцију, по општинама и површинама израженим у м2.

Политичка општина	Површина у м2
Ада	16ха38а42м2
Апатин	431ха07а87м2
Бач	312ха00а31м2
Бачка Паланка	179ха15а75м2
Бачка Топола	109ха29а51м2
Бачки Петровац	37а84м2
Бела Црква	55ха52а16м2
Београд	146ха43а03м2
Бечеј	53ха14а61м2
Врбас	187ха99а31м2
Вршац	1001ха44а06м2
Жабалъ	9ха22а18м2
Житиште	181ха86а07м2
Зрењанин	244ха44а65м2
Инђија	326ха17а37м2

Ириг	2ха08а22м2
Киkinда	87ха70а06м2
Ковачица	43а16м2
Ковин	7ха83а98м2
Кула	314ха14а72м2
Мали Иђош	57ха66а35м2
Нова Црња	1ха35а19м2
Нови Бечеј	49ха63а47м2
Нови Сад	42ха87а54м2
Оџаци	933ха09а59м2
Панчево	47ха31а89м2
Пландиште	297ха54а51м2
Рума	270ха03а51м2
Сента	1ха85а91м2
Сечањ	179ха22а51м2
Сомбор	980ха16а56м2
Србобран	25ха32а04м2
Сремска Митровица	93ха05а15м2
Стара Пазова	5ха31а94м2
Суботица	6ха08а16м2
Темерин	45ха32а36м2
Шид	34ха02а65м2
Укупно	6736ха62а62м2

**-Исход поступка реституције имовине аустријским држављанима-
-Враћање имовине у натуралном облику-**

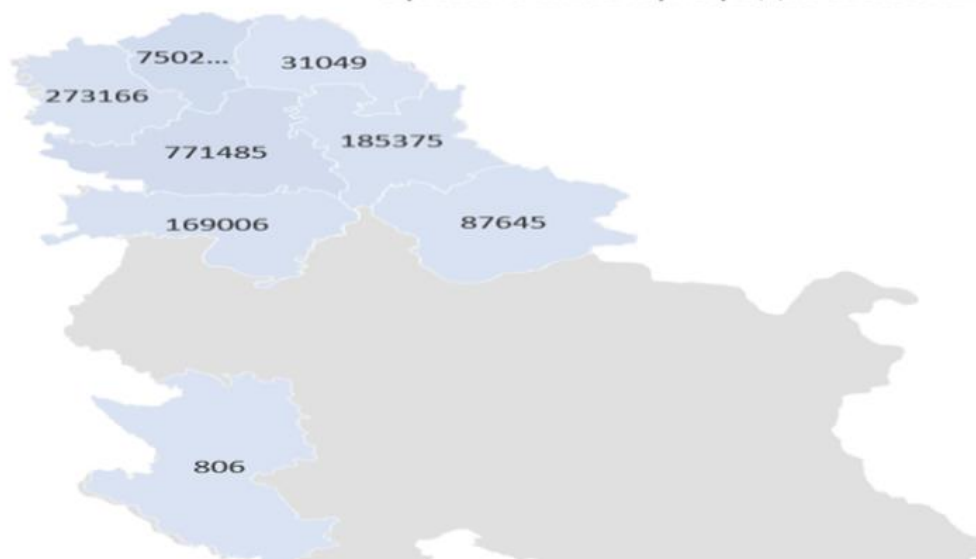
Закључно са 1.августом 2022.године донета је **171** усвајајућа одлука којим је враћена имовина бившим власницима, односно њиховим законским наследницима у натуралном облику. Враћено је **1581ха 00а 46м2** пољопривредног земљишта, **891 м2** грађевинског земљишта, **8** пословних простора укупне површине 1776 м2, **1** зграда површине 99м2 и **2** стана укупне површине 124м2.

У наставку представљамо табеларни приказ враћеног пољопривредног земљишта по општинама, изражено у м2:

Политичка општина	Површина враћеног пољопривредног земљишта
Ада	3ха10а49м2
Апатин	27ха31а66м2
Ариље	8а06м2
Бач	77ха14а85м2
Бачка Паланка	208ха81а49м2
Бачка Топола	75ха02а73м2
Бечеј	35ха71а19м2
Врбас	114ха54а75м2
Вршац	8ха76а45м2
Жабалъ	7ха56а03м2
Житиште	18ха53а75м2
Зрењанин	23ха07а20м2
Киkinда	16ха48а55м2
Кула	64ха51а18м2
Мали Иђош	6ха35а95м2
Нови Бечеј	8ха40а18м2
Нови Сад	16ха52а40м2
Озаци	333ха73а62м2
Планиште	186ха07а18м2
Рума	16ха90а06м2
Сента	46а48м2
Сечањ	1ха67а20м2
Сомбор	306ха64а02м2
Србобран	23ха54а99м2
УКУПНО	1581ха00а46м2

Враћено пољопривредно земљиште

-Обештећење аустријских држављана-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је **8** решења о обештећењу подносилаца захтева аустријских држављана. Укупан износ обештећења утврђеним решењима у овом тренутку износи **515.815,53 евра**. Број подносилаца захтева аустријских држављана обухваћен решењима о обештећењу износи **14**.

-Одбијање захтева аустријских држављана за реституцију-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 59 решења о одбијању захтева. Укупна површина пољопривредног земљишта које је обухваћено решењима о одбијању захтева износи 318ха 33а 70м2.

Поступак по преосталим захтевима за реституцију је у току, с тим да је по 7 захтева за реституцију поступак у току пред Управним судом по тужби на другостепене одлуке, којима су потврђена решења Агенције, а по осталим у току пред првостепеним органом, односно Агенцијом за реституцију.

ЗАХТЕВИ ЗА РЕСТИТУЦИЈУ ИМОВИНЕ НЕМАЧКИМ ДРЖАВЉАНИМА

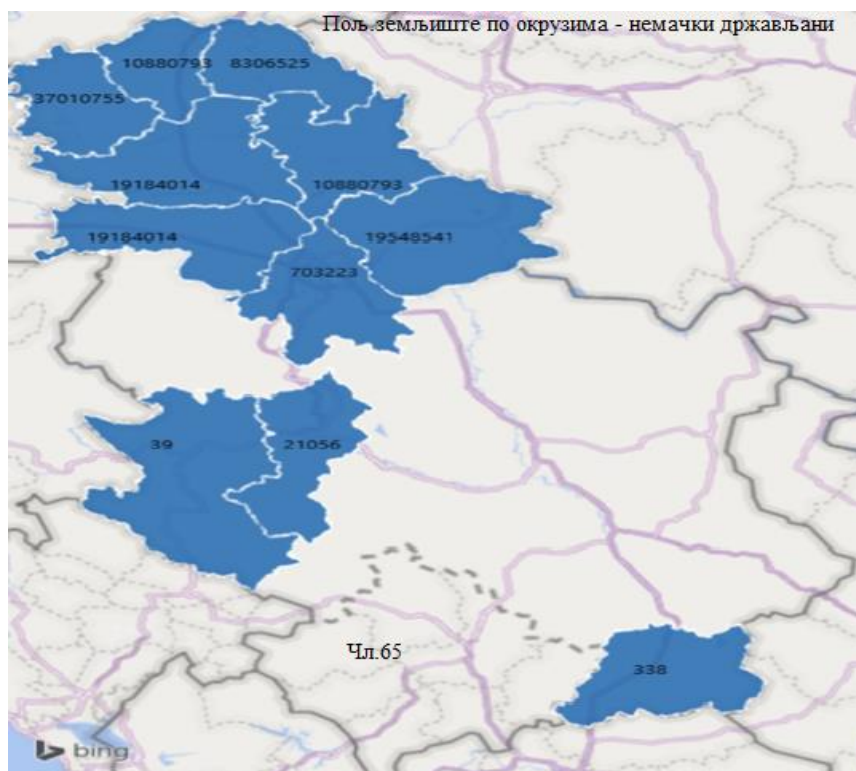
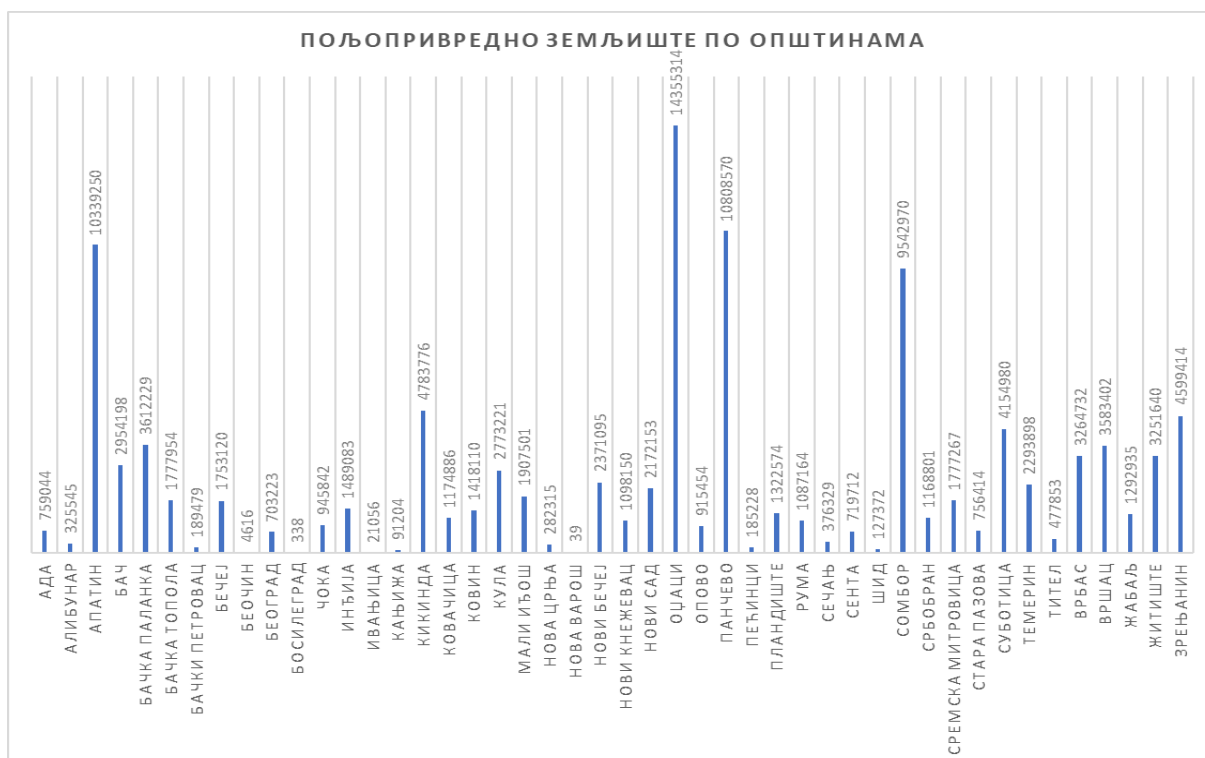
- Преглед поднетих захтева немачких држављана-

Прегледом поднетих захтева за реституцију немачких држављана, утврђено је да се највећи број захтева, као и у случају аустријских држављана односи на пољопривредно земљиште на подручју АП Војводине. Укупна површина пољопривредног земљишта која се потражује захтевима за реституцију износи **10904ха 29а 12м2**.

1.Пољопривредно земљиште

Општина	Површина пољопривредног земљишта
Ада	75ха90а44м2
Алибунар	32ха55а45м2
Апатин	1033ха92а50м2

Бач	295ха41а98м2
Бачка Паланка	361ха22а29м2
Бачка Топола	177ха79а54м2
Бачки Петровац	18ха94а79м2
Бечеј	175ха31а20м2
Беочин	46а16м2
Београд	70ха32а23м2
Босилеград	3ха38а
Чока	94ха58а42м2
Инђија	148ха90а83м2
Ивањица	2ха10а56м2
Кањижа	9ха12а04м2
Кикинда	478ха37а76м2
Ковачица	117ха48а86м2
Ковин	141ха81а10м2
Кула	277ха32а21м2
Мали Иђош	190ха75а01м2
Нова Црња	28ха23а15м2
Нова Варош	39м2
Нови Бечеј	237ха10а95м2
Нови Кнежевац	109ха81а50м2
Нови Сад	217ха21а53м2
Озаци	1435ха53а14м2
Опово	91ха54а54м2
Панчево	1080ха85а70м2
Пећинци	18ха52а28м2
Пландиште	132ха25а74м2
Рума	108ха71а64м2
Сечањ	37ха63а29м2
Сента	71ха97а12м2
Шид	12ха73а72м2
Сомбор	954ха29а70м2
Србобран	116ха88а01м2
Сремска Митровица	177ха72а67м2
Стара Пазова	75ха64а14м2
Суботица	415ха49а80м2
Темерин	229ха38а98м2
Тител	47ха78а53м2
Врбас	326ха47а32м2
Вршац	358ха34а02м2
Жабалъ	129ха29а35м2
Житиште	325ха16а40м2
Зрењанин	459ха94а14м2
Укупно	10904ха29а12м2

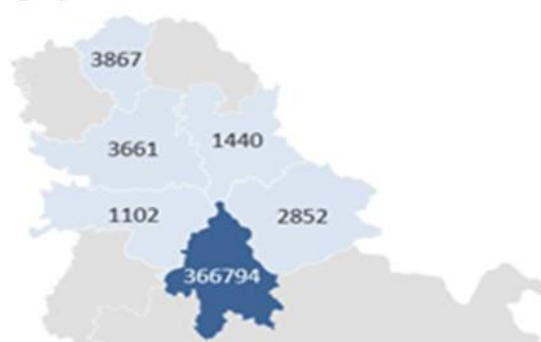

Поред пољопривредног земљишта у обрасцима захтева за повраћај имовине наведено је да се потражује још и **38ха21а52м2** грађевинског земљишта, **74ха11а51 м2** шумског земљишта, **3** пословна простора, **5** станова, **116** зграда (породичне стамбене зграде – куће, стамбене зграде за колективно становање, пословне зграде, стамбено-пословне зграде и помоћни објекти) са посебним физичким деловима-становима и пословним просторима и 16 предузећа.

2. Грађевинско земљиште

Општина	Површина грађевинског земљишта у м2
Алибунар	2852
Београд	366794
Инђија	1102
Нови Сад	3661
Сечањ	1440
Суботица	3867
Тител	1171
Вршац	366
Зрењанин	899
Укупно	38х21а52м2

Грађевинско земљиште

3. Шумско земљиште

Општина	Површина шумског земљишта у м2
Аранђеловац	738299
Житиште	2852
Укупно	74х11а51м2

4. Остале непокретности:

Општина	Пословни простор	стан	зграда
Апатин			5
Бач			1
Бачка Паланка			2
Бачки Петровац			1
Београд	1	2	41
Инђија			4
Кикинда			3
Ковин			1
Кула			3
Мали Иђош			2
Ниш			3
Нови Сад	1	3	15
Озаци			4
Панчево			11
Сечањ			1

Шид	1		
Сомбор			1
Суботица			2
Топола			2
Врбас			7
Вршац			4
Зрењанин			3
Укупно	3	5	116

2.3.2.Исход поступка реституције имовине немачким држављанима -Враћање имовине у натуралном облику-

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу, закључно са 1.августом 2022.године донете су 243 усвајајуће одлуке¹⁶ Агенције за реституцију којима је имовина враћена законским наследницима бивших власника у натуралном облику.

Донето је такође и 6 решења о обештећењу законских наследника бивших власника.

Агенција је за сада вратила немачким држављанима следећу имовину: 41 пословни простор, 12 станова и 18 зграда што укупно чини 71 објекат укупне површине 4.060 m². Агенција је такође решењима вратила бившим власницима, односно њиховим законским наследницима 1289 м2 неизграђеног градског грађевинског земљишта и 2,1 ha шума у општини Ивањица.

Највећи број усвајајућих одлука односи се на враћање пољопривредног земљишта. Укупна површина враћеног пољопривредног земљишта износи **1652ха 50а 21м2**.

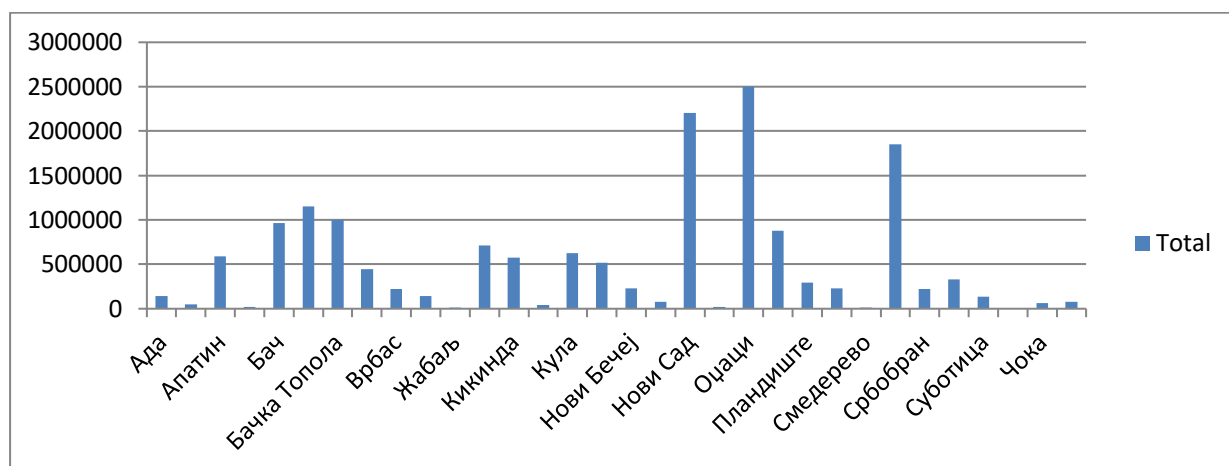
У наставку представљамо табеларне приказе враћене имовине:

1.Пољопривредно земљиште

Политичка општина	Површина пољопривредног земљишта
Ада	14ха01а51м2
Алибунар	5ха12а28м2
Апатин	58ха71а23м2
Аранђеловац	2ха12а51м2
Бач	96ха26а71м2
Бачка Паланка	115ха43а75м2
Бачка Топола	100ха31а93м2
Бечеј	44ха57а95м2
Врбас	22ха27а85м2
Вршац	14ха60а73м2
Жабалъ	1ха39а23м2
Житиште	71ха51а94м2
Кањижа	6ха52а54м2
Киkinда	57ха53а57м2
Ковин	3ха84а99м2
Кула	62ха83а28м2
Мали Иђош	56ха89а46м2

¹⁶ Делимична решења о усвајању захтева и решења о усвајању захтева

Нови Бечеј	23ха04а10м2
Нови Кнежевац	7ха96а66м2
Нови Сад	220ха24а66м2
Опово	2ха12а98м2
Оџаци	250ха26а93м2
Панчево	87ха78а10м2
Пландиште	29ха16а17м2
Сента	23ха23а55м2
Смедерево	1ха14а25м2
Сомбор	191ха24а80м2
Србобран	22ха23а78м2
Србобран, Врбас, Кула, Б. Паланка	32ха68а48м2
Суботица	13ха60а45м2
Топола	9а38м2
Чока	6ха15а88м2
Шабац	7ха48а58м2
Укупно	1652ха50а21м2

2. Неизграђено грађевинско земљиште

Општина	Површина неизграђеног грађевинског земљишта у м2
Инђија	729
Нова Варош	8
Савски венац	179
Суботица	373
УКУПНО	12а89м2

3. Пословни простори

Општина	Број враћених пословних простора	Површина враћених пословних простора
Врачар	2	69
Звездара	2	44.52
Зрењанин	11	318.67
Инђија	2	186.66
Киkinда	2	129
Нови Сад	2	100
Озаци	2	77
Палилула	2	36.25
Савски венац	1	19
Сремска Митровица	1	30
Стари град	11	464.75
Суботица	1	71
Топола	1	133
Шабац	1	97
УКУПНО	41	1775.85

4. Зграде

Општина	Број враћених зграда	Површина враћених зграда у 2
Аранђеловац	1	
Вршац	1	295
Земун	2	402
Инђија	2	47
Крушевац	1	197
Ниш	2	272
Ниш-бубањ	1	220
Савски венац	2	42
Суботица	2	42
Чачак	1	99
Шабац	3	156
УКУПНО	18	1772

5. Станови

Политичка општина	Број враћених станова	Површина враћених
-------------------	-----------------------	-------------------

		станова у м2
Врачар	2	203
Звездара	1	9
Нови Сад	2	100
Савски венац	5	125
Стари град	2	75
Укупно	12	512

-Обештећење немачких држављана-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 12 решења о обештећењу подносилаца захтева немачких држављана. Укупан износ обештећења утврђен овим решењима износи 477143.74 евра. Укупан број подносилаца захтева - немачких држављана, обухваћен овим решењима износи 27.

-Одбијање захтева немачких држављана за реституцију -

Закључно са 1.августом 2022.године донете су **202** одбијајуће одлуке¹⁷. Укупна површина пољопривредног земљишта означена у захтевима за враћање одузете имовине по којима су донете одбијајуће одлуке износи **1326ха 20а 69м2**.

Поред наведених усвајајућих и одбијајућих одлука, донето је још 12 одлука на које су уложене жалбе, од којих се по 6 захтева поступци тренутно воде пред Министарством финансија по жалби на првостепену одлуку, а по 6 захтева се поступци води пред Управним судом по тужбама на друготепене одлуке.

ЗАХТЕВИ ЗА РЕСТИТУЦИЈУ ИМОВИНЕ МАЂАРСКИМ ДРЖАВЉАНИМА **- Преглед поднетих захтева мађарских држављана-**

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу у законском року који је трајао од 1.марта 2012.године до 3.марта 2014.године поднето је укупно **748** захтева за враћање одузете имовине и обештећење у којима су као подносиоци захтева означени држављани Мађарске.

Укупан број подносилаца захтева мађарских држављана у овом тренутку износи **838**.

Прегледом образаца захтева за враћање одузете имовине поднетих од стране мађарских држављана, утврђено је да се највећи број захтева за реституцију односи на пољопривредно земљиште на подручју АП Војводине. Укупна површина пољопривредног земљишта наведена у обрасцима захтева за враћање одузете имовине износи **10762ха14а91м2**.

Од поменутих **748** захтева, у **16** захтева се потражује неизграђено грађевинско земљиште површине **12348 м2**, у **129** захтева потражује се укупно **146** стамбених и пословних објеката са посебим физичким деловима (становима и пословним

¹⁷ Решења о одбијању, закључци о одбацивању захтева и закључци о обустави поступка због одуставнка странака од захтева

просторима), **597 м2** шумског земљишта и у **14** захтева се потражују подржављена предузећа¹⁸.

Преглед тражене имовине на основу података из ЗВИО образаца:

1.Пољопривредно земљиште

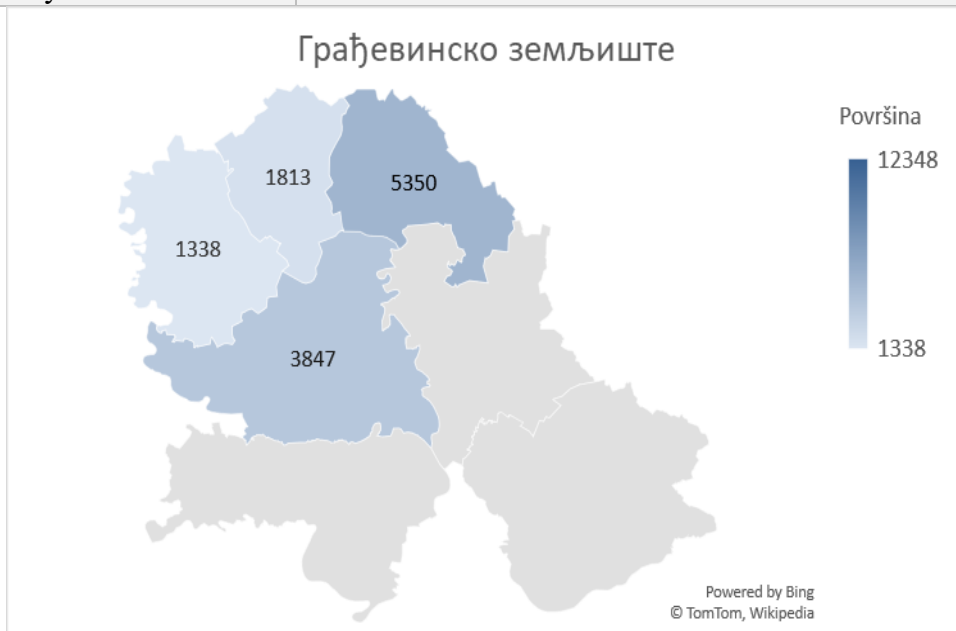
Политичка општина	Површина пољопривредног земљишта
Ада	104ха63а96м2
Апатин	179ха11а66м2
Бач	139ха79а21м2
Бачка Паланка	66ха03а80м2
Бачка Топола	1703ха37а17м2
Бечеј	1043ха38а74м2
Чока	572ха01а54м2
Кањижа	228ха05а15м2
Кикинда	362ха93а76м2
Ковачица	3ха54а20м2
Кула	392ха45а50м2
Мали Иђош	313ха12а43м2
Нова Црња	2ха28а93м2
Нови Бечеј	546ха01а49м2
Нови Кнежевац	115ха06а74м2
Нови Сад	41ха78а24м2
Озаци	220ха70а64м2
Опово	22ха11а95м2
Панчево	50ха43а33м2
Пландиште	23ха58а29м2
Рума	22а74м2
Сента	225ха95а43м2
Сомбор	1705ха85а33м2
Србобран	73ха21а24м2
Суботица	1376ха81а23м2
Темерин	40ха23а46м2
Тител	118ха09а84м2
Врбас	197ха25а13м2
Жабалъ	400ха74а72м2
Житиште	388ха74а88м2
Зрењанин	104ха80а91м2
Укупно	10762ха41а64м2

¹⁸ Млинови, куделаре, фабрика цемента, биоскоп

2. Грађевинско земљиште

Општина	Површина грађевинског земљишта
Ада	17a44м2
Апатин	13a38м2
Бачка Топола	18a13м2
Кикинда	36a06м2
Нови Сад	22a29м2
Жабаљ	16a18м2
Укупно	1ха23а48м2

3. Остале непокретности

Остале непокретности	Број осталих непокретности
Пословна зграда	3
Бечеј	1
Београд	1
Нови Сад	1
Пословни простор	12
Кањижа	7
Киkinда	1
Сента	2
Суботица	2
Стамбена зграда	109
Ада	4
Апатин	1
Бачка Паланка	9
Бачка Топола	3
Бечеј	7
Кањижа	7
Киkinда	1
Ковачица	1
Нови Сад	19
Озаци	5
Панчево	2
Рума	1
Сента	4
Сомбор	5
Србобран	2
Суботица	17
Темерин	2
Тител	2
Врбас	1
Жабалъ	12
Житиште	2
Зрењанин	2
Стамбено-пословна зграда	22
Ада	2
Бечеј	1
Кањижа	2
Кула	2
Нови Бечеј	4
Нови Сад	1
Сента	2
Суботица	5
Зрењанин	3
Укупно	146

**-Исход поступка реституције имовине мађарским држављанима-
-Враћање имовине у натуралном облику-**

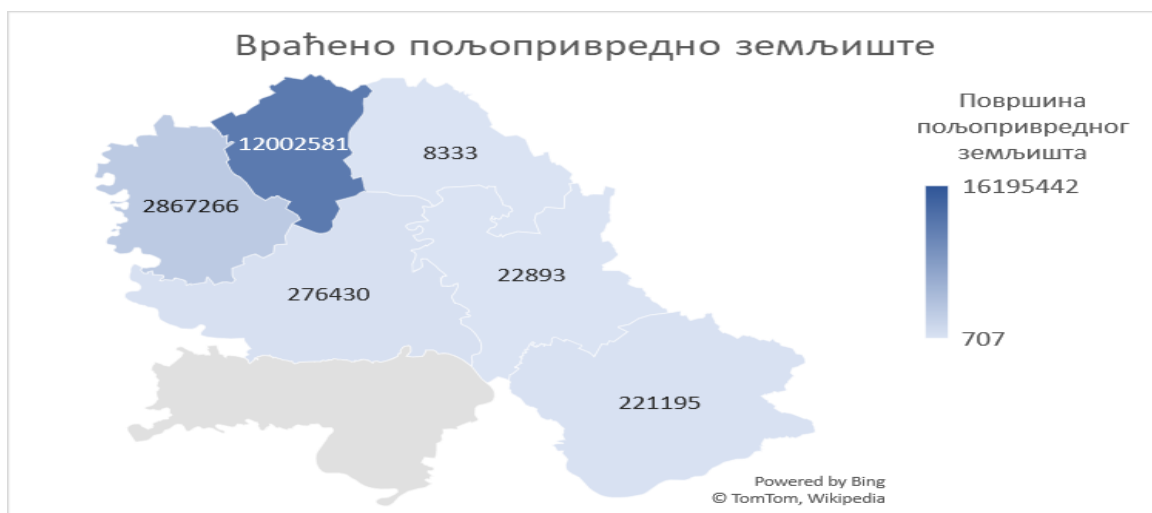
Закључно са 1.августом 2022.године донето је 175 усвајајућих одлука ¹⁹којима је враћена имовина и утврђено право својине законским наследницима бивших власника који су држављани Мађарске.

Највећи број донетих одлука односи се на пољопривредно земљиште на подручју АП Војводине. Укупна површина враћеног пољопривредног земљишта износи **5076ха26а03м2**

Политичка општина	Површина враћеног земљишта у м2
Ада	83а33м2
Бач	27ха64а30м2
Бачка Паланка	14ха36а40м2
Бачка Топола	1207ха32а81м2
Бечеј	198ха15а44м2
Врбас	23ха00а55м2
Жабалъ	245ха93а87м2
Кањижа	53ха44а99м2
Киkinда	243ха24а98м2
Кула	286ха72а66м2
Мали Иђош	291ха48а04м2
Нова Црња	2ха28а93м2
Нови Бечеј	349ха76а28м2
Нови Кнежевац	71ха30а51м2
Опово	22ха11а95м2
Одаци	77ха44а25м2
Сента	22ха00а76м2
Сомбор	1619ха54а42м2
Суботица	302ха53а84м2
Чока	17ха07а72м2
Укупно	5076ха26а03м2

¹⁹ Делимична решења и решења о усвајању

Поред пољопривредног земљишта усвајајућим одлукама враћено је и 4х11а09 м2 грађевинског земљишта 9 пословних простора укупне површине **316** м2, 6 зграда укупне површине **2060** м2 .

Политичка општина	Број враћених пословних простора	Површина враћених пословних простора у м2
Бачка Паланка	1	65
Суботица	1	92
Нови Кнежевац	7	159
УКУПНО	9	316

Политичка општина	Број враћених зграда	Површина враћених зграда у м2
Бечеј	1	95
Нови Бечеј	2	1235
Сента	1	330
Зрењанин	2	400
Укупно	6	2060

-Обештећење мађарских држављана-

Закључно са 1.августом 2022.године, донето је 3 решења о обештећењу подносилаца захтева мађарских држављана. Укупан износ обештећења утврђен овим решењима износи **1.137,22 евра**, док је број подносилаца обухваћен решењима **4**.

-Одбијање захтева мађарских држављана за реституцију -

Закључно са 1.августом 2022.године донете су **63** одбијајуће одлуке²⁰. Укупна површина пољопривредног земљишта означена у захтевима за враћање одузете имовине по којима су донете одбијајуће одлуке износи **922ха 95а 52м2**.

²⁰ Решења о одбијању, закључци о одбацивању захтева и закључци о обустави поступка због одустајка странака од захтева

Закључак о враћању одузете имовине аустријским, мађарским и немачким држављанима

Република Србија је једна од ретких држава у Европи која је законски регулисала питање враћања одузете имовине страним држављанима и која преко Агенције за реституцију тај поступак успешно спроводи.

Република Србија је једина европска држава која враћа имовину у натуралном облику држављанима Аустрије и Немачке.

Из предметног извештаја евидентно је да се од стране држављана Аустрије и Немачке потражује приближно 17000 хектара пољопривредног земљишта, што представља велику површину, али узимајући у обзир да је само од „лица немачке народности“, чији су законски наследници страни држављани (претежно Немачке и Аустрије), конфисковано више од 600000 хектара земљишта на преко 100000седа, онда можемо закључити да већина законских наследника бивших власника фолксдојчера није поднела захтев за реституцију.

Како је раније речено, питање реституције страних држављана регулисано је чланом 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Дакле, да би страни држављанин остварио право на враћање права својине на стварима у Републици Србији, поред других законских разлога (који важе како за домаће држављане, тако и за странце), неопходно је испуњење следећих услова:

- да постоји реципроцитет,
- да обавезу обештећења страног држављанина (како бившег власника, тако и његових законских наследника) није преузела страна држава по основу међународног уговора,
- да страни држављанин и без постојања међународног уговора – није обештећен,
- да му право на враћање имовине није признато правом стране државе,
- да бивши власник није био припадник окупационих снага које су деловале на територији Републике Србије за време Другог светског рата
- и да је бивши власник коме је имовина конфискована рехабилитован.

Агенција за реституцију је по службеној дужности од надлежних архива прибављала доказе о припадништву бивших власника окупационим снагама за време Другог светског рата. **У случајевима када су од стране надлежних архива достављани докази о припадништву бивших власника окупационим снагама, попут војних досијеа, Агенција за реституцију је при чврстом ставу да такви захтеви не испуњавају основне услове из члана 5 став 3. тачка 3) Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, те је по тим захтевима доносила решења о одбијању.** На ова решења су улагане жалбе од стране подносилаца захтева, односно њихових законских заступника, које је Министарство финансија у почетку одбијало као неосноване, међутим како су на предметна решења изјављиване тужбе, Управни суд је Пресудом 12 У 2847/15 од 2.12.2016. године поништио другостепено решење Министарства финансија уз образложење да из одредаба Закона о рехабилитацији бивших власника произилази да је правна последица решења којим се усваја захтев за судску рехабилитацију ништавост одлука које су биле донете против рехабилитованог лица, као и ништавост њихових правних последица, те да став Агенције за реституцију према ком правноснажна одлука о рехабилитацији бившег власника не искључује примену одредбе члана 5 тачка 3. став 3) Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, представља кршење материјалног права. Наведена пресуда представљала је преседан на основу ког је Министарство финансија као другостепени орган поништавало сва каснија решења о одбијању захтева припадника окупационих снага.

Имајући у виду питање реципроцитета као важног става члана 5. Закона који мора бити испуњен када су у питању држављани Републике Аустрије, Агенција за реституцију је по службеној дужности прибавила обавештење Министарства правде и државне управе Републике Србије број 762-02-4001/2021-07 од 13.9.2012. године из којег је утврђено да између Републике Србије и Републике Аустрије постоји узајамност у погледу стицања права својине на непокретностима, правним пословима и наслеђем, да је утврђено постојање реципроцитета, те стога за држављане Републике Аустрије нема сметњи за враћање имовине у смислу чл. 5 став 1. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Још једна важна одреба члана 5. Закона је питање обештећења бивших власника. У случају аустријских држављана, одредбом члана 1. став 1. Уговора између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Републике Аустрије о регулисању одређених имовинско-правних питања²¹ уговорено је да ће Социјалистичка Федеративна Република Југославија исплатити Републици Аустрији износ од 2.400.000,00 аустријских шилинга на име глобалног и паушалног обештећења за сву имовину, права и интересе (имовинске вредности) аустријских лица, који су на територији Социјалистичке Федеративне Републике Југославије национализовани чланом 3. Закона о изменама и допунама Закона о национализацији приватних привредних предузећа од 28. априла 1948. године, а који не потпадају под одредбе члана 27. став 2. Државног уговора о успостављању независне и демократске Аустрије, од 15. маја 1955. Чланом 2. став 1. овог Уговора дефинисано је да су аустријска лица у смислу овог Уговора физичка лица која су имала аустријско држављанство, како на дан 28. априла 1948. године, тако и на дан потписивања овог Уговора. Чланом 4. став 2. овог Уговора предвиђено је да се исплатом износа наведеног у члану 1. став 1, Социјалистичка Федеративна Република Југославија, као и југословенска физичка и правна лица ослобађају свих обавеза према Републици Аустрији, као и према аустријским лицима (члан 2) у погледу захтева који су настали као непосредна последица југословенске мере наведене у члану 1.

Из наведеног споразума закључује се да **сва лица која су почев од 1938. године до 15.5.1955. године, односно до успостављања Републике Аустрије, поседовала југословенско држављанство (а то је највећи број бивших власника иза којих су поднети захтеви за реституцију) нису обештећена од стране Републике Аустрије на основу овог споразума**, будући да нису имала аустријско држављанство, како на дан 28.04.1948.године, тако и на дан потписивања Уговора.

Агенција за реституцију, свакако, приликом одлучивања по захтевима аустријских држављана прибавља потврде од стране надлежних државних органа Републике Аустрије да лица у поступку, односно бивши власници, нису обештећени.

Кад је у питању **Савезна Република Немачка**, са истом нису закључивани међународни уговори о обештећењу за ствари на којима је одузето право својине, нити је Немачка исплатила ратну одштету било Југославији, било Републици Србији, причињену у Другом светском рату. Из обавештења Министарства правде и државне управе Републике Србије број 762-02-4001/2021-07 од 13.9.2012. године утврђено је да између Републике Србије и СР Немачке постоји узајамност у погледу стицања права својине на непокретностима, правним пословима за живота и наслеђивањем, односно да постоји реципроцитет.

Приликом одлучивања по захтевима немачких држављана Агенција за реституцију прибавља потврде надлежних органа Савезне Републике Немачке да лицу

²¹ “Сл. лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије - Међународни уговори“ бр. 9/1981

означеном као подносилац захтева за реституцију, ни бившем власнику, ни на основу међународних обавеза СР Немачке није одобрена накнада штете, а ни одштета за губитак имовине на територији Републике Србије.

Када су у питању **мађарски држављани**, из обавештења Министарства правде и државне управе Републике Србије број 762-02-4001/2021-07 од 13.9.2012. године утврђено је да између Републике Србије и Мађарске постоји узајамност у погледу стицања права својине на непокретностима, правним пословима за живота и наслеђивањем, односно да постоји реципроцитет.

Из Вербалне ноте Амбасаде Мађарске од 26.11.2018. године, затим Вербалне ноте Амбасаде Мађарске од 29.3.2019. године, утврђено је да између Републике Србије и Мађарске постоји реципроцитет у области реституције, односно да су у поступку обештећења за имовину у Мађарској југословенски/српски држављани имали право на подношење захтева и били су обештећени на основу расположивих података.

Напред наведену чињеницу постојања реципроцитета између две државе потврђују и достављени Формулари за пријаву захтева за обештећење са подацима и изјавама подносилаца, као и конкретна решења Службе главног града Будимпеште за обештећење.

Приликом одлучивања по захтевима за реституцију мађарских држављана утврђено је да евентуално постојање мађарског држављанства бившег власника не би утицало на доношење другачије одлуке о управним стварима, будући да се бивши власник у време одузимања може сматрати бившим југословенским држављанином услед следећег: Споразумом о примирју Мађарска се обавезала да стави ван снаге све прописе којима су декларисана прикључења делова Југославије Мађарској, а међу њима и Закон број XX из 1941. године, који је садржао и закон који се односио на држављанство, по коме су сва лица насељена на подручју данашње АП Војводине добила мађарско држављанство (принудна асимилација становништва). Након тога, 1948. године Мађарска је донела закон бр. LX по ком се између осталог сматрају мађарским држављанима лица која су имала пребивалиште у Мађарској како на дан 1.1.1948. године, тако и приликом ступања на снагу тадашњег закона, чиме је стављен ван снаге Закон број XX из 1941. године. С обзиром на наведено, као и на чињеницу да је Законом о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године, и за време непријатељске окупације ("Службени лист ФНРЈ", бр. 86 од 25.10.1946, 105 од 27.12.1946, 96 од 12.11.1947 - обавезно тумачење), прописано (чл. 1) да се правни прописи (закони, уредбе, наредбе, правилници и др) које су донели органи власти окупатора и њихових помагача на територији Федеративне Народне Републике Југославије за време непријатељске окупације, проглашавају **непостојећим**²², а имајући у виду и да је у самим одлукама о конфискацији, раније цитираним, наведено да су бивши власници означени као мађарски држављани у тренутку одузимања имовине живели на подручју АП Војводине, орган је утврдио да се бивши власници у предметним управним стварима имају сматрати држављанима ФНРЈ у време спровођења конфискације.

²² Непостојећи пропис је онај који никада није ни донет, нити је ступио на правну снагу, који дакле није ни настао, а пошто није настао, није могао да се примењује, нити да производи правне последице.

С тим у вези, непостојећи прописи у смислу члана 1. Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације, су прописи који су донети у ФНРЈ за време непријатељске окупације, после 6. априла 1941. године, од стране органа власти окупатора и њихових помагача, а за које прописе је узета фикција да никада нису ни донети.

Стога, сва правна стања и ситуације који су настали као последица примене тих прописа се такође сматрају непостојећим, те се узима да они никада нису ни настали и успоставља се она правна ситуација, односно земљишнокњижно стање које је постојало пре 6. априла 1941. године.

При одлучивању по захтевима за реституцију мађарских држављана, Агенција прибавља потврде надлежних органа Мађарске, да лица у поступку нису обештећена, како би се испунили услови из члана 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Агенција за реституцију је вратила немачким, аустријским и мађарским држављанима скоро 9000 хектара пољопривредног земљишта.

3.2. ИЗВЕШТАЈ О РЕСТИТУЦИЈИ ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА СЈЕДИЊЕНИХ АМЕРИЧКИХ ДРЖАВА

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу у законском року који је трајао од 1.марта 2012.године до 3.марта 2014.године, поднето је укупно **266** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење држављана Сједињених Америчких Држава, као и **30** захтева у којим су подносиоци захтева амерички држављани и држављани других страних држава. Број подносилаца захтева америчких држављана у овом тренутку износи **311**.

Највећи број захтева америчких држављана поднет је иза бивших власника који су у тренутку одузимања били југословенски држављани.

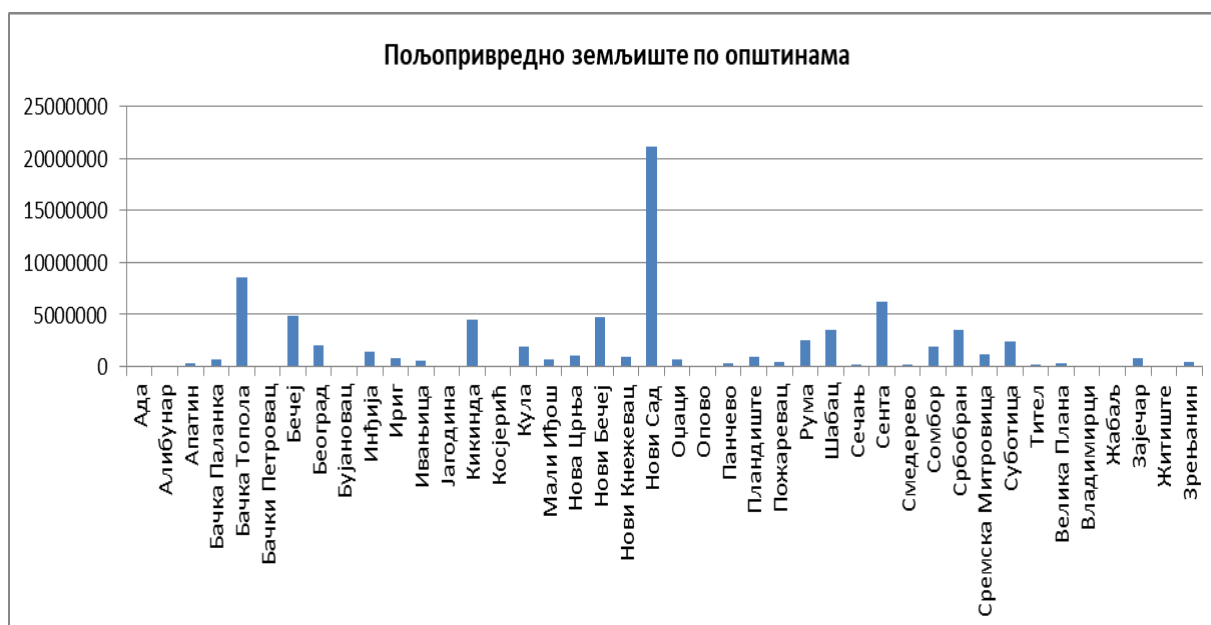
Преглед поднетих захтева

Увидом у обрасце поднетих захтева за враћање одузете имовине у којима су као подносиоци захтева означени држављани Сједињених Америчких Држава, утврђено је да се потражује следећа имовина **8037ха09а11м2** пољопривредног земљишта, **113ха75а41м2** грађевинског земљишта, **65ха80а84м2** шумског земљишта, **658** осталих врста непокретности (гаража, станова, пословних простора и објеката са посебним физичким деловима) и **2** предузећа.

1. Пољопривредно земљиште

Општина	Површина пољопривредног земљишта
Ада	6ха
Алибунар	9ха60а66м2
Апатин	33ха89а42м2
Бачка Паланка	64ха78а42м2
Бачка Топола	850ха32а88м2
Бачки Петровац	50а58м2
Бечеј	485ха43а30м2
Београд	208ха70а48м2
Бујановац	6а98м2
Инђија	137ха04а54м2
Ириг	85ха46а72м2
Ивањица	58ха24а08м2
Јагодина	66а68м2
Кикинда	446ха92а92м2
Косјерић	5ха01а64м2

Кула	196ха10а76м2
Мали Иђош	69ха00а76м2
Нова Црња	109ха66а26м2
Нови Бечеј	480ха71а53м2
Нови Кнежевац	93ха12а46м2
Нови Сад	2114ха08а94м2
Озаци	64ха04а86м2
Опово	2ха50а04м2
Панчево	33ха65а46м2
Пландиште	96ха27а82м2
Пожаревац	49ха34а26м2
Рума	250ха91а22м2
Шабац	350ха43а50м2
Сечањ	20ха28а08м2
Сента	621ха11а20м2
Смедерево	13ха73а96м2
Сомбор	185ха77а38м2
Србобран	349ха24а14м2
Сремска Митровица	117ха54а02м2
Суботица	237ха96а22м2
Тител	17ха36а28м2
Велика Плана	28ха35а24м2
Владимирци	4ха90а50м2
Жабалъ	10ха01а76м2
Зајечар	83ха79а04м2
Житиште	6ха37а14м2
Зрењанин	38ха06а98м2
Укупно	8037ха09а11м2

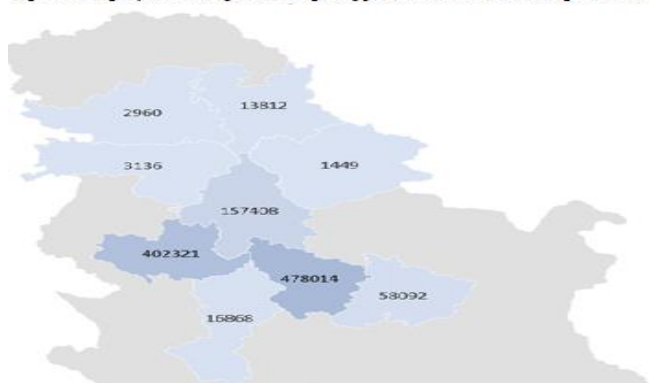
Преглед пољ. земљишта које се потражује по захтевима америчких држављана у м2

2. Грађевинско земљиште

Општина	Површина грађевинског земљишта
Бачка Паланка	29a60m2
Београд	15ха74a08м2
Ивањица	1ха68a68м2
Јагодина	5ха80a92м2
Ковачица	14a49м2
Крагујевац	47ха80a14м2
Нови Сад	6a05м2
Панчево	26a61м2
Свилајнац	2a15м2
Шид	31a36м2
Ваљево	40ха23a21м2
Зрењанин	1ха38a12м2
Укупно	113ха75a41м2

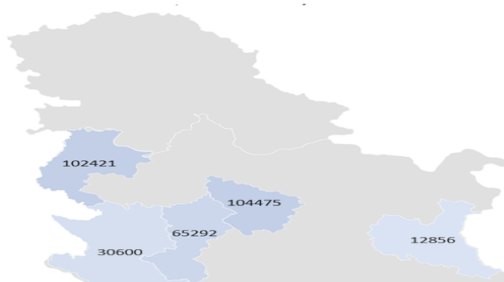
Преглед грађ. зем. које се потражује по захтевима америчких држављана

3.Шумско земљиште

Општина	Површина шумског земљишта
Баточина	104475
Ивањица	65292
Косјерић	30600
Лозница	102421
Шабац	342440
Зајечар	12856
Укупно	65ха80а84м2

Преглед шум.земљ. које се потражује по захтевима америчких држављана

4.Остале непокретности

Општина	Гаража	Пословни простор	Стан	Зграда	Укупно
Ада				2	2
Бачка Паланка				2	2
Бачка Топола				2	2
Бачки Петровац				2	2
Београд	6	191	215	71	483
Бујановац				4	4
Јагодина		10	8	6	24
Кикинда		2		2	4
Крагујевац			18		18
Кула				2	2
Куршумлија				4	4
Лесковац				4	4
Ниш		2	6	12	20
Нови Сад		10	2	23	35
Панчево			2	2	4
Пожаревац		2			2
Рума		2			2
Сремска Митровица			2		2
Суботица		10	10	4	24
Врњачка Бања				2	2
Житиште				2	2
Зрењанин		8		6	14
Укупно	6	237	263	152	658

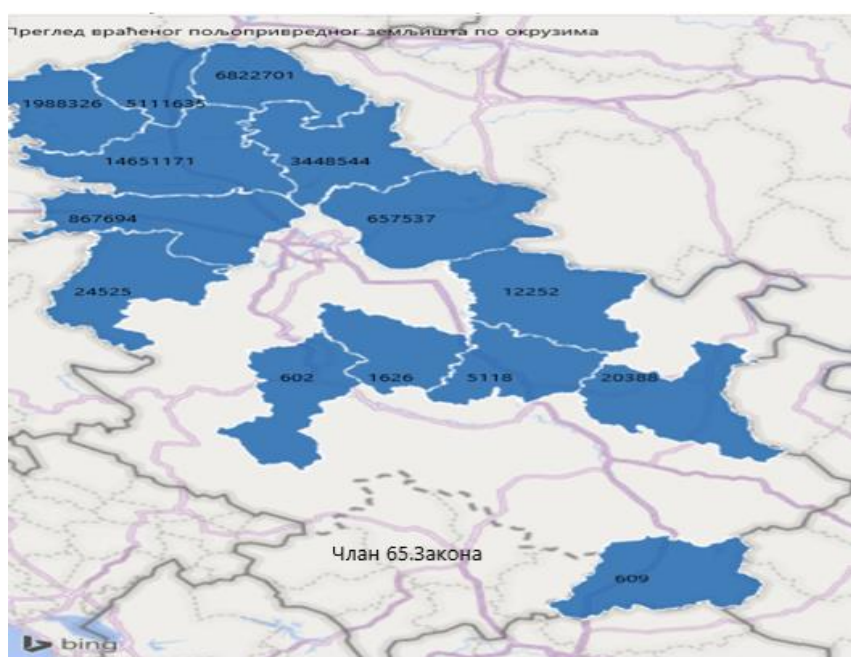
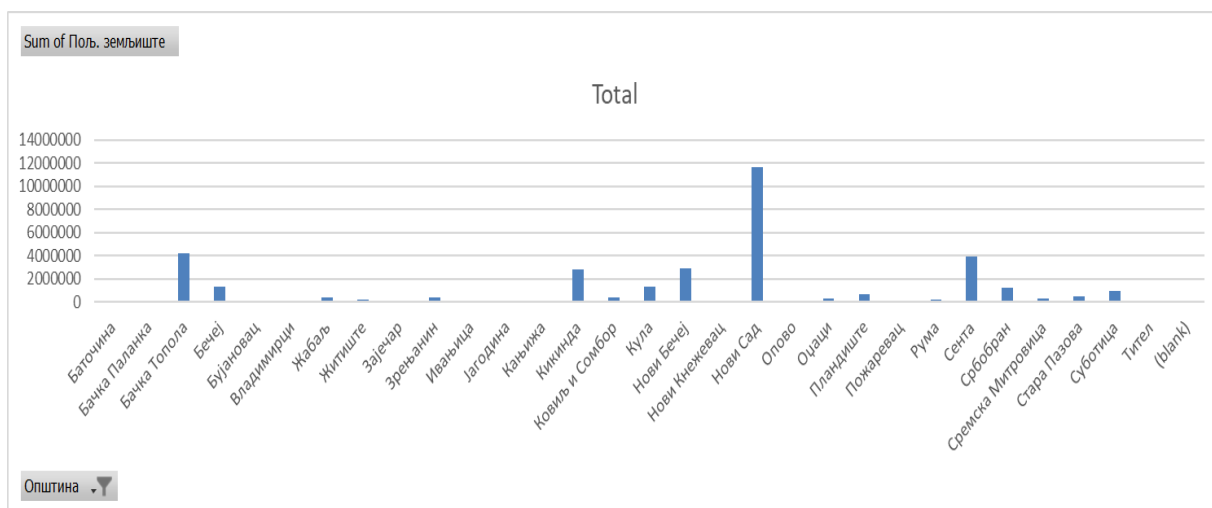
**Исход поступка реституције
-Враћање имовине у натуралном облику-**

Закључно са 1.августом 2022.године донето је **135** усвајајућих одлука, којима је враћена имовина и утврђено право својине законским наследницима бивших власника који имају држављанство САД. Такође, донето је и 20 усвајајућих одлука по захтевима у којима су подносиоци захтева држављани САД и других страних држава.

Овим одлукама враћено је **3361ха27а28м2** пољопривредног земљишта, **19ха59а83м2** неизграђеног грађевинског земљишта, **20ха38а65м2** шумског земљишта, **146** пословних простора, **47** станова и **31** зграда.

1. Враћено пољопривредно земљиште

Општина	Враћено Пољ. земљиште
Баточина	16а26м2
Бачка Паланка	69а56м2
Бачка Топола	418ха26а21м2
Бечеј	134ха40а49м2
Бујановац	6а09м2
Владимирци	2ха45а25м2
Жабалъ	41ха56а20м2
Житиште	17ха12а22м2
Зајечар	2ха03а88м2
Зрењанин	34ха90а72м2
Ивањица	6а02м2
Јагодина	51а18м2
Кањижа	30а82м2
Кикинда	283ха88а97м2
Сомбор	39ха22а00м2
Кула	127ха58а83м2
Нови Бечеј	292ха82а50м2
Нови Кнежевац	6ха39а35м2
Нови Сад	1164ха64а44м2
Опово	90а61м2
Озаци	32ха02а43м2
Пландиште	64ха84а76м2
Пожаревац	1ха22а52м2
Рума	16ха48а53м2
Сента	391ха98а69м2
Србобран	121ха06а43м2
Сремска Митровица	25ха50а44м2
Стара Пазова	44ха77а97м2
Суботица	92ха59а32м2
Тител	2ха74а59м2
Укупно	3361ха27а28м2

2. Грађевинско земљиште

Општина	Враћено неизграђено грађ. земљ.
Баточина	8ха55а47м2
Зајечар	85а56м2
Ивањица	6а24м2
Јагодина	10ха12а56м2
Укупно	19ха59а83м2

3. Шумско земљиште

Општина	Површина враћеног шумског земљишта
Ивањица	3ха26а45м2
Јагодина	17ха12а20м2
Укупно	20ха38а65м2

4.Пословни простори

Општина	Број пословних простора	Посл. Простор пов.у м2
Вождовац	10	459
Врачар	7	132
Звездара	15	490
Земун	14	1015
Зрењанин	4	424
Јагодина	6	1138
Кикинда	2	129
Лесковац	1	87
Ниш	1	20
Нови Сад	3	197
Палилула	1	15
Пожаревац	1	80
Рума	1	274
Савски венац	10	555
Стари град	66	5604
Суботица	4	107
Укупно	146	10726

5.Станови

Општина	Број станова	Површина станова у м2
Вождовац	1	17
Врачар	8	124
Звездара	1	
Земун	2	189
Јагодина	2	75
Ниш	3	168
Нови Сад	1	26
Палилула	1	
Савски венац	2	53
Стари град	26	775
Укупно	47	1427

6.Зграде

Општина	Број зграда	Зграда површина у м2
Вождовац	1	225
Врачар	3	1261
Зрењанин	3	694
Јагодина	4	488
Књажевац	4	357
Крагујевац	9	88
Савски венац	4	1602
Стари град	2	137
Суботица	1	299

Укупно	31	5151
--------	----	------

-Одбијање захтева америчких држављана за реституцију -

Закључно са 1. августом 2022. године донете су 34 одбијајуће одлуке по захтевима за реституцију имовине америчких држављана. Укупна површина пољопривредног земљишта обухваћена одлукама којим су одбијени захтеви износи **599ха08а66м2**. Поред пољопривредног земљишта одбијени су и захтеви којима се потраживало **14** зграда са посебним физичким деловима (становима и пословним просторима) као и **20911м2** шумског земљишта и **16306 м2** грађевинског земљишта.

- Обештећење америчких држављана -

Закључно са 1. августом 2022. године донето је 28 решења о обештећењу и 2 решења о утврђивању права на обештећење. Укупан износ обештећења утврђен подносиоцима захтева – америчким држављанима износи 1.651.918,4 евра. Број подносилаца захтева обухваћен поменутих решењима износи 60.

Закључак о враћању одузете имовине америчким држављанима

Приликом одлучивања по захтевима америчких држављана Агенција за реституцију је посебно водила рачуна да су испуњени услови из члана 5. Закона о враћању о одузете имовине и обештећењу, а првенствено је важно било питање реципроцитета. Дописом Министарства правде и државне управе Републике Србије број 762-02-4001/2012-07 утврђено је да између Републике Србије и Сједињених Америчких Држава постоји реципроцитет у погледу стицања права својине на непокретностима, правним пословима *inter vivos*, и наслеђивањем.

Следећи битан став члана 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу је питање обештећења бивших власника, односно њихових законских наледника – страних држављана, од стране државе чије држављанство поседују. Наиме, Споразумима између Владе САД и СФРЈ о захтевима америчких држављана од 5.11.1964. године и између Владе САД и ФНРЈ о новчаним захтевима Сједињених Држава и њених држављана, од 19.7.1948. године утврђено је да се Влада тадашње Југославије обавезала да исплати суму од 3.500.000 америчких долара као пуно намирење и исплату свих новчаних потраживања држављана Сједињених Држава, како физичких, тако и правних лица, према Влади Југославије по основу национализације и других преузимања извршених у времену од 1948. године до 5.11.1964. године.

Из наведеног произилази да за сва лица која су стекла држављанство САД након 5.11.1964. године, не постоје сметње у смислу чл. 5 Закона будући да њихови евентуални захтеви нису могли потпасти под наведени Споразум.

Агенција за реституцију прибавља потврде надлежних институција САД да лице – амерички држављанин који је поднео захтев за реституцију, није обештећен.

Из приложеног извештаја лако се може закључити да је велики део имовине која се потражује захтевима за реституцију америчких држављана враћен у натуралном облику подносиоцима захтева.

3.3.ИЗВЕШТАЈ О РЕСТИТУЦИЈИ ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА ДРЖАВЕ ИЗРАЕЛ

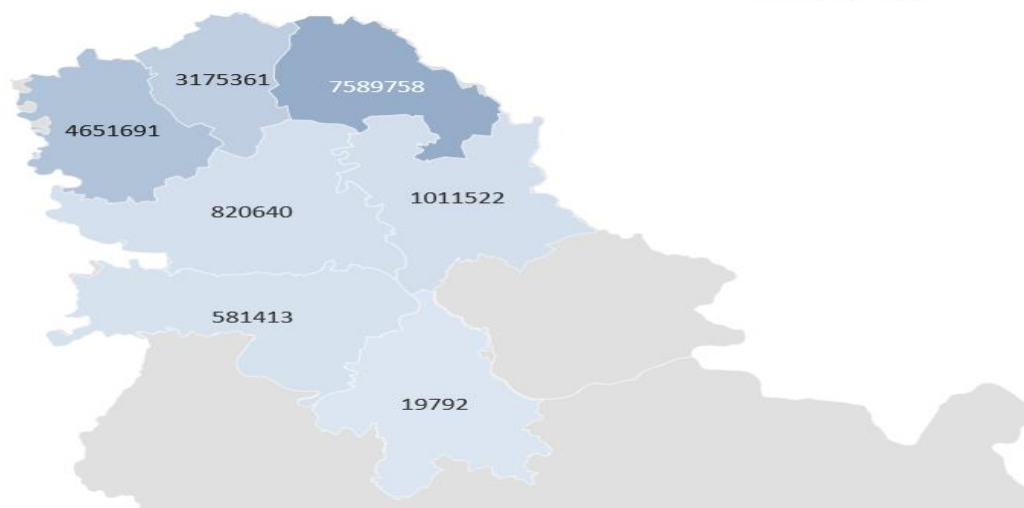
У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу у законском року који је трајао од 1.марта 2012.године до 3.марта 2014.године, од стране држављана Државе Израел поднето је укупно **149** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење. Иницијални број подносилаца захтева израелских држављана износи **193**.

Преглед поднетих захтева

Увидом у обрасце поднетих захтева за враћање односно обештећење одузете имовине у којима су као подносиоци захтева означени држављани Државе Израела, утврђено је да се потражује следећа имовина: **1785ха 01а 77м2** пољопривредног земљишта, **24ха08а64м2** грађевинског земљишта и **274** осталих врста непокретности и то: **2** гараже, **61** пословни простор, **123** стана, **88** зграда са посебним физичким деловима и једно предузеће.

1.Пољопривредно земљиште

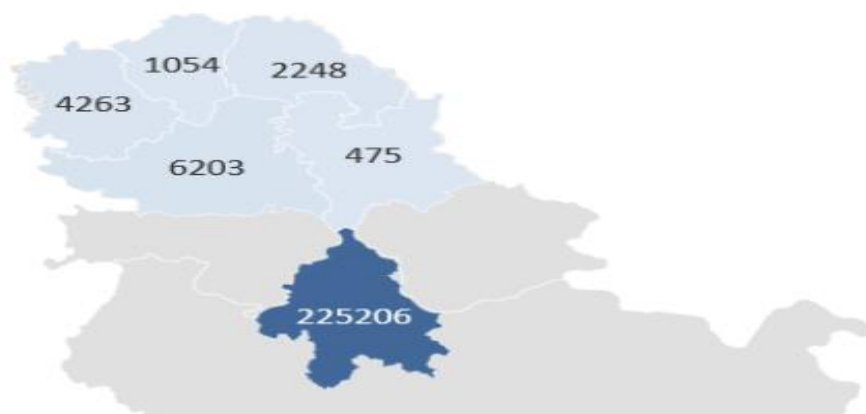
Општина	Површина пољопривредног земљишта
Ада	7ха79а75м2
Бачка Паланка	27а87м2
Бачка Топола	250ха18а56м2
Бечеј	3ха70а43м2
Београд	1ха97а92м2
Чока	409ха25а70м2
Кањижа	18ха94а75м2
Кикинда	28ха59а33м2
Кула	89ха23а70м2
Мали Иђош	15ха39а23м2
Нови Бечеј	44ха32а32м2
Нови Кнежевац	43ха69а77м2
Нови Сад	3ха96а89м2
Озаци	2ха40а70м2
Рума	58ха14а13м2
Сента	250ха68а28м2
Сомбор	373ха52а51м2
Србобран	20ха14а13м2
Суботица	51ха95а82м2
Тител	53ха97а08м2
Зрењанин	56ха82а90м2
Укупно	1785ха01а77м2

2. Грађевинско земљиште

Општина	Површина грађевинског земљишта
Београд	22ха52а06м2
Кула	35а86м2
Лесковац	8а
Ниш	6а15м2
Нови Сад	62а03м2
Сента	22а48м2
Сомбор	6а77м2
Суботица	10а54м2
Зрењанин	4а75м2
Укупно	24ха08а64м2

3.Остале непокретности

Општина	гаража	Пословни простор	стан	зграда	укупно
Ада			1	1	2
Бачка Топола				1	1
Бечеј				1	1
Београд	2	21	103	30	156
Кањижа				1	1
Кикинда		4	1	1	6
Кула				1	1
Лесковац				1	1
Македонија				1	1
Ниш				4	4
Нови Пазар				16	16
Нови Сад		6	13	6	25
Панчево				2	2
Пирот				2	2
Сента		2	2	5	9
Сомбор		7	1	3	11
Суботица		21	2	10	33
Зрењанин				2	2
Укупно	2	61	123	88	274

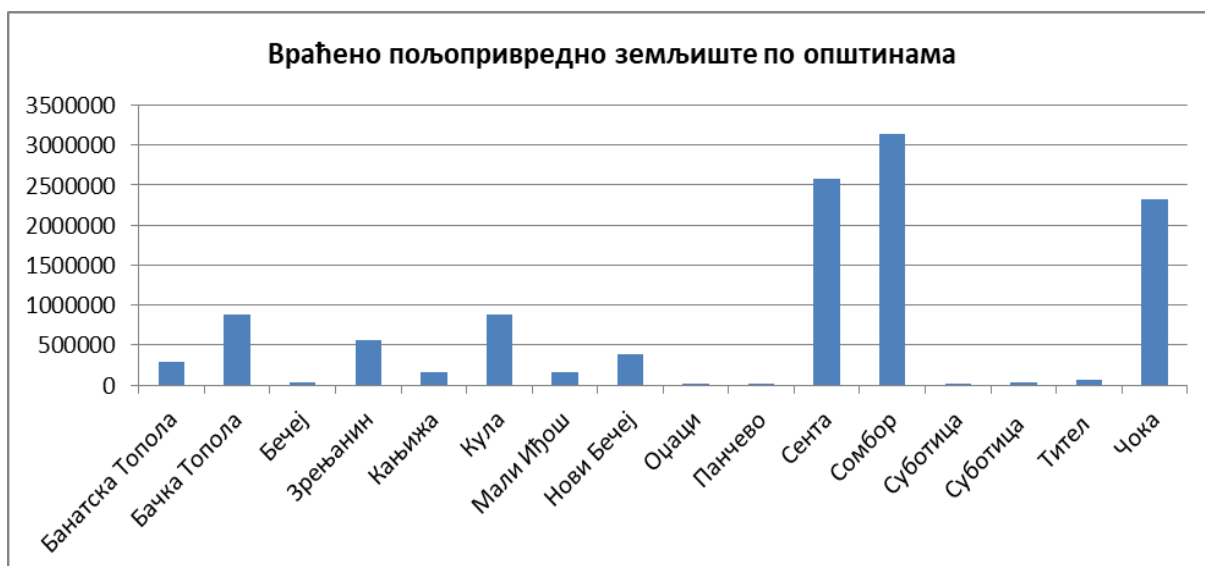
Исход поступка реституције имовине израелским држављанима -Враћање одузете имовине у натуралном облику-

Закључно са 1.августом 2022.године донете су **74** усвајајуће одлуке (решења и делимичних решења) којима је враћена имовина и утврђено право својине законским наследницима бивших власника који имају држављанство Државе Израел.

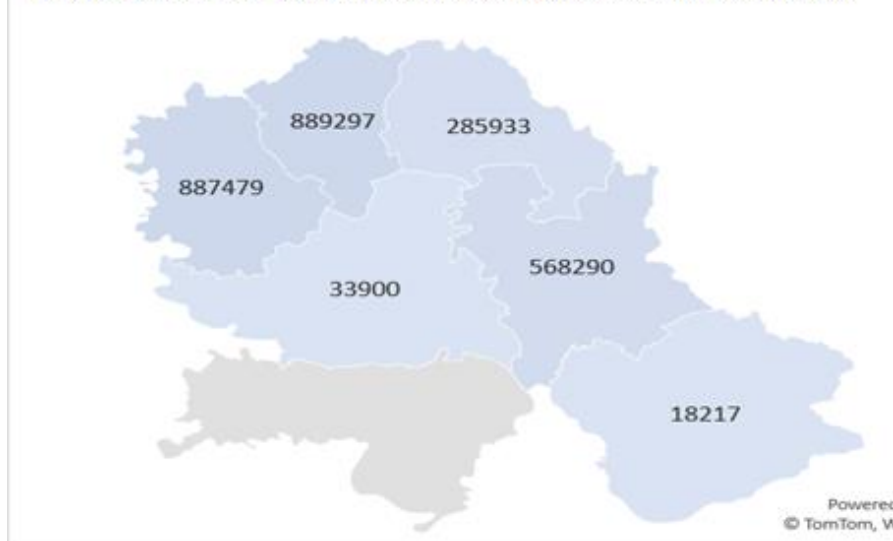
Овим решењима враћено је **1155ха96а93м2** пољопривредног земљишта, **1546м2** неизграђеног грађевинског земљишта, **47** пословних простора укупне површине **2583м2**, **14** станова укупне површине **630 м2** и **2** зграде укупне површине **391 м2**.

1.Пољопривредно земљиште

Општина	Враћено пољопривредно земљиште
Банатска Топола	28ха59а33м2
Бачка Топола	88ха92а97м2
Бечеј	3ха39а00м2
Зрењанин	56ха82а90м2
Кањижа	16ха63а05м2
Кула	88ха74а79м2
Мали Иђош	15ха39а23м2
Нови Бечеј	38ха55а43м2
Озаци	2ха40а70м2
Панчево	1ха82а17м2
Сента	258ха17а43м2
Сомбор	314ха44а66м2
Суботица	54а61м2
Суботица	2ха99а29м2
Тител	6ха71а33м2
Чока	231ха80а04м2
Укупно	1155ха96а93м2

Преглед враћеног пољ.земљишта израелским држављанима по окрузима

2. Грађевинско земљиште

Општина	Неизграђено грађевинско земљиште
Вождовац	1546

3. Остале непокретности

Општина	Број станова	Број пословних простора	Број зграда
Врачар	1	2	
Звездара	2		
Киkinда	1	4	
Нови Сад	2	9	1
Сента	2	2	1
Сомбор	1	7	
Стари град	3	7	
Суботица	2	16	
Укупно	14	47	2

-Обештећење израелских држављана-

Закључно са 1.августом 2022.године, донето је 16 решења о обештећењу по захтевима у којима су подносиоци захтева држављани Државе Израел. У истом периоду донето је и 2 решења о утврђивању права на обештећење.

Укупан износ обештећења утврђен решењима о обештећењу подносилаца захтева Државе Израел износи **1.108.968,42 евра**. Број подносилаца захтева израелских држављана обуваћених решењима о обештећењу је **35**.

-Одбијање захтева израелских држављана за реституцију -

Закључно са 1.августом 2022.године, донето је 9 одбијајућих одлука по захтевима за реституцију израелских држављана. Укупна површина пољопривредног земљишта обухваћена одбијајућим одлукама износи 20ха72а61м2. Поред пољопривредног земљишта од осталих непокретности одбијени су захтеви којима се потражује укупно 9 зграда, 3 пословна простора и један стан.

Закључак о враћању одузете имовине држављанима Државе Израел

Када су у питању одредбе члана 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, ставом 2.овог члана прописано је да се претпоставља да постоји реципроцитет са државом која није уређивала враћање имовине, ако домаћи држављанин може да стекне право својине и наследи непокретност у тој држави.

Држава Израел, на основу службених података којима Агенција за реституцију располаже, није спроводила поступак реституције на својој територији, стога за израелске држављане, подносиоце захтева за реституцију у Републици Србији у погледу враћања имовине, не постоје сметње у смислу члана 5.Закона.

Из приложеног извештаја закључује се да је више од половине пољопривредног земљишта које се потражује по захтевима за реституцију имовине држављана Државе Израел враћено у натуралном облику подносиоцима захтева.

3.4.РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА АУСТРАЛИЈЕ, ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ, ЈУЖНОАФРИЧКЕ РЕПУБЛИКЕ, КАНАДЕ И НОВОГ ЗЕЛАНДА

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу („Сл.гласник РС“ број 72/2011,) у законском року који је трајао од 1.марта 2012.године до 3.марта 2014.године поднето је укупно:

- **63** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење у којима су подносиоци захтева држављани Аустралије, као и **7** захтева у којима су подносиоци захтева за реституцију имовине држављани Аустралије и других страних држава. Број подносилаца захтева држављана Аустралије у овом тренутку износи 94.

- **29** захтева за враћање одузете имовине и обештећење у којима су као подносиоци захтева означени држављани Велике Британије, као и 9 захтева у којима су подносиоци захтева држављани Велике Британије и других страних држава.Укупан број подносилаца захтева држављана Велике Британије у овом тренутку износи **41**.

- **4** захтева за враћање одузете имовине и обештећење у којима су као подносиоци захтева означени држављани Јужноафричке Републике. Укупан број подносилаца захтева јужноафричких држављана у овом тренутку износи **4**.

- **111** захтева за враћање одузете имовине и обештећење у којима су као подносиоци захтева означени држављани Канаде, као и **37** захтева у којима су подносиоци захтева држављани Канаде и других страних држава. Укупан број подносилаца захтева канадских држављана у овом тренутку износи **121**.

- **3** захтева за враћање одузете имовине и обештећење у којима су као подносиоци захтева означени држављани Новог Зеланда. Укупан број подносилаца захтева држављана Новог Зеланда у овом тренутку износи **2**.

Држава	Број захтева	Број подносилаца
Аустралија	63	94
Велика Британија	29	41
Јужноафричка Република	4	4
Канада	111	121
Нови Зеланд	3	2
Више различитих држава²³	53	/
Укупно	263	262

Збирни преглед поднетих захтева

Прегледом образаца захтева за реституцију поднетих од стране држављана Аустралије, Велике Британије, ЈАР, Канаде и Новог Зеланда, утврђено је да се потражује следећа имовина: **4143ха83а58м2** пољопривредног земљишта, **31ха41а10м2** грађевинског земљишта, **21ха29а80м2** шумског земљишта, **257** осталих непокретности (станава, пословних простора и зграда) и **4** предузећа (Аустралија 2, Велика Британија 2).

1. Пољопривредно земљиште

	Површина пољопривредног земљишта
Аустралија	1546ха34а61м2
Бачка Паланка	469ха62а55м2
Бачка Топола	1ха48а95м2
Бела Црква	113ха25а10м2
Београд	6ха75а02м2
Ковачица	9ха64а72м2
Ковин	28ха61а96м2
Лозница	62ха48а33м2
Мали Иђош	384ха30а98м2
Нови Кнежевац	20ха04а81м2
Нови Пазар	1ха65а23м2
Нови Сад	11ха22а35м2
Пећинци	19ха99а99м2
Пландиште	47ха86а10м2
Сента	165ха62а25м2

²³ Овај број укључује и 30 захтева у којим су подносиоци захтева и држављани САД поред подносилаца захтева извештајних држава.

Смедерево	49ха87а49м2
Сомбор	20ха62а83м2
Србобран	8ха11а02м2
Сремска Митровица	7ха58а44м2
Стара Пазова	3ха81а27м2
Суботица	39ха06а81м2
Вршац	60ха08а52м2
Жабалъ	12ха58а45м2
Житиште	2ха01а44м2
ЈАР	146ха27а32м2
Чока	117ха50а
Суботица	28ха77а32м2
Канада	1803ха91а43м2
Апатин	44ха62а80м2
Бач	2ха73а57м2
Бачка Паланка	10а47м2
Бачка Топола	120ха82а08м2
Бечеј	206ха99а49м2
Београд	7ха43а80м2
Бујановац	3ха97а91м2
Инђија	2ха70а88м2
Кикинда	98ха37а14м2
Ковачица	24а02м2
Ковин	25ха69а99м2
Кула	4ха92а98м2
Лозница	2ха24а75м2
Нова Варош	11ха80а20м2
Нови Кнежевац	630ха48а33м2
Обреновац	2ха88а23м2
Опаци	237ха71а47м2
Панчево	22ха46а21м2
Пећинци	3ха76а83м2
Рума	97ха19а84м2
Сента	101ха64а38м2
Смедерево	17а81м2
Сомбор	30ха71а15м2
Србобран	57ха49а98м2
Темерин	13ха61а01м2
Врбас	17ха55а93м2
Жабалъ	8ха13а81м2
Житиште	44ха62а80м2
Зрењанин	2ха73а57м2
Нови Зеланд	72ха20а48м2
Бајина Башта	23а82м2
Кикинда	64ха91а46м2
Сомбор	7ха05а20м2

Велика Британија	575ха09а74м2
Бачка Паланка	3ха09а53м2
Чока	518ха 42а 23м2
Кањижа	9ха31а17м2
Мало Црниће	9ха51а61м2
Панчево	5ха19а28м2
Рума	3ха03а56м2
Шабац	3ха03а55м2
Суботица	2ха44а68м2
Ваљево	2ха61а60м2
Вршац	18ха42а53м2
Укупно	4143ха83а58м2

2. Грађевинско земљиште

Држава	Површина грађевинског земљишта
Аустралија	1ха62а30м2
Канада	1ха60а64м2
Велика Британија	28ха18а16м2
Укупно	31ха41а10м2

Аустралија	1ха62а30м2
Београд	6237
Крагујевац	360
Ниш	724
Нови Сад	2259
Зрењанин	6650
Канада	1ха60а64м2
Сомбор	1953
Житиште	1697
Нови Сад	3967
Београд	8447
Велика Британија	28ха18а16м2

Београд	259011
Лесковац	7904
Ниш	5901
Нови Сад	6451
Обреновац	1613
Шабац	918

Укупно	31ха41а10м2
---------------	--------------------

Шумско

	Површина шумског земљишта
Аустралија	20ха77а53м2
Јужна Бачка	7ха39а17м2
Мачва	11ха77а53м2
Шумадијски	1ха60а83м2
Канада	52а27м2
Мачва	52а27м2
Укупно	21ха29а80м2

Држава	Гаража	Пословни простор	Стан	Зграда	Укупно
Аустралија	1	18	50	22	91
Апатин				1	1
Београд	1	7	50		58
Јагодина		2		3	5
Крагујевац				2	2
Лозница		5			5
Ниш		4			4
Нови Кнежевац				4	4
Нови Сад				6	6
Сента				2	2
Србобран				1	1
Суботица				1	1
Зрењанин				2	2
ЈАР				2	2
Београд				2	2
Канада		26	63	13	102
Апатин				1	1
Београд		22	61	8	91
Бујановац				1	1
Књажевац				1	1
Нови Сад		4		1	5
Озаци				1	1
Суботица			2		2
Велика Британија		23	27	12	62
Београд		15	27	4	46

Јагодина		2			2
Крушевац				2	2
Нови Пазар				1	1
Шабац		1		3	4
Смедерево				2	2
Суботица		5			5
Укупно	1	67	140	49	257

Исход поступка реституције имовине држављанима Аустралије, Велике Британије, Јужноафричке Републике, Канаде и Новог Зеланда

-Враћање имовине у натуралном облику-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је **40** усвајајућих одлука којима је враћена имовина и утврђено право својине аустралијским држављанима, **13** усвајајућих одлука којима је враћена имовина и утврђено право својине држављанима Велике Британије, **3** усвајајуће одлуке којима је враћена имовина и утврђено право својине држављанима Јужноафричке Републике, **68** усвајајућих одлука којима је враћена имовина и утврђено право својине канадским држављанима и **3** усвајајуће одлуке којима је враћена имовина и утврђено право својине држављанима Новог Зеланда.

Поред ових одлука, донето је још **46²⁴** усвајајућих одлука које се односе на захтеве у којима су подносиоци захтева држављани различитих извештајних држава.

Држава	Број усвајајућих одлука
Аустралија	40
Велика Британија	13
Јужноафричка Република	3
Канада	68
Нови Зеланд	3
Више различитих држава	46
Укупно	173

Овим одлукама враћено је укупно **2703ха33а42м2** пољопривредног земљишта, од чега је **1017ха93а80м2** враћено аустралијским држављанима, **433ха78а51м2** држављанима Велике Британије, **127ха37а68м2** држављанима ЈАР, **1118ха78а12м2** држављанима Канаде и **10ха45а31м2** држављанима Новог Зеланда.

Враћено је **2ха41а64м2** неизграђеног грађевинског земљишта, од чега **1ха86а25м2** држављанима Аустралије, **4622м2** држављанима Велике Британије, **208 м2** држављанима Јужноафричке Републике и **708м2** држављанима Канаде.

Такође, враћено је и шумско земљиште површине **8ха43а72м2** држављанима Аустралије и **52а27м2** држављанима Канаде.

Од осталих непокретности²⁵, враћено је **105** пословних простора, **20** станова и **20** зграда, што је табеларно приказано у извештају.

²⁴ У овај број није укључено 20 усвајајућих одлука који се односи и на америчке држављане.

У наставку представљамо табеларне приказе враћене имовине разврстане по врстама непокретности.

1.Пољопривредно земљиште

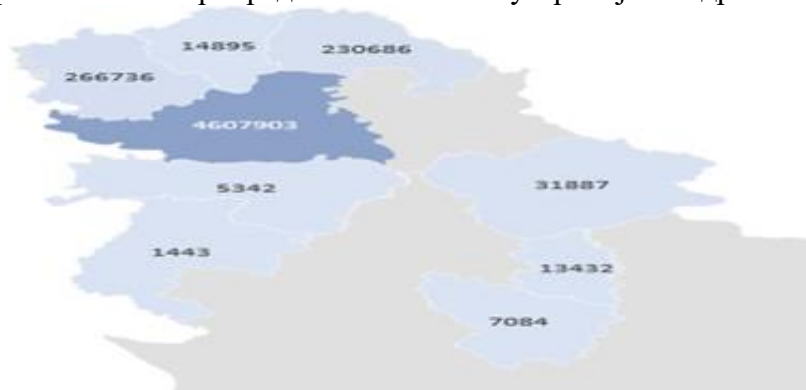
	Површина враћеног пољ. земљишта
Аустралија	1017ха93а80м²
Аранђеловац	70а84м ²
Бачка Паланка	460ха79а03м ²
Бачка Топола	1ха48а95м ²
Жабалъ	2ха03а60м ²
Ковачица	3ха18а87м ²
Житиште	2ха01а44м ²
Ковин	55а58м ²
Смедерево	1ха34а32м ²
Кула	26ха67а36м ²
Лозница	14а43м ²
Мали Иђош	363ха04а58м ²
Нови Кнежевац	23ха06а86м ²
Пландиште	44ха83а98м ²
Сента	70ха20а65м ²
Сомбор	13ха40а85м ²
Србобран	2ха39а05м ²
Сремска Митровица	53а42м ²
Стара Пазова	1ха49а99м ²
Велика Британија	433ха78а51м²
Бачка Паланка	4ха37а06м ²
Рума	3ха13а56м ²
Чока	426ха27а89м ²
ЈАР	127ха37а68м²
Суботица	9ха86а68м ²
Чока	117ха50а
Канада	1118ха78а12м²
Бечеј	3ха50а73м ²
Бач	2ха76а92м ²
Бачка Топола	266ха56а02м ²
Бечеј	44ха36а93м ²
Врбас	58ха02а98м ²
Жабалъ	13ха61а01м ²

²⁵ Разлика у бројевима непокретности исказаних у обрасцима захтева и бројева враћених објеката лежи у чињеници да су приликом уноса података у обрасце захтева за враћање одузете имовине у највећем броју случајева навођени само објекти без укупног броја посебних физичких делова непокретности (станава и пословних простора), док су решењима враћани управо посебни физички делови непокретности односно станови и пословни простори. Такође, код захтева у којима су подносиоци захтева из више различитих држава, број враћених непокретности је распоређен у „државу“ чијим подносиоцима је враћен највећи удео на непокретности.

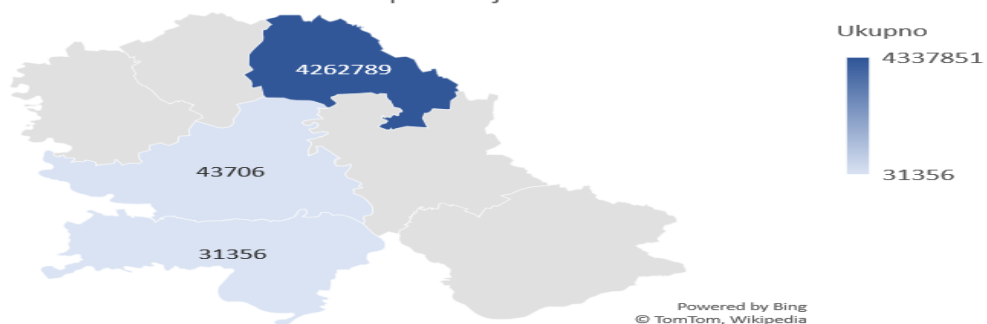
Кикинда	210ха08а75м2
Ковачица	7ха60а78м2
Ковин	4ха42а90м2
Кула	2ха70а77м2
Лозница	7а21м2
Мали Иђош	1ха10а41м2
Нова Варош	54а14м2
Нови Кнежевац	4ха92а98м2
Нови Бечеј	25ха69а99м2
Опово	2ха71а63м2
Озаци	5ха75а69м2
Панчево	36ха04а64м2
Рума	230ха05а87м2
Сента	93ха46а60м2
Сомбор	38а15м2
Србобран	101ха64а37м2
Чока	2ха68а65м2
Нови Зеланд	10ха45а31м2
Кикинда	3ха35а18м2
Нови Бечеј	5ха66а98м2
Сомбор	1ха43а15м2
Укупно	2706ха31а98м2

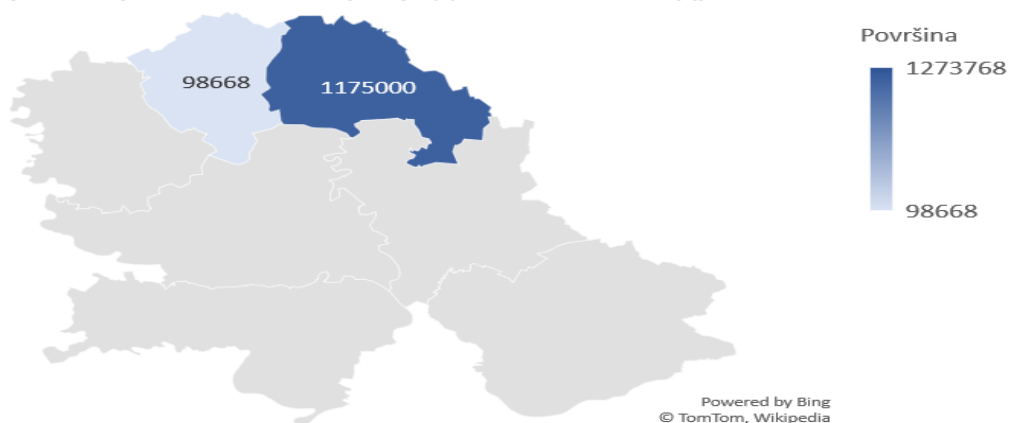
Приказ враћеног пољопривредног земљишта аустралијским држављанима

Приказ враћеног пољопривредног земљишта држављанима Велике Британије

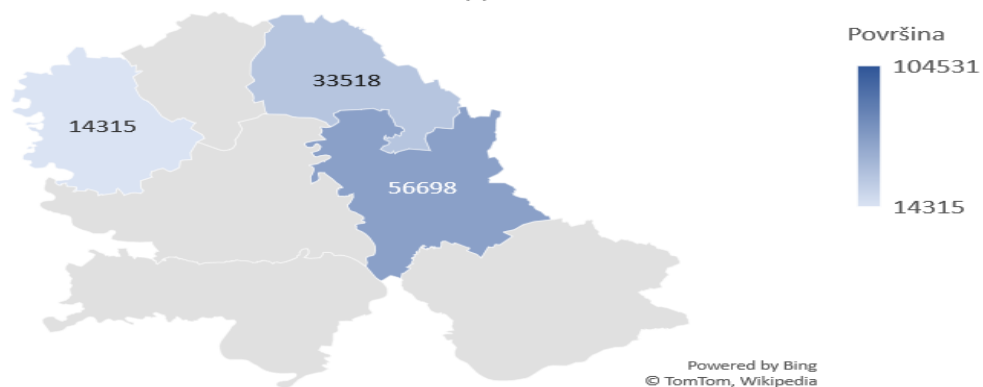
Приказ враћеног пољопривредног земљишта држављанима ЈАР

Приказ враћеног пољопривредног земљишта канадским држављанима

Приказ враћеног пољопривредног земљишта држављанима Новог Зеланда

2. Неизграђено грађевинско земљиште

	Површина неизграђеног грађ. земљ.
Аустралија	1ха86а25м2
Вождовац	9824
Врачар	209
Нови Сад	8592
Велика Британија	46а22м2
Ниш	1396
Обреновац	3226
ЈАР	2а09м2
Врачар	209
Канада	7а08м2
Бујановац	3а49м2
Стари град	3а59м2
Укупно	2ха41а64м2

3. Остале врсте непокретности

	Број пословних простора	Број зграда	Број станова
Аустралија	9		3
Београд	4		1
Јагодина	2		
Крагујевац			1
Нови Сад	3		1
Велика Британија	36	18	8
Врачар	6		2
Јагодина	4		
Крушевац		4	
Нови Пазар		2	
Обреновац	2		
Рума			
Савски венац		6	4
Стари град	12		2
Суботица	10		
Чока			
Шабац	2	6	
Канада	60	8	9
Бујановац		1	
Врачар	4	1	1
Књажевац		4	
Крагујевац	1		
Нови Сад	9	1	
Палилула	3		2
Савски венац	6	1	

Сента	3		
Сомбор	1		
Стари град	27		4
Суботица	4		2
Чукарица	2		
Укупно	105	26	20

-Одбијање захтева држављана Аустралије, Велике Британије, ЈАР, Канаде и Новог Зеланда за реституцију имовине -

Закључно са 1.августом 2022. године донето је 15 одбијајућих одлука које се односе на захтеве поднете од стране држављана Аустралије.

Укупна површина пољопривредног земљишта обухваћена одбијајућим одлукама износи 17ха58а82 м2.

Поред пољопривредног земљишта одбијени су и захтеви у којима се потраживало 2610м2 грађевинског земљишта, 17 зграда са посебним физичким деловима-становима и пословним просторима.

По два захтева поступак је у току пред Министарством финансија по жалби на првостепену одлуку, а по 3 пред Управним судом по тужби на другостепене одлуке.

Закључно са истим датумом донето је 11 одбијајућих одлука канадских држављана. Укупна површина пољопривредног земљишта обухваћеног одбијајућим одлукама износи 652ха63а75м2. Такође, одбијени су захтеви којима се потраживало 294м2 грађевинског земљишта, 8 пословних простора, 17 станова и 4 зграде.

-Обештећење држављана Аустралије, Велике Британије, Јужноафричке Републике, Канаде и Новог Зеланда

Закључно са 1.августом 2022.године донето је укупно 58 решења о обештећењу за подносиоце захтева који су држављани Аустралије, Велике Британије, Јужноафричке Републике Канаде и Новог Зеланда. Укупан износ обештећења у овом тренутку износи **1.211.079,53 евра.**

Држава	Број подносилаца	ИЗНОС ОБЕШТЕЋЕЊА
Аустралија	14	624721.23
Велика Британија	9	80837.65
Канада	30	430927.82
Јужноафричка Република	3	42428.8
Нови Зеланд	2	32164.03
Укупно	58	1211079.53

Закључак о враћању одузете имовине по захтевима аустралијских, британских, канадских и новозеландских држављана

Приликом одлучивања по захтевима аустралијских, британских, канадских и новозеландских држављана, по питању реципроцитета са наведеним државама, Агенција за реституцију је по службеној дужности прибавила допис Министарства правде и државне управе Републике Србије број 762-02-4001/2012-07, на основу ког је утврђено да између Републике Србије и Велике Британије постоји реципроцитет у

погледу стицања права својине на непокретностима, правним пословима *inter vivos*, и наслеђивањем.

Када је у питању реципроцитет између Републике Србије и Аустралије, утврђено је да Аустралија није уређивала враћање имовине, те је овај орган утврђивао реципроцитет у смислу стицања права својине и наслеђивања у смислу чл.5став 2 Закона. Наиме, на основу извода са сајта Министарства правде од 01.07.2016.године утврђено је да је Аустралија уврштена у списак земаља са којима постоји узајамност у стицању права својине на непокретностима, правним пословима *inter vivos* и *mortis causa*, стога држављани Аустралије могу оставарити право на враћање имовине.

Имајући у виду одредбе члана 5.став 3.Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, Агенција за реституцију је имала у виду Споразум о накнади закључен између ФНРЈ и Владе Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске 23.12.1948.године. Овим споразумом Влада ФНРЈ се обавезала да исплати Влади Велике Британије обештећење за измирење потраживања британских држављана насталих услед југословенских мера примењених на британску имовину. Чланом 4. наведеног Споразума прописано је да британска имовина представља имовину која је у директном или индиректном власништву британских држављана. У параграфу б) истог члана наведено је да су британски држављани лица која су британски поданици или лица под британском заштитом, као и између осталих припадници заједница државе Аустралије, Новог Зеланда и Канаде. Дакле основни услов за примену Споразума јесте да је бивши власник био држављанин Аустралије, односно Велике Британије, у тренутку одузимања, што у највећем броју поднетих захтева за реституцију то није случај.

Агенција за реституцију приликом одлучивања по захтевима за реституцију аустралијских, британских, канадских и новозеландских држављана прибавља потврде надлежних органа ових држава да лица у поступку нису обештећена.

Агенција за реституцију вратила је држављанима Аустралије, Велике Британије, Јужноафричке Републике и Канаде више од половине непокретне имовине која се потражује по захтевима за реституцију.

3.5. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, МАКЕДОНИЈЕ, СЛОВЕНИЈЕ, ХРВАТСКЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

Овим извештајем биће представљени статистички подаци држављана република које су биле у некадашњем саставу СФР Југославије.

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу у законском року који је трајао од 1.марта 2012.године до 3.марта 2014.године поднето је укупно:

- **75** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење у којима су подносиоци захтева држављани Босне и Херцеговине, као и **7** захтева у којима су подносиоци захтева за реституцију имовине држављани БиХ и других страних држава. Број подносилаца захтева држављана БиХ у овом тренутку износи 128.

- **51** захтев за враћање одузете имовине односно обештећење у којима су подносиоци захтева држављани Македоније, као и **2** захтева у којима су подносиоци захтева за реституцију држављани Македоније и других страних држава. Број подносилаца захтева држављана Македоније у овом тренутку износи 92.

- **24** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење у којима су подносиоци захтева држављани Словеније, као и **4** захтева у којима су подносиоци

захтева за реституцију имовине држављани Словеније и других страних држава. Број подносилаца захтева држављана Словеније у овом тренутку износи 42.

- **269** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење у којима су подносиоци захтева држављани Хрватске, као и **31** захтев у којима су подносиоци захтева за реституцију држављани Хрватске и других страних држава. Број подносилаца захтева држављана Хрватске у овом тренутку износи 314.

- **43** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење у којима су подносиоци захтева држављани Црне Горе, као и **2** захтева у којима су подносиоци захтева за реституцију држављани Црне Горе и других страних држава. Број подносилаца захтева држављана Црне Горе у овом тренутку износи 73.

Држава	Број захтева	Број подносилаца
Босна и Херцеговина	75	128
Македонија	51	92
Словенија	24	42
Хрватска	269	314
Црна Гора	43	73

Збирни преглед поднетих захтева

Прегледом образаца захтева за подношење захтева за реституцију поднетих од стране босанских, македонских, словеначких, хрватских и црногорских држављана, утврђено је да се потражује следећа имовина: **3174ха32а23м2** пољопривредног земљишта, **11ха41а58 м2** грађевинског земљишта, **311ха01а32 м2** шумског земљишта, **490** осталих врста непокретности (објекти са посебним физичким деловима објекта) и 6 предузећа (Хрватска -2, БиХ -1, ЦГ -3)

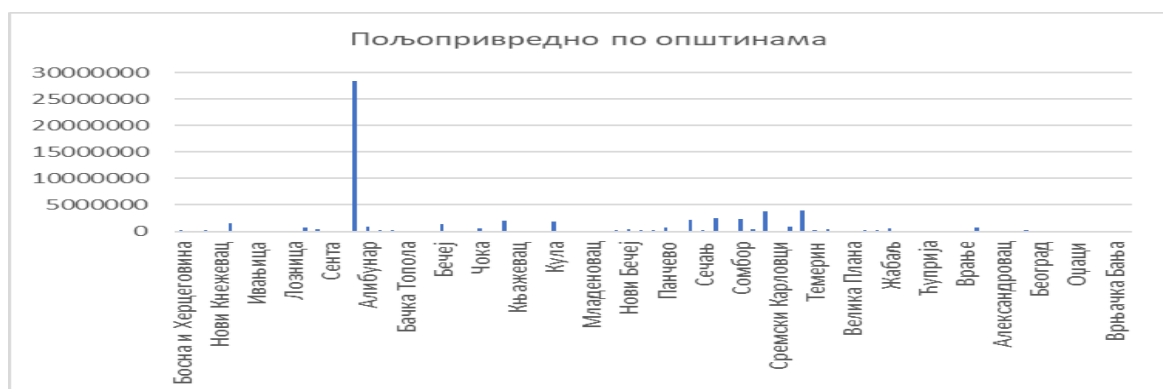
1.Пољопривредно земљиште

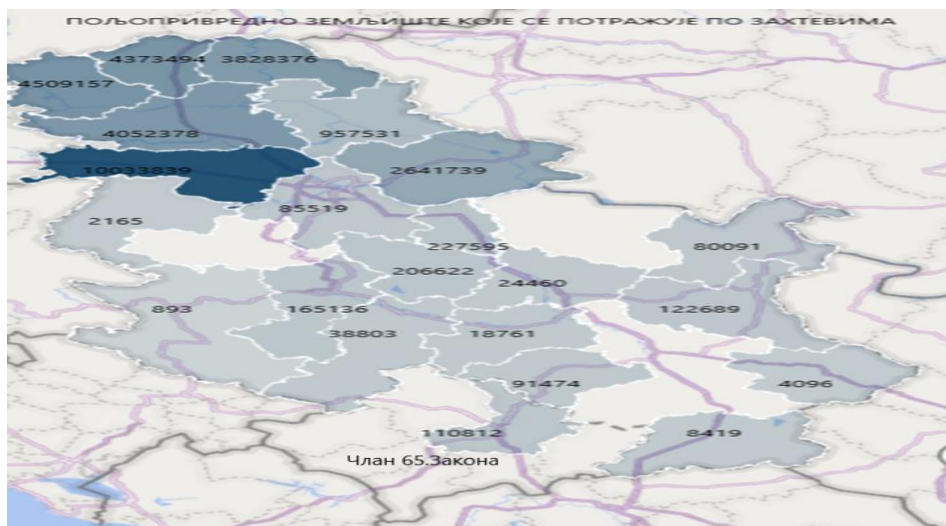
Држава	Површина пољопривредног земљишта
Босна и Херцеговина	100ха76а82м2
Македонија	16ха53а90м2
Словенија	71ха47а64м2
Хрватска	2839ха67а43м2
Црна Гора	145ха86а43м2
Укупно	3174ха32а23м2

Држава/Општина	Површина пољопривредног земљишта
Босна и Херцеговина	100ха76а83м2
Бајина Башта	8а93м2
Вршац	15ха24а98м2
Кањижа	16ха66а16м2
Ковачица	28а27м2
Нови Кнежевац	6ха27а05м2
Панчево	20ха86а37м2

Пландиште	10ха86а48м2
Сремска Митровица	24ха29а27м2
Суботица	5ха14а32м2
Рума	1ха05а
Црна Гора	145ха86а43м2
Дечане	55а73м2
Ивањица	16ха51а36м2
Кањижа	4ха99а93м2
Косово И Метохија	10ха52а39м2
Лозница	21а65м2
Нови Кнежевац	70ха65а26м2
Рума	40ха11а99м2
Сента	1ха86а52м2
Сјеница	41а60м2
Хрватска	2839ха67а43м2
Алибунар	81ха01а28м2
Апатин	18ха92а46м2
Бачка Паланка	25ха69а34м2
Бачка Топола	4ха74а55м2
Бачки Петровац	2ха18а42м2
Бачко Градиште	5ха93а53м2
Бечеј	129ха39а22м2
Бела Црква	50а39м2
Београд	14ха46а19м2
Чока	62ха45а48м2
Инђија	3ха83а47м2
Кикинда	203ха78а36м2
Књажевац	2ха17а11м2
Ковачица	12ха26а28м2
Ковин	16ха39а58м2
Кула	184ха27а16м2
Куршумлија	9ха14а74м2
Мали Иђош	13ха10а91м2
Младеновац	8ха40а91м2
Неготин	8ха
Нова Црња	31ха94а49м2
Нови Бечеј	36ха76а71м2
Нови Кнежевац	25ха50а76м2
Нови Сад	19ха97а83м2
Панчево	77ха53а20м2
Пирот	40а96м2
Рума	216ха93а23м2
Сечањ	24ха05а92м2
Шид	244ха90а89м2
Смедеревска Паланка	15ха03а47м2
Сомбор	237ха62а62м2

Србобран	35ха68а52м2
Сремска Митровица	370ха88а07м2
Сремски Карловци	5ха98а75м2
Стара Пазова	94ха98а94м2
Суботица	392ха69а07м2
Темерин	22ха46а51м2
Тител	47ха76а54м2
Топола	8ха44а46м2
Велика Плана	7ха72а48м2
Врбас	29ха06а97м2
Вршац	25ха93а98м2
Жабалъ	57ха65а49м2
Зрењанин	2ха98а19м2
Македонија	16ха53а90м2
Ћуприја	2ха44а60м2
Кикинда	3ха17а82м2
Сокобања	10ха09а78м2
Врање	81а70м2
Словенија	71ха47а64м2
Ада	9ха12а51м2
Александровац	1ха87а61м2
Аранђеловац	12ха21а76м2
Бачки Петровац	29ха41а41м2
Београд	14а28м2
Бујановац	249м2
Неготин	91м2
Озаци	10ха09а33м2
Рашка	3ха51а40м2
Рума	1ха42а73м2
Врњачка Бања	36а63м2
Вршац	3ха26а58м2

2. Грађевинско земљиште

Држава	Површина у м2
БиХ	40174
Хрватска	52692
Македонија	21292
Укупно	11х41а58м2

3. Шумско земљиште

Држава	Површина шумског земљишта
Црна Гора	3х400а99м2
Хрватска	308х400а33м2
Укупно	311х401а32м2

4. Остале врсте непокретности

Остале врсте непокретности	Пословни простор	стан	зграда	Укупно
БиХ	4	43	11	58
Београд	3	20		23
Зајечар			3	3
Кикинда	23	1		24
Лесковац			3	3
Власотинце			1	1
Суботица			3	3
Шид			1	1
Црна Гора	9		23	32
Београд	1		4	5
Ивањица			2	2
Косово И Метохија			2	2
Нови Кнежевац	4		1	5
Нови Сад			3	3

Рума			3	3
Сента			1	1
Сомбор			1	1
Суботица			1	1
Власотинце			1	1
Врбас	4			4
Вршац			1	1
Зрењанин			3	3
Хрватска	64	159	88	311
Апатин			1	1
Бечеј			1	1
Београд	46	156	23	225
Инђија			3	3
Кладово			1	1
Неготин			3	3
Нови Сад	9	1	7	18
Панчево			1	1
Параћин			1	1
Пирот			1	1
Рума			1	1
Шид			3	3
Сомбор		2	11	13
Сремска Митровица			7	7
Стара Пазова			3	3
Суботица	2		6	8
Тител			1	1
Вршац			2	2
Зрењанин	7		6	13
Суботица			3	3
Свилајнац			1	1
Топола			1	1
МАКЕДОНИЈА	3	13	58	74
Београд		10	51	61
Бујановац		2	3	5
Ћуприја			1	1
Младеновац			1	1
Ниш	3	1		4
Нови Сад			2	2
Словенија	2	3	8	13
Александровац				
Београд	2	3	4	9
Бујановац			1	1
Неготин				
Рума			1	1
Суботица			1	1
Ваљево			1	1

Исход поступка реституције
-Враћање одузете имовине у натуралном облику хрватским држављанима-

Закључно са 1.августом 2022.године донете су 23 усвајајуће одлуке ²⁶ којима је враћена имовина и утврђено право својине законским наследницима бивших власника који су држављани Хрватске. Такође, донете су 4 усвајајуће одлуке по захтевима у којима су подносиоци захтева држављани Хрватске и других страних држава.

Усвајајућим одлукама враћено је 34 пословних простора укупне површине 1349 м², 6 зграда укупне површине 964 м², 6 станова укупне површине 182 м², једна гаража укупне површине 16 м² и 17а18м² грађевинског земљишта.

Општина	Број пос.простора	Пов.пос. простора	Број зграда	Пов. зграда	Број станова	Пов. станова	Број гаража
Врачар					2	49	1
Звездара	2	38					
Инђија			3	685			
Нови Сад	9	603					
Палилула	1	121	3	279	1	18	
Савски венац	2	46					
Стари град	18	525			3	115	
Суботица	2	16					
Укупно	34	1349	6	964	6	182	1

-Обештећење хрватских држављана-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 20 решења о обештећењу и једно решење о утврђивању права на обештећење подносилаца захтева хрватских држављана.

Укупан износ обештећења утврђен решењима о обештећењу по захтевима хрватских подносилаца износи **553.898,21 еура**. Укупан број подносилаца хрватских држављана обухваћених решењима о обештећењу износи **31**.

-Одбијајуће одлуке по захтевима хрватских држављана-

Закључно са 01.августом 2022.године донето је **58** одбијајућих одлука²⁷. Укупна површина пољопривредног земљишта означена у захтевима за враћање одузете имовине по којима су донете одбијајуће одлуке износи **359ха 69а 21м²**. Поред пољопривредног земљишта, одбијени су захтеви којима се потраживало 43а95м² грађевинског земљишта, **307ха37а39м²** шумског земљишта као и 24 осталих непокретности (објеката и посебних делова објеката)

²⁶ Делимична решења и решења о усвајању

²⁷ Решења о одбијању, закључци о одбацивању захтева и закључци о обустави поступка због одуставнка странака од захтева

По 7 захтева поступак је у току пред другостепеним органом – Министарство финансија по жалби на првостепене одлуке, а по 3 захтева је поступак у току пред Управним судом по тужби на другостепене одлуке.

-Враћање одузете имовине у натуралном облику држављанима Босне и Херцеговине-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је **11** усвајајућих одлука којима је враћена имовина и утврђено право својине држављанима БиХ. Такође, донето је и 6 усвајајућих одлука по захтевима у којима су подносиоци захтева држављани БиХ и других страних држава. Овим одлукама враћене су следеће непокретности : **43ха76а24м2** пољопривредног земљишта, **2541 м2** неизграђеног грађевинског земљишта у Нишу, **2** стана од којих један у Кикинди и један у Београду, **1** зграда у Власотинцу и **27** пословних простора од којих су 23 у Кикинди, а 4 у Београду.

Општина	Површина враћеног пољопривредног земљишта
Кањижа	12ха94а16м2
Нови Кнежевац	20ха05а57м2
Озаци	8ха45а82м2
Чуруг	2ха30а69м2
Укупно	43ха76а24м2

-Одбијање захтева држављана БиХ за реституцију -

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 28 одбијајућих одлука по захтевима за реституцију држављана БиХ. Укупна површина пољопривредног земљишта обухваћеног решењима о одбијању износи 73ха75а12м2. Одбијено је такође и 3ха39а70м2 грађевинског земљишта, као и 15 објеката са посебним физичким деловима објеката.

-Обештећење држављана БиХ-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 9 решења о обештећењу држављана БиХ. Укупан износ обештећења држављанима БиХ износи 460.322,89 евра. Укупан број подносилаца захтева обухваћен решењима о обештећењу износи 18.

-Враћање у натуралном облику одузете имовине држављанима Црне Горе-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 6 усвајајућих одлука којима је држављанима Црне Горе враћено пољопривредно земљиште укупне површине 19ха92а77м2, 1 зграда и 1ха56а83 м2 шумског земљишта и једна усвајајућа одлука по захтеву у ком су подносиоци захтева држављани Црне Горе и других страних држава.

-Обештећење држављана Црне Горе-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 11 решења о обештећењу држављана Црне Горе. Укупан износ обештећења држављанима Црне Горе износи

140.173,09 евра. Укупан број подносилаца захтева обухваћен решењима о обештећењу износи 20.

-Одбијање захтева држављана Црне Горе за реституцију -

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 8 одбијајућих одлука по захтевима за реституцију држављана Црне Горе. Укупна површина пољопривредног земљишта обухваћена решењима о одбијању износи 5ха59а63м2. Одбијено је такође и 1ха44а16 м2 шумског земљишта.

-Одбијање захтева македонских држављана за реституцију -

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 20 одбијајућих одлука по захтевима за реституцију држављана Македоније. Укупна површина грађевинског земљишта обухваћена решењима о одбијању износи 13а45 м2.

-Одбијање захтева држављана Словеније за реституцију -

Закључно са 1.августом 2022.године донете су 4 одбијајуће одлуке по захтевима за реституцију словеначких држављана. Укупна површина пољопривредног земљишта обухваћена одбијајућим одлукама износи 13ха75а92 м2.

Закључак о реституцији имовине држављанима БиХ, Македоније, Словеније и Хрватске и Црне Горе

Имајући у виду исказане статистичке податке приказане у овом извештају закључује се да је велики део имовине која се потражује враћен у натуралном облику држављанима бивших СФРЈ Република.

1)Хрватски држављани

При доношењу одлука по захтевима за реституцију имовине хрватским држављанима, Агенција за реституцију је првобитно те захтеве одбијала, а имајући у виду члан 5. став 1. тачка 5. и став 2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, којим је прописано да право на враћање имовине или обештећење има физичко лице - страни држављанин, а у случају његове смрти или проглашења умрлим, његови законски наследници, под условом реципроцитета, с тим да се претпоставља да постоји реципроцитет са државом која није уређивала враћање имовине ако домаћи држављанин може да стекне право својине и наследи непокретности у тој држави. Даље, ставом 5. истог члана Закона, предвиђено је да постојање реципроцитета са страном државом и међународног уговора, у смислу овог члана, утврђује Агенција по службеној дужности, те је с тим у вези Агенција за реституцију, службеним путем од Министарства правде и државне управе Републике Србије бр.762-02-2582/2012-07 од

07.03.2013.године, Министарства спољних послова Републике Србије бр. 67-7/2013/9 од 25.01.2013. године и Министарства финансија и привреде Републике Србије бр. 337-00-00250/2012-05 од 25.12.2012. године, прибавила обавештења о постојању реципроцитета између Републике Србије и Републике Хрватске, а у вези са реституцијом одузете имовине.

Дописом Министарства финансија и привреде Републике Србије, бр. 337-00-00250/2012-05 од 25.12.2012. године, Агенција је обавештена да између Републике Србије и Републике Хрватске не постоји закључен међудржавни споразум којим су уређена права по основу реституције, а у смислу чл. 10. став 2. Закона о накнади за имовину одузету за вријеме југославенске комунистичке владавине.

Дописом Министарства спољних послова Републике Србије, бр. 67-7/2013/9 од 25.01.2013. године, Агенција је обавештена да између Републике Србије и Републике Хрватске не постоји закључен билатерални уговор којим је регулисано питање реституције односно повраћаја одузете имовине физичким и правним лицима. Затим, Министарство правде и државне управе Републике Србије је у свом допису бр.762-02-2582/2012-07, истакло да се из члана 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу може закључити да за остварење права страних држављана на враћање имовине и обештећење, законодавац прави разлику између земаља које су уређивале поступак враћања одузете имовине и оних које то нису учиниле. У погледу земаља које су уређивале поступак враћања одузете имовине (Хрватска, Македонија, Словенија, Црна Гора, Бугарска, Мађарска, Чешка, Словачка, Пољска итд.) право страних држављана на враћање имовине и обештећење утврђује се на основу прописа те државе о поступку реституције и могућности српских држављана да остваре право на враћање и обештећење у тој држави, и уколико су српски држављани у поступку реституције могли да остваре то право у односној држави, сматраће се да постоји узајамност у смислу чл.5 Закона о враћању. Међутим, како из напред цитираних обавештења Министарства финансија и привреде Републике Србије, бр. 337-00-00250/2012-05 од 25.12.2012. године и Министарства спољних послова Републике Србије, бр. 67-7/2013/9 од 25.01.2013. године, произилази да у смислу члана 10. став 2. Закона о накнади за имовину одузету за вријеме југославенске комунистичке владавине, између Републике Србије и Републике Хрватске не постоји закључен међудржавни уговор којим би било регулисано питање реституције имовине одузете на територији Републике Хрватске, а коју би могли да потражују српски држављани, закључено је да не постоји реципроцитет између Републике Србије и Републике Хрватске, када је у питању враћање одузете имовине. Овакав правни став Агенције за реституцију прихватило је и Министарство финансија Републике Србије, као другостепени орган, као и Управни суд у својим одлукама донетим по тужбама против решења Министарства финансија Републике Србије, а којима су правноснажно одбијени захтеви за реституцију имовине хрватских држављана.

Међутим, Управни суд је на 57. седници свих судија Управног суда одржаној 21.12.2015.године заузео став да је Агенција за реституцију у обавези да по службеној дужности утврди да ли постоји реципроцитет (правни или фактички) између стране државе чији је држављанин поднео захтев за реституцију и државе Србије, образлажући, да у предметима у којима је окончан управни поступак по захтевима за враћање одузете имовине и обештећењу држављана Републике Хрватске, Агенција за реституцију као првостепени и Министарство финансија као другостепени орган одбијају захтеве тих подносилаца из разлога што између Републике Србије и Републике Хрватске не постоји реципроцитет, као ни међудржавни споразум, нити је закључен билатерални уговор којим је регулисано питање реституције, који је као

услов предвиђен одредбом чл. 5. ст. 1. тач. 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

По ставу тог суда, такво закључивање управних органа не произилази из одредбе чл. 5. ст. 1. тач. 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу која прописује право на враћање имовине и обештећење физичком лицу – страном држављанину, а у случају његове смрти или проглашења умрлим, његовом законском наследнику под условом реципроцитета, али да је законодавац сматрао да страним држављанима треба признати право на враћање одузете имовине само ако постоји потписани споразум или билатерални уговор Републике Србије са државом чији је држављанин подносилац захтева, онда би тако гласила и ова тачка цитиране одредбе, а не како је написано под условом реципроцитета, што потврђује и став 2. истог члана закона, који за државе које нису уређивале враћање имовине, прописује да се постојање реципроцитета утврђује ако држављанин Србије може да стекне право својине и наследи непокретности у тој држави, чиме законодавац прави разлику код утврђивања постојања реципроцитета када су у питању држављани државе настале распадом Југославије и држава које нису имале комунистичке режиме који су грађанима по разним основама одузимали имовину после Другог светског рата, те да је Република Хрватска такође донела Закон о накнади за имовину одузету за време југославенске комунистичке владавине („Народне новине“, бр. 92/96,...81/02), а о праву странаца на враћање имовине по том закону изјасио се и Уставни суд Републике Хрватске закључком од 18.2.2008. г. и да је између Републике Србије и Републике Хрватске потписан и ратификован Споразум о нормализацији односа између СРЈ и Хрватске („Сл. лист СРЈ“, бр. 5/96 – међународни уговори), који у члану 7. став 5. предвиђа да свака страна уговорница гарантује једнаку правну заштиту имовине физичких и правних лица које имају држављанство друге стране, односно седиште на територији друге стране, као ону коју имају њени држављани, односно њена правна лица.

Дакле, према правном ставу Управног суда, првостепени управни орган Републике Србије је у обавези да утврди да ли је Законом о накнади за имовину одузету за време југославенске комунистичке владавине, Република Хрватска дала право на враћање одузете имовине или обештећење држављанима Републике Србије под једнаким условима као и својим држављанима, те да уколико је тим законом дато право држављанима Републике Србије на враћање одузете имовине, првостепени управни орган Републике Србије је у обавези да прибави податке службеним путем, да ли је по захтевима држављана Републике Србије, надлежни хрватски орган позитивно одлучио без икаквог условљавања или дискриминације у односу на друге подносиоце захтева, своје држављане, од чега зависи утврђивање чињенице да ли између ове две државе постоји фактички реципроцитет, односно да ли је испуњен услов из чл. 5. ст. 1. тач. 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Имајући у виду правни став Управног суда од 21.12.2015. године, а поступајући по примедбама Министарства финансија из Решења бр. 46-00-01585/2015-13 од 12.3.2018. године, овај орган је дописом бр. 446-06-021-002491/2018 од 21.8.2018. г., упутио замолницу Министарству правосуђа Републике Хрватске, преко Министарства правде Републике Србије, ради достављања свих одлука којима је у складу са Законом о накнади за имовину одузету за вријеме југославенске комунистичке владавине српским држављанима, који су у моменту доношења одлуке имали само и искључиво српско држављанство, правноснажно утврђено право на реституцију и враћена им имовина одузета на територији Републике Хрватске или им је за исту утврђено и исплаћено обештећење.

Министарство правде Републике Србије је дописом бр. 762-02-02330/2018-07 од 23.11.2018. г. доставило обавештење о страном праву Републике Хрватске, бр. 446-06-021-002491/2018 од 21.8.2018. године.

У цитираном обавештењу Министарства правосуђа Републике Хрватске – Управе за грађанско, трговачко и управно право, Класа: 701-01/18-01/525, Урброј: 514-05-02-01-18-10 од 25. листопада 2018. године, наводи се да је „питање накнађивања имовине одузете за вријеме југославенске комунистичке владавине у Републици Хрватској регулирано Законом о накнади за имовину одузету за вријеме југославенске комунистичке владавине („Народне новине“, бр. 92/96, 39/99, 92/99, 43/00, 131/00, 27/01, 65/01, 118/01, 80/02 и 81/02) и у Републици Хрватској страни држављани, па тако и држављани Републике Србије, у поступцима који се воде суkladно Закону о накнади, остварују права на накнађивање одузете имовине, а у односу на могућност остваривања права на накнађивање одузете имовине од стране страних држављана у примени Закона о накнади у почетку су постојале одређене недоумице које су у потпуности разријешене заузимањем правног схваћања Управног суда Републике Хрватске (сада Високи управни суд Републике Хрватске) на сједници Имовинскоправног одјела од 8. вељаче 2008.године, које гласи: „Особе које нису држављани Републике Хрватске (страни држављани и апатриди) имају право на накнаду за одузету имовину – темељем одредаба Закона о накнади за имовину одузету за вријеме југославенске комунистичке владавине („Народне новине“, бр. 92/96, 39/99, 42/99, 92/99, 43/00, 131/00, 27/01, 65/01, 118/01, 80/02 и 81/02), осим у случају када је питање накнаде за њихову одузету имовину ријешено међудржавним споразумима, те да су особе из ставка 1. овог закључка изједначене са својим правима с држављанима Републике Хрватске гледе накнаде за одузету имовину, осим права на реституцију када се признавање тог права противи другим законима који одређују на којим некретнинама стране особе не могу имати ни стећи право власништва у којем случају те особе имају право на накнаду умјесто реституције“, те да је недвојбено да држављани Републике Србије у Републици Хрватској остварују права на темељу одредаба Закона о накнади, а што се не увјетује постојањем међудржавног споразума, а нити се такво стјецање увјетује постојањем узајамности и давањем сугласности министра надлежног за правосуђе, као у случајевима стјецања права власништва на темељу правног посла *inter vivos*, те да то министарство располаже подацима да су држављани Републике Србије у поступцима вођеним у смислу Закона о накнади остваривали права на поврат, односно накнаду имовине одузете за вријеме југославенске комунистичке владавине и као доказ изнетих тврдњи, доставља преслике правомоћних рјешења Уреда државне управе у Карловачкој жупанији и Уреда државне управе у Дубровачко-неретванској жупанији, из којих је видљиво да су, између осталих подносиатеља захтјева, право на поврат одузете имовине остварили и држављани Републике Србије, а из образложења достављених рјешења видљиво је да се ради о физичким особама које су поднијеле захтјев суkladно Закону о измјенама и допунама Закона о накнади, у додатном року, као страни држављани, да имају српско држављанство и да нису имали хрватско држављанство на дан доношења Закона о накнади“.

Министарство правде – Сектор за међународну правну помоћ, дописом бр. 762-02-02330/2018-07 од 24.12.2018. г. доставило је обавештење о постојању реципроцитета у погледу права страних држављана на остваривање права на враћање одузете имовине и обештећење, према коме се из чл. 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу може закључити да за остваривање права страних држављана на враћање имовине и обештећење, законодавац прави разлику између земаља које су уређивале поступак враћања одузете имовине и оних које то нису учиниле, те да у погледу

земаља које су уређивале поступак враћања одузете имовине (као што су Хрватска, Македонија, Словенија, Црна Гора, Бугарска, Румунија, Мађарска, Чешка, Словачка, Пољска и сл.), право страних држављана на враћање имовине и обештећење утврђује се на основу прописа те државе о поступку реституције и могућности српских држављана да остваре право на враћање и обештећење у тој држави, те уколико су српски држављани у поступку реституције могли да остваре то право у односној држави, сматраће се да постоји узајамност у смислу чл. 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, а одредбама истог члана прописано је да реципроцитет утврђује Агенција за реституцију по службеној дужности, као и да је Министарство правде дипломатским путем прибавило прописе земаља које су уређивале поступак реституције и ти прописи су прослеђени Агенцији за реституцију, те како је чл. 5. закона прописано да Агенција за реституцију утврђује реципроцитет по службеној дужности, то министарство није надлежно за давање мишљења у конкретном случају, као и да је то министарство само за државе које нису спроводиле поступак реституције надлежно за давање објашњења о реципроцитету у стицању права својине на непокретностима правним пословима међу живима и наслеђивањем (чл. 82в Закона о основама својинскоправних односа), те да је наведеним прописом одређено да постојање евентуалног међународног уговора којим је односна држава преузела обавезу обештећења утврђује Агенција за реституцију по службеној дужности и то министарство је обавестило овај орган да се наведена одредба односи на државе које су са бившом СФРЈ закључивале овакве уговоре и обештећивале сопствене држављане којима је на територији СФРЈ национализована имовина, те се овај услов не поставља када су у питању државе – бивше републике СФРЈ.

Сходно изнетом, овај орган је ценио правноснажна решења достављена од Министарства правосуђа Републике Хрватске – Управе за грађанско, трговачко и управно право и то Дјеломично рјешење Уреда државне управе у Карловачкој жупанији – Службе за опћу управу и имовинско правне послове, Класа: УП/І-942-05/11-01/30, Урброј: 2133-04-03/1-11-6 од 22.8.2011. г. и Дјеломично рјешење Уреда државне управе у Карловачкој жупанији - Службе за gospodarство и имовинско правне послове, Класа: УП/І-942-05/12-01/21, Урброј: 2133-03-03/1-12-6 од 19.9. 2012. г., којима је српским држављанима дата у власништво и посед одузета имовина у Републици Хрватској, са образложењем у наведеним решењима, да наследници који су у додатном року сагласно Закону о измјенама и допунама Закона о накнади за имовину одузету за вријеме југославенске комунистичке владавине поднели захтеве, живе у Србији и да на дан доношења Закона о накнади нису имали хрватско држављанство, те да је Управни суд Републике Хрватске на седници од 8.2.2008. г. донео правно мишљење да особе које нису држављани Републике Хрватске имају право на накнаду за одузету имовину на основу Закона о накнади за имовину одузету за вријеме југославенске комунистичке владавине, осим у случају када је питање накнаде за њихову одузету имовину решено међудржавним споразумима и да је Одлуком Врховног суда Републике Хрватске бр. Узз-20/08-2 од 26.5.2010. г. утврђено да када питање накнаде није решено међудржавним споразумом, ранији власник, страна физичка особа има право на накнаду према Закону о накнади за имовину одузету за вријеме југославенске комунистичке владавине и тиме се изједначава правни положај ранијих власника одузетих непокретности, без обзира на њихову државну припадност.

Такође, према достављеном Рјешењу Уреда државне управе у Дубровачко-неретванској жупанији – Службе за имовинско-правне послове, Класа: УП/І-943-01/03-01/16, Урброј: 2117-04/2-16-36 од 22.11.2016. године, српским држављанима се даје у власништво одузета непокретна имовина, уз образложење да је тај орган решењем Урброј: 2117-04/4-07-2 од 14.6.2007. године одбио захтев подносилаца, с обзиром да је

захтев поднет у року прописаном одредбом чл. 7. Закона о измјенама и допунама Закона о накнади за имовину одузету за вријеме југославенске комунистичке владавине („Народне новине“, број 80/02) јер су тужиоци држављани Србије, одн. Црне Горе, а захтев је одбијен јер Република Хрватска са Републиком Србијом и Републиком Црном Гором није склопила међудржавни споразум којим би се регулисала питања накнаде за одузету имовину, те да је Министарство правосуђа, Управа за грађанско право поводом њихове жалбе донело решење, Класа: УП/II-942-01/07-01/858, Урброј: 514-04-02-03/1-09-2 од 20.9.2009. г., којим је одбило жалбу, након чега су подносиоци покренули управни спор, те да је Високи управни суд Републике Хрватске донео Пресуду бр. УС-194/2010-8, којом је тужба уважена и поништено наведено решење, наводећи да је чл. 10. Закона о накнади прописано да ранији власник нема право на накнаду за одузету имовину у случају када је питање накнаде решено међудржавним споразумима и да изузетно од ст. 1. тог члана, права прописана тим законом могу стећи и стране, физичке и правне особе ако се то утврди међудржавним споразумом, те је погрешно схватање туженог органа да је о захтеву за накнаду за имовину одузету страном држављанину могуће одлучити само под условом да са односном државом постоји међународни споразум, те је суд уважио тужбу и поништио оспорено решење и Министарство правосуђа је поништило побијано решење и предмет вратило првостепеном органу на поновни поступак, у ком поновљеном поступку је српским држављанима признато право и враћена у власништво и посед одузета имовина у Републици Хрватској.

Из достављених решења је закључено да су подносиоци који су у моменту доношења одлуке имали српско држављанство, у поступцима реституције пред хрватским управним органима, остваривали право на накнаду за одузету имовину на територији Републике Хрватске применом Закона о измјенама и допунама Закона о накнади за имовину одузету за вријеме југославенске комунистичке владавине, а из чега се даље може закључити да је српским држављанима као страним држављанима у поступцима реституције у Републици Хрватској било обезбеђено стицање права на накнаду за одузету имовину по том закону, чиме је између ове две државе практично успостављен фактички реципроцитет.

Дакле, овај орган је као неспорно утврдио да је Република Хрватска уређивала враћање имовине одузете након II светског рата Законом о накнади за имовину одузету за вријеме југославенске комунистичке владавине, који је Република Хрватска донела још 1996. године.

С обзиром на наведене одлуке, као и правно схватање питања реципроцитета Управног суда, Агенција за реституцију је почела да усваја захтеве за реституцију имовине хрватских држављана, тек након доношења правнообавезујућег става утврђеног на 57.седници свих судија Управног суда одржаној дана 21.12.2015.године и прибављеног обавештења Министарства правосуђа Републике Хрватске. Наравно, при доношењу сваке појединачне одлуке узимају се у обзир рестрикције предвиђене у хрватском закону о реституцију, и то како по питању активне легитимације, односно то да је враћање имовине по њиховом закону признато само законским наследницима бившег власника у првом наследном реду, тако и по питању врсте имовине која може бити предмет враћања, тј. чињенице да по њиховом закону о реституцију страним држављанима није признато право на враћање пољопривредног и шумског земљишта. Имајућу у виду изнето, Агенција за реституцију на истоветан начин третира хрватске држављане пред нашим органом, односно признаје им исти обим права на враћање имовине, који је признат и нашим држављанима пред надлежним органима у Републици Хрватској.

2) Држављани БиХ

Када се имају у виду одбијајуће одлуке по захтевима за реституцију држављана **Босне и Херцеговине**, највећи број се односи на захтеве за враћање пољопривредног земљишта у Панчевачком риту за које не постоје акти о одузимању. Што се тиче одредаба члана 5. став 2 и 3. Закона, у случају држављана БиХ утврђено је нема сметњи у погледу враћања имовине будући да постоји реципроцитет у погледу имовинско-правних односа на непокретностима између Републике Србије и Републике БиХ, а Република БиХ није уређивала реституцију.

3) Држављани Црне Горе

Држава Црна Гора је уређивала враћање имовине, те сходно њиховом Закону о повраћају одузетих имовинских права и обештећењу („Службени лист РЦГ“, бр. 21/04 од 31.03.2004, 49/07 од 10.08.2007, 60/07 од 09.10.2007 и „Службени лист Црне Горе“, бр. 12/07 од 14.12.2007), држављани Републике Србије имају право на враћање имовине, а такође држављани Републике Србије могу да стекну право својине и наследе непокретности у Републици Црној Гори. Из наведеног произилази да када се има у виду питање реципроцитета, за држављане Црне Горе нема сметњи у погледу враћања одузете имовине.

4) Словеначки држављани

Када су у питању захтеви за реституцију словеначких држављана, разлог за недonoшења одлука којима се враћа имовина и утврђује право својине у натуралном облику лицима словеначког држављанства, лежи у реципроцитету. Наиме, питање реципроцитета са Републиком Словенијом још увек није коначно утврђено. Агенција за реституцију је послала више дописа надлежним органима Републике Словеније у циљу утврђивању реципроцитета. Увидом у допис број бр. 446-06-021-000420/2019-01 од 19.2.2019. године упућен Министарству финансија Републике Словеније утврђено је да је Агенција у циљу утврђивања реципроцитета између Републике Словеније и Републике Србије од наведеног Министарства затраживала да се доставе све одлуке којима је, у складу са Законом о денационализацији Републике Словеније српским држављанима, који су у моменту доношења одлуке имали само и искључиво српско држављанство, правоснажно утврђено право на реституцију и враћена им имовина одузета на територији Републике Словеније, или им је за исту утврђено и исплаћено обештећење. Такође је захтевано да се поред правоснажних одлука доставе и конкретни докази, да су лица којима је у моменту одлучивања о захтеву имала само и искључиво српско држављанство, а не двојно, уколико се та чињеница не може утврдити из тражених одлука.

Увидом у допис Агенције за реституцију бр. 446-06-021-000420/2019-01 од 24.2.2022. године који је упућен Министарству правде Републике Србије – Сектору за нормативне послове и међународну сарадњу и Одељењу за међународну правну помоћ у грађанским стварима, у којем је наведено да се пред Агенцијом за реституцију воде поступци за враћање имовине покренути од стране словеначких држављана, те да је Агенција, на основу правног става Управног суда са седнице свих судија од 21.12.2015. године, у обавези да по службеној дужности утврди постојање реципроцитета (правни или фактички) између стране државе чији је држављанин поднео захтев за реституцију

и државе Србије, у циљу утврђивања реципроцитета у области реституције одузете имовине између Републике Србије и Републике Словеније. У прилогу овог дописа је достављена замолница упућена Министарству Републике Словеније. Надаље је наведено да се моли Министарство правде да поменути замолницу доставе Министарству финансија Републике Словеније, те да доставницу са пријемним печатом замољеног органа, а потом да се тражено обавештење и одлуке доставе Агенцији. Такође је наведено да, како до дана писања овог дописа Агенција није примила никакав одговор по овом захтеву, моли да се поново проследе наведене замолнице следећим министарствима Републике Словеније: Министарству финансија, Министарству културе и Министарству правде, те да доставнице са пријемним печатом замољеног органа, а да се потом тражена обавештења и одлуке доставе Агенцији.

Поводом цитираног дописа Агенција није примила одговор Министарства финансија, Министарства културе, нити Министарства правде Републике Словеније.

5) Македонски држављани

Када су у питању македонски држављани, Агенција за реституцију је по службеној дужности утврђивала постојање реципроцитета. Тачније, Агенција је утврдила да је Република Северна Македонија уређивала враћање одузете имовине, и то Законом о денационализацији Републике Македоније („Сл. Весник Републике Македоније 43/2000). Чланом 13. став 1. наведеног закона, прописано је да право да поднесе захтев за денационализацију стиче ранији власник, односно лица која су његови законски наследници даном ступања на снагу овог Закона. Ставом 2. истог члана прописано је да је тражилац у смислу става 1. овог члана лице које је на дан ступања на снагу овог закона држављанин Македоније. Дакле, право на враћање одузете имовине могли су да остваре једино македонски држављани, али не и држављани других држава, па ни држављани Републике Србије. У складу са наведеним, Агенција за реституцију је утврдила да не постоји реципроцитет у враћању одузете имовине Републике Србије са Републиком Северном Македонијом.

3.6. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА БЕЛГИЈЕ, ИТАЛИЈЕ, ФРАНЦУСКЕ, ХОЛАНДИЈЕ И ШВАЈЦАРСКЕ

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу („Сл.гласник РС“ број 72/2011,) у законском року који је трајао од 1.марта 2012.године до 3.марта 2014.године поднето је укупно **10** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење у којима су подносиоци захтева држављани Белгије, 19 захтева у којима су подносиоци захтева држављани Италије, 7 захтева у којима су подносиоци захтева држављани Холандије. 38 захтева држављана Француске и 37 захтева држављана Швајцарске. Иницијални број подносилаца захтева Белгије износи 9, држављана Италије 21, држављана Холандије 6, држављана Француске 49 и држављана Швајцарске 38. Поднето је и 14 захтева у којим су подносиоци захтева из више различитих извештајних држава.

Највећи број захтева за реституцију поднет је иза бивших власника југословенских држављана српске националности.

Држава	Број поднетих захтева	Број подносилаца
Белгија	10	9
Италија	19	21
Холандија	7	6
Француска	38	49
Швајцарска	37	38
Више различитих држава	14	/

Преглед поднетих захтева

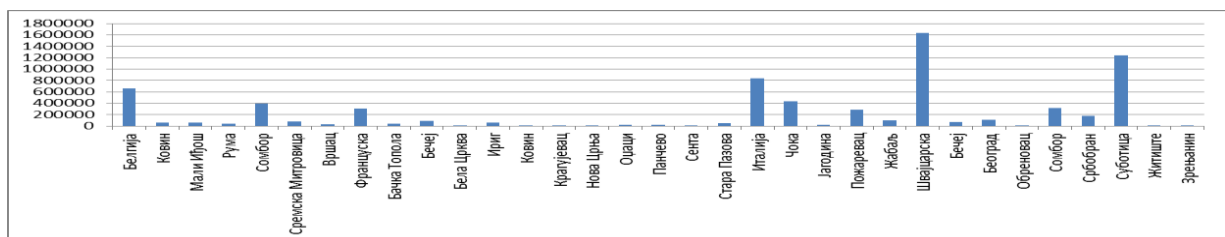
Прегледом поднетих захтева за реституцију белгијских, италијанских, француских, холандских и швајцарских држављана утврђено је да се потражују следеће непокретности:

- **450ха59а27м2** пољопривредног земљишта
- **10ха20а75м2** грађевинског земљишта
- **42ха75а69м2** шумског земљишта, од чега 41ха46а23м2 у Бољковцу које се потражује од француског држављанина и 1ха26а46м2 у Београду које се потражује од стране Швајцарског држављанина.
- **145** осталих врсти непокретности (објеката са посебним физичким деловима објеката).

1. Пољопривредно земљиште

	Површина пољопривредног земљишта
Белгија	66ха16а56м2
Ковин	5ха91а79м2
Мали Иђош	5ха55а20м2
Рума	3ха58а40м2
Сомбор	39ха44а85м2
Сремска Митровица	8ха39а74м2
Вршац	3ха26а58м2
Француска	30ха82а15м2
Бачка Топола	4ха41а34м2
Бечеј	9ха28а20м2
Бела Црква	50а39м2
Ириг	6ха02а12м2
Ковин	85а02м2
Крагујевац	1ха51а83м2
Нова Црња	13а60м2
Озаци	1ха54а59м2
Панчево	1ха84а15м2
Сента	10а52м2
Стара Пазова	4ха60а39м2
Италија	83ха75а
Чока	43ха41а89м2
Јагодина	1ха90а00
Пожаревац	29ха
Жабал	9ха43а11м2
Швајцарска	269ха85а56м2

Бачка Топола	3ха56а90м2
Бечеј	92ха15а18м2
Влајковац	4ха46а04м2
Житиште	302м2
Зрењанин	968м2
Обреновац	1ха53а36м2
Рума	9ха12а59м2
Сомбор	4ха75а62м2
Србобран	17ха72а65м2
Суботица	123ха90а82м2
Сурчин	10ха39а67м2
Топола	2ха10а03м2

2. Грађевинско земљиште

	Површина грађевинског земљишта
Белгија	5ха72а68м2
Београд	57268
Француска	1ха41а34м2
Београд	12675
Крагујевац	1459
Холандија	3а53м2
Београд	353
Италија	47а10м2
Пожаревац	4710
Швајцарска	2ха56а10м2
Београд	25610
Укупно	10ха20а75м2

3. Остале врсте непокретности

	Пословни простор	стан	зграда	Укупно
Белгија		1	4	5
Београд		1	4	5
Француска	29	49	21	99
Београд	29	49	15	93
Крагујевац			2	2
Лесковац			2	2
Пожаревац			1	1
Врање			1	1

Холандија	1	1	1	3
Београд	1	1	1	3
Италија			12	12
Београд			8	8
Ниш			3	3
Панчево			1	1
Швајцарска	4	3	19	26
Београд	4	2	11	17
Нови Сад		1		1
Бечеј			1	1
Београд			4	4
Обреновац			2	2
Тител			1	1
Укупно	34	54	57	145

Исход поступка реституције имовине белгијским, италијанским, француским холандским и швајцарским држављанима

-Враћање имовине у натуралном облику-

- Закључно са 1.августом 2022.године донете су 3 усвајајуће одлуке којима је враћена имовина у натуралном облику белгијским држављанима. Овим решењима враћено је **64ха50а95м2** пољопривредног земљишта, 1 стан и 3 пословна простора у Београду.

- У истом периоду донето је 18 усвајајућих одлука којима је враћена имовина у натуралном облику француским држављанима. Враћено је **17ха73а95м2** пољопривредног земљишта, **65а80м2** неизграђеног грађевинског земљишта, **41ха46а23м2** шумског земљишта, 6 станова, 7 зграда и 23 пословна простора.

У истом периоду донето је 8 усвајајућих одлука којима је враћена имовина у натуралном облику италијанским држављанима. Овим решењима враћено је **1ха29а18м2** пољопривредног земљишта, 28м2 неизграђеног грађевинског земљишта, 6 станова, 6 пословних простора.

Донета је 21 усвајајућа одлука којима је враћена имовина у натуралном облику **швајцарским држављанима**. Враћено је **128ха02а48м2м2** пољопривредног земљишта, 2ха56а10м2 неизграђеног грађевинског земљишта, 8 станова, 1 зграда и 4 пословних простора.

Донето је једно решење о враћању имовине у натуралном облику **холандским држављанима** којима је враћен један стан у Београду.

Донето је и 8 усвајајућих одлука по захтевима у којима су подносиоци захтева из различитих извештајних држава.

1.Приказ имовине враћене у натуралном облику швајцарским држављанима

Држава/Општина	Пов.пољ.земљишта	Површина грађ.земљ	Број Станова	Број Зграда	Број пословних простора
Швајцарска	128ха02а48м2	2ха56а10м2	4	1	8
Бечеј	91ха92а56м2				
Влајковац	4ха46а04м2				
Житиште	302м2				
Лазаревац			1		1
Нови Београд		406			
Нови Сад					
Обреновац		24910			
Рума	9ха12а59м2				
Савски венац		72	3	1	
Сомбор	4ха75а62м2				
Србобран	17ха72а65м2				
Стари град		222			7
Укупно	128ха02а48	2ха56а10м2	4	1	8

2.Приказ имовине враћен у натуралном облику белгијским држављанима

	Пољ. земљиште	Број Стан	Број Зграда	Број простор	Посл.
Белгија	64ха50а95м2	1		3	
Вршац	3ха26а58м2				
Земун				3	
Ковин	3ха62а18м2				
Мали Иђош	45ха00а05м2				
Сомбор	12ха62а14м2				
Стари град		1			
Укупно	64ха50а95м2	1		3	

3.Приказ имовине у враћен у натуралном облику француским држављанима

	Пољ. земљиште	Шумско земљиште	Неизграђено грађ. земљ.	Број Станова	Број Зграда	Број Посл. простор
Француска	17ха73а95м2		65а80м2	6	7	23
Бачка Топола	4ха41а34м2					
Бечеј	4ха78а75м2					
Бољковци	1ха50а87м2	41ха46а23м2				
Вождовац			4762			
Врање			94			
Врачар					1	9
Звездара					1	
Ковин	1ха28а96м2					

Крива река			1700		2	
Међулужје	4ха01а42м2					
Оаци	1ха62а09м2					
Пожаревац					1	
Савски венац			24		1	
Сента	10а52м2					
Стари град				4	1	14
Суботица				2		
Укупно	17ха73а95м2	41ха46а23м2	65а80м2	6	7	23

4. Приказ имовине враћен италијанским држављанима у натуралном облику

	Пољ. земљиште	Неизграђено грађ. земљ.	Број Станова	Број простор	Посл.
Италија	1ха29а18м2	28	4	6	
Врачар			1		
Жабалъ	83а87м2				
Панчево				4	
Пожаревац	19а40м2				
Савски венац		28	3	2	
Чока	25а91м2				
Укупно	1ха29а18м2	28	4	6	

-Обештећење-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је:

- 2 решења о обештећењу подносилаца захтева белгијских држављана. Укупан број подносилаца захтева белгијских држављана обухваћен решењима о обештећењу износи 2.

- 7 решења о обештећењу подносилаца захтева италијанских држављана. Укупан број подносилаца захтева италијанских држављана обухваћен решењима о обештећењу износи 6.

- 10 решења о обештећењу подносилаца захтева француских држављана. Укупан број подносилаца захтева француских држављана обухваћен решењима о обештећењу износи 18.

- 4 решења о обештећењу подносилаца захтева холандских држављана. Укупан број подносилаца захтева холандских држављана обухваћен решењима о обештећењу износи 3.

- 8 решења о обештећењу подносилаца захтева швајцарских држављана. Укупан број подносилаца захтева швајцарских држављана обухваћен решењима о обештећењу износи 11.

Укупан износ обештећења по предметним решењима износи **883.819,14 евра.**

Држава	ИЗНОС ОБЕШТЕЋЕЊА
БЕЛГИЈА	13274.48
ИТАЛИЈА	242220.83
ФРАНЦУСКА	306762.16
ХОЛАНДИЈА	1875.85
ШВАЈЦАРСКА	319685.82
УКУПНО	883.819,14

-Одбијање захтева-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 5 одбијајућих одлука по захтевима поднетих од стране француских држављана. Укупна површина пољопривредног земљишта обухваћена одбијајућим одлукама износи 1ха65а50м2. Одбијајућим одлукама обухваћено је и 1185м2 грађевинског земљишта и 5 објекта.

Донете су 3 одбијајуће одлуке по захтевима поднетим од стране холандских држављана. Одбијајућим одлукама обухваћено је укупно 353 м2 грађевинског земљишта и 2 објекта.

Донето је 6 одбијајућих одлука по захтевима поднетим од стране швајцарских држављана. Одбијајућим одлукама обухваћено је укупно 5ха54а81 м2 пољопривредног земљишта и 5 објекта, као и 2 одбијајуће одлуке по захтевима за реституцију италијанских држављана којима су одбијени захтеви за враћање 16ха28а66м2 пољопривредног земљишта и 3 објекта.

Закључак о враћању одузете имовине по захтевима белгијских, италијанских француских и швајцарских држављана

При одлучивању по захтевима држављана Белгије, Италије, Француске и Швајцарске, Агенција за реституцију је службеним путем прибављала доказе који се тичу реципроцитета у погледу стицања права својине на непокретностима.

Увидом у листу објављену на сајту Министарства правде Републике Србије утврђено је да се Белгија, Италија, Француска и Швајцарска налазе на листи земаља са којима Република Србија има узајамност у погледу стицања права својине на непокретностима, стога је у случају подносилаца захтева горенаведених држава испуњен услов из члана 5. став 2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Будући да је за враћање имовине страним држављанима неопходно да буду испуњени услови из члана 5. став 3. Закона, Агенција за реституцију је, при одлучивању по захтевима страних држављана, ценила одребе Међународних споразума.

Када су у питању **италијански држављани**, при одлучивању по захтевима утврђено је да је Влада ФНРЈ са Владом Републике Италије закључила билатерални споразум од 23. маја 1949. године, из ког произилази да ће Влада ФНРЈ италијанској Влади исплатити накнаду за добра, права и интересе који се налазе на територијама уступљеним Југославији на основу Уговора о миру, или на старој Југословенској територији, а који су били подвргнути национализацији, аграрној реформи или ма којој другој мери општег карактера која погађа становништво (члан 1), као и другим мерама које погађају становништво, а које нису предвиђене чланом 1, између осталог и изречене конфискације добара (члан 7), да се наведени споразум између осталог односио на друга права и интересе који припадају физичким лицима италијанског држављанства (члан 2), док се питање када је морало постојати италијанско

држављанство у смислу наведеног споразума имало одредити од стране мешовите комисије чије је образовање предвиђено чланом 3. наведеног споразума (члан 2).

Из Споразума који је закључен у Београду 18.12.1954. године између ФНРЈ и Италијанске Републике о дефинитивном регулисању свих узајамних обавеза економског и финансијског карактера које проистичу из Уговора о миру и сукцесивних споразума, а који је објављен у Службеном листу ФНРЈ - додатак добара, права и интереса, укључујући непосредна или посредна учешћа, даље је утврђено да је наведеним споразумом регулисано и питање свих права и интереса на предратној југословенској територији или на уступљеној ериторији који су припадали италијанским физичким или правним лицима, а који су били подвргнути национализацији, аграрној реформи, свакој другој мери општег карактера која погађа својину, или мерама из члана 7. Споразума од 23.5.1949. године, а да се као италијанска физичка лица у смислу наведеног Споразума имају сматрати сва физичка лица која су до дана ступања на снагу Уговора о миру имала италијанско држављанство, а после тог датума нису стекла југословенско држављанство, или чија једнакост у правима и дужностима са југословенским држављанима није призната југословенским држављанством. Из ових одредаба произилази да се одредбе из Међународног споразума закљученог између ФНРЈ и Републике Италије тичу само лица која су у тренутку одузимања имовине имала италијанско држављанство, па се самим тим не односе на подносиоце захтева за реституцију у Републици Србији. Поред наведеног споразума, по питању одредаба члана 5. став 3. Закона, Агенција за реституцију је при одлучивању тражила и потврде издате од стране надлежних органа Републике Италије да лица у поступку нису обештећена.

При одлучивању по захтевима за реституцију **француских држављана**, имајући у виду одредбе члана 5 став 3. Закона, Агенција за реституцију је ценила одредбе Споразума потисаног између Владе ФНРЈ и Републике Француске од 14. априла 1951. године. Чланом 1. предметног споразума прописано је да ће Влада Југославије на име глобалног и паушалног обештећења, из разлога национализације, експропријације и свих мера ограничења сличног карактера које су погодиле француска добра, права и интересе у Југославији, исплатити француској Влади противвредност у францима суму од петнаест милиона долара САД (\$ 15 милиона). У складу са чланом 2. Француско-југословенског споразума о обештећењу француских добара, права и интереса национализованих у Југославији и необуваћених споразумом од 24.4.1951. године, потписаног 12.7.1963. године, Француска влада се обавезује да не поднесе нити подржи према Југословенској влади, као ни према било ком југословенском физичком или правном лицу, после дана потписивања овог споразума, никакво тражење које се односи на захтеве или потраживања који су обухваћени одредбама два става члана 2, а који би били поднети после тога дана од стране француских држављана. Будући да ниједан од подносилаца захтева – француских држављана није стекао држављанство Француске Републике пре 24.4.1951. године, закључено је да су у случају француских подносилаца захтева за реституцију испуњени услови из чл. 5. став 3. Закона.

Ова обавеза Француске владе примењује се и на тражења која би могла бити поднета од стране држављана који нису имали статус француског грађанина на дан када су југословенске мере, наведене у члану 2. став 1. овог споразума, предузете, или којима ће тај статус бити признат после дана потписивања овог споразума. Иста обавеза примењује се на тражења која би била поднета на име потраживања наведених у члану 2. став 2. овог споразума од стране лица која нису имала статус француског грађанина на дан 15. мај 1945. године.

Поступајући по захтевима **швајцарских држављана**, у смислу одредбе члана 5. став 3. Закона, Агенција за реституцију је прибављала потврде од надлежних

швајцарских органа да подносиоци захтева нису обештећени на основу Споразума потписаног у Берну 27.4.1948. године између ФНРЈ и Швајцарске Конфедерације о накнади за швајцарске интересе у Југославији који су погођени мерама национализације, експропријације и ограничења.

Из приложеног извештаја лако се може закључити да је велики део имовине која се потражује по захтевима за реституцију белгијских, италијаниких, француских, холандских и швајцарских држављана враћен у натуралном облику подносиоцима захтева.

3.7. ИЗВЕШТАЈ О РЕСТИТУЦИЈИ ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА ДАНСКЕ, МАЛТЕ, НОРВЕШКЕ, ШВЕДСКЕ И ШПАНИЈЕ

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу, у законском року који је трајао од 1.марта 2012.године до 3.марта 2014.године поднето је укупно **3** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење у којима су подносиоци захтева држављани Данске, 1 захтев у ком су подносиоци захтева држављани Малте, 1 захтев у ком је подносилац захтева држављанин Норвешке, 21 захтев држављана Шведске и 6 захтева у којима су подносиоци захтева из Шведске и других страних држава, 3 захтева држављана Шпаније, као и 4 захтева у којима су подносиоци захтева држављани Шпаније и других страних држава. Иницијални број подносилаца захтева Данске износи 3, држављана Малте 1, држављана Норвешке 1, држављана Шведске 30 и држављана Шпаније 7.

Највећи број захтева за реституцију поднет је иза бивших власника југословенских држављана српске националности.

Држава	Број поднетих захтева	Број подносилаца
Данска	3	3
Малта	1	1
Норвешка	1	1
Шведска	21	30
Шпанија	3	7
Више различитих држава	10	/

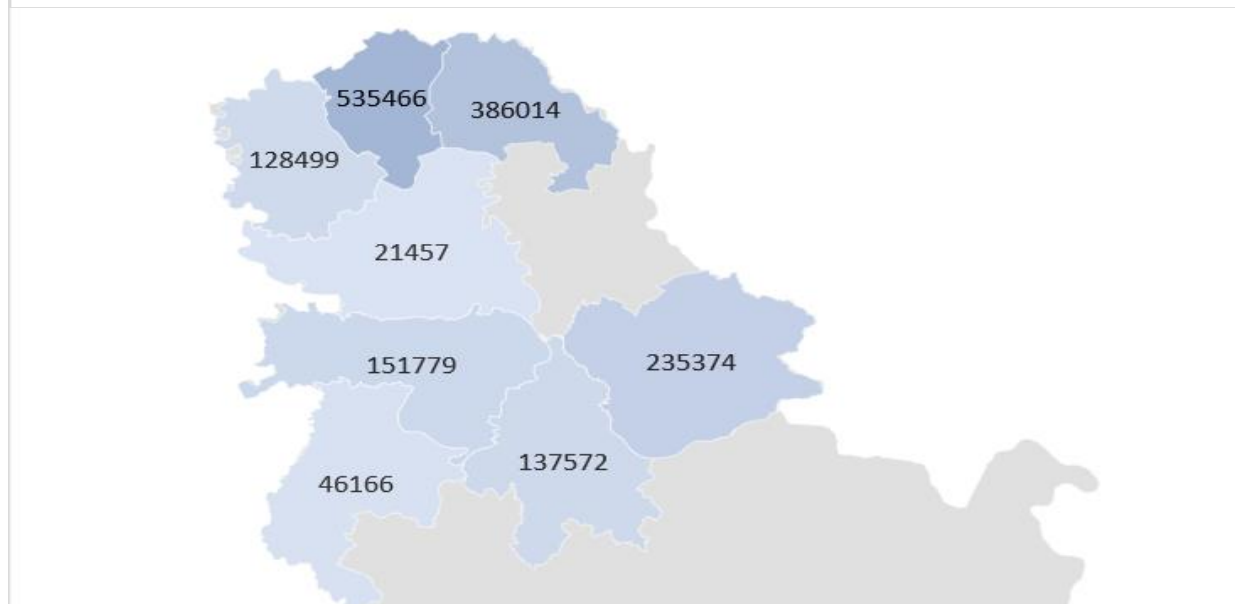
Преглед поднетих захтева

Прегледом захтева за реституцију поднетих од стране држављана Данске, Норвешке, Малте, Шпаније и Шведске утврђено је да се потражује укупно 164ха23а27 м2 пољопривредног земљишта, 1480м2 грађевинског земљишта, 1004 м2 шумског земљишта у Пожаревцу, као и 30 осталих врсти непокретности (станава, пословних простора и објеката са посебним физичким деловима објекта)

1.Пољопривредно земљиште

	Површина пољопривредног земљишта
Данска	15ха17а79м2
Рума	15ха17а79м2

Норвешка	2ха14а57м2
Нови Сад	2ха14а57м2
Шпанија	90ха70а56м2
Бачка Топола	46ха04а98м2
Београд	13ха75а72м2
Сомбор	7ха36а12м2
Вршац	23ха53а74м2
Шведска	56ха20а35м2
Ада	10ха29а18м2
Богатић	4ха61а66м2
Кањижа	28ха30а96м2
Сомбор	5ха48а87м2
Суботица	7ха49а68м2
Укупно	164ха23а27м2

2. Грађевинско земљиште

	Површина грађевинског земљишта
Данска	456
Београд	456
Шведска	1024

Нови Сад	1024
Укупно	1480

3.Остале непокретности

	Пословни простор	зграда	стан	Укупно
Данска		2		2
Београд		2		2
Малта			1	1
Лесковац			1	1
Шпанија		4		4
Београд		2		2
Сомбор		2		2
Шведска	11	6	6	23
Београд	4	4	6	14
Нови Сад	6	1		7
Суботица		1		1
Топола	1			1
Укупно	11	12	7	30

Исход поступка реституције -Враћање имовине у натуралном облику-

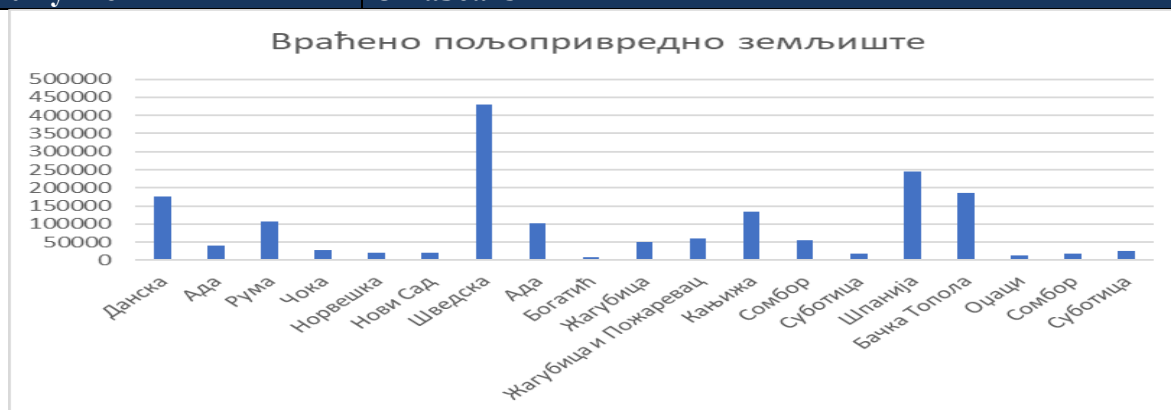
Закључно са 1.августом 2022.године донета је 21 усвајајућа одлука којима је враћена имовина и утврђено право својине подносицима захтева шведским држављанима, којима је враћено пољопривредно земљиште у укупној површини од **43ха06а67м2, 9521м2** грађевинског земљишта, **16** пословних простора и **2** зграде; једно решење којим је враћено пољопривредно земљиште норвешком држављанину у укупној површини од **2ха14а57м2**; **2** решења којима је држављанима Шпаније враћено пољопривредно земљиште у укупној површини од **24ха45а50м2**, као и **1** пословни простор и **2** стана; **1** решење којим је држављанима Данске враћено **2** стана и **6** усвајајућих одлука по захтевима у којима су подносиоци захтева држављани ових различитих држава.

Укупна површина враћеног пољопривредног земљишта по захтевима подносиоца горе наведених држава износи **87ха30а19м2**, враћеног грађевинског земљишта износи **9521 м2** и укупан број осталих непокретности износи **23**.

1.Пољопривредно земљиште

	Враћено пољопривредно земљиште
Данска	17ха63а45м2
Ада	4ха06а17м2
Рума	10ха80а91м2
Чока	2ха76а37м2
Норвешка	2ха14а57м2
Нови Сад	2ха14а57м2

Шведска	43ха06а67м2
Ада	10ха29а19м2
Богатић	90а39м2
Жагубица	5ха08а45м2
Жагубица и Пожаревац	6ха07а71м2
Кањижа	13ха47а17м2
Сомбор	5ха48а87м2
Суботица	1ха74а89м2
Шпанија	24ха45а50м2
Бачка Топола	18ха53а38м2
Озаци	1ха38а48м2
Сомбор	1ха84а03м2
Суботица	2ха69а61м2
Укупно	87ха30а19м2

2. Остале врсте непокретности

	Број Посл. простора	Број Зграда	Број Станова
Данска			2
Врачар			2
Шведска	16	2	
Жагубица и Пожаревац	2		
Земун	3		
Нови Сад	6		
Стари град	4		
Суботица	1	2	
Шпанија	1		2
Сомбор			
Стари град	1		2
Суботица			
Укупно	17	2	4

- Одбијање захтева за реституцију -

По захтевима шведских држављана донете су 3 одбијајуће одлуке. Одбијајућим одлукама обухваћене су укупно 2 зграде, као и 1 решење о одбијању којим је одбијен захтев држављанина Малте за враћање стамбене зграде у Лесковцу.

- Обештећење -

Закључно са 1.августом 2022. године донето је 4 решења о обештећењу подносилаца захтева – шведских држављана. Укупан износ обештећења утврђен овим решењима износи **27.785,84 евра**, а 7 подносилаца захтева држављана Краљевине Шведске су остварили право на обештећење.

Закључно са истим датумом донета су два решења о обештећењу подносилаца захтева – шпанског држављана и једно решење о обештећењу норвешког држављанина. Укупан износ обештећења утврђен решењима о обештећењу шпанског држављана износи **17.665,16 евра**, а норвешког **17.947,32 евра**.

Закључак о враћању имовине по захтевима држављана Данске, Малте, Норвешке, Шведске и Шпаније

При одлучивању по захтевима за реституцију држављана ових страних држава, посебно се водило рачуна о две битне ставке из члана 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, а то су питање реципроцитета и обештећења лица у поступку од стране држава чије држављанство поседују.

Када се има у виду питање реципроцитета, Агенција за реституцију је, на основу списка објављеном на сајту Министарства правде, утврдила да Република Србија са државама из овог извештаја има узајамност у погледу стицања права својине на непокретностима, стога питање реципроцитета као важна ставка из члана 5. Закона у случају ових страних држављана не представља сметњу у погледу враћања имовине.

Када се има у виду одредба члана 5. став 3. Закона о враћању одузете имовине, Агенција за реституцију је на основу службених евиденција утврдила да Шпанија и Малта нису спроводиле поступак реституције на својој територији, стога за подносиоце захтева за реституцију ових држава у Републици Србији не постоје сметње у смислу члана 5. Закона.

Када су у питању захтеви за реституцију шведских држављана, Агенција је при одлучивању по захтевима за реституцију, узимала у обзир да је између Владе ФНРЈ и Владе Шведске дана 12.4.1947. године, у Стокхолму закључен Споразум о регулисању извесних шведских захтева у ФНРЈ. У преамбули наведеног Споразума наведено је да су се Владе две државе, у жељи да постигну договор и пронађу начин за коначно и споразумно решавање питања шведских интереса с обзиром на доношење југословенског Закона о национализацији 5.12.1946. године, као и у вези са осталим мерама које је преузела Југославија ради успостављања управе на националном нивоу, решавања питања ратног профита и конфискације, представници шведске и југословенске владе сложили како следи. Наиме, у члану 1. Споразума прописано је да се југословенска Влада обавезује да ће заинтересованим лицима на шведској страни на име одштете исплатити у току од 5 година, а имајући у виду да се шведска Влада одрекла камате на дату суму, договорен укупан износ од 30 милиона шведских круна. У члану 3. наведено је да ће плаћања утврђена овим споразумом бити извршена на рачун шведске Владе, која се са своје стране обавезује да уплаћену суму расподели носиоцима права у Шведској. Шведска Влада гарантује да наведени потражиоци признају ставке овог Споразума као потпуно и коначно поравнање свих њихових прошлих и будућих захтева који проистичу из законских, административних и правосудних мера поменутих у преамбули овог Споразума, те да овим Споразумом

такође престају да важе све концесије, привилегије и уговори који су дате шведске фирме поседовале у Југославији.

Даље, увидом у Допунски протокол уз Споразум о регулисању извесних шведских потраживања у ФНРЈ, закључен дана 19.8.1950. године у Београду, утврђено је да је измењен план отплате и продужен рок отплате утврђен претходно цитираним Споразумом.

Највећи број подносилаца захтева – шведских држављана није могао бити обухваћен овим споразумом, јер је држављанство Шведске стекао касније, али Агенција за реституцију при одлучивању по захтевима за реституцију ових држављана тражи потврду надлежних органа Шведске да лица у поступку нису обештећена.

Када су у питању држављани Норвешке, Агенција је имала у виду одредбе Споразума између ФНРЈ и Краљевине Норвешке о обештећењу имовинских интереса лица норвешког држављанства од 31.5.1951.године. Агенција при одлучивању по захтевима норвешких држављана захтева потврду надлежног органа Норвешке да лица у поступку нису обештећена.

На крају извештаја закључује се да је највећи проценат имовине која се потражује враћен подносиоцима захтева у натуралном облику.

3.8. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА АРГЕНТИНЕ, БРАЗИЛА, ВЕНЕЦУЕЛЕ, МЕКСИКА, ПЕРУА И УРУГВАЈА

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу у законском року који је трајао од 1.марта 2012.године до 3.марта 2014.године поднето је укупно **13** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење у којима су подносиоци захтева држављани Републике Аргентине, **11** захтева држављана Бразила, **3** захтева држављана Венецуеле и 3 захтева у којима су подносиоци захтева држављани Венецуеле и других страних држава, и по један захтев држављана Уругваја и Перуа. Број подносилаца захтева аргентинских држављана у овом тренутку износи 23, бразилских држављана износи 13, венецуеланских држављана износи 3 и број перуанских и уругвајских држављана износи по 1.

Држава	Број захтева	Број подносилаца
Аргентина	13	23
Бразил	11	13
Венецуела	3	3
Уругвај	1	1
Перу	1	1

Преглед поднетих захтева

Прегледом поднетих захтева за реституцију ових страних држављана утврђено је да се потражује укупно 73ха63а19м2 пољопривредног земљишта, 1ха30а37м2 грађевинског земљишта и укупно 109 осталих непокретности (станава, пословних простора и зграда са посебним физичким деловима објекта).

1.Пољопривредно земљиште

Држава/Општина	Површина пољопривредног земљишта
Аргентина	70ха34а95м2
Бачка Топола	36ха57а18м2
Оџаци	33ха77а77м2
Бразил	3ха28а24м2
Обреновац	3ха28а24м2
Укупно	73ха63а19м2

2.Грађевинско земљиште

Држава/Општина	Површина грађевинског земљишта у м2
Аргентина	731
Београд	731
Бразил	12306
Београд	5744
Обреновац	6300
Суботица	262
Укупно	13037

3.Остале врсте непокретности

	Пословни простор	стан	зграда	Укупно
Аргентина			29	29
Апатин			5	5
Бачка Топола			4	4
Београд			19	19
Зајечар			1	1
Бразил	21	19		40
Београд	3	1		4
Суботица	18	18		36
Венецуела	20	14	4	38
Врачар	5		2	
Нови Сад 2	9		2	
Савски венац	6	14		
Мексико	1			1
Београд	1			1
ПЕРУ			1	1
Београд			1	1
Укупно	42	33	34	109

Исход поступка реституције -Враћање одузете имовине у натуралном облику-

Закључно са 1. августом 2022. године донете су 2 усвајајуће одлуке којима је враћена имовина у натуралном облику аргентинским држављанима, 8 усвајајућих одлука којима је враћена имовина у натуралном облику бразилским држављанима, 3 усвајајуће одлуке којима је враћена имовина у натуралном облику држављанима Венецуеле и 3 усвајајуће одлуке по захтевима у којима су подносиоци захтева

држављани Венецуеле и других страних држава. Наведеним усвајајућим одлукама враћено је 2ха38а17м2 пољопривредног земљишта, укупно 30 пословних простора и 15 станова, уз напомену да је венецуеланским држављанима за 14 пословних простора враћен удео од 1/12 идеалних делова.

1.Пољопривредно земљиште

Држава	Враћено пољопривредно земљиште
Аргентина	1ха39а75м2
Бразил	98а42м2
Укупно	2ха38а17м2

2.Остале врсте непокретности

Држава/општина	Број станова	Број зграда	Број пословних простора
Бразил	1		10
Звездара	1		1
Обреновац			
Стари град			2
Суботица			7
Венецуела	14	2	20
Врачар			5
Нови Сад 2		2	9
Савски венац	14		6
Укупно	15	2	30

-Обештећење-

Закључно са 1. августом 2022. године донета су укупно 4 решења о обештећењу подносилаца захтева – бразилских, венецуеланских и уругвајских држављана. Поменутих решењима обухваћен је један уругвајски подносилац захтева, један венецуелански држављанин и 2 бразилска држављанина.

Држава	Износ обештећења
УРУГВАЈ	251,685.67
БРАЗИЛ	45,333.92
ВЕНЕЦУЕЛА	7.183,01
Укупно	304,202.6

Закључак о враћању одузете имовине по захтевима држављана јужноамеричких држава

Када су у питању држављани ових јужноамеричких држава, Агенција за реституцију је при одлучивању по њиховим захтевима посебно водила рачуна да су испуњени услови из члана 5. став 2. и 3. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Када је у питању члан 5. став 3. Закона, Агенција је службеним путем утврдила да земље Јужне Америке нису спроводиле поступак враћања имовине на својим

територијама, стога су у погледу враћања имовине ових подносилаца испуњени услови из члана 5. став 3. Закона.

Што се тиче одредаба из члана 5. став 2. Закона, Агенција за реституцију је увидом у листу објављену на сајту Министарства правде Републике Србије утврдила да се ове земље Јужне Америке налазе на листи земаља са којима Република Србија има узајамност у погледу стицања права својине на непокретностима, стога је у случају подносилаца захтева горе наведених држава испуњен услов из члана 5. став 2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Прегледом статистичких података изнетих у овом извештају, закључује се да је највећи део имовине која се потражује враћен подносиоцима захтева.

3.9 РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ДРЖАВЉАНИМА БУГАРСКЕ, РУМУНИЈЕ, ГРЧКЕ, ЧЕШКЕ, СЛОВАЧКЕ И ТУРСКЕ

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу у законском року који је трајао од 1.марта 2012.године до 3.марта 2014.године поднето је укупно:

- **137** захтева за враћање одузете имовине односно обештећење у којима су подносиоци захтева држављани Бугарске. Број подносилаца захтева бугарских држављана у овом тренутку износи **144**.

- 31 захтев за реституцију имовине држављана Румуније. Иницијални број подносилаца захтева румунских држављана износи 24.

- 42 захтева за реституцију имовине држављана Словачке Републике. Иницијални број подносилаца словачких држављана износи 58.

- 9 захтева за реституцију укупно 10 држављана Републике Чешке,

- 4 захтева 4 подносиоца, грчких држављана,

- 11 захтева 38 турских подносилаца захтева.

Држава	Број захтева	Број подносилаца
Бугарска	137	144
Грчка	4	4
Румунија	31	24
Словачка	42	58
Чешка	9	10
Турска	11	38

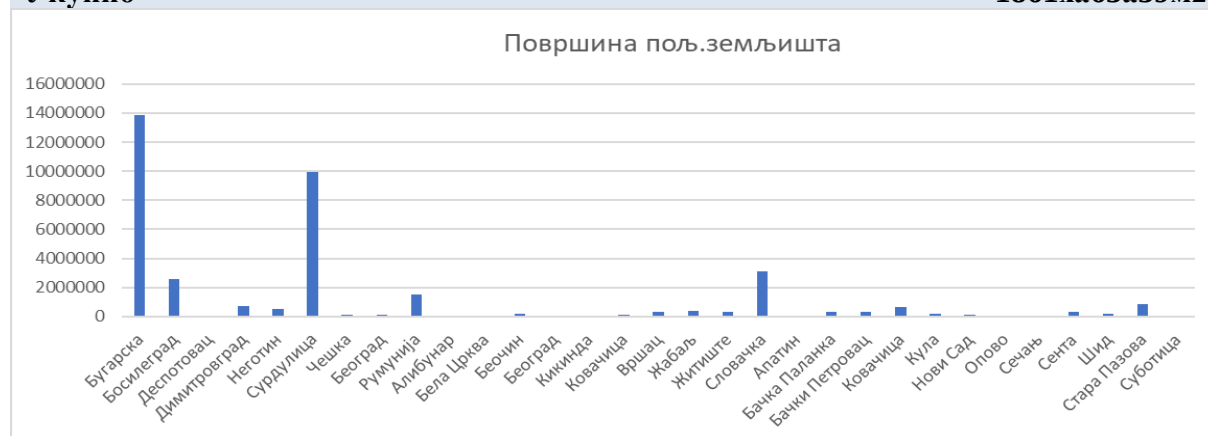
Преглед поднетих захтева

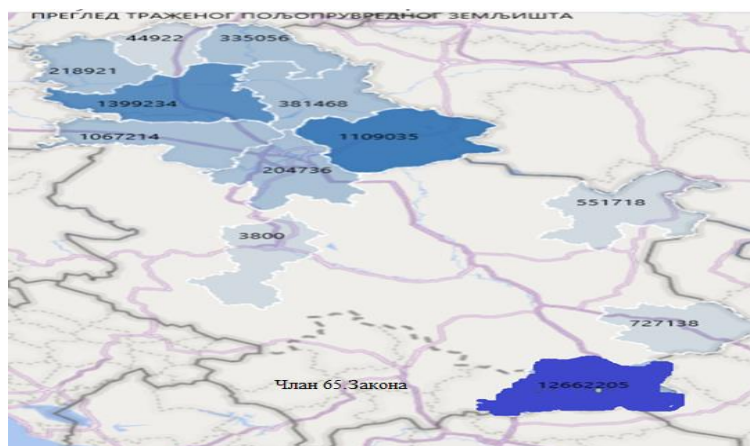
Прегледом поднетих захтева утврђено је да се од стране страних држављана горе наведених држава потражује укупно **1861ха63а39м2** пољопривредног земљишта, при чему се од стране држављана Словачке, Румуније и Чешке потражује земљиште на подручју АП Војводине и града Београда, од стране Бугарских држављана на подручју пчињског и браничевског округа.

Поред пољопривредног, потражује се **8ха47а22м2** грађевинског земљишта, од чега највећу површину потражују држављани Грчке (**50190м2**), **56556м2** шумског земљишта од стране држављана Бугарске и 45 објеката са посебним физичким деловима (становима и пословним просторима)

1.Пољопривредно земљиште

Држава/општина	Површина пољ.земљишта
Бугарска	1384ха53а56м2
Босилеград	261ха22а
Деспотовац	38а
Димитровград	72ха71а38м2
Неготин	55ха17а18м2
Сурдулица	995ха05а
Чешка	12ха57а79м2
Београд	12ха57а79м2
Румунија	152ха69а13м2
Алибунар	3ха74а57м2
Бела Црква	11а55а2
Беочин	22ха11а45м2
Београд	7ха89а57м2
Киkinда	1ха18а11м1
Ковачица	10ха43а71м2
Вршац	30ха74а70м2
Жабалъ	41ха63а78м2
Житиште	34ха95а83м2
Словачка	311ха82а91м2
Апатин	18а60м2
Бачка Паланка	31ха65а12м2
Бачки Петровац	32ха32а25м2
Ковачица	64ха48а79м2
Кула	21ха70а61м2
Нови Сад	12ха19а74м2
Опово	1ха37а03м2
Сечањ	3ха18а85м2
Сента	33ха50а56м2
Шид	20ха09а
Стара Пазова	86ха63а14м2
Суботица	4ха49а22м2
Укупно	1861ха63а39м2

2. Грађевинско земљиште

Држава/општина	Површина грађевинског земљишта
Бугарска	5447
Димитровград	5447
Грчка	50190
Београд	50190
Словачка	2070
Београд	459
Ковачица	1611
Турска	29115
Нови Пазар	29115
Укупно	84722

3. Остале врсте непокретности

Држава/општина	Број осталих непокретности
Бугарска	11
Димитровград	11
Чешка	12
Београд	11
Панчево	1
Румунија	10
Бела Црква	1
Београд	1
Вршац	6
Жабалъ	2
Словачка	5
Бачки Петровац	1
Београд	1
Ковачица	1
Нови Сад	2
Турска	7
Нови Пазар	7
Укупно	45

Исход поступка реституције

По захтевима за реституцију имовине држављана Бугарске, Румуније, Грчке, Словачке, Чешке и Турске нису доношена решења о враћању имовине у натуралном облику.

Закључно са 1.августом 2022.године донето је једно решење о обештећењу турског држављанина. Укупан износ обештећења утврђен овим решењем износи 9593.02 евра.

Закључно са истим датумом донето је 6 одбијајућих одлука по захтевима поднетим од стране словачких држављана којима су одбијени захтеви за враћање пољопривредног земљишта у укупној површини од **131ха35а66м2**, затим **115** одбијајућих одлука по захтевима поднетим од стране бугарских држављана којима је одбијено враћање пољопривредног земљишта у укупној површини од **1110ха26а00м2**, **20** одбијајућих одлука по захтевима за реституцију румунских држављана, којима је одбијено враћање пољопривредног земљишта у укупној површини од **101ха80а16м2** и **9** објеката, 2 одбијајуће одлуке по захтевима за реституцију грчких држављана којима је одбијено враћање грађевинског земљишта у укупној површини од **49868** м2, као и 2 решења о одбијању захтева држављана Турске којима је одбијено враћање грађевинског земљишта у површини од 3600м2 и два објекта.

Закључак о реституцији имовине по захтевима држављана Бугарске, Грчке, Румуније, Чешке, Словачке и Турске

Одредбом члана 5. став 1. тачка 5. и став 2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу прописано је да право на враћање имовине или обештећење има физичко лице - страни држављанин, а у случају његове смрти или проглашења умрлим, његови законски наследници, под условом реципроцитета, с тим да се претпоставља да постоји реципроцитет са државом која није уређивала враћање имовине ако домаћи држављанин може да стекне право својине и наследи непокретности у тој држави. Даље, ставом 5. истог члана Закона, предвиђено је да постојање реципроцитета са страном државом и међународног уговора, у смислу овог члана, утврђује Агенција по службеној дужности.

Агенција се службеним путем обратила Министарству правде и државне управе, те је дописом Министарства правде и државне управе, бр. 762-02-1719/2012-07 од 7.3.2013. године, обавештена да у погледу земаља које су уређивале поступак реституције, Министарство правде и државне управе није надлежно за давање мишљења о постојању реципроцитета, већ да у тим случајевима, а у смислу чл. 5. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, Агенција утврђује постојање реципроцитета по службеној дужности. Такође је наведено да је Министарство правде и државне управе надлежно само за давање објашњења о реципроцитету у стицању права својине на непокретностима правним пословима међу живима и наслеђивањем, а све у смислу чл. 5. наведеног закона.

Дописом Министарства иностраних послова Републике Бугарске бр. 54-80-60/24.4.2012. године упућеном Амбасади Републике Србије у Бугарској у Софији као одговор на ноту 173-2/12 од 22.8.2012. године, са захтевом да се добије информација у вези са процесом реституције национализованих поседа, тј. до које мере је враћано власништво страним држављанима, конкретније држављанима Републике Србије, МИП Бугарске извештава да је повраћај непокретне имовине у републици уређиван **Законом о повраћају власништва над горама и земљама горског фонда (Обј. СГ.**

бр. 110 од 25.11.1997, изм. бр. 33 од 24.3.1998.г, бр. 59 од 26.5.1998.г., бр. 133 од 11.11.1998.г., бр. 49 од 28.5.1999.г, бр. 26 од 20.3.2001.г, бр. 36 од 12.4.2001, бр. 45 од 30.4.2002.г., бр. 63 од 28.6.2002.г, бр. 99 од 22.10.2002.г, бр. 16 од 18.2.2003.г., бр. 36 од 30.4.2004 г., бр.30 од 11.4.2006.г, на снази од 12.7.2006., бр.13 од 09.2.2007.г, бр. 24 од 20.3.2007.г, бр. 59 од 20.7.2007.г., на снази од 01.3.2008.г, бр. 36 од 04.4.2008.г, бр. 43 од 29.4.2008.г, бр. 91 од 21.10.2008.г, бр. 6 од 23.1.2009.г,бр. 80 од 09.10.2009.године), **Законом о повраћају власништва над одузетом имовином, Указом бр. 88 Президијума НС од 12.3.1953. године непокретном и покретном имовином која припада Католичкој цркви у границама НР Бугарске (Обг. СГ бр. 104 од 24.12.1992. године), Законом о повраћају власништва над непокретном имовином бугарских држављана турског порекла, који су поднели захтеве да оду у Републику Турску и друге земље у периоду од маја до септембра 1989. године (обј. СГ, бр. 66 од 14.8.1992.г, бр. 44 од 21.5.1996.г. на снази од 01.6.1996.г. бр. 30 од 11.4.2006.г на снази од 12.7.2006.г.), Законом о повраћају власништва над неким продавницама, радионицама, магацинима и атељима (обј. СГ бр. 105 од 19.12.1991.г), Законом о повраћају својине над подржављеном непокретном имовином (обј.СГ бр. 15 од 21.12.1992.године), Законом о повраћају власништва над неким отуђеним поседима по Закону о територијалном уређењу и уређењу насељених места, Закону о планској изградњи насељених места, Закону о уређењу простора насељених места, Закону о државним поседима и Закону о својини (Обј. СГ бр. 15 од 21.2.1992.год, доп. бр. 107 од 18.11.1997.г, изм. бр. 96 од 05.11.1999.г).** Што се тиче питања о повраћају власништва страним држављанима, конкретније држављанима Републике Србије, Министарство иностраних послова и Министарство правосуђа Републике Бугарске даље се изјашњавају да не располажу таквом информацијом.

Министарство финансија Републике Бугарске изјаснило се дописом Изл. бр. 94-00-67 од 23.1.2014. године у предмету ове Агенције бр. 46-005852/2014 – да им није познато да постоји закључен споразум о уређењу имовинских и финансијских питања између Републике Бугарске и бивше СФРЈ након потписивања мировног договора 1947. године.

Када су у питању захтеви **румунских држављана**, дописом Министарства финансија – Сектора за имовинско-правне послове бр. 07-00-00506/2016-05 од 6.6.2017. године, Агенција је обавештена да су у складу са румунским прописима о денационализацији - Законом бр. 247 од 19.7.2005. године (“Monitorul Oficial” бр.653 од 22.7.2005. године и Законом бр. 18 од 19.2.1991. године (“Monitorul Oficial” бр. 1 од 5.1.1998. године), захтев за повраћај национализоване имовине подносила правна и физичка лица до 31. новембра 2005. године, локалним комисијама на чијем подручју се налази пољопривредно земљиште или шума. Према обавештењу Генералног конзулата Србије и Црне Горе у Темишвару из 2006. године, један број захтева је одбијен са образложењем да се не ради о румунским држављанима, а у неким случајевима је затражено да подносиоци захтева докажу своје румунско држављанство. У прилогу наведеног дописа достављена је и документација, из које се види да румунска страна одбија могућност повраћаја национализоване имовине, с обзиром на то да подносиоци захтева нису румунски држављани.

Одредбом члана 5. став 1. тачка 5. и став 2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, прописано је да право на враћање имовине или обештећење има физичко лице - страни држављанин, а у случају његове смрти или проглашења умрлим, његови законски наследници, под условом реципроцитета, с тим да се претпоставља да постоји реципроцитет са државом која није уређивала враћање имовине ако домаћи држављанин може да стекне право својине и наследи непокретности у тој држави.

Даље, ставом 5. истог члана предметног Закона, предвиђено је да постојање реципроцитета са страном државом и међународног уговора, у смислу овог члана, утврђује Агенција по службеној дужности.

Имајући у виду да је Република Румунија уређивала враћање одузете имовине, али да право на враћање нису могли да остваре држављани других држава, па ни држављани Републике Србије, Агенција је утврдила, по службеној дужности, да не постоји реципроцитет у враћању одузете имовине Републике Србије са Републиком Румунијом.

Што се тиче захтева за реституцију **чешких** и **словачких** држављана, Споразумом потписаним 11.2.1956. године између ФНРЈ (чији је Република Србија правни следбеник) и Чехословачке Републике (чији су правни следбеници Чешка и Словачка), о регулисању отворених имовинских питања, утврђено је да је у члану 1. одређено да је исти закључен између уговарача у жељи да потпуно и коначно регулишу сва отворена имовинска питања настала пре 19.2.1955.године. Чланом 2. наведеног споразума одређено је да су овим споразумом регулисане и ликвидиране све обавезе југословенске државе у вези са захтевима који проистичу из југословенских мера национализације, експропријације и других мера ограничења и одузимања права власништва, којима су били подвргнути чехословачка добра, права и интереси у ФНРЈ.

Чланом 5. став 3. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу прописано је да право на враћање одузете имовине нема физичко лице – страни држављанин, односно његови законски наследници, за које је обавезу обештећења преузела страна држава по основу међународног уговора.

Имајући у виду законске одредбе члана 5. став 3. Закона, Агенција за реституцију је доносила одбијајућа решења по захтевима за реституцију чешких и словачких држављана за имовину која је одузета до 19.2.1955.године.

Када су у питању држављани **Грчке**, увидом у Споразум између Федеративне Народне Републике Југославије и Краљевине Грчке о обештећењу грчких добара, права и интереса национализованих у Југославији од 18.6.1959. године, који је ступио на снагу дана 6.11.1959. године, утврђено је да је чланом 1. став 1. Споразума предвиђено да: «На име глобалног и паушалног обештећења грчких добара, права и интереса погођених мерама национализације донетим у Федеративној Народној Републици Југославији, Југословенска Влада исплатиће Влади Краљевине Грчке износ од обрачунских САД долара 700.000 (седамстотина хиљада). Затим члан 2. цитираног Споразума у свом ставу 1. предвиђа да: «Овим споразумом регулисани су сви захтеви који проистичу из југословенских мера национализације које су погодиле добра и интересе грчких физичких и правних лица која су тај статус имала на дан потписивања овог споразума, укључујући ту сва грчка предузећа и грчка учешћа у предузећима у Југославији» док је ставом 2. прописано да ће «плаћање износа поменутог у члану 1. овог споразума имати у погледу грчких носилаца права наведених у претходном ставу ослобађајуће дејство за југословенску државу и сва југословенска физичка и правна лица која се сматрају наследницима првобитних власника према југословенском законодавству»

Неспорно је утврђено да је између Федеративне Народне Републике Југославије и Краљевине Грчке потписан Споразум којим се регулише обештећење грчких добара, права и интереса национализованих у Југославији, да је на основу тог Споразума ФНРЈ преузела обавезу да на име глобалног и паушалног обештећења грчких добара, права и интереса погођених мерама национализације, донетим у Федеративној Народној Републици Југославији исплати Влади Краљевине Грчке износ од обрачунских САД долара 700.000 (седамстотина хиљада) као и да исплата наведеног износа има

ослобођајуће дејство за југословенску државу док Краљевина Грчка преузима обавезу обештећења својих држављана.

Имајући у виду законске одредбе члана 5. став 3. Закона, Агенција за реституцију је доносила одбијајућа решења по захтевима за реституцију грчких држављана.

Када су у питању захтеви за реституцију турских држављана, Агенција је увидом у листу објављену на сајту Министарства правде утврдила да се Турска налази на списку земаља са којима Република Србија оставарује реципроцитет у погледу својинско-правних односа. Разлог за недоношење одлука по захтевима турских држављана лежи у чињеници да ни до данас није достављена документација која је неопходна за правилно утврђивање чињеничног стања, као и да је већина поднетих захтева неуредно попуњена.

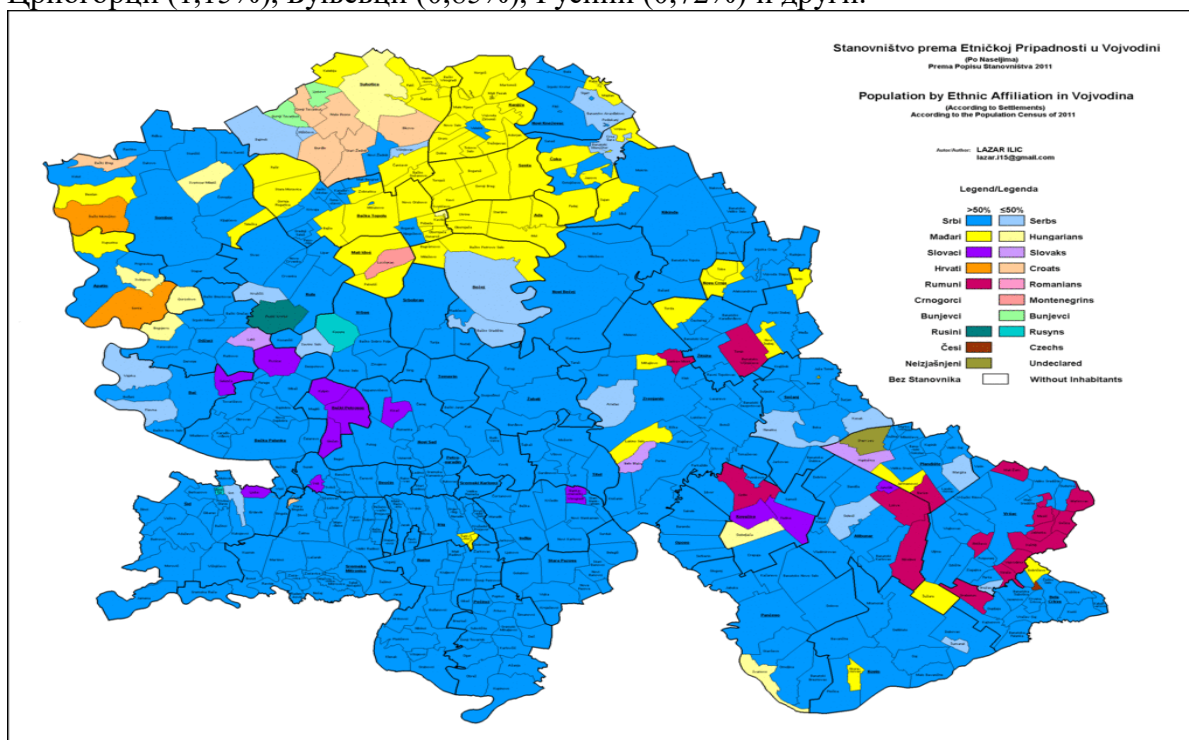
IV ПОГЛАВЉЕ

РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ПО ЗАХТЕВИМА ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У АП ВОЈВОДИНИ

4.1.ОПШТИ ПОДАЦИ О ПОДНЕТИМ ЗАХТЕВИМА ЗА РЕСТИТУЦИЈУ ИМОВИНЕ ПРИПАДНИЦИМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У АП ВОЈВОДИНИ

Према последњем попису становништва Републике Србије из 2011.године, на подручју Аутономне Покрајине Војводине живи 1.931.809 становника, што чини 21,56% од укупног броја становника Републике Србије.

Поред Срба који представљају већинско становништво (66,76%), у Војводини живе и припадници националних мањина од којих су најбројнији Мађари (13,00%), затим следе Словаци (2,60%), Хрвати (2,43%), Роми (2,19%), Румуни (1,32%), Црногорци (1,15%), Буњевци (0,85%), Русини (0,72%) и други.

28

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу, закључно са законским роком, 3.мартом 2014.године поднето је више од²⁹ 4200 захтева за реституцију у којима су као подносиоци захтева означени припадници националних мањина.

Највећи број захтева (2731) односи се на припаднике мађарске националне мањине, хрватске (447) и буњевачке (178), словачке (453), румунске (377) осталих националних мањина (<200).

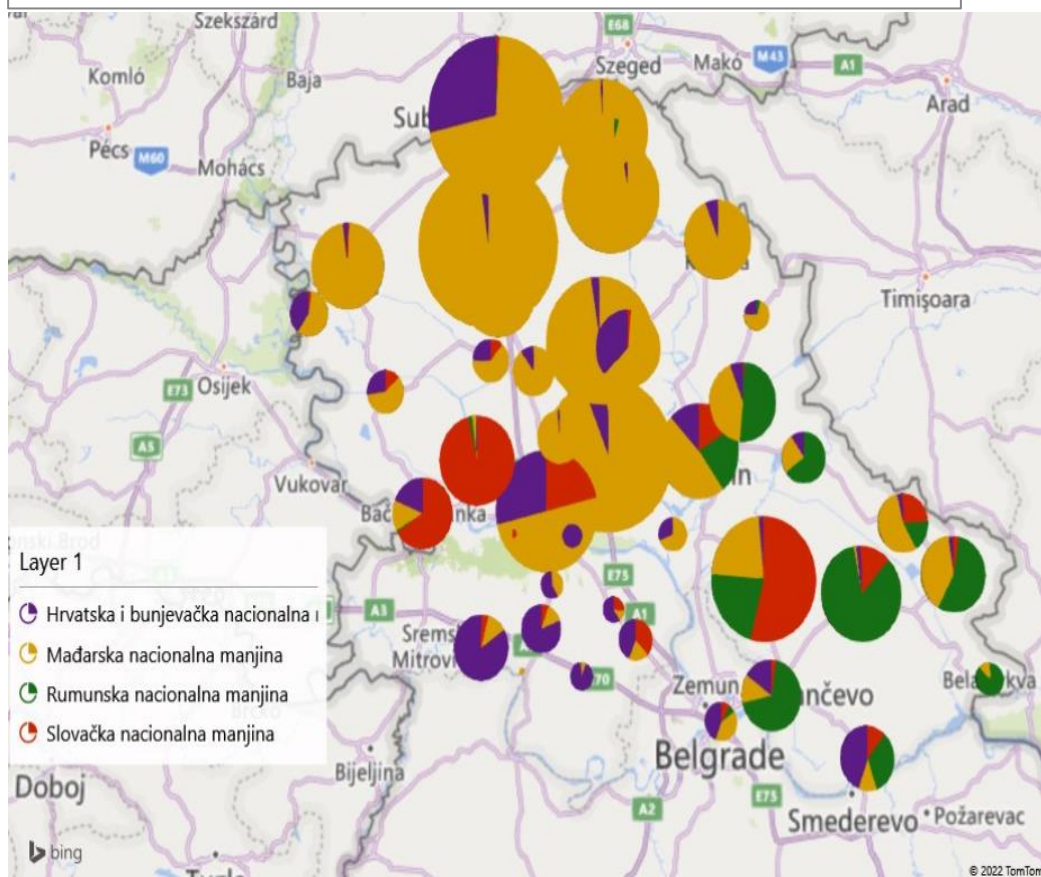
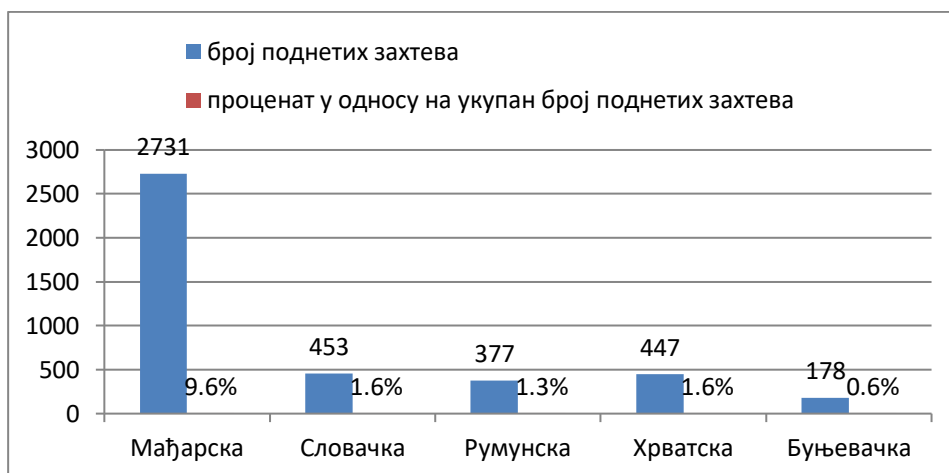
Овим извештајем биће приказани статистички подаци везани за реституцију највећих националних мањина са територије АП Војводине, уз напомену да ће статистика која се односи реституцију припадника хрватске и буњевачке националне мањине бити приказана заједничким извештајем.

²⁸ Преузето са сајта

<https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D1%98%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0#/media/%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0:Vojvodina-Ethnic-2011.GIF>

²⁹ Извештајем су приказане само највеће националне мањине у АП Војводини стога је број поднетих захтева већи од 4200

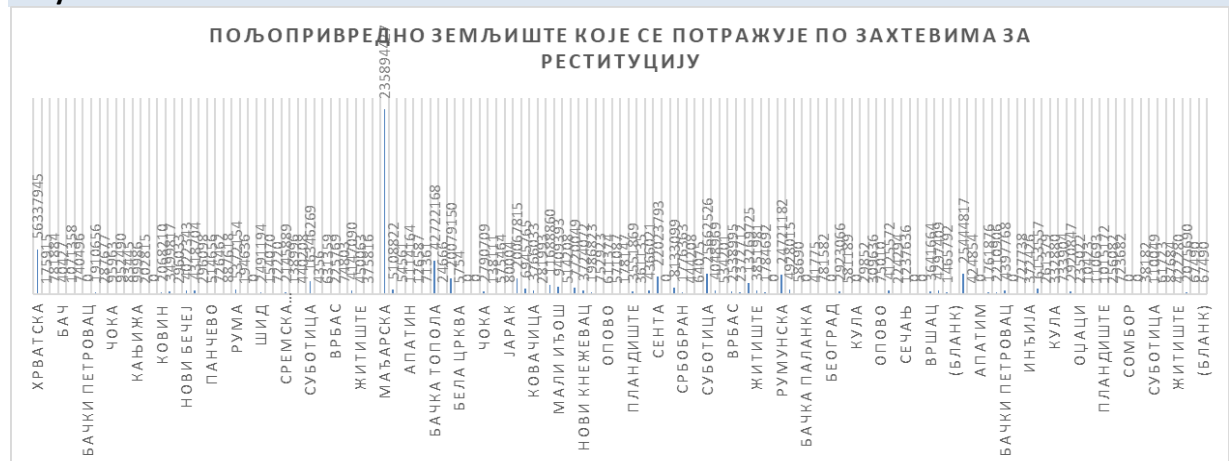
Национална мањина	број поднетих захтева	проценат у односу на укупан број поднетих захтева на подручју АП Војводине
Мађарска	2731	9.6%
Словачка	453	1.6%
Румунска	377	1.3%
Хрватска	447	1.6%
Буњевачка	178	0.6%

Највећи број захтева за реституцију припадника националних мањина односи се на пољопривредно земљиште на подручју АП Војводине. Укупна површина

пољопривредног земљишта које се потражује по захтевима за реституцију износи **34319 ха 14 а 96 м2**.

Национална мањина	Површина пољопривредног земљишта
Хрватска и буњевачка	56863719
Мађарска	236091463
Румунска	24721182
Словачка	25515132
Укупно	34319ха14а96м2

Округ	Површина пољопривредног земљишта
Београд	101ха54а15м2
Јужнобачки	6854ха16а75м2
Јужнобанатски	4028ха07а39м2
Севернобачки	9579ха37а15м2
Севернобанатски	6136ха93а76м2
Средњобанатски	3383ха84а05м2
Сремски	1536ха33а54м2
Западнобачки	2698ха88а17м2
Укупно	34319ха14а96м2

У наставку представљамо статистичке податке о реституцији припадника највећих националних мањина појединачно.

4.2. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ПРИПАДНИЦИМА МАЂАРСКЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ

4.2.1.Преглед поднетих захтева

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу поднето је **2731** захтев за реституцију у којима су као подносиоци захтева припадници мађарске националне мањине. Укупан број подносиоца захтева мађарске националне мањине износи **3634**.

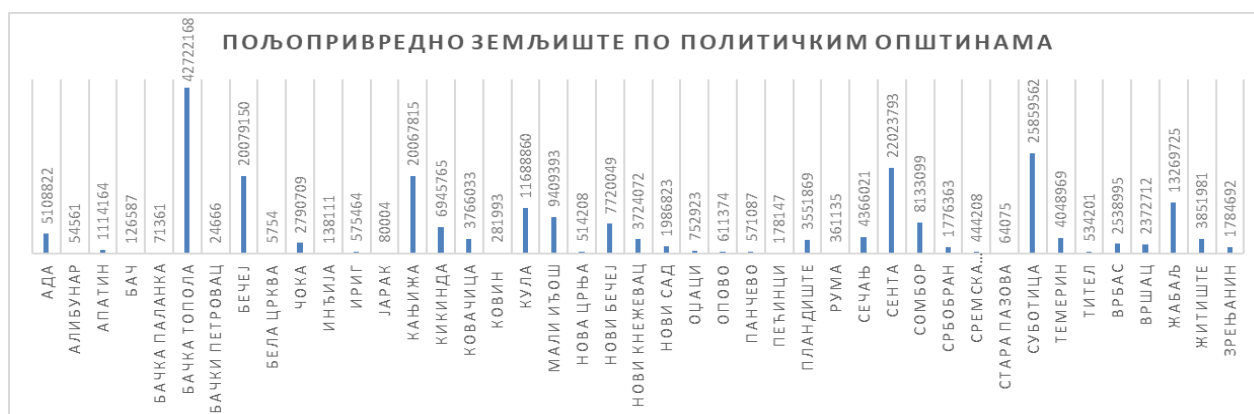
Највећи број захтева односи се на враћање одузетог пољопривредног земљишта, чија укупна површина износи **23609** ха **14а 63м2**. Поред пољопривредног земљишта захтевима за реституцију потражује се и :

- 13 станова укупне површине 911м2,
- 154 пословна простора укупне површине 10950 м2,
- 736 зграда (стамбене, пословне, стамбено-пословне и породичне стамбене зграде) укупне површине 128787 м2,
- грађевинско земљиште површине 201210 м2,
- шумско земљиште површине 90217 м2.
- 85 предузећа (млинови, циглане и црепане, биоскопи, кудељаре, итд.)

У наставку представљамо приказ пољопривредног земљишта које се потражује по општинама:

Политичка општина	Површина пољопривредног земљишта
Ада	510ха88а22м2
Алибунар	5ха45а61м2
Апатин	111ха41а64м2
Бач	12ха65а87м2
Бачка Паланка	7ха13а61м2
Бачка Топола	4272ха21а68м2
Бачки Петровац	2ха46а66м2
Бечеј	2007ха91а50м2
Бела Црква	57а54м2
Чока	279ха07а09м2
Инђија	13ха81а11м2
Ириг	57ха54а64м2
Јарак	8ха00а04м2
Кањижа	2006ха78а15м2
Киkinда	694ха57а65м2
Ковачица	376ха60а33м2
Ковин	28ха19а93м2
Кула	1168ха88а60м2
Мали Иђош	940ха93а93м2
Нова Црња	51ха42а08м2
Нови Бечеј	772ха00а49м2
Нови Кнежевац	372ха40а72м2
Нови Сад	198ха68а23м2
Озаци	75ха29а23м2

Опово	61ха13а74м2
Панчево	57ха10а87м2
Пећинци	17ха81а47м2
Пландиште	355ха18а69м2
Рума	36ха11а35м2
Сечањ	436ха60а21м2
Сента	2202ха37а93м2
Сомбор	813ха30а99м2
Србобран	177ха63а63м2
Сремска Митровица	44ха42а08м2
Стара Пазова	6ха40а75м2
Суботица	2585ха95а62м2
Темерин	404ха89а69м2
Тител	53ха42а01м2
Врбас	253ха89а95м2
Вршац	237ха27а12м2
Жабалъ	1326ха97а25м2
Житиште	385ха19а81м2
Зрењанин	178ха46а92м2
Укупно	23609ха14а63м2

4.2.2.Исход поступка реституције по захтевима припадника мађарске националне мањине

Закључно са 1.августом 2022.године, донето је 1010 усвајајућих³⁰ одлука којима је враћена имовина у натуралном облику. Такође, донето је и 37 решења о обештећењу.

Усвајајућим решењима враћено је укупно **10541ха 17а 89 м2** пољопривредног земљишта, **17639 м2** грађевинског земљишта, **86** пословних простора укупне површине **5339 м2**, два стана, **36** зграда³¹ укупне површине 6581 м2.

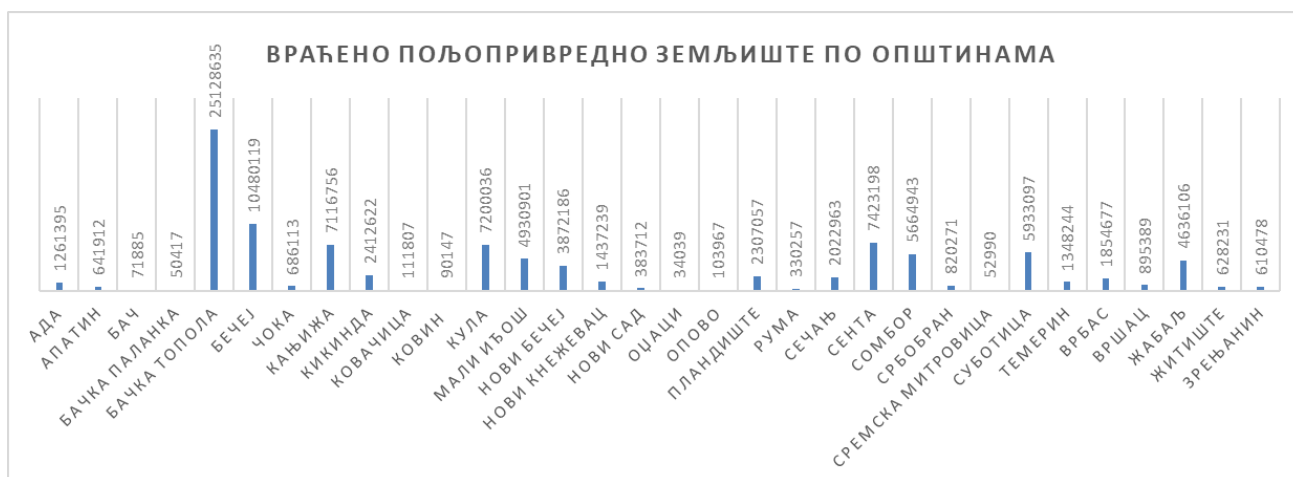
³⁰ Делимична решења и решења

³¹ Стамбене зграде, породичне стамбене зграде, пословне зграде, стамбено-пословне зграде

Врста непокретности	Број враћених непок.	Површина враћених непок.
Пословни простор	86	5339
Стан	2	60
Зграда	36	11760
Грађевинско земљиште	/	17639

Преглед враћеног пољопривредног земљишта

Политичка општина	Површина враћеног пољопривредног земљишта
Ада	126ха13а95м2
Апатин	64ха19а12м2
Бач	7ха18а85м2
Бачка Паланка	5ха04а17м2
Бачка Топола	2512ха86а35м2
Бечеј	1048ха01а19м2
Чока	68ха61а13м2
Кањижа	711ха67а56м2
Кикинда	241ха26а22м2
Ковачица	11ха18а07м2
Ковин	9ха01а47м2
Кула	720ха00а36м2
Мали Иђош	493ха09а01м2
Нови Бечеј	387ха21а86м2
Нови Кнежевац	143ха72а39м2
Нови Сад	38ха37а12м2
Озаци	3ха40а39м2
Опово	10ха39а67м2
Пландиште	230ха70а57м2
Рума	33ха02а57м2
Сечањ	202ха29а63м2
Сента	742ха31а98м2
Сомбор	566ха49а43м2
Србобран	82ха02а71м2
Сремска Митровица	5ха29а90м2
Суботица	593ха30а97м2
Темерин	134ха82а44м2
Врбас	185ха46а77м2
Вршац	89ха53а89м2
Жабалъ	463ха61а06м2
Житиште	62ха82а31м2
Зрењанин	61ха04а78м2
Укупно	10054ха17а89м2

Закључно са истим датумом донето је **470** одбијајућих одлука³² од којих су на 16 одлука уложене жалбе, те су поступци у току пред другостепеним органом по жалби на првостепену одлуку, односно пред Управним судом по тужби изјављеној против другостепене одлуке.

Укупна површина земљишта за које су донете одбијајуће одлуке износи **3893ха 25а 94 м2**.

По преосталим захтевима постуци су у току и главни разлози због којих по овим захтевима нису донете одлуке леже у чињеници да се највећи део пољопривредног земљишта налази у комасираном подручју, те да се чекају налази вештака геодетске струке.

³² Решења о одбијању, закључци о одбацавању и закључци о обустави поступка.

4.3. ХРВАТСКА И БУЊЕВАЧКА НАЦИОНАЛНА МАЊИНА

4.3.1 Преглед поднетих захтева

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу у законом предвиђеном року поднето је укупно 625 захтева у којима су као подносиоци захтева означени припадници хрватске и буњевачке националне мањине. Од поменутих **625** захтева, **447** захтева се односи на припаднике хрватске националне мањине, а 178 на припаднике буњевачке националне мањине.

Укупан број подносилаца захтева хрватске и буњевачке националне мањине износи 724.

Највећи број захтева односи се на враћање пољопривредног земљишта чија укупна површина износи 5686 ха 37а 19м².

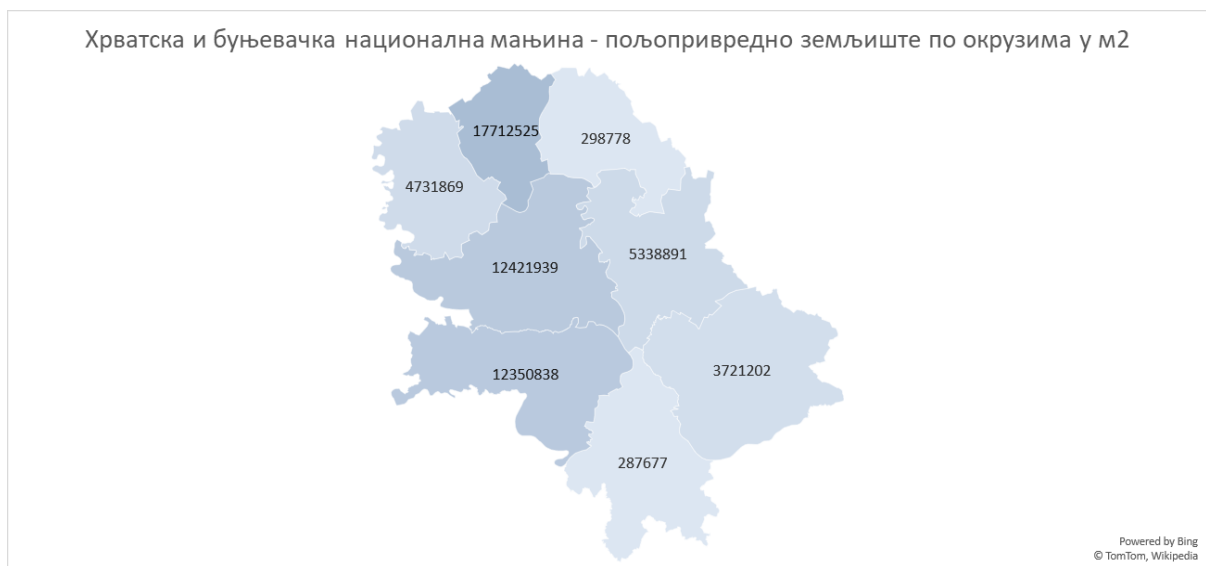
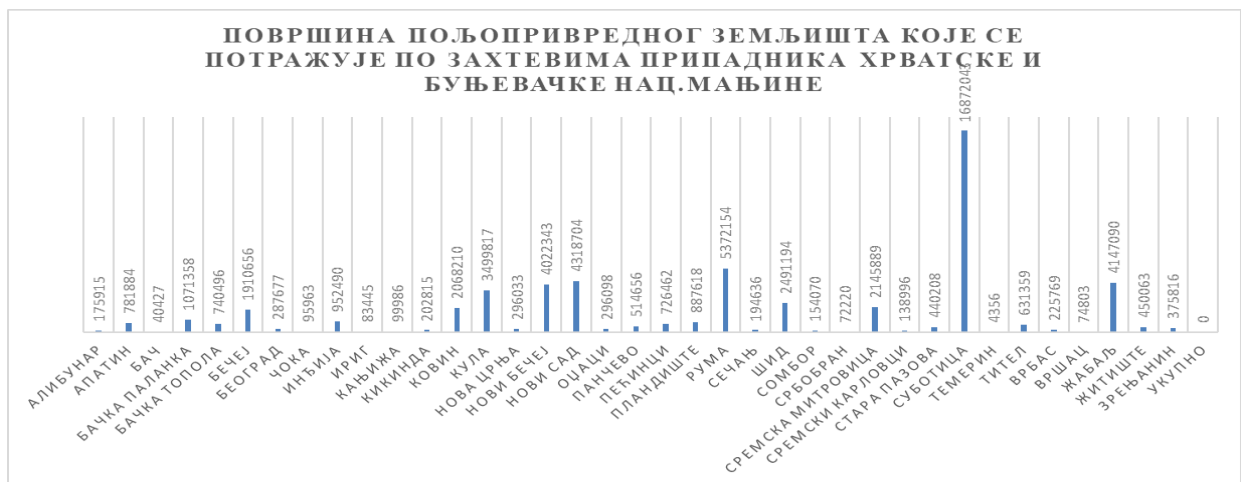
Поред пољопривредног земљишта потражује се и:

- 45 пословних простора укупне површине 2685 м²
- 12 станова укупне површине 311.34 м²
- 81 зграда (породичних стамбених, стамбених за колективно становање, стамбено-пословних и пословних зграда), чија укупна површина износи 19636 м²
- 68034 м² грађевинског земљишта
- 9 предузећа

Пољопривредно земљиште

Политичка општина	Површина пољопривредног земљишта које се потражује
Алибунар	17ха59а15м ²
Апатин	78ха18а84м ²
Бач	4ха04а27м ²
Бачка Паланка	107ха13а58м ²
Бачка Топола	74ха04а96м ²
Бечеј	191ха06а56м ²
Београд	28ха76а77м ²
Чока	9ха59а63м ²
Инђија	95ха24а90м ²
Ириг	8ха34а45м ²
Кањижа	9ха99а86м ²
Кикинда	20ха28а15м ²
Ковин	206ха82а10м ²
Кула	349ха98а17м ²
Нова Црња	29ха60а33м ²
Нови Бечеј	402ха23а43м ²
Нови Сад	431ха87а04м ²
Озаци	29ха60а98м ²
Панчево	51ха46а56м ²
Пећинци	72ха64а62м ²
Пландиште	88ха76а18м ²

Рума	537ха21а54м2
Сечањ	19ха46а36м2
Шид	249ха11а94м2
Сомбор	15ха40а70м2
Србобран	7ха22а20м2
Сремска Митровица	214ха58а89м2
Сремски Карловци	13ха89а96м2
Стара Пазова	44ха02а08м2
Суботица	1687ха20а43м2
Темерин	43а56м2
Тител	63ха13а59м2
Врбас	22ха57а69м2
Вршац	7ха48а03м2
Жабаљ	414ха70а90м2
Житиште	45ха00а63м2
Зрењанин	37ха58а16м2
Укупно	5686ха37а19м2

Остале непокретности

Врста непокретности	Број непокретности	Површина непокретности у м2
Пословни простор	45	2685
Стан	12	311.24
Зграда	81	19636
Грађевинско земљиште		68034

4.3.2.Исход поступка реституције по захтевима припадника хрватске и буњевачке националне мањине

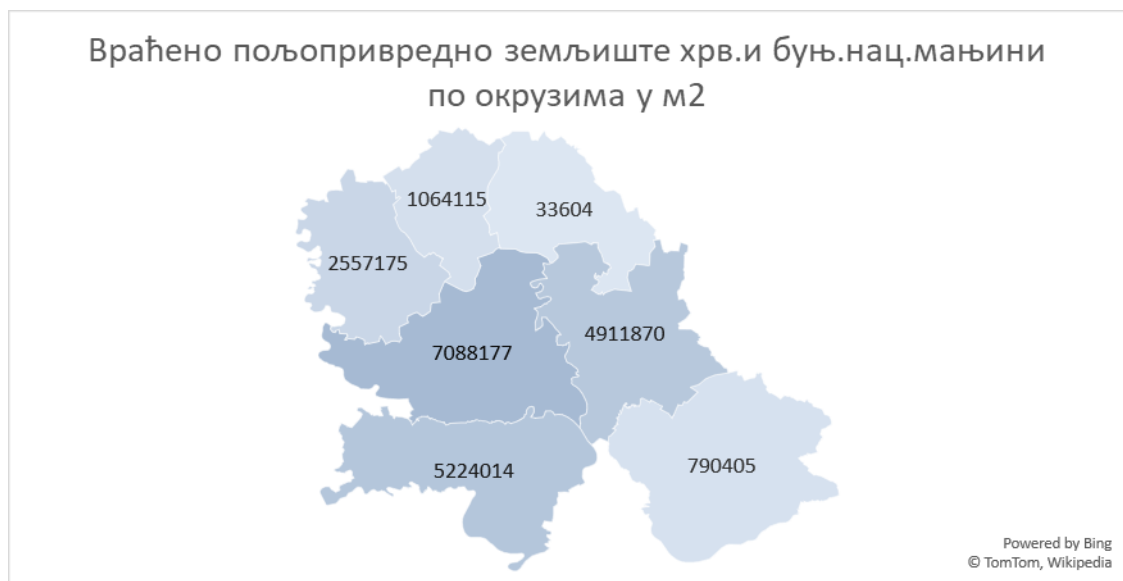
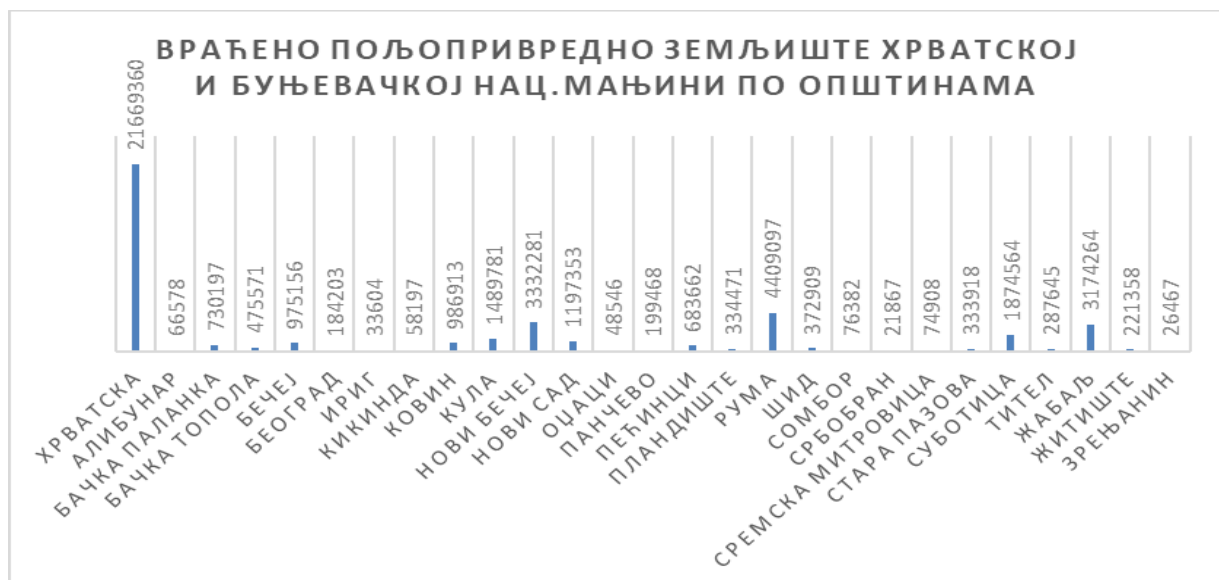
Закључно са 1.августом 2022.године донето 178 усвајајућих одлука којима је враћена имовина у натуралом облику и утврђено право својине припадницима хрватске и буњевачке националне мањине. У истом периоду донето је 6 решења о обештећењу.

Враћено је укупно 2166 ха 93а 60м2 пољопривредног земљишта, 2217 м2 грађевинског земљишта, 38 пословних простора укупне површине 1954м2, 4 зграде укупне површине 1586 м2.

Врста непокретности	Број непокретности	Површина враћених непокрет.
Пољопривредно земљиште		2166ха93а60м2
Пословни простор	38	1954м2
Зграда	14	1586м2
Грађевинско земљиште		22а17м2

Политичка општина	Површина враћеног пољ.земљишта
Алибунар	6ха65а78м2
Бачка Паланка	73ха01а97м2
Бачка Топола	47ха55а71м2
Бечеј	97ха51а56м2
Београд	18ха42а03м2
Ириг	3ха36а04м2
Кикинда	5ха81а97м2
Ковин	98ха69а13м2
Кула	148ха97а81м2
Нови Бечеј	333ха22а81м2
Нови Сад	119ха73а53м2
Озаци	4ха85а46м2
Панчево	19ха94а68м2
Пећинци	68ха36а62м2
Пландиште	33ха44а71м2
Рума	440ха90а97м2
Шид	37ха29а09м2
Сомбор	7ха63а82м2
Србобран	2ха18а67м2
Сремска Митровица	7ха49а08м2
Стара Пазова	33ха39а18м2
Суботица	187ха45а64м2

Тител	28ха76а45м2
Жабалъ	317ха42а64м2
Житиште	22ха13а58м2
Зрењанин	2ха64а67м2
Укупно	2166ха93а60м2

Закључно са 1.августом 2022.године донета је 171 одбијајућа одлука. Укупна површина пољопривредног земљишта обухваћеног одбијајућим одлукама износи 1320ха84а97м2.

По преосталим захтевима по којима су поступци у току, највећи део имовине која се потражује односи се на пољопривредно земљиште у комасираном подручју и остале непокретности које данас не постоје на терену или су у приватном власништву.

4.4. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ПРИПАДНИЦИМА СЛОВАЧКЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ

4.4.1.Преглед поднетих захтева

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу у законом предвиђеном року поднето је укупно 453 захтева у којима су као подносиоци захтева означени припадници словачке националне мањине

Укупан број подносилаца захтева словачке националне мањине износи 581.

Највећи број захтева односи си се на враћање пољопривредног земљишта чија укупна површина износи 2551ха51а32м²

Поред пољопривредног земљишта потражује се и:

- 1 пословних простора укупне површине 85 м²
- 16 зграда (породичних стамбених, стамбених за колективно становање, стамбено-пословних и пословних зграда
- 4913 м² грађевинског земљишта
- 13 предузећа

Пољопривредно земљиште

Политичка општина	Површина пољопривредног земљишта које се потражује
Алибунар	42ха48а54м ²
Бач	176ха18а76м ²
Бачка Паланка	221ха09а06м ²
Бачки Петровац	446ха80а83м ²
Београд	72ха77а38м ²
Инђија	37ха24а26м ²
Ковачица	615ха35а57м ²
Ковин	26ха13а79м ²
Кула	33ха28а80м ²
Нови Бечеј	73ха39а04м ²
Нови Сад	292ха08а47м ²
Озаци	23ха50а22м ²
Опово	1ха04а23м ²
Панчево	11ха06а93м ²
Пландиште	101ха51а72м ²
Рума	25ха60а82м ²
Шид	72ха36а82м ²
Стара Пазова	3ха81а82м ²
Суботица	11ха00а49м ²
Врбас	6ха17а23м ²
Вршац	8ха76а84м ²
Житиште	42ха22а80м ²
Зрењанин	207ха56а90м ²
Укупно	2551ха51а32м²

4.4.2. Исход поступка реституције по захтевима словачке националне мањине-

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 109 усвајајућих одлука којима је враћена имовина у натуралом облику и утврђено право својине припадницима словачке националне мањине. Укупна површина враћеног пољопривредног земљишта износи 666ха50а79м². У истом периоду донето је 3 решења о обештећењу.

Закључно са 1.августом 2022.године донето је и 80 одбијајућих одлука које се односе на припаднике словачке наиционалне мањине. Укупна површина пољопривредног земљишта обуваћеног одбијајућим одлукама износи 363ха 88а 91м².

Општина	Површина враћеног пољопривредног земљишта у м²
Бач	507523
Бачка Паланка	1807552
Бачки Петровац	314808

Врбас	31522
Вршац	11684
Житиште	422280
Зрењанин	41361
Ковачица	585237
Ковин	176477
Нови Бечеј	733904
Нови Сад	1665624
Панчево	9869
Пландиште	105506
Суботица	14618
Шид	237114
Укупно	666хa50a79m2

По преосталим захтевима по којим су поступци у току, по једном захтеву поступак је у току пред Управним судом по тужби на другостепене одлуке, а код преосталих захтева, разлог за недоношење одлуке лежи у чињеници да највећи део имовине која се потражује односи се на пољопривредно земљиште у комасираном подручју и остале непокретности које данас не постоје на терену или су у приватном власништву.

4.5. РЕСТИТУЦИЈА ИМОВИНЕ ПРИПАДНИЦИМА РУМУНСКЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ

4.5.1. Преглед поднетих захтева

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу у законом предвиђеном року поднето је укупно 377 захтева у којима су као подносиоци захтева означени припадници румунске националне мањине.

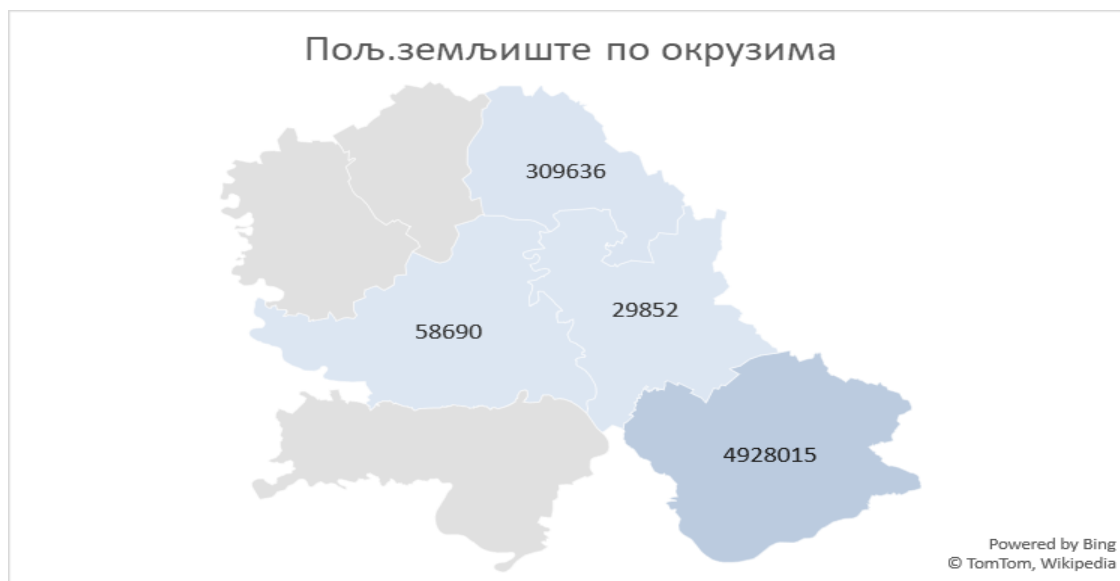
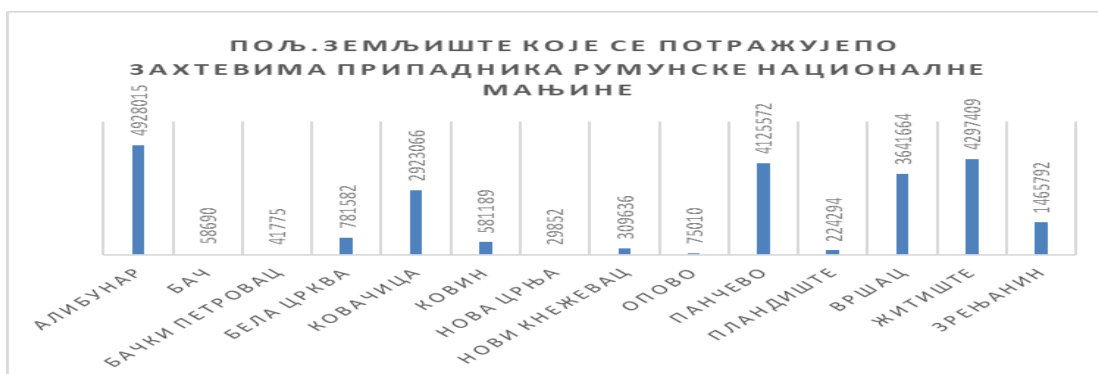
Укупан број подносилаца захтева румунске националне мањине износи 500.

Највећи број захтева односи си се на враћање пољопривредног земљишта чија укупна површина износи 2472ха 11а 82м²

Поред пољопривредног земљишта потражује се и:

- 13 зграда (породичних стамбених, стамбених за колективно становање, стамбено-пословних и пословних зграда
- 2107 м² грађевинског земљишта
- 7 предузећа

Политичка општина	Површина пољ.земљишта које се потражује
Алибунар	492ха80а15м ²
Бач	5ха86а90м ²
Бачки Петровац	4ха17а75м ²
Бела Црква	78ха15а82м ²
Ковачица	292ха30а66м ²
Ковин	58ха11а89м ²
Нова Црња	2ха98а52м ²
Нови Кнежевац	30ха96а36м ²
Опово	7ха50а10м ²
Панчево	412ха55а72м ²
Пландиште	22ха42а94м ²
Вршац	364ха16а64м ²
Житиште	429ха74а09м ²
Зрењанин	146ха57а92м ²
Укупно	2472ха11а82м²

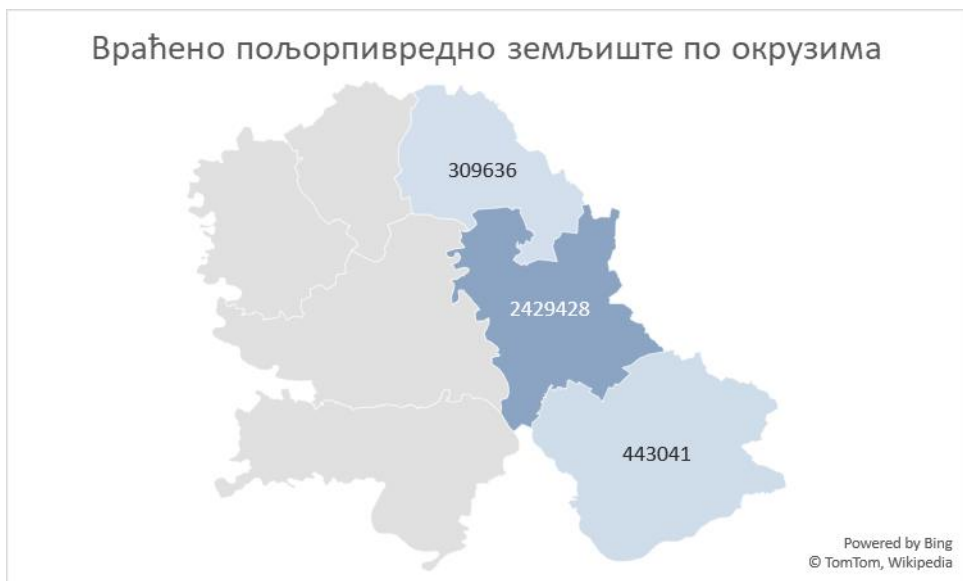
4.5.2.Исход поступка реституције по захтевима румунске националне мањине

Закључно са 1.августом 2022.године донето је 105 усвајајућих одлука којима је враћена имовина у натуралном облику и утврђено право својине припадницима румунске националне мањине. Укупна површина враћеног пољопривредног земљишта износи 490ха 12а 06м2. У истом периоду донето је 3 решења о обештећењу.

Пољопривредно земљиште:

Политичка општина	Површина пољопривредног земљишта	враћеног
Алибунар		44ха30а41м2
Бела Црква		6ха86а18м2
Ковачица		79ха84а44м2
Ковин		16ха23а09м2
Нови Кнежевац		30ха96а36м2
Опово		7ха50а10м2
Панчево		13ха45а05м2
Пландиште		22ха42а94м2
Вршац		8ха19а95м2

Житиште	242ха94а28м2
Зрењанин	17ха39а26м2
Укупно	490ха12а06м2

Закључно са 1.августом 2022.године донето је и 77 одбијајућих одлука које се односе на припаднике румунске националне мањине. Укупна површина пољопривредног земљишта обухваћеног одбијајућим одлукама износи 425ха 35а 86м2.

По преосталим захтевима по којим су поступци у току, по два захтева поступак је у току пред Управним судом по тужби на другостепене одлуке, а код преосталих захтева, разлог за недоношење одлуке лежи у чињеници да највећи део имовине која се потражује односи се на пољопривредно земљиште у комасираном подручју и остале непокретности које данас не постоје на терену или су у приватном власништву.

4.6. Збирни подаци о враћеној имовини

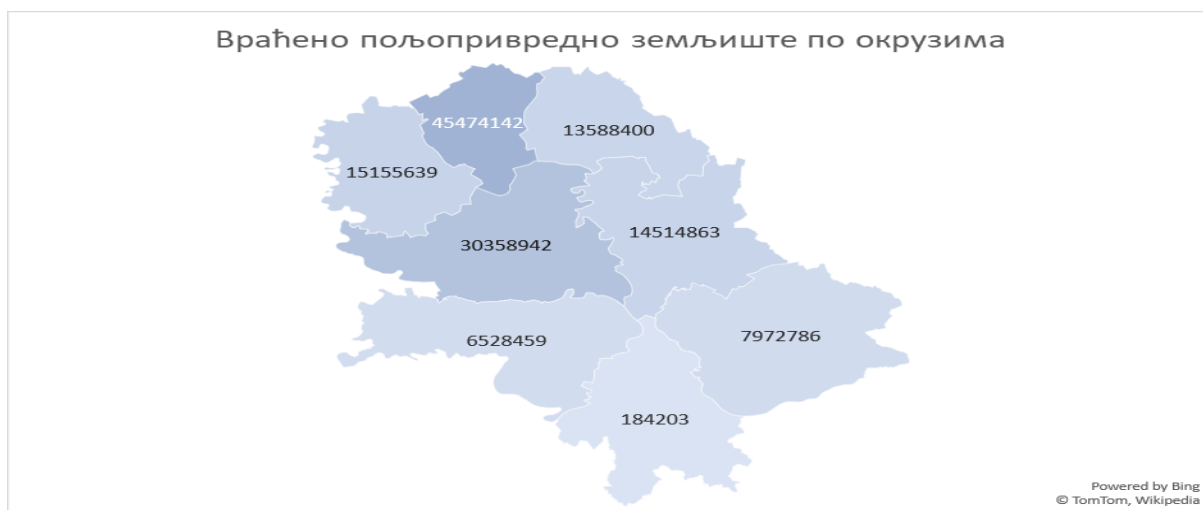
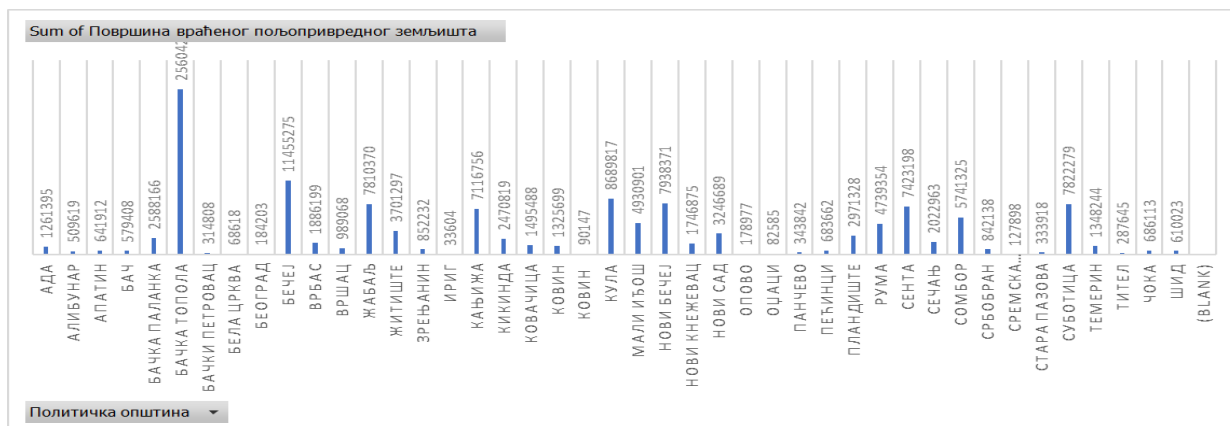
Закључно са 1.августом 2022.године, донето је укупно 2200 (14.59%) одлука које се односе на припаднике националних мањина на подручју АП Војводине. У наставку представљамо процентуални приказ одлука у којима су подносиоци захтева припадници националних мањина, у односу на укупно донете одлуке на подручју АП Војводине.

Национална мањина	Усвајајућа решења	Проценат у односу на број донетих усвајућих решења	одбијајућа решења	проценат у односу на укупан број одбијајућих одлука
Мађарска	1010	13.78%	470	10.12%
Хрватска и буњевачка	178	2.42%	171	3.68%
Словачка	109	1.51%	80	1.72%
Румунска	105	1.42%	77	1.66%

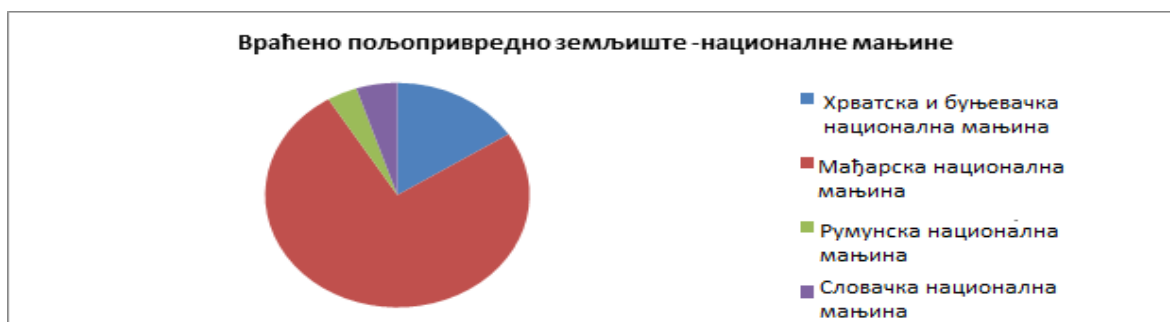
Највећи број усвајајућих одлука односи се на враћање пољопривредног земљишта. Укупна површина враћеног пољопривредног земљишта припадницима гореприказаних националних мањина износи **13377ха74а34м2**

Општина	Површина враћеног пољопривредног земљишта
Ада	126ха13а95м2
Алибунар	50ха96а19м2
Апатин	64ха19а12м2
Бач	57ха94а08м2
Бачка Паланка	258ха81а66м2
Бачка Топола	2560ха42а06м2
Бачки Петровац	31ха48а08м2
Бела Црква	6ха86а18м2
Београд	18ха42а03м2
Бечеј	1145ха52а75м2
Врбас	188ха61а99м2
Вршац	98ха90а68м2
Жабалъ	781ха03а70м2
Житиште	370ха12а97м2
Зрењанин	85ха22а32м2
Ириг	3ха36а04м2
Кањижа	711ха67а56м2
Кикинда	247ха08а19м2
Ковачица	149ха54а88м2
Ковин	132ха56а99м2
Ковин	9ха01а47м2
Кула	868ха98а17м2
Мали Иђош	493ха09а01м2
Нови Бечеј	793ха83а71м2
Нови Кнежевац	174ха68а75м2
Нови Сад	324ха66а89м2
Опово	17ха89а77м2
Озаци	8ха25а85м2
Панчево	34ха38а42м2
Пећинци	68ха36а62м2
Планиште	297ха13а28м2
Рума	473ха93а54м2
Сента	742ха31а98м2
Сечањ	202ха29а63м2
Сомбор	574ха13а25м2
Србобран	84ха21а38м2
Сремска Митровица	12ха78а98м2
Стара Пазова	33ха39а18м2
Суботица	782ха22а79м2
Темерин	134ха82а44м2
Тител	28ха76а45м2
Чока	68ха61а13м2

Шид	610023
Укупно	13377ха74а34м2

Национална мањина	Површина враћеног п.з
Хрватска и буњевачка	2166ха93а60м2
Мађарска	10054ха17а89м2
Румунска	490ха12а06м2
Словачка	666ха50а79м2
Укупно	13377ха74а34м2

4.7.Закључак

У складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу поред држављана Републике Србије право на подношење захтева и повраћај одузете имовине имали су и страни држављани.

На основу статистичких података добијених у поступку реституције, а који се односе на број поднетих захтева држављана Мађарске, Хрватске, Словачке и Румуније, закључује се да демографски подаци који се односе на сам поступак реституције са врло малим одступањима пресликавају демографску структуру АП Војводине.

Представљамо табеларни приказ поднетих захтева страних држављана и њихових националних мањина које живе на подручју АП Војводине.

Страни држављани	Број поднетих захтева	Националне мањине	Број поднетих захтева	Збирно	Проценат у односу на укупан број захтева на подручју АП Војводине
Мађарски држављани	748	Мађарска	2731	3479	12.07%
Хрватски држављани	269	Хрватска и буњевачка	625	894	3.1%
Румунски држављани	31	Румунска	337	368	1.3%
Словачки држављани	42	Словачка	453	495	2%

На крају, истичемо да се враћање права својине на стварима од првог дана, па све до данас, одвијало и одвија по принципу „*in favorem restitutionis*“, у правцу реституције, а не против ње, на бази потпуне транспарентности рада и пуне материјалноправне и процесноправне једнакости странака и законито вођеног поступка.

Агенција за реституцију није вршила, нити ће вршити дискриминацију странака у поступку на основу националне припадности, што је уједно и лако уочљиво из резултата рада Агенције за реституцију и великог броја усвајајућих одлука којима је враћена имовина и утврђено право својине како држављанима Републике Србије који наравно укључују и припаднике националних мањина, тако и страним држављанима.

V ПОГЛАВЉЕ

КОНФЕСИОНАЛНА РЕСТИТУЦИЈА

**Враћање (реституција) имовине у складу са Законом о
враћању имовине црквама и верским заједницама**

5.1 Увод

Враћање права својине на стварима црквама и верским заједницама регулисано је Законом о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама („Сл. гласник РС“ бр. 46/2006), који је ступио на снагу 10. јуна 2006. године. Наведеним реституцијским законом, предвиђено је образовање Дирекције за реституцију, као посебне организације, која води поступак и одлучује о захтевима за враћање права својине на стварима. Након припремних радњи спроведених крајем 2006. године и током 2007. године, конституисање Дирекције за реституцију започето је постављањем директора, октобра месеца 2007. године³³, да би 1. марта 2012. године, на основу одредбе члана 63. став 2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу³⁴, Агенција за реституцију преузела предмете, средства за рад, архиву и запослене у Дирекцији за реституцију, која је даљи рад наставила као Јединица за конфесионалну реституцију у оквиру Агенције за реституцију.

5.2.Историјски контекст

Снажне турбуленције друштвених односа у XX веку утицале су и на својинске односе. У Краљевини СХС и Краљевини Југославији је спроведена аграрна реформа и колонизација. Однос према црквеним имањима се од Првог до Другог светског рата мењао од, у почетку, ригорозног одузимања права својине на земљишту, па временом до тенденције да се црквама/верским заједницама остави више права својине на земљишту. „Нигде ни у једној држави у Европи није било тако разноврсних, заплетених и тешких аграрних односа какви су били у разним покрајинама Југославије, када је извршено уједињење 1918. године.“³⁵ Но, за питања враћања права својине на стварима црквама и верским заједницама много су значајније, пре свега, аграрна реформа након Другог светског рата и национализација 1958. године³⁶, те у знатно мањој мери конфискација³⁷ и експропријација³⁸, јер је одредбом члана 1. Закона о

³³ „Конфесионална реституција као део својинске транзиције“, Дирекција за реституцију, Београд, 2010. године, стр. 134.

³⁴ „Сл. гласник РС“ бр. 72/2011, 108/2013, 142/2014, 88/2015-Ус, 95/2018 и 153/2020

³⁵ Ј. Деметровић: „Аграрне реформа у Југославији“, Министарство пољопривреде, Београд, 1933. године

³⁶ 26. децембра 1958. године на снагу је ступио Закон о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта („Сл. лист ФНРЈ“ бр. 52/1958, 3/1959, 24/1959, 24/1961 и 1/1963)

³⁷ Кад су у питању цркве и верске заједнице конфискација се у највећој мери односила на ствари у својини субјеката у оквиру Немачке евангеличко-хришћанске цркве а.в. у Краљевини Југославији, чију су управу чинили Немци (фолксдојчери), а и већина верника ове цркве су били такође фолксдојчери (нем. *Volksdeutsche*), који су се, као што је познато, у великом броју прикључили 7. „СС“ добровољачкој брдској дивизији „Принц Еуген“, која је припадала злогласном „Борбени СС“ („*Waffen SS*“). Општепозната чињеница је да је „Борбени СС“ био војна организација која је била позната по суровости, фанатизму и бескрупулозности, а која је за време Другог светског рата деловала на територији Републике Србије, окупирајући већи део централне Србије, севера Косова и Банат, починила небројене злочине против цивилног становништва и ратних заробљеника на овом подручју, као и у другим деловима тадашње Краљевине Југославије (Босна, Херцеговина, Црна Гора) и која је током Нирнбершких процеса проглашена за злочиначку организацију. Конфискација имовине фолксдојчерима је третирана као правно питање. Али истовремено и као политичко питање. Поред ствари у својини физичких лица конфисковане су, као што је већ наведено и ствари у својини Немачке евангеличко-хришћанске цркве а.в. у Краљевини Југославији, у местима у којима су верници ове цркве, у већини, били фолксдојчери, односно припадници немачке националне мањине, али не и у местима где су верници ове цркве били у већини припадници мађарске националне мањине.

³⁸ У поступку аграрне реформе након Другог светског рата, у складу са одредбама Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији („Сл. гласник Србије“ бр. 39/1945, 4/1946 и 12/1946), је за одузимање права својине на непокретностима коришћен термин „експропријација“. Међутим, ми овде

враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама прописано да се овим законом уређују услови, начин и поступак враћања имовине која је на територији Републике Србије одузета од цркава и верских заједница, као и од њихових задужбина и друштава, применом прописа о аграрној реформи, национализацији, секвестрацији и других прописа који су донесени и примењивани у периоду од 1945. године, као и свим другим актима којима је вршено одузимање те имовине, без тржишне накнаде. Дакле, овим реституцијским законом се предвиђа враћање права својине на стварима које је одузето од 1945. године, али не и пре тога, у нпр. „краљевској“ аграрној реформи.

Не треба изгубити из вида ни период окупације у току Другог светског рата. Прва и једна од најважнијих интервенција окупаторских власти од 1941. године, у имовинско-правној области, била је да се свим средствима (правним и неправним) пониште мере аграрне реформе спроведене након Првог светског рата и силом промене својински односи на земљишту, што је посебно било наглашено у вишенационалним срединама. То је подразумевало протеривање и развлашћивање пре свега добровољаца и оптаната насељених после 1918. године на подручјима Војводине и Косова и Метохије. У току нацистичке окупације у Другом светском рату у имовинско-правним односима је владало безакоње и одузимање имовине од стране окупатора. Овога нису биле поштеђене ни Српска православна црква, ни Јеврејска верска заједница. Кад је у питању Српска православна црква и гледано само на територији данашње Републике Србије, одузимање права својине на стварима је највише било на подручју Срема, од стране тзв. НДХ, под шта су потпали, пре свега, манастири Српске православне цркве на Фрушкој Гори. О јеврејској имовини старао се Генерални опуномоћеник за привреду у Србији Франц Нојхаузен на чији рачун се сливао новац од „продаје“ права својине на стварима у својини Јевреја. Право својине на тим стварима, по багателним ценама, куповали су припадници немачке националне мањине³⁹. А исти однос према имовини Јевреја су имали и други окупатори⁴⁰. О каквим се временима радило и колико је поштовано право својине може се закључити и из следећег: у Банату је поништавање предратне аграрне реформе правно „покривано“ „Уредбом о делимичном укидању мера извршених на основу закона о аграрној реформи“, коју је 19. јуна 1941. године донела Комесарска управа банатских Немаца⁴¹. Окупатори су покушали да успоставе својинску доминацију над непокретностима у корист својих сународника.

под термином „експропријација“ подразумевамо одузимање права својине на непокретностима у складу са Основним законом о експропријацији („Сл. лист ФНРЈ“ бр. 28/1947), Законом о експропријацији („Сл. лист ФНРЈ“ бр. 12/1957 и 53/1962 и „Сл. лист СФРЈ“ бр. 13/1965, 5/1968 и 7/1968) и потоњим републичким законима о експропријацији.

³⁹ Црквено-школској јеврејској општини сефардског обреда из Београда је 1943. године одузето право својине на стварима уписаним у Земљишно-књижни уложак (ЗКУЛ) бр. 1394, КО Београд 1, да би исте године ове ствари биле на основу купопродајног уговора и акта Генералног пуномоћника за привреду у Србији А бр. 78049 од 28. новембра 1942. године укњижене као сусвојина Филипа Грумбаха и Ханса Грудне, обоје на по ½ идеалног дела, а решењем Секретаријата за финансије НОО Стари град бр. Н-111/60 од 22. јануара 1960. године грађевинско земљиште било национализовано наведеним физичким лицима.

⁴⁰ Одлуком окупационог мађарског Министарства за пољопривреду на земљишту уписаном у ЗКУЛ бр. 1858 и бр. 1859, оба КО Бачко Градиште, је за време Другог светског рата одузето право својине од Јеврејске општине Бачко Градиште и додељено Бачко бодрешкој жупанијској задрузи сомборској, да би наведеној задрузи након рата била, решењем Среског народног суда у Сомбору бр. Р 11280/46, конфискована целокупна имовина, укључујући и одузету имовину Јеврејске општине Бачко Градиште.

⁴¹ Поступак за одузимање права својине на земљишту покретан је најчешће на основу молбе општинској власти од стране неког лица немачке националности које је имало намеру да купи право својине на одређеној земљи. Општинска власт је, у сваком случају и без провере, издавала уверење да власник не обрађује земљу (члан 2. Уредбе) и молбу заједно са уверењем достављала аграрном одељењу Окружног начелства у Зрењанину. То начелство је, по правилу, одобравало сваки такав промет и састављало купопродајни уговор са произвољно одређеном ценом. Уговоре је потписивао купац, али не и продавац,

За све облике одузимања права својине на стварима у другој Југославији, било да је у питању аграрна реформа, конфискација, национализација ... карактеристична је идеолошка мотивација. Мада не треба изгубити из вида и ратна разарања и девастацију од стране окупатора, па се као потреба појавило и обезбеђивање преживљавања за становнике, пре свега, пасивнијих крајева. Одлуком Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије (АВНОЈ) од 21. новембра 1944. године о прелазу у државну својину непријатељске имовине, о државној управи над имовином неприсутних лица и о секвестру над имовином коју су окупаторске власти присилно отуђиле⁴², даном ступања на снагу исте⁴³, прешла је у државну својину сва имовина Немачког Рајха и његових држављана која се налази на територији Југославије; сва имовина лица немачке народности, изузев Немаца који су се борили у редовима Народно-ослободилачке војске и партизанских одреда Југославије,⁴⁴ или су поданици неутралних држава, а нису се држали непријатељски за време окупације; сва имовина ратних злочинаца и њихових помагача, без обзира на њихово држављанство и имовина сваког лица које је пресудом грађанских или војних судова осуђено на губитак имовине у корист државе. Конфискација је иначе била прописана у више закона и других прописа. Поред већ поменуте Одлуке АВНОЈ од 21. новембра 1944. године о прелазу у државну својину непријатељске имовине, о државној управи над имовином неприсутних лица и о секвестру над имовином коју су окупаторске власти присилно отуђиле, конфискацију као санкцију су предвиђали и Закон о конфискацији имовине и извршењу конфискације⁴⁵; Закон о прелазу у државну својину непријатељске имовине и о секвестрацији над имовином одсутних лица⁴⁶; Закон о одузимању ратне добити стечене за време непријатељске окупације од 24. маја 1945. године⁴⁷; Закон о сузбијању недопуштене трговине, недопуштене шпекулације и привредне саботаже⁴⁸; Закон о кривичним делима против народа и државе⁴⁹ и други прописи. Југословенска конфискација после Другог светског рата била је специфична, јер је одређеним категоријама лица изрицана и путем прописа општег карактера и без вођења кривичног поступка, као што је случај са лицима на која се односи Одлука АВНОЈ од 21. новембра 1944. године. Одредбом члана 30. Закона о конфискацији имовине и извршењу конфискације прописан је поступак конфискације имовине Немачког Рајха и његових држављана или имовине лица немачке народности из тач. 1. и 2. Одлуке АВНОЈ од 21. новембра 1944. године. Као што је већ речено, конфисковане су и ствари у својини Немачке евангеличко-хришћанске цркве а.в. у Краљевини Југославији, у местима у којима су верници ове цркве, у већини, били фолксдојчери.

јер је уместо њега потпис на уговор стављао окружни начелник. На основу таквог „законитог“ поступка одузето је право својине на 11000 катастарских јутара земље од око 3400 власника. „Купци“ су у 85% случајева били Немци, 14% Мађари и Словаци и 1% Румуни и Хрвати. Право својине на земљи је одузимао скоро искључиво од аграрних субјеката Срба, а само у два до три случаја од Хрвата.-Н. Гаћеша: „Аграрна реформа и колонизација у Југославији 1945-1948“, издавач „Матица српска“, Нови Сад, 1984. године, стр. 37.

⁴² „Сл. лист ДФЈ“ бр. 2/1945

⁴³ Одлука је ступила на снагу 6. фебруара 1945. године, објавом у „Сл. лист ДФЈ“

⁴⁴ Један мањи број припадника немачке националне мањине, углавном у Славонији, се придружио партизанима, згрожени злочинима усташа над недужним српским становништвом на подручју тзв. НДХ. Тако је у оквиру 12. Славонске дивизије НОВ и ПОЈ постојала чета „Ернст Телман“, састављена од припадника немачке националне мањине.

⁴⁵ „Сл. лист ДФЈ“ бр. 40/1945 и 70/1945 и „Сл. лист ФНРЈ“ бр. 61/1946, 74/1946 и 105/1946

⁴⁶ „Сл. лист ФНРЈ“ бр. 63/1946, 74/1946 и 105/1946

⁴⁷ „Сл. лист ДФЈ“ бр. 36/1945 и „Сл. лист ФНРЈ“ бр. 52/1946

⁴⁸ „Сл. лист ФНРЈ“ бр. 56/1946, 74/1946 и 105/1946

⁴⁹ „Сл. лист ДФЈ“ бр. 66/1945 и „Сл. лист ФНРЈ“ бр. 59/1946, 106/1947 и 110/1947

Аграрна реформа након Другог светског рата је, са тачке гледишта црква и верских заједница, била најзначајнија у смањивању црквене имовине. Наиме, чланом 3. тачка в. Закона о аграрној реформи и колонизацији⁵⁰ прописано је да ће се одузети од власника земљишни поседи црква, манастира и верских установа и свих врста задужбина, световних и верских, да би одредбом члана 4. став 1. истог закона било прописано да се право својине на земљишту, између осталих, црквама и верским заједницама, као дотадашњим власницима, одузима без икакве накнаде. Даља разрада овог „савезног“ закона је уређена „републичким“ Законом о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији⁵¹. Тако је овим „републичким“ законом прописано, у члану 3. став 3, да ће се од постојећих поседа појединих богомоља, манастира и верских установа одузети само вишак преко 10 ha њихове укупне површине њива, башти, винограда, воћњака, утрина и шума. Верским установама (црквама, манастирима, црквеним властима) већег значаја или веће историјске вредности оставиће се од садашњег њиховог поседа до 30 ha обрадиве земље и до 30 ha шуме. Одлуку по овоме, а на предлог окружног народног одбора и по мишљењу земаљског министра просвете доносио је министар аграрне реформе и колонизације. Дакле, субјекти у оквиру црква и верских заједница (црквене општине, манастири,...), као имаоци права својине на пољопривредном и шумском земљишту остали су након аграрне реформе имаоци права својине на по 17 катастарских јутара и 604 квадратна хвата, односно у декадном систему мера на 10 ha пољопривредног и шумског земљишта, док су „верске установе (цркве, манастири, црквене власти) већег значаја или веће историјске вредности“ остале имаоци права својине на по 30 ha пољопривредног земљишта и 30 ha шума и шумског земљишта, док је на „вишку површине“ изнад, у највећем броју случајева, 10 ha, одузимамо право својине, односно код верских установа већег значаја или веће историјске вредности, изнад 30 ha пољопривредног земљишта и 30 ha шума и шумског земљишта.

У Југославији је након 1945. године подржављено близу три хиљаде црквених, манастирских и других верских поседа велике површине, тако да су ови поседи били на трећем месту (иза поседа фолксдојчера и аграрних поседа великих земљопоседника) по величини удела у образовању земљишног фонда аграрне реформе и колонизације. По тим подацима, у целој Југославији подржављено је 2827 поседа црква и верских заједница у површини од 172022 ha, од чега је у Србији (са аутономним покрајинама) одузето 819 великих поседа у укупној површини од 53491 ha.⁵² Од 53491 ha пољопривредног земљишта и шума и шумског земљишта, на којима је црквама и верским заједницама одузето право својине, 34522 ha се налазило на подручју АП Војводине.⁵³

Након аграрне реформе, највеће последице на црквену имовину је имао Закон о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта, који је ступио на снагу 26. децембра 1958. године. Овим законом су, *ex lege* национализовани све грађевинско земљиште у градовима и насељима градског карактера, као и „најамне“ стамбене и пословне зграде. Од национализације су, у складу са одредбом члана 11. ЗОН, изузете „зграде и просторије, које служе верским заједницама за вршење њихове верске делатности, као што су цркве, храмови, капеле и богомоље, манастири и самостани,

⁵⁰ „Сл. лист ДФЈ“ бр. 64/1945 и 16/1946 и „Сл. лист ФНРЈ“ бр. 24/1946, 99/1946, 101/1947, 105/1948, 471/1951, 19/1951, 42-43/1951, 21/1956 и 55/1957 и „Сл. лист СФРЈ“ бр. 10/1965

⁵¹ „Сл. гласник Србије“ бр. 39/1945, 4/1946 и 12/1946

⁵² Н. Гаћеша: „Аграрна реформа и колонизација у Југославији 1945-1948“, издавач „Матица српска“, Нови Сад, 1984. године, стр. 362-364.

⁵³ Др Б. Лекић: „Аграрна реформа и колонизација у Југославији 1945-1948“, издавач Архив Србије, Београд, 1997. године, стр. 381.

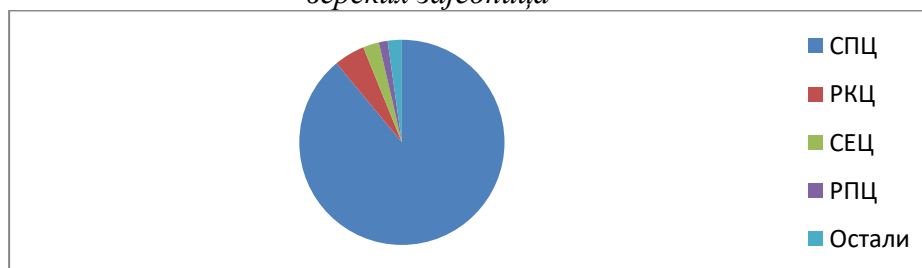
семеништа и верске школе“, као и „зграде које служе као жупски, парохијски, бискупски, патријаршијски и други слични дворови“. Ако је, да тако кажемо, аграрна реформа представљала атак на право својине цркава и верских заједница на пољопривредном земљишту и шумама и шумском земљишту, онда је национализација 1958. године била атак на право својине цркава и верских заједница на зградама и грађевинском земљишту.

5.3 Имовина коју потражују цркве и верске заједнице

Закључно са 30. септембром 2008. године, као последњим даном преклузивног рока за подношење захтева цркава и верских заједница за враћање права својине на стварима⁵⁴, поднето је укупно 3049 захтева, од чега су укупно 19 захтева поднела физичка лица и друга правна лица, чији су захтеви одбачени у складу са одредбом члана 115. став 2. Закона о општем управном поступку. Српска православна црква је поднела 1602 захтева (52,54% од укупно поднетих захтева), Јеврејска верска заједница 520 захтева (17,05%), Римокатоличка црква 467 захтева (15,32%), Словачка евангеличка црква а.в. у Републици Србији 236 захтева (7,74%), Исламска верска заједница 59 захтева⁵⁵ (1,93%) итд. Број поднетих захтева може да завара, јер је нпр. Јеврејска верска заједница (тачније јеврејске општине из састава Савеза јеврејских општина Србије) поднела 53 захтева више од субјеката у оквиру Римокатоличке цркве, али јеврејске општине у Републици Србији траже враћање права својине на 4,98% површине земљишта (укупно на 199 ха) на којој то исто право траже субјекти у оквиру Римокатоличке цркве (укупно на 3996 ха 97 а 37 м²), а кад су објекти у питању јеврејске општине траже враћање права својине на 30,12% површина објеката (укупно на 34296 м²) на којима то исто право траже субјекти у оквиру Римокатоличке цркве (укупно на 113865 м²).

Цркве и верске заједнице су тражиле враћање права својине на укупно 82195 ха 89 а 37 м² земљишта, од чега на 47451 ха 03 а 43 м² пољопривредног земљишта, 33866 ха 77 а 92 м² шума и шумског земљишта и 878 ха 08 а 02 м² грађевинског земљишта. Од тога, највише је тражила Српска православна црква-на 73150 ха земљишта (88,99% од укупно траженог земљишта од стране свих цркава и верских заједница), потом Римокатоличка црква на 3996 ха 97 а 37 м² (4,86% од укупно траженог земљишта од стране свих цркава и верских заједница), Словачка евангеличка црква а.в. у Републици Србији на 2075 ха (2,52%), Румунска православна црква на 1136 ха (1,38%) итд.

Графички приказ траженог права својине на земљишту од стране цркава и верских заједница

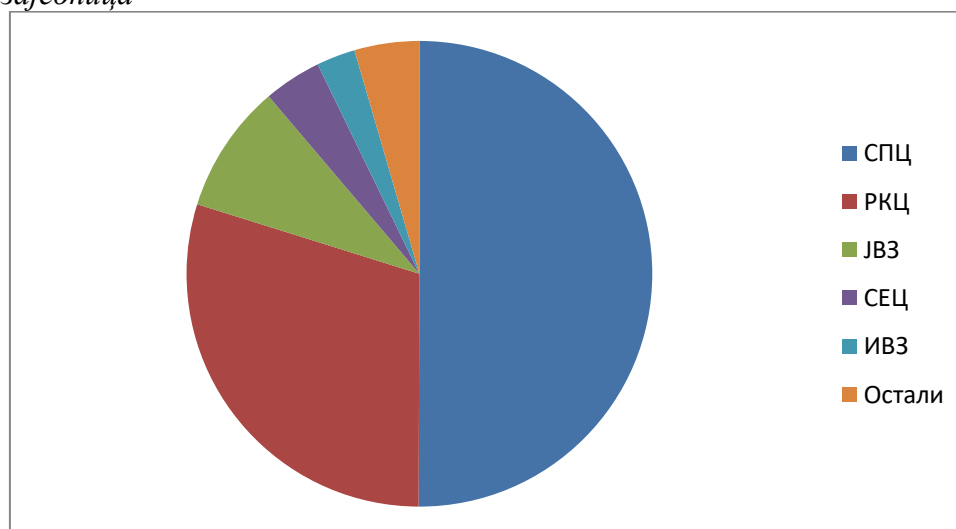
⁵⁴ Одредбом члана 25. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама прописано је да захтев за враћање имовине, односно исплату накнаде или обештећење може бити поднет најкасније до 30. септембра 2008. године.

⁵⁵ Исламска заједница Србије је поднела 25 захтева, а Исламска заједница у Србији 34 захтева. У току 2013. године поднет је још један захтев-шездесети, од стране „Исламске верске заједнице Пријепоље“, који је одбачен као неблаговремен.

Од територије Републике Србије површине 8836100 ha, 64,7% је пољопривредно земљиште (5718599 ha), 27,5% шуме и шумско земљиште (2430000 ha) и 7,8% грађевинско земљиште (687500 ha). Дакле, цркве и верске заједнице су тражиле враћање права својине на укупно 0,93% земљишта у Републици Србији.

Кад су у питању објекти, цркве и верске заједнице су тражиле враћање права својине на укупно 382462 m² објеката, од чега Српска православна црква на 191444 m² објеката (50,05% од укупне тражене површине објеката од стране цркава и верских заједница), Римокатоличка црква на 113865 m² (29,77%), Јеврејска верска заједница на 34296 m² (8,97%), Словачка евангеличка црква а.в. у Републици Србији на 15327 m² (4,01%), Исламска верска заједница на 10300 m² (2,69%) итд.

Графички приказ траженог права својине на објектима од стране цркава и верских заједница

Цркве и верске заједнице су у 161 захтеву тражиле враћање матичних књига „рођених-крштених“, матичних књига венчаних и матичних књига умрлих. Црквене матичне књиге су, а на основу Закона о државним матичним књигама⁵⁶ из 1946. године и Општих начела за преписивање матичних књига које су вођене на подручју где нису постојале државне матичне књиге⁵⁷, преузете ради преписивања, са обавезом да се врате до 31. децембра 1950. године. Општим начелима је предвиђено да се, на подручјима где нису постојале државне матичне књиге, исте преузму за период од 1. јануара 1850. године до ступања на снагу наведеног закона. Влада Републике Србије је 10. јуна 2010. године донела закључак 05 бр. 464-4270/2010-1 у којем је навела да ће матичне књиге узете ради преписивања од цркава и верских заједница вратити црквама и верским заједницама, без обзира да ли су поднеле захтеве тадашњој Дирекцији за реституцију или не. Са црквама и верским заједницама је предвиђено склапање споразума о враћању, за које је овлашћен тадашњи министар за државну управу и локалну самоуправу. Министарство за државну управу и локалну самоуправу је било задужено да копију сваког закљученог споразума о враћању достави Дирекцији за реституцију, односно сада Агенцији за реституцију ради окончања поступака реституције. До данас није достављен ниједан споразум, мада постоје, за сада, неформална сазнања да су неке матичне књиге враћене црквама и верским заједницама од стране јединица локалне самоуправе.

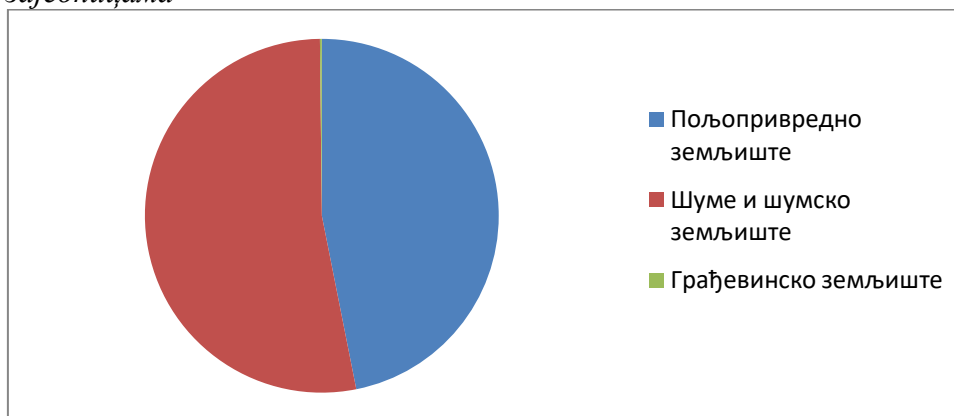
⁵⁶ „Сл. лист ФНРЈ“ бр. 29/1946

⁵⁷ „Службени лист ФНРЈ“, бр. 109/1947

5.4. Враћена имовина и решени предмети

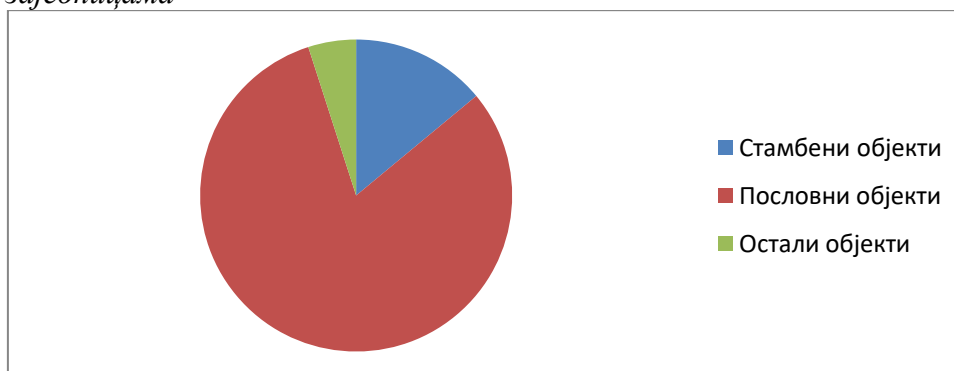
Црквама и верским заједницама је, закључно са 1.августом 2022. године, враћено право својине на укупно 61061 ha 97 a 90 m² земљишта (74,29% од укупно тражених површина земљишта⁵⁸). Од тога, на 28624 ha 52 a 19 m² пољопривредног земљишта, 32331 ha 62 a 96 m² шума и шумског земљишта и 105 ha 82 a 75 m² грађевинског земљишта.

Графички приказ врста земљишта на којем је враћено право својине црквама и верским заједницама

Враћено је или дато на име накнаде и право својине на 95745 m² објеката (25,03% од укупно тражених површина објеката⁵⁹), од чега на 14157 m² стамбених објеката, 76915 m² пословних објеката и 4673 m² осталих објеката (комбинованих стамбено-пословних објеката, објеката пољопривреде...). Враћено је и право својине на једној уметничкој слици, рад Уроша Предића.

Графички приказ врста објеката на којима је враћено право својине црквама и верским заједницама

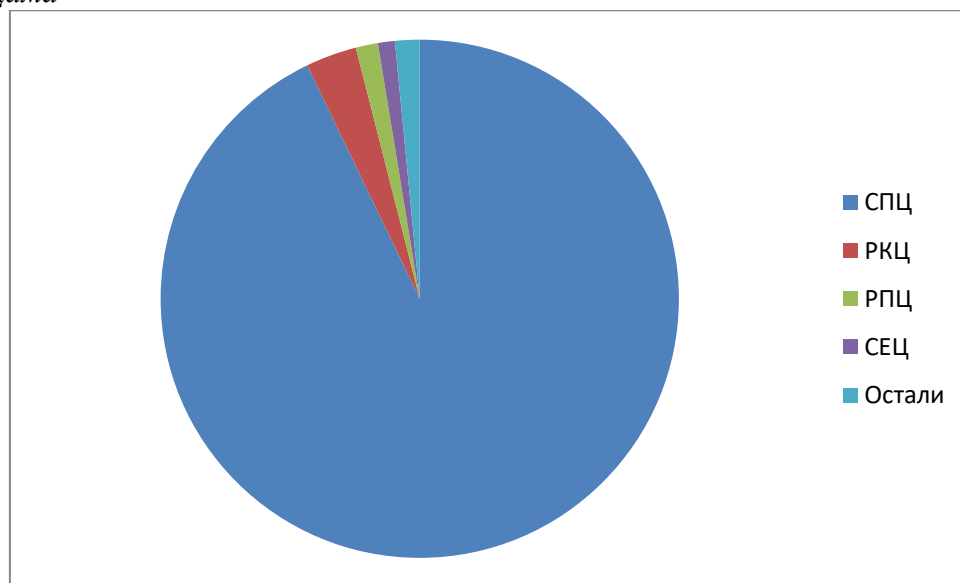

⁵⁸ Ако узмемо чињеницу да од свих цркава и верских заједница субјекти у оквиру Епархије сремске Српске православне цркве још увек потражују највећу површину земљишта (још 7166 ha 56 a 77 m²), а да према наводима људи из Епархије сремске Српске православне цркве који су задужени за реституцију субјектима у овој епархији треба да се врати још нешто мало мање од 1000 ha земљишта јасно је да је проценат враћеног знатно већи ако би се гледао према непокретностима на којима је одузето право својине, а не према траженом.

⁵⁹ Проценат враћених површина у односу на одузете код објеката је 56%, имајући у виду да су доста често у захтевима уместо површина објеката навођене површине парцела на којима су се ти објекти налазили, јер земљишне књиге нису водиле податке о површинама објеката, већ о површинама парцела, а подносиоци захтева су често, највероватније из незнања, захтеве конципирали према подацима из земљишних књига.

Од тога, Српској православној цркви, односно Патријаршији Српске православне цркве, Архиепископији београдско-карловачкој Српске православне цркве, епархијама, манастирима и српским православним црквеним општинама у њиховом саставу, је враћено право својине на 56697 ха 10 а 50 m² земљишта, 52977 m² објеката и једној уметничкој слици, рад Уроша Предића. Римокатоличкој цркви, односно Београдској надбискупији, бискупијама, римокатоличким црквеним општинама, римокатоличким жупама и манастирима (самостанима) из састава Римокатоличке цркве⁶⁰ је враћено право својине на 1942 ха 61 а 35 m² земљишта⁶¹ и на 23266 m² објеката⁶². Румунској православној цркви је враћено право својине на 842 ха 23 а 96 m² земљишта⁶³ и 433 m² објеката, Словачкој евангеличкој цркви а.в. у Србији је враћено право својине на 645 ха 23 а 49 m² земљишта и 2319 m² објеката, Евангеличкој хришћанској цркви а.в. у Србији је враћено право својине на 379 ха 43 а 42 m² земљишта и 1535 m² објеката, Реформатској хришћанској цркви у Србији је враћено право својине на 375 ха 57 а 13 m² земљишта и 2139 m² објеката итд. Треба још поменути Јеврејску верску заједницу, односно јеврејске општине којима је враћено право својине на 30 ха 76 а 27 m² земљишта и 8719 m² објеката и Хришћанску адвентистичку цркву којој је враћено право својине на 7 а 54 m² земљишта и 3016 m² објеката.

Графички приказ враћеног права својине на земљишту црквама и верским заједницама

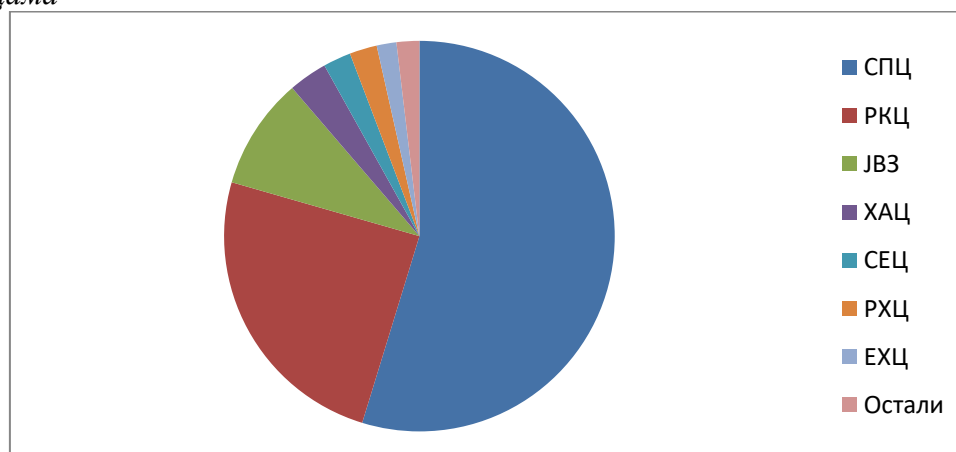
⁶⁰ На територији Републике Србије

⁶¹ Највише је у оквиру Римокатоличке цркве враћено субјектима (римокатоличким црквеним општинама, римокатоличким жупама, римокатоличким жупским уредима) у оквиру Суботичке бискупије (подручје Бачке)-на укупно 1625 ха 54 а 40 m² земљишта. Од осталих црквених ентитета у оквиру римокатоличке цркве, субјектима у оквиру Зрењанинске бискупије (подручје Баната, укључујући и делове Града Београда са леве обале Дунава) је враћено право својине на укупно 169 ха 71 а 66 m² земљишта, субјектима у оквиру Сремске бискупије (подручје Срема, укључујући и подручја градских општина Земун, Нови Београд и Сурчин у Београду) је враћено право својине на укупно 147 ха 24 а 87 m² земљишта, а субјектима у оквиру Београдске надбискупије је враћено право својине на 10 а 42 m² земљишта.

⁶² Кад су објекти у питању, у оквиру Римокатоличке цркве је највише враћено право својине на истима субјектима у оквиру Суботичке бискупије-на 11576 m² објеката. Потом следе субјекти у оквиру Зрењанинске бискупије, којима је враћено право својине на укупно 6509 m² објеката, субјекти у оквиру Сремске бискупије, којима је враћено право својине на укупно 5099 m² објеката и субјекти у оквиру Београдске надбискупије, којима је враћено право својине на 82 m² објеката.

⁶³ У Банату, укључујући и делове Града Београда са леве обале Дунава

Графички приказ враћеног права својине на објектима црквама и верским заједницама

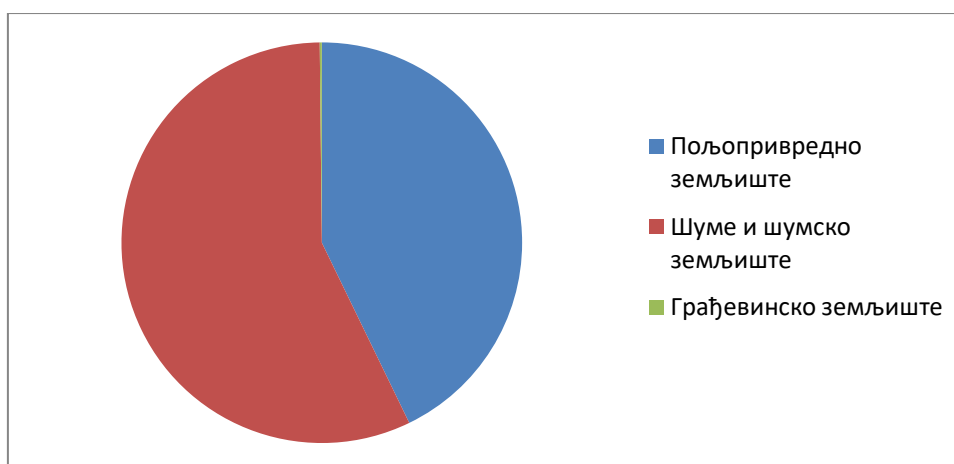
Подаци из претходног става могу дати лажну слику, ако се у исто време у обзир не узму и подаци о траженом праву својине на непокретностима. Цркве и верске заједнице су, као што је већ наведено, тражиле, у складу са Законом о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, враћање права својине на укупно 82195 ha 89 a 37 m² земљишта. Од тога, убедљиво највише је тражила Српска православна црква-на 73150 ha земљишта (88,99% од укупно траженог земљишта од стране свих цркава и верских заједница), потом Римокатоличка црква на 3996 ha 97 a 37 m² (4,86% од укупно траженог земљишта од стране свих цркава и верских заједница), Словачка евангеличка црква а.в. у Републици Србији на 2075 ha (2,52%), Румунска православна црква на 1136 ha (1,38%) итд. Кад су у питању објекти, цркве и верске заједнице су тражиле враћање права својине на укупно 382462 m² објеката, од чега Српска православна црква на 191444 m² објеката (50,05% од укупне тражене површине објеката од стране цркава и верских заједница), Римокатоличка црква на 113865 m² (29,77%), Јеврејска верска заједница на 34296 m² (8,97%), Словачка евангеличка црква а.в. у Републици Србији на 15327 m² (4,01%), Исламска верска заједница на 10300 m² (2,69%) итд. Из напред наведених података произлази да се не може направити компарација између Српске православне цркве и осталих цркава и верских заједница у квантитативном погледу (апсолутних бројки), па због тога ни процентуалног учешћа других цркава и верских заједница у укупно враћеном, јер, као што је већ речено, Српска православна црква је тражила враћање права својине на 73150 ha земљишта⁶⁴, а све остале цркве и верске заједнице заједно су тражиле враћање права својине на укупно 9045 ha 89 a 37 m² земљишта, па је логично, будући да је највећи број захтева био основан, да се Српској православној цркви и врати право својине на много већој површини земљишта него другим црквама и верским заједницама заједно. Само је Епархија сремска Српске православне цркве, односно српске православне црквене општине и српски православни манастири у њеном саставу, тражила враћање права својине на укупно 19364 ha земљишта, што је више него дупло у односу на све друге цркве и верске заједнице заједно, односно све друге цркве и верске заједнице су тражиле враћање права својине на укупно 46,71% земљишта које тражи само Епархија сремска Српске православне цркве.

⁶⁴ И на половини укупно тражених површина објеката

Такође, треба имати у виду да у оквиру Српске православне цркве постоје манастири који су имали и по неколико хиљада хектара земљишта (фрушкогорски манастири, Српски православни манастир Студеница, Српски православни манастир Наупаре итд.), као и сама Патријаршија Српске православне цркве (Ковиљ, Сириг, Вајска ..., те у Славонији Даљ, Борово, Трпиња, Бобота, Ловас), па су ти велики комплекси давани тзв. друштвеним правним лицима на коришћење, а не физичким лицима-аграрним интересентима⁶⁵, те су ти комплекси након разграничења пољопривредног земљишта у друштвеној и државној својини, а на основу Закона о претварању друштвене својине на пољопривредном земљишту у друге облике својине⁶⁶, били у својини Републике Србије и стога подобни за враћање у натури. Поред тога, Српској православној цркви је враћено право својине на 32330 ha 17 a 77 m² шума и шумског земљишта, што је 99,995% од укупне површине шума и шумског земљишта на којима је враћено право својине. Ови шумски комплекси су се налазили у руралним пределима, пре свега неприступачним планинским пределима и, након одузимања права својине на истима, у својини Републике Србије, па је и у овом случају било могуће исте вратити у натури. Значајну разлику у површинама траженог и враћеног земљишта праве управо шуме и шумско земљиште, које готово искључиво тражи Српска православна црква⁶⁷. Шуме и шумско земљиште чине 57,02% у земљишту на којем је враћено право својине Српској православној цркви.

Графички приказ враћеног права својине на земљишту Српској православној цркви

⁶⁵ Колонистима, беземљашима и др.

⁶⁶ „Сл. гласник РС“ бр. 49/1992, 54/1996 и 62/2006-други закон

⁶⁷ Од свих површина шума и шумског земљишта 99,80% је тражила Српска православна црква

Даље, кад упоредимо проценте са којима нека црква или верска заједница учествује у укупном земљишту, односно објектима на којима је тражено право својине у односу на процентуално „учешће“ исте те цркве или верске заједнице у земљишту, односно објектима на којима је враћено право својине, видећемо да је то отприлике исто. Тако примерице, ако узмемо земљиште, Румунска православна црква у земљишту на коме је тражено право својине учествује са 1,38%, док иста црква учествује такође са 1,38% у земљишту на коме је враћено право својине⁶⁸. Или рецимо, код објеката Јеврејска верска заједница учествује са 8,97% у површини објеката на којима је тражено право својине и са 9,11% у површинама објеката на којима је враћено право својине. Наравно, не могу код свих цркава и верских заједница да се постоји у потпуности покlope јер на то утиче више фактора⁶⁹, али генерално гледано постоји паритет у учешћу код тражених и враћених површина непокретности за све цркве и верске заједнице. Јасно је, дакле, да Српска православна црква нема неки посебан „третман“, већ све цркве и верске заједнице имају једнак правни третман у поступцима пред Агенцијом за реституцију.

Од укупно враћеног Српској православној цркви, Патријаршији Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 4171 ha 63 a 86 m² земљишта, од чега на 3275 ha 37 a 37 m² пољопривредног земљишта, 887 ha 34 a 35 m² шума и шумског земљишта и 8 ha 92 a 14 m² грађевинског земљишта. Враћено је и право својине на 16958 m² објеката.

Архиепископији београдско-карловачкој Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 1237 ha 24 a 62 m² земљишта⁷⁰, од чега на 171 ha 42 a 70 m² пољопривредног земљишта, 1043 ha 57 a 76 m² шума и шумског земљишта и 22 ha 24 a 16 m² грађевинског земљишта. Враћено је и право својине на 6349 m² објеката.

Епархији бачкој Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 5250 ha 50 a 85 m² земљишта, од чега на 4746 ha 58 a 49 m² пољопривредног земљишта, 495 ha 26 a 96 m² шума и шумског земљишта и 8 ha 65 a 40 m² грађевинског земљишта. Враћено је и право својине на 13147 m² објеката.

Епархији банатској Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 5957 ha 95 a 05 m² земљишта, од чега на 5295 ha 61 a 30 m² пољопривредног земљишта, 661 ha 99 a 01 m² шума и шумског земљишта и 34 a 74 m² грађевинског земљишта. Враћено је и право својине на 2651 m² објеката. Враћено је и право својине на слици „Портрет Михајла Пупина“, рад Уроша Предића.

Епархији сремској Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 12197 ha 43 a 23 m² земљишта, од чега на 7957 ha 71 a 23 m² пољопривредног земљишта, 4237 ha 43 a 18 m² шума и шумског земљишта и 2 ha 28 a 82 m² грађевинског земљишта. Враћено је и право својине на 6124 m² објеката.

Епархији шабачкој Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 1885 ha 49 a 20 m² земљишта, од чега на 103 ha 07 a 84 m² пољопривредног земљишта и 1782 ha 41 a 36 m² шума и шумског земљишта.

Епархији ваљевској Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 659 ha 34 a 45 m² земљишта, од чега на 183 ha 58 a 71 m² пољопривредног

⁶⁸ Враћено је право својине на готово свом земљишту на којем је Румунској православној цркви одузето право својине

⁶⁹ Сложеност предмета, да ли подносиоци захтева активно учествују у предмету (достављају документацију, долазак на усмену расправу итд.) или не, да ли су захтеви основани или не итд.

⁷⁰ Овде је укључено и 846 ha 00 a 32 m² земљишта на којем је враћено право својине Манастиру Пећка Патријаршија.

земљишта, 472 ha 13 a 09 m² шума и шумског земљишта и 3 ha 62 a 65 m² грађевинског земљишта.

Епархији милешевској Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 661 ha 46 a 56 m² земљишта, од чега на 24 ha 86 a 67 m² пољопривредног земљишта, 620 ha 25 a 55 m² шума и шумског земљишта и 16 ha 34 a 34 m² грађевинског земљишта. Враћено је и право својине на 705 m² објеката.

Епархији браничевској Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 6712 ha 81 a 90 m² земљишта, од чега на 21 ha 96 a 52 m² пољопривредног земљишта и 6690 ha 85 a 38 m² шума и шумског земљишта. Враћено је и право својине на 192 m² објеката.

Епархији шумадијској Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 2529 ha 44 a 76 m² земљишта, од чега на 159 ha 60 a 20 m² пољопривредног земљишта, 2369 ha 33 a 30 m² шума и шумског земљишта и 51 a 26 m² грађевинског земљишта. Враћено је и право својине на 829 m² објеката.

Епархији жичкој Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 4681 ha 21 a 73 m² земљишта, од чега на 930 ha 24 a пољопривредног земљишта, 3737 ha 66 a 97 m² шума и шумског земљишта и 13 ha 30 a 76 m² грађевинског земљишта. Враћено је и право својине на 2944 m² објеката.

Епархији нишкој Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 3095 ha 00 a 74 m² земљишта, од чега на 773 ha 06 a 55 m² пољопривредног земљишта, 2317 ha 79 a 50 m² шума и шумског земљишта и 4 ha 14 a 69 m² грађевинског земљишта. Враћено је и право својине на 917 m² објеката.

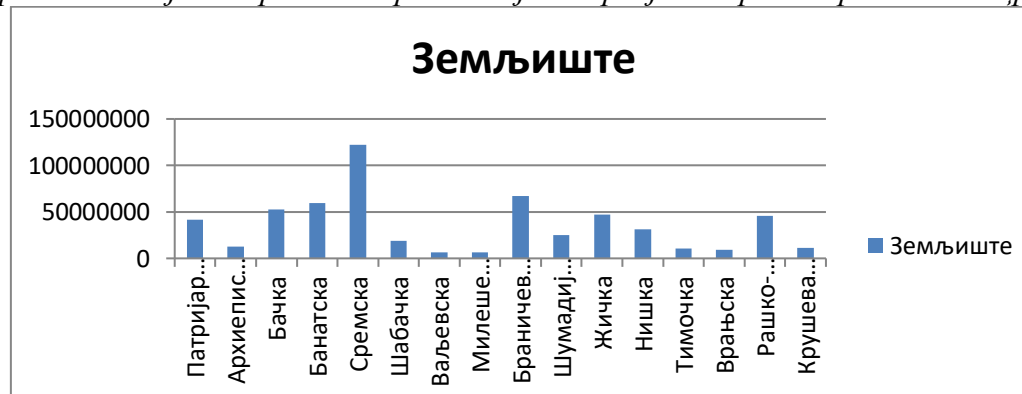
Епархији тимочкој Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 1050 ha 33 a 04 m² земљишта, од чега на 236 ha 58 a 72 m² пољопривредног земљишта, 800 ha 93 a 29 m² шума и шумског земљишта и 12 ha 81 a 03 m² грађевинског земљишта. Враћено је и право својине на 1172 m² објеката.

Епархији врањској Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 900 ha 96 a 98 m² земљишта, од чега на 66 ha 07 a 01 m² пољопривредног земљишта и 834 ha 89 a 97 m² шума и шумског земљишта.

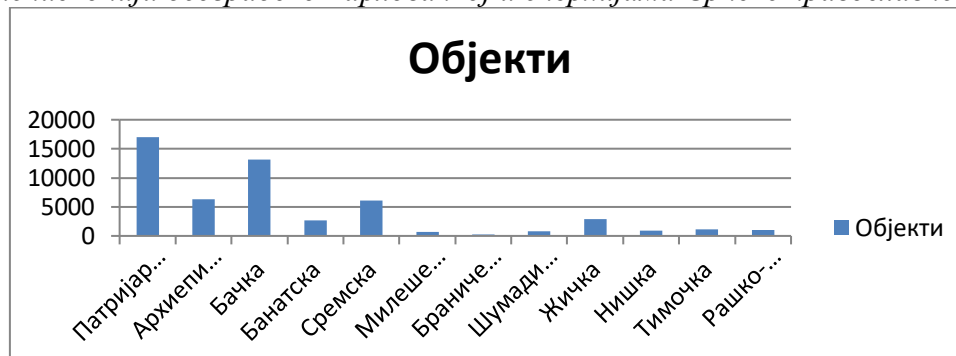
Епархији рашко-призренској Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 4569 ha 30 a 67 m² земљишта, од чега на 140 ha 96 a 85 m² пољопривредног земљишта, 4428 ha 11 a 09 m² шума и шумског земљишта и 22 a 73 m² грађевинског земљишта. Враћено је и право својине на 989 m² објеката.

Епархији крушевачкој Српске православне цркве је враћено право својине на укупно 1136 ha 92 a 86 m² земљишта, од чега на 185 ha 44 a 41 m² пољопривредног земљишта, 950 ha 17 a 01 m² шума и шумског земљишта и 1 ha 31 a 44 m² грађевинског земљишта.

Графички приказ враћеног права својине на земљишту Патријаршији, Архиепископији београдско-карловачкој и епархијама Српске православне цркве

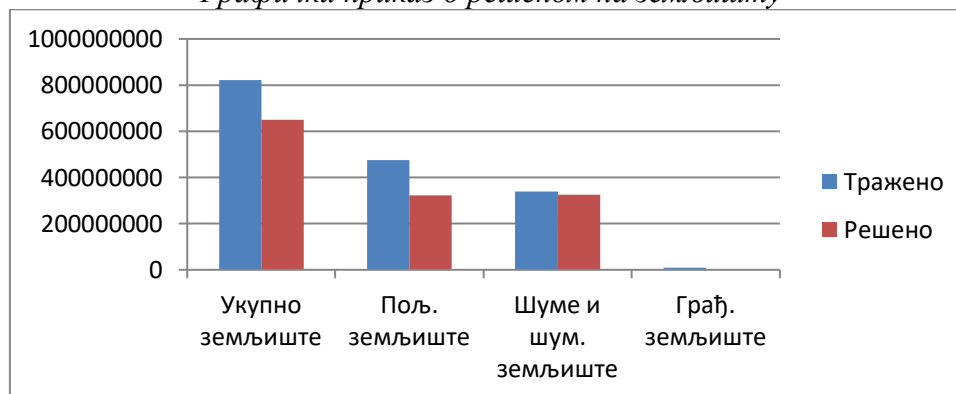

Графички приказ враћеног права својине на објектима Патријаршији, Архиепископији београдско-карловачкој и епископијама Српске православне цркве

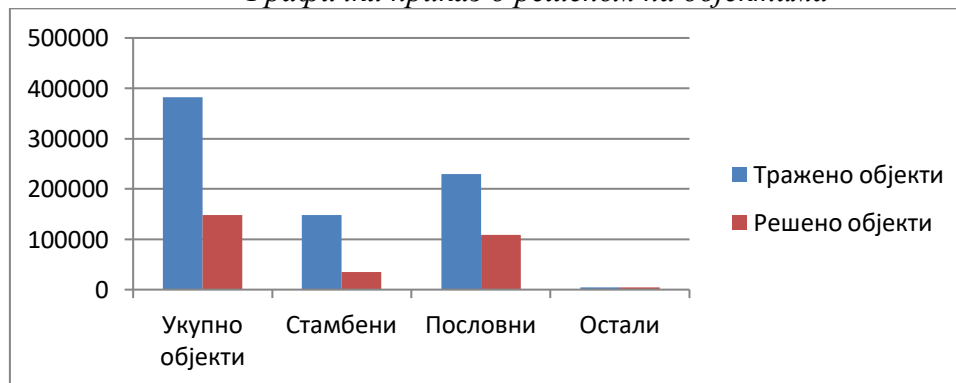
Укупно је, закључно са 01.августом 2022.године. године, у спровођењу Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, у предметима иницираним захтевима црква и верских заједница, решено⁷¹ о 64877 ha 20 a 96 m² земљишта (78,93% од укупно тражених површина земљишта). Од тога, о 32181 ha 04 a 76 m² пољопривредног земљишта, 32432 ha 57 a 17 m² шума и шумског земљишта и 263 ha 59 a 03 m² грађевинског земљишта.

Графички приказ о решеном на земљишту

Решено је и о 150165 m² објеката (39,26% од укупно тражених површина објеката), од чега 36428 m² стамбених објеката, 108881 m² пословних објеката и 4855 m² осталих објеката (комбинованих стамбено-пословних објеката, објеката пољопривреде...),

Графички приказ о решеном на објектима

⁷¹ Усвојени захтеви, одбијени захтеви, одбачени захтеви и предмети у којима је обустављен поступак (углавном због одустајка подносилаца од захтева)

Од почетка примене Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, процентуално гледано, највише је, кад је у питању земљиште, решено о захтевима Хришћанске адвентистичке цркве (100% тражених површина земљишта), потом Евангеличке хришћанске цркве а.в. у Србији (93,50% тражених површина земљишта), Јеврејске верске заједнице (92% тражених површина земљишта), Реформатске хришћанске цркве у Србији (90,27% тражених површина земљишта), Римокатоличке цркве (81,79% тражених површина земљишта), Српске православне цркве (79,80% тражених површина земљишта), Румунске православне цркве (76,19% тражених површина земљишта), Грkokатоличке цркве (62,82% тражених површина земљишта) итд.

Кад су објекти у питању, од почетка примене наведеног реституцијског закона, процентуално гледано, највише је решено о захтевима Хришћанске адвентистичке цркве (о 100% тражених површина објеката), Хришћанске баптистичке цркве (о 100% тражених површина објеката) и Хришћанске назаренске заједнице (о 100% тражених површина објеката), потом Реформатске хришћанске цркве у Србији (о 95% тражених површина објеката), Грkokатоличке цркве (83,54%), Јеврејске верске заједнице (80,59%), Румунске православне цркве (74,45%), Евангеличке хришћанске цркве а.в. у Србији (44,64%), Исламске верске заједнице (39,77%), Римокатоличке цркве (38,78%), Српске православне цркве (35,37%) итд.

Посебно желимо да нагласимо да је у току 2016. године усвојен и ступио на снагу Закон о отклањању последица одузимања имовине жртвама холокауста које немају живих законских наследника⁷², којим је прописано да јеврејске општине имају право на враћање имовине жртава холокауста, које немају живих наследника и имовине одузете организацијама које су у време одузимања биле у функцији јеврејске заједнице. Наглашавамо и да у горе наведене податке о тзв. црквеној реституцији нису урачунати и подаци о враћеној имовини јеврејским општинама на основу Закона о отклањању последица одузимања имовине жртвама холокауста које немају живих законских наследника.

⁷² „Сл. гласник РС“ бр. 13/2016

VI ПОГЛАВЉЕ

**Враћање одузете имовине у складу са Законом о враћању
имовине жртвама холокауста које немају живих законских
наследника**

6.1. Увод

Законом о враћању имовине жртвама холокауста које немају живих наследника („Сл.гласник РС“ бр.13/2016) регулисани су услови, начин и поступак враћања имовине одузете припадницима јеврејске заједнице који немају законских наследника и враћање одузете имовине организацијама које су у време одузимања биле у функцији јеврејске заједнице, за имовину која је одузета на подручју Републике Србије за време Холокауста или на основу прописа из члана 2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу („Службени гласник РС“ број 72/11, 108/13, 142/14, Одлука УС - 88/15, 95/18 и 153/2020).

У већини случајева предмет захтева за враћање су стамбене и пословне зграде, односно њихови посебни физички делови: пословни простори, станови, гараже. Такође, велики број захтева се односи на враћање пољопривредног земљишта које је након подржављења било предмет комасације.

Република Србија је једина држава не само у региону већ и у целој Централној и Источној Европи која је донела посебан закон којим се на један систематски начин регулише питање враћања имовине жртава Холокауста, и којим су у целости прихваћена сва начела „Декларације из Терезина“. Процес враћања имовине жртава Холокауста у Србији се одвија изузетно ефикасно.

У већини европских земаља питање враћање имовине јеврејским заједницама (општинама) се решава у оквиру општих закона о реституцији али пак ad hoc на основу појединачних аката надлежних државних органа, док у појединим државама процес враћања није ни започет.

У складу са Законом о отклањању последица одузимања имовине жртвама холокауста које немају живих наследника, Агенцији је од стране регистрованих јеврејских општина поднето укупно **1671** захтева (највећи број захтева је поднет од стране Јеврејске општине Београд и то: **803** захтева, затим следе: Јеврејска општина Нови Сад са **381** поднетим захтевом, Јеврејска општина Зрењанин са **122** захтева, Јеврејска општина Панчево са **116** захтева, Јеврејске општине Суботица са **101** захтевом, Јеврејска општина Кикинда са **61** поднетим захтевом, Јеврејска општина Сомбор са **53** захтева, Јеврејска општина Ниш са **28** захтева и Јеврејска општина Земун са **6** захтева).

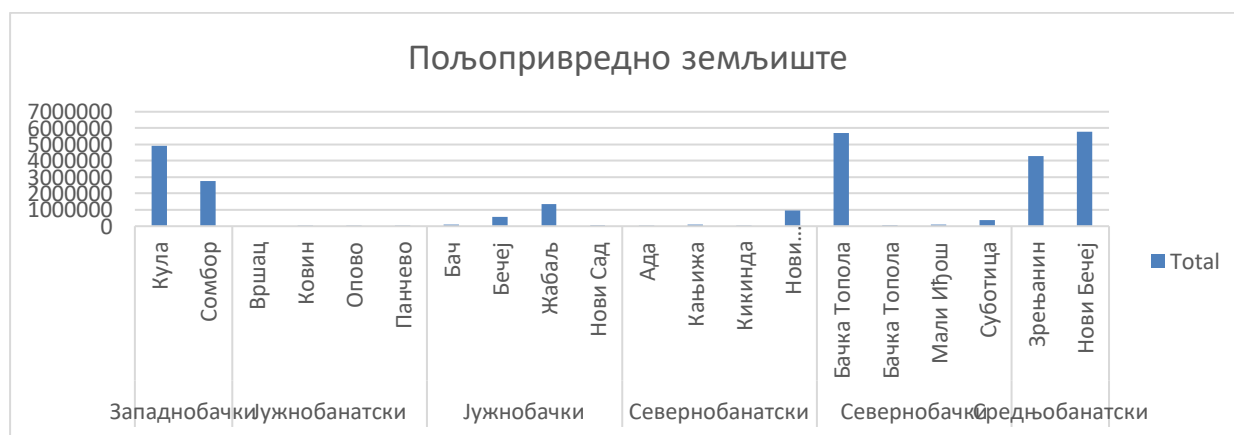
6.2. Враћање одузете имовине

У складу са овим законом, закључно са 1.августом 2022.године, Агенција за реституцију је Јеврејским општинама вратила **2873ха13а 42м2** пољопривредног земљишта на подручју АП Војводина, **184 објекта укупне површине 1840,82 м2**, од којих: **119** пословних простора, **42** станова, **7** гаража, **16** зграда, као и **1955м2** неизграђеног грађевинског земљишта.

У наставку представљамо табеларне приказе враћене имовине:

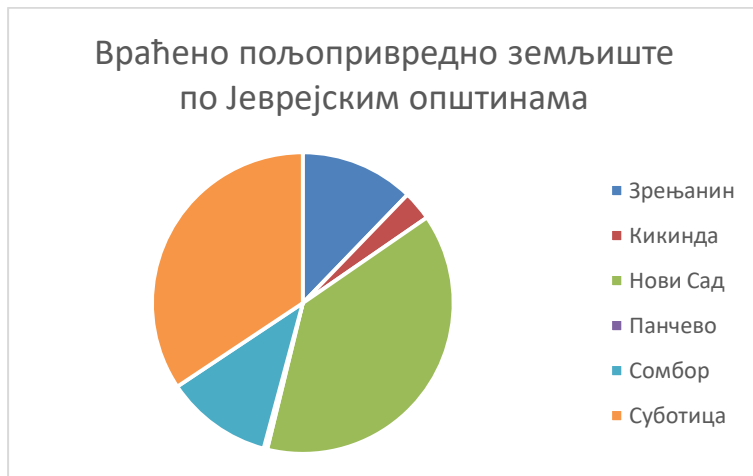
1. Пољопривредно земљиште

ЈЕВРЕЈСКА ОПШТИНА	ПОЛИТИЧКА ОПШТИНА	Површина враћеног пољопривредног земљишта у м2
Зрењанин	Зрењанин	2176905
	Нови Бечеј	1080841
	Сечањ	74883
Киkinда	Киkinда	14079
	Нови Кнежевац	831125
Нови Сад	Бач	94989
	Бечеј	580622
	Жабалъ	1366197
	Зрењанин	2110084
	Кула	1326788
	Нови Бечеј	4714990
	Нови Сад	47107
Панчево	Ковин	38986
	Опово	33288
	Панчево	30768
Сомбор	Кула	2279904
	Сомбор	1771964
Суботица	Ада	22961
	Бачка Топола	5757993
	Кањижа	105145
	Кула	2436182
	Нови Кнежевац	142996
	Сомбор	1231408
	Суботица	360808
	Мали Иђош	100329
Укупно		2873ха13а42м2

ЈЕВРЕЈСКА ОПШТИНА	Враћено пољопривредно земљиште у м2
Зрењанин	3332629
Киkinда	845204
Нови Сад	10240777

Панчево	103042
Сомбор	4051868
Суботица	10157822
Укупно	2873ха13а42м2

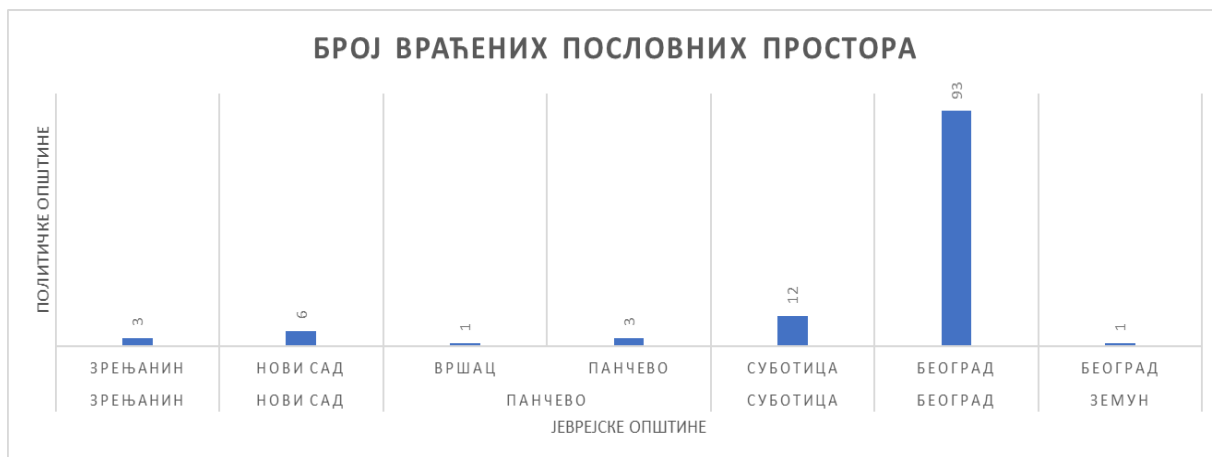

Преглед враћеног пољопривредног земљишта по окрузима

2.Пословни простори

ЈЕВРЕЈСКА ОПШТИНА	ПОЛИТИЧКА ОПШТИНА	Број пословних простора
Зрењанин	Зрењанин	3
Нови Сад	Нови Сад	6
Панчево	Вршац	1
	Панчево	3
Суботица	Суботица	12
Београд	Београд	93
Земун	Београд	1
Укупно		119

3. Станови

ЈЕВРЕЈСКА ОПШТИНА	ПОЛИТИЧКА ОПШТИНА	Број враћених станова
Београд	Београд	32
Земун	Београд	1
Зрењанин	Зрењанин	7
Нови Сад	Нови Сад	2
Укупно		42

4. Неизграђено грађевинско земљиште

ЈЕВРЕЈСКА ОПШТИНА	ПОЛИТИЧКА ОПШТИНА	Површина неизграђеног земљишта у м2
Зрењанин	Зрењанин	921
Кикинда	Кикинда	1034
Укупно		19a55м2

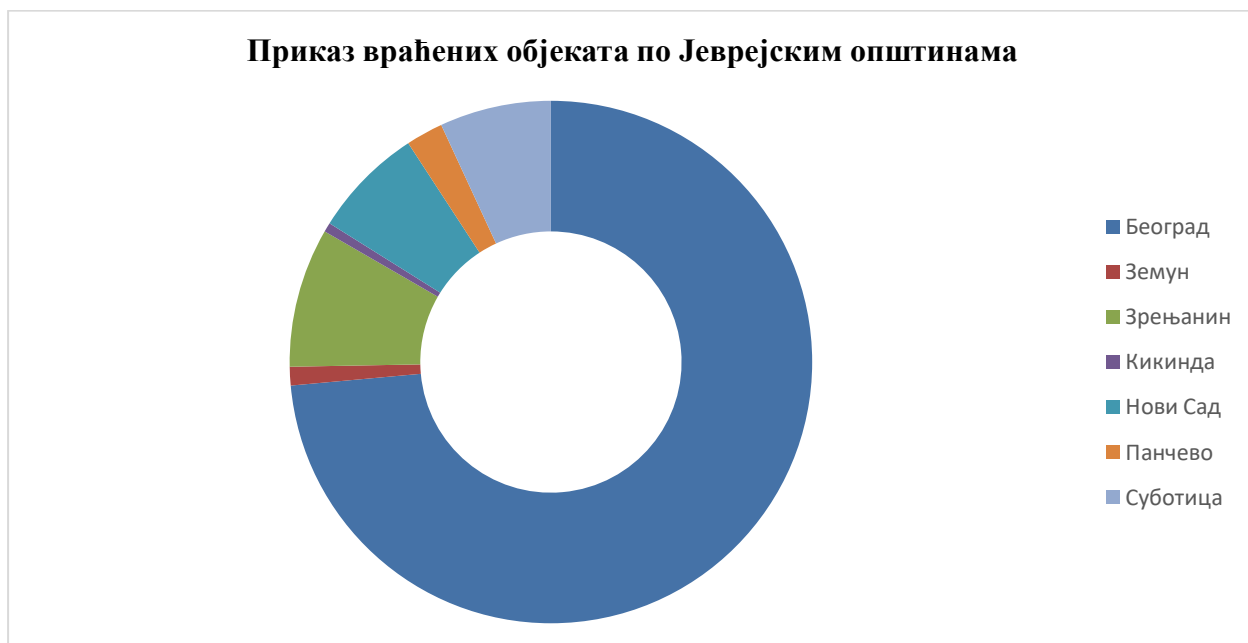
5. Гараже

ЈЕВРЕЈСКА ОПШТИНА	ПОЛИТИЧКА ОПШТИНА	Број враћених гаража
Београд	Београд	7

6. Зграде

ЈЕВРЕЈСКА ОПШТИНА	ПОЛИТИЧКА ОПШТИНА	Број враћених зграда
-------------------	-------------------	----------------------

Београд	Београд	4
Зрењанин	Зрењанин	5
Киkinda	Киkinda	1
Нови Сад	Бечеј	1
	Нови Сад	5
Укупно		16

Табеларни приказ враћених објеката

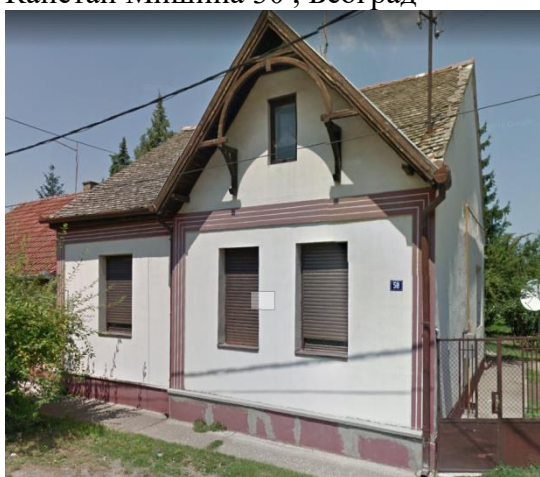
ЈЕВРЕЈСКА ОПШТИНА	Број враћених објеката	Површина враћених објеката у м2
Београд	136	8987,7
Земун	2	78
Зрењанин	15	1645.82
Киkinda	1	183
Нови Сад	14	667.3
Панчево	4	402
Суботица	12	877
Укупно	184	12840,82.

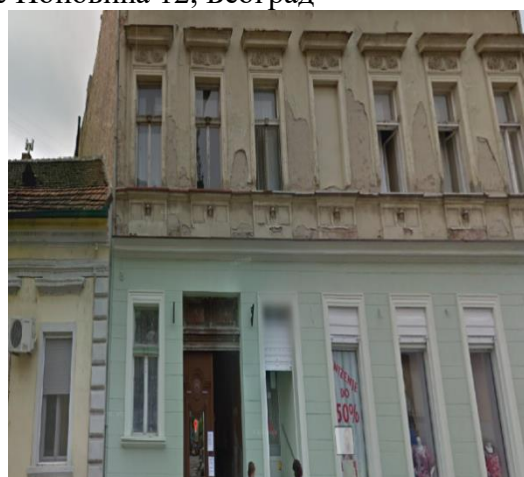
Капетан Мишина 30 , Београд

Миће Поповића 12, Београд

Ђорђа Магарашевића 50, Нови Сад
Зрењанин

Краља Александра Карађорђевића 39,

Браће Крсмановића 6, Београд

Вишњићева 3, Београд

6.3.Закључак

Овом приликом, скрећемо пажњу и на то да су јеврејске општине, као подносиоци захтева, имали обавезу да доставе Агенцији захтеве које садрже законом прописане податке. Наиме, сваки захтев у складу са чланом 15. став 1. Закона о отклањању последица одузимања имовине жртвама Холокауста, које немају живих законских наследника, треба да садржи: податке о бившем власнику, одузетој имовини на коју се захтев односи, документацији о одузимању, односно акту о подржављењу, доказ о чињеници да је претходни власник био припадник јеврејске заједнице, а ако је бивши власник правно лице – доказ да је на било који начин било у функцији јеврејске заједнице. Уколико Агенција утврди да захтев не садржи довољно података из наведеног члана, наложиће подносиоцу да у року од 120 дана уреди захтев, те уколико се у остављеном року не поступи по налогу Агенције, захтев ће бити одбачен као неуредан.

Важно је напоменути, да се у складу са Законом о отклањању последица одузимања имовине жртвама Холокауста које немају живих наследника, имовина враћа искључиво у натуралном облику.

То даље значи, да у случају, када не постоји могућност враћања имовине која се потражује у натуралном облику, Агенција ће донети решење којим ће се такав захтев одбити као неоснован. На враћање имовине у натуралном облику, по захтевима јеврејских општина, сходно се примењују одредбе Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, дакле, натурално враћање није могуће ако се ради о имовини која је данас у приватној својини уколико је стизалац имовине право својине након подржављења имовине стекао у складу са законом, ако је имовина у својини задругара и друштвеној и задружној својини, а ималац је исту стекао уз накнаду, ако је реч о изграђеном грађевинском земљишту као и уколико се ради о непокретностима које су на основу Закона о враћању одузете имовине и обештећењу предвиђене као изузеци од враћања у натуралном облику. Такође, предмет враћања не могу бити стамбене зграде и куће на којима је, у случају заснивања етажне својине, у складу са законом, престало да постоји право својине на згради, односно кући.

Не треба занемарити ни финансијску подршку јеврејској заједници, односно Савезу јеврејских општина као део процеса враћања имовине. Финансијска подршка подразумева исплату 950.000 евра годишње у периоду од 25 година, почев од 1.јануара 2017. године. Све досадашње обавезе је држава Србија испунила у предвиђеном року.

На тај начин, јеврејској заједници у Србији је до сада исплаћено на име финансијске подршке **5.700.000,00 евра** док процењена вредност до сада враћених непокретности износи **36.618.196 евра** (с тим да је процена вредности враћених непокретности и даље у току).

VII Поглавље

ПРАВНА ПИТАЊА У ПОСТУПКУ РЕСТИТУЦИЈЕ

7. Увод

На овом месту биће изложени проблеми и правне недоумице са којима се у досадашњем раду сусретала Агенција за реституцију, с тим што ће прво бити изложена проблематика везана за примену Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, а затим правна питања из опште реституције груписана по врсти непокретности која је предмет враћања односно обештећења.

7.1. Правна питања у поступку враћања имовине црквама и верским заједницама

Црквена реституција, односно примена Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама и враћање права својине црквама и верским заједницама на стварима није био нимало лак посао, почевши од чињенице да су на само делу територије Републике Србије биле устројене земљишне књиге⁷³, да у појединим деловима Републике Србије све до педесетих година XX века није постојао ни катастар, односно нису постојале катастарске парцеле, као основне катастарске територијалне јединице које представљају део земљишта у катастарској општини одређен границом (међом) и означен јединственим бројем на којем постоји право својине, преко несређености јавних евиденција о стварним правима на непокретностима (земљишним књигама и катастру непокретности) ... па до чињенице да враћање права својине на стварима, посебно непокретним, није нимало популарно, пре свега, са тачке гледишта обвезника враћања. Одредбом члана 32. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама прописано је да се против решења Дирекције за реституцију, односно сада Агенције за реституцију, не може изјавити жалба, али се може покренути управни спор, што се показало као добро законско решење. Овакво законско решење даје могућност да се управни акт Агенције за реституцију преиспита и од стране Врховног касационог суда, као највишег суда у Републици Србији, јер је одредбом члана 49. став 2. тачка 3. Закона о управним споровима⁷⁴ прописано да се захтев за преиспитивање судске одлуке може поднети, између осталих, у стварима у којима је у управном поступку била искључена жалба. Пре тзв. реформе правосуђа, управно-судску контролу законитости управних аката донетих у примени Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама је вршио Врховни суд Србије. Иако судске одлуке не представљају извор права, одлуке Врховног касационог суда имају велику улогу у уједначавању судске праксе и делују посебно снагом ауторитета највише судске инстанце. Према ставу Европског суда за људска права, један од основних аспеката владавине права је поштовање начела правне сигурности, које подразумева да свако лице може основано очекивати да ће надлежни суд у битно истоврсним чињеничним и правним ситуацијама поступити на исти начин. Последица неуједначеног поступања суда и доношење различитих судских одлука у једнаким стварима довела би и до кршења конституционалног и конвенцијског права на правично суђење. У пресуди Живић

⁷³ За више о земљишним књигама и реституцији видети мр Сениша Рајић: „Земљишне књиге и реституција одузете имовине“ у часопису „Правни живот“ бр. 10/2012, Београд, 2012. године, стр. 595-608

⁷⁴ „Сл. гласник РС“ бр. 111/2009

против Србије⁷⁵ Европски суд за људска права налази да се одређене разлике у тумачењу права јављају и морају бити прихваћене у сваком правном систему који се заснива на мрежи првостепених и другостепених судова. Али ако је разлика у примени права настала пред истим судом то ствара стање трајне правне неизвесности, што подрива поверење у суд. Кад би у битно истој чињеничној и правној ситуацији суд донео различите одлуке било би повређено право странака на правну сигурност, односно повређено право странака на једнаку заштиту права. Тиме би странке биле доведене у битно различит положај од онога у коме су биле странке у другом спору (пресуде Веіап против Румуније од 6. децембра 2007. године, ст. 36-39. и Santos Pinto против Португалије од 20. маја 2008. године). Један од кључних принципа за владавину права је да закони једне земље морају да важе једнако за све, осим уколико објективне разлике оправдавају различитост. Стога је оцена Врховног касационог суда о одређеном правном питању веома значајна. Ми ћемо овде поменути неколико, о којима је свој суд дао и највиши суд у Републици Србији.

Као спорно се појавило питање враћања права својине на идеалном делу непокретности. Наиме, Управни суд је у управно-судској контроли законитости управних аката Агенције за реституцију, донетих у примени Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама крајем 2014. године, не и пре тога, донео три пресуде⁷⁶ којима је поништио исто толико решења Агенције за реституцију-Јединице за конфесионалну реституцију којима је црквама као реституентима дато право својине на земљишту, на идеалним деловима непокретности, односно успостављена је сувласничка заједница на одређеним катастарским парцелама. Све три пресуде Управног суда су готово идентичне, осим величине сувласничких удела, локације земљишта⁷⁷ и заинтересованог лица у управном спору (реституената). Разлози на којима су почивале ове пресуде Управног суда могли би се у свести на негацију сусвојине и суддржавине. Управни суд тако у образложењу пресуде У 18936/13 од 10. децембра 2014. године наводи да диспозитив оспореног решења Агенције за реституцију није јасан, одређен и извршив, „јер се не зна који део кат. парцеле бр. 1194, КО Гардиновци, се враћа у својину Српске православне црквене општине Гардиновци“, да би у следећој реченици сам навео „да се Српској православној црквеној општини Гардиновци враћа 190874/729720 идеалних делова на кат. парцели бр. 1194...“. Доста је оваквих противречних разлога о битним чињеницама изнетих у цитираној пресуди Управног суда. Диспозитив решења Агенције за реституцију којим је дато право својине на тачно одређеном идеалном делу катастарске парцеле бр. 1194, КО Гардиновци, је итекако био јасан, одређен и извршив, јер у складу са одредбом члана 30. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама месно надлежне службе за катастар непокретности, а раније општински судови, као земљишно-књижни, уписивали су и уписују одређени сувласнички удео на непокретности у катастру непокретности, односно раније земљишној књизи. У овом случају 190874/729720 идеалних делова на напред поменутој кат. парцели. Ако диспозитив решења Агенције за реституцију није био извршив како је то Управни суд констатовао у образложењу поменуте пресуде, онда је Управни суд у својој пресуди сходно одредби члана 42. став 3. Закона о управним споровима, а у вези одредбе члана 257. тачка 3. Закона о општем управном поступку⁷⁸, решење Агенције за реституцију требао огласити ништавим. Међутим, Управни суд у

⁷⁵ „Сл. гласник РС“ бр. 71/2011

⁷⁶ Пресуде Управног суда У 20407/2013 од 31. октобра 2014. године, У 18936/13 од 10. децембра 2014. године и У 126/14 од 23. децембра 2014. године

⁷⁷ Ради се о непокретностима у три катастарске општине на подручју Бачке

⁷⁸ „Сл. лист СРЈ“ бр. 33/1997 и 31/2001 и „Сл. гласник РС“ бр. 30/2010

оспореној пресуди не оглашава решење Агенције за реституцију ништавим, већ га поништава у складу са одредбом члана 42. став 1. Закона о управним споровима због давања, на име накнаде за одузето право својине на непокретности, права својине на тачно одређеном идеалном делу кат. парцеле бр. 1194, КО Гардиновци и, по Управном суду, немогућности успостављања сувласничке заједнице. Опасност овако заузетог става Управног суда огледала се у чињеници да ако управни акт Агенције није извршив, тада је решење ништаво, а на ништавост се може позивати било кад. То би довело у питање све до тада донете управне акте у којима је враћано право својине на некој непокретности у идеалном делу и свакако довело у питање правну сигурност. Неоснован је и аргумент изнет у поменутој пресуди да Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде треба да преда у својину подносиоцу захтева део парцеле, а да се не зна који део треба да преда у својину. Право својине на непокретностима се, у складу са одредбом члана 20. Закона о основама својинскоправних односа⁷⁹, стиче на основу правног посла (укњижбом-укњижба је овде *modus acquirendi*), на основу закона, наслеђивањем, те на основу одлуке државног органа, као у поступку пред Агенцијом за реституцију. Дакле, реституент у управном поступку је стекао право својине на тачно одређеном идеалном делу кат. парцеле бр. 1194, КО Гардиновци, на основу извршног решења Агенције за реституцију. Својина се не предаје. Јер својина није ствар, већ право. Ствар је објект субјективних права. „У грађанскоправном смислу ствар (*res*) је део материјалне природе који се налази у људској власти и на којем постоји право својине или неко друго стварно право.“⁸⁰ Неодржива је била и констатација да је решење Агенције за реституцију поништено и јер се не зна „на ком делу те катастарске парцеле орган надлежан за упис права на непокретностима треба да изврши упис права својине у корист Српске православне црквене општине Гардиновци“. И сам Управни суд у следећој реченици лепо каже да је то 190874/729720 идеалних делова наведене кат. парцеле који се враћа. Или тачније речено, на којем се враћа право својине. Упис, односно укњижба се врши у односу на целу парцелу, а не део парцеле. Сходно одредби члана 42. став 1. Закона о државном премеру и катастру⁸¹ катастарска парцела је основна катастарска територијална јединица и представља део земљишта у катастарској општини одређен међом и означен јединственим бројем на коме постоји право својине. Па чак и да је Агенција за реституцију вратила право својине на делу кат. парцеле бр. 1194, КО Гардиновци, не наводећи који је то део, знало би се који део се враћа, јер сходно одредби члана 13. став 2. Закона о основама својинскоправних односа ако сувласнички делови нису одређени, претпоставља се да су једнаки. Дакле, да идеални део није био наведен, а јесте, важила би законска претпоставка о 1/2 идеалног дела. Наиме, као што је већ речено, „сусувојина постоји кад два или више лица имају право својине на истој ствари, сваки према свом уделу. Посматрано споља, постоји само једно право својине.“⁸² „Сувласник има право на удео у целини коју представља право својине. Удео није материјални део ствари, јер се право сувласника односи на целу ствар и продире у сваки њен молекул. Сувласнички удео означава аликвотни део целине који може бити изражен у разломку (нпр. 1/3, 1/7), процентуално (34%) или у децималима.“⁸³ Ако неко има нпр. право својине на 1/3 идеалног дела на

⁷⁹ „Сл. лист СФРЈ“ бр. 6/1980 и 36/1990, „Сл. лист СРЈ“ бр. 26/1996 и „Сл. гласник РС“ бр. 115/2005-други закон

⁸⁰ Др Обрен Станковић, Др Миодраг Орлић: „Стварно право“, Београд, 1996. године, стр. 6.

⁸¹ „Сл. гласник РС“ бр. 72/2009, 18/2010, 65/2013, 15/2015-Ус, 96/2015, 47/2017, 113/2017-други закон, 27/2018-други закон, 41/2018-други закон и 9/2020-други закон

⁸² Др Обрен Станковић, Др Миодраг Орлић, оп. цит, стр 143.

⁸³ Др Обрен Станковић, Др Миодраг Орлић, оп. цит, стр. 143.

нпр. стану, то не значи да он има право својине на дневној соби и купатилу, а други сувласник на спаваћој соби, кухињи и ходнику.

Да је овакав став Управног суда остао на правној снази, уколико би био примењен и у материји грађанског права, био би „паралисан“ правни систем у Републици Србији, што би знатно отежало спровођење нпр. оставинских поступака (ретко где постоји само један наследник или је оставилац био сувласник на идеалном делу ствари). Исти је случај и са реституцијом у складу са Законом о враћању одузете имовине и обештећењу, јер се као подносиоци захтева и будући корисници реституције, односно лица којима ће се вратити право својине на непокретности-реституенти, појављују, уколико бивши власник више није жив, његови законски наследници (ретко где је то само један законски наследник, па сваки подносилац треба да има право својине на одређеном идеалном делу на непокретности). Даље, одредбом члана 70. став 4. Закона о основама својинскоправних односа прописано је да више лица могу имати државину ствари или права (судржавина). Ниједан од сувласника нема искључиву државину ствари, него сви сувласници заједно имају судржавину на ствари. Судржавина може бити организована на различите начине: а) судржаоци могу истовремено вршити фактичку власт на ствари (нпр. један сувласник-судржалац обрађује један део кат. парцеле, а други сувласник-судржалац други део кат. парцеле); б) судржаоци могу фактичку власт на ствари да врше и наизменично (нпр. једне године кат. парцелу обрађује један судржалац, а друге године други судржалац); в) судржаоци се могу појавити и као посредни судржаоци, ако нпр. издају кат. парцелу у закуп и деле закупнину итд. На крају, један од сувласника може имати искључиву државину на ствари, ако су остали сувласници са тим сагласни или не захтевају предају ствари у судржавину. Одредбом члана 14. став 1. Закона о основама својинскоправних односа прописано је да сувласник има право да ствар држи и да је користи заједно са осталим сувласницима сразмерно свом делу, не повређујући права осталих сувласника, док је одредбом члана 15. став 1. истог закона прописано да сувласници имају право да заједнички управљају стварју. Сусвојина и судржавина су могуће и правно допуштене, па није неопходно како то Управни суд каже у пресуди да се „парцела претходно катастарски издвоји у посебну парцелу“. „Код важнијих правних питања, нарочито оних код којих се мења или модификује постојећа судска пракса, образложење одлуке мора својом убедљивошћу да остави траг, не само у судској пракси, већ и у правној теорији. Другим речима, такво образложење мора да преживи своје време и да буде цитирано од каснијих генерација.“⁸⁴ Занимљиво је и да је Министарство финансија, као другостепени орган управног поступка, пре Управног суда, својим решењима поништавало решења Агенције за реституцију донета у примени Закона о враћању одузете имовине и обештећењу у којима је физичким лицима (било бившим власницима, било њиховим законским наследницима) враћано право својине на пољопривредном земљишту на идеалним деловима кат. парцела, са готово истоветним образложењем као и у анализираној пресуди⁸⁵.

Агенција за реституцију је као тужени у управном спору поднела Врховном касационом суду захтев за преиспитивање судске одлуке⁸⁶ у нади да ће Врховни касациони суд својом пресудом „поправити темељ“ начет оспореном пресудом. Јер

⁸⁴ Слободан Перовић: „Беседе са Копаоника“, Копаоничка школа природног права, Београд, 2011. године, стр. 219.

⁸⁵ В. нпр. решења Сектора за имовинско-правне послове Министарства финансија бр. 46-00-2/2013-13 од 27. новембра 2013. године и бр. 46-00-4/2013-13 од 29. новембра 2013. године

⁸⁶ Захтев је поднела и Српска православна црквена општина Гардиновци Епархије бачке Српске православне цркве, као заинтересовано лице у управном спору, а Врховни касациони суд је спојио поступке

„законитост је темељ држава“ („*Legalitas regnorum fundamentum*“). Врховни касациони суд пресудом Узп 397/2015 од 5. фебруара 2015. године уважава захтеве Агенције за реституцију и Српске православне црквене општине Гардиновци Епархије бачке Српске православне цркве и преиначава пресуду Управног суда У 18936/13 од 10. децембра 2014. године тако што одбија тужбу Републике Србије⁸⁷. У образложењу ове пресуде највиши суд у Републици Србији налази да је диспозитив решења Агенције за реституцију јасан, одређен и подобан за извршење, да физичка деоба парцеле није услов за враћање одузетог права својине на непокретности, да је правно неутемељен налог Управног суда да Агенција за реституцију изврши парцелацију, односно физичку или цивилну деобу парцела, јер Агенција за реституцију није законом овлашћена за такво поступање.

Након тога као спорно правно питање пред Управним судом се појавило питање доношења делимичних решења у ситуацији кад се тражи враћање права својине на једној непокретности, односно, како то Управни суд каже, када се тражи враћање једне непокретности. На 57. седници свих судија Управног суда, одржаној 21. децембра 2015. године, Управни суд утврђује правни став у погледу доношења делимичних решења у поступку враћања одузетог права својине⁸⁸ у којем, између осталог, стоји: „Када се захтев за враћање имовине односи на један предмет враћања не ради се о дељивој управној ствари односно решавање по том захтеву се не може поделити на неколико питања, због чега нису испуњени законом прописани услови из одредбе чл. 205. Закона о општем управном поступку за доношење делимичног решења, нити би се по тако донетом решењу могла испунити обавеза утврђена диспозитивом, што је супротно циљу доношења управног акта - реализација правила из норме коју садржи, и што чини делимично решење ништавим. Све наведено не искључује могућност да се делимичним решењем одлучи о делу захтева за враћање имовине када се захтев односи на два или више предмета враћања, па је у односу на један предмет враћања захтев зрео за решавање, али тако да и делимично решење садржи све оно што је прописано одредбом члана 29. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, што га чини подобним за извршење.” Нажалост, опет негација сусвојине и занемаривање чињенице да Агенција за реституцију не враћа ствар, већ право својине на ствари. Да би се донело делимично решење о враћању одузетог права својине на ствари није неопходно да подносилац захтева тражи, како се то каже у наведеном правном ставу Управног суда, два или више предмета враћања. Узмимо на пример да црква или верска заједница тражи враћање права својине на пољопривредном земљишту на једној катастарској парцели на којој постоји сувласничка заједница између нпр. физичког лица, чији сувласнички удео износи 1/3, те Републике Србије, чији сувласнички удео износи 2/3. Зашто цркви или верској заједници не вратити одузето право својине или дати право својине на име накнаде за одузето право својине на другој одговарајућој имовини на 2/3 идеалних делова те катастарске парцеле, а колико у конкретном примеру износи сувласнички удео Републике Србије? Зашто би такво решење било неизвршиво, ако позитивни прописи “познају” и сусвојину и судржавину⁸⁹? Са тачке гледишта позитивног законодавства таква решења су

⁸⁷ Пресудама Врховног касационог суда Узп 403/2014 и Узп 67/2015, обе од 5. фебруара 2015. године, преиначене су и пресуде Управног суда У 20407/13 од 31. октобра 2014. године и У 126/14 од 23. децембра 2014. године, тако што су одбијене тужбе Републике Србије.

⁸⁸ Овај правни став се може пронаћи на званичној интернет страници Управног суда на <http://www.up.sud.rs/sync/documents/cl84.pdf>

⁸⁹ „На први поглед изгледа, треба само поменути принцип поделе власти, па да се увиди његова важност и немогућност да се допусти судији да удари и на сам текст. И доиста, све дотле док стојимо на том терену и понављамо питање: да ли судија може да обиђе закон и тумачи га према оној концепцији правде, коју сматра за најбољу, ако бисмо дали афирмативан одговор, то не би само значило ставити се у

извршива. Уосталом и Врховни касациони суд у својој пресуди Рев 644/2014 од 10. децембра 2015. године налази: „Наиме, у захтеву за утврђење права својине на целој ствари и предају ствари у искључиву државину садржан је и захтев за утврђење права својине на делу ствари и предају у суддржавину, па се ревизијом основано указује да је, у ситуацији када је суд утврдио да спорне ствари представљају заједничку имовину и да су удели супружника у заједничкој имовини једнаки, тужбени захтев морао бити делимично усвојен. Тужила, у смислу члана 14. Закона о основама својинскоправних односа, као сувласник има право да ствар држи и да се њоме користи заједно са осталим сувласницима, сразмерно свом делу, не повређујући права осталих сувласника. Сувласници се у односу на целу ствар појављују као суддржаоци, у смислу члана 70. став 4. истог закона, па када један од сувласника држи сувласничку ствар, други сувласник не може тражити да му се цела сувласничка ствар преда у искључиву државину (јер би се овим једна искључива државина заменила другом), али може тражити да му се ствар преда у суддржавину. Имајући у виду наведено, нижестепене пресуде су ради правилне примене материјалног права преиначене делимичним усвајањем тужбеног захтева за утврђење права својине са $\frac{1}{2}$ идеалних делова на покретним стварима и обавезивањем туженог да описане ствари тужили, као сувласнику, преда у суддржавину.“ Врховни касациони суд је уважио неколико захтева за преиспитивање судске одлуке поднетих од стране Агенције за реституцију и преиначио тужбе тужилаца, тако да се исте одбијају⁹⁰, јер је Управни суд почео да поништава решења ове Агенције на основу напред наведеног заузетог правног става у вези доношења делимичних решења.

Република Србија је, преко Републичког јавног правобранилаштва, односно касније Државног правобранилаштва, као свог законског заступника, поднела већи број тужби Управном суду у којима је оспаравала могућност давања накнаде у виду друге одговарајуће имовине (тзв. заменска реституција) црквама и верским заједницама као реституентима, иако је ова накнада прописана императивном одредбом члана 4. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама. Управни суд је у више десетина пресуда⁹¹ потврдио примену члана 4. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, односно накнаду у виду друге одговарајуће имовине. Тако Управни суд у пресуди 18 У 7730/14 од 13. децембра 2017. године налази да је тужени „по оцени суда, правилно нашао да је императивном законском нормом предвиђен редослед намирења, који није у диспозицији како органа који одлучује, овде туженог, тако ни Републике Србије, као странке у поступку, па су неосновани наводи тужбе, којима се указује да тужени није могао донети оспорено решење којим је усвојио захтев овде заинтересованог лица за враћање друге одговарајуће имовине, јер се тужилац таквом враћању противио. Ово посебно, имајући у виду чињеницу да је у проведеном управном поступку, на основу изведених доказа, несумњиво утврђена испуњеност услова за примену члана 4. наведеног закона (Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама-*прим. аут.*), односно испуњеност услова за враћање друге одговарајуће имовине подносиоцу захтева“. О примени члана 4. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским

опреку са једним прописом нашег законодавства, него и признати судији могућност да савршено изађе из своје улоге, која се састоји у примени позитивног права. Признати ту улогу судији, то не би било више тумачење закона и објективно тражење истине, него најчистији субјективизам, коме не би било граница.“- Живан Спасојевић: „О јуриспруденцији“, Приступно предавање из Приватног права, одржано 3. априла 1912. године, Београд, 1912. године

⁹⁰ Видети нпр. пресуду Врховног касационог суда Узп 50/2016 од 15. јуна 2016. године

⁹¹ В. пресуде Управног суда 17 У 4020/14 од 25. новембра 2016. године, 17 У 7728/14 од 23. децембра 2016. године, 18 У 4022/14 од 29. новембра 2017. године...

заједницама се изјаснио и Врховни касациони суд⁹², потврђујући став Агенције за реституцију као законит и правилан. Редослед реституције, као што је већ горе цитирано из пресуде Управног суда 18 У 7730/14 од 13. децембра 2017. године, није у диспозицији органа који води поступак, Републике Србије или било које странке у поступку, већ је императивном законском нормом (члана 4. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама) прописан редослед враћања одузете имовине, односно давања накнаде. Приоритет је овом одредбом дат враћању у натури, потом, враћању друге одговарајуће имовине (тзв. заменска реституција) и, накрају, давањем новчане накнаде.

Долазимо и до питања приватизације капитала друштвених предузећа и евентуалног утицаја ових приватизација на реституцију, са којим питањем се Агенција за реституцију сусрела у неколико предмета иницираних захтевима црква и верских заједница за враћање права својине на непокретностима. Својинска трансформација, односно касније приватизација друштвеног капитала у друштвеним предузећима је углавном спроведена у првој деценији XXI века. Поједини власници капитала (претежно 70% истог) су сматрали да је куповином тог капитала правно лице које је било субјект приватизације тако стекло право својине теретним правним послом на непокретностима на којима су цркве и верске заједнице тражиле враћање права својине, не правећи притом разлику између права својине на правном лицу и права својине правног лица на стварима. Друштвена предузећа нису имала право својине на стварима, већ само право коришћења, а својина је била друштвена, што је општепозната чињеница. Уговором о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције купци су, углавном, куповали 70% друштвеног капитала субјекта приватизације. У складу са одредбом члана 7. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама обвезник враћања непокретности, односно исплате новчане накнаде је Република Србија, привредно друштво или друго правно лице које је у моменту ступања на снагу овог закона власник одузете имовине (став 1). Ако привредно друштво или друго правно лице докаже да је својину на непокретности стекло теретним правним послом, по тржишној цени у време преноса права својине или другог права које у себи садржи право располагања, то привредно друштво, односно друго правно лице остаје власник непокретности, а Република Србија је обвезник исплате новчане накнаде (став 2.). Лице из става 2. овог члана, које је стекло право својине или друго право које у себи садржи право располагања на непокретности на основу правног посла за које у време преноса није плаћена тржишна цена, обвезник је враћања непокретности из става 1. овог члана (став 3.). Као што је већ наведено, треба разликовати право својине правног лица на некој ствари од права својине над самим правним лицем. Уговором о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције је продавано право својине над 70% друштвеног капитала (акција) субјекта приватизације, а не право својине на непокретностима (зградама и земљишту) на којима је то правно лице укњижено као корисник или као ималац права друштвене својине. Предмет уговора о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције није било право својине на стварима, већ 70% друштвеног капитала субјекта приватизације. Приватизацијом се само мења власничка структура правног лица, али само правно лице наставља са „животом“. Купац капитала и запослени који су стекли део капитала без накнаде имају право својине на правном лицу, али не и над имовином правног лица. Само правно лице је ималац права и обавеза-и пре и након приватизације капитала. У уговорима о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције стоји да

⁹² В. пресуде Врховног касационог суда Узп 397/2014, Узп 403/2014 и Узп 67/2015, све три од 5. фебруара 2015. године, Узп 98/2018 од 21. јуна 2018. године и Узп 289/2020 од 11. јуна 2021. године

право слободног располагања над купљеним капиталом купац стиче сходно одредбама члана 456. Закона о привредним друштвима. У члану 456. Закона о привредним друштвима⁹³, важећим у време закључења знатног броја уговора о продаји друштвеног капитала субјекта приватизације, прописано је да даном ступања на снагу истог престаје да важи Закон о предузећима из 1996. године, осим чланова 392. до 399, 400а, 400б, 400в. и 421а, који остају на снази до истека рокова за приватизацију утврђених законом којим се уређује приватизација. Чланом 392. став 2. Закона о предузећима⁹⁴ било је прописано да је друштвени капитал друштвеног предузећа подељен на акције или уделе одређене номиналне вредности, а чланом 400б. став 1. да купац друштвеног, односно државног капитала или имовине стиче право својине над тим капиталом или имовином исплатом продајне цене. Дакле, купац друштвеног капитала постаје власник тог капитала, а купац имовине постаје власник имовине, јер члан 400б. став 1. Закона о предузећима не каже да купац друштвеног капитала стиче право својине над капиталом и имовином, већ разликује куповину капитала кад се својина стиче над тим капиталом и куповину имовине, која је такође била могућа у складу са одредбом члана 3. став 3. тада важећег Закона о приватизацији⁹⁵ кад купац имовине стиче право својине над имовином. Једно од основних начела грађанског права је и начело правне раздвојености и самосталности правног лица. У уговорима су се странке споразумеле да закључењем уговора купац стиче право на управљање, учешће у добити и право на део ликвидационе масе, сразмерно висини купљеног капитала. Право слободног располагања над купљеним капиталом купац стиче сходно одредбама члана 456. Закона о привредним друштвима и одредбама уговора, а сразмерно отплаћеној вредности продајне цене. Нема ни речи о праву својине на непокретностима. Субјекти приватизације су правна лица и имаоци права и обавеза, а нису то њихови власници (власници удела у правном лицу), запослени итд, правном лицу, а не њима припадају права и обавезе. Правно лице води од њих одвојен, самосталан правни живот-свако има своју засебну правну судбину. Обавезе које нпр. у име правног лица преузме директор или запослени, нису обавезе које терете директора или запосленог лично, него само правно лице. И обрнуто. Поред тога, купци 70% друштвеног капитала (акција) су се у једном броју уговора о продаји тог капитала сагласили да се са национализованом имовином поступи сходно закону који регулише ту област. На крају, субјект приватизације није био странка у уговору о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције, било као продавац, било као купац, па је и то један од разлога зашто се не може позивати на чињеницу да је на основу овог уговора стекао право својине на непокретности теретним правним послом. Уговор о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције није ни уговор у корист трећег. Уговором у корист трећег лица промитент (обећавалац) преузима обавезу према другом уговарачу-стипуланту (обећајнику) да ће извршити одређену престацију у корист трећег лица-бенефицијара (корисника). На оваквом становишту, да купац капитала неког правног лица у поступку приватизације не стиче и право својине на имовини тог правног лица, као и да правно лице на тај начин не стиче теретним правним послом право својине на имовини је и досадашња судска пракса Управног суда⁹⁶ у управно-судској контроли законитости управних аката Агенције за реституцију-Јединице за конфесионалну

⁹³ „Сл. гласник РС“ бр. 124/2004

⁹⁴ „Сл. лист СРЈ“ бр. 29/1996, 33/1996, 29/1997, 59/1998, 74/1999, 9/2001 и 36/2002

⁹⁵ „Сл. гласник РС“ бр. 38/2001, 18/2003, 45/2005 и 123/2007

⁹⁶ В. пресуде Управног суда III-8 У 9433/13 од 8. октобра 2015. године, 12 У 7729/14 од 30. маја 2016. године и 10 У 3415/15 од 3. новембра 2016. године

реституцију, као и Врховног касационог суда у другим споровима, где Агенција за реституцију није била странка⁹⁷.

У једном броју предмета иницираних захтевима црква и верских заједница појавило се питање активне легитимације подносиоца захтева, односно питање правног следбеништва. Већ смо рекли да су након II светског рата конфисковане ствари у својини Немачке евангеличко-хришћанске цркве а.в. у Краљевини Југославији, у местима у којима су верници ове цркве, у већини, били фолксдојчери. Одредбом члана 6. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама прописано је да право на враћање имовине припада црквама и верским заједницама, односно њиховим правним следбеницима, у складу са важећим актима црква и верских заједница. Захтеве за реституцију, којима су тражили враћање права својине на стварима конфискованим од црквених општина Немачке евангеличко-хришћанске цркве а.в. у Краљевини Југославији, су поднеле Евангеличка хришћанска црква а.в. у Србији и Немачки Сениорат⁹⁸ Словачке евангеличке цркве а.в. у Србији. Одредбом члана 10. став 1. Закона о црквама и верским заједницама⁹⁹ прописано да су традиционалне цркве¹⁰⁰ оне које у Србији имају вишевековни историјски континуитет и чији је правни субјективитет стечен на основу посебних закона, и то: Српска православна црква, Римокатоличка црква, Словачка евангеличка црква а.в, Реформатска хришћанска црква и Евангеличка хришћанска црква а.в, а одредбом члана 13. истог закона да се Словачкој евангеличкој цркви а.в, Реформатској хришћанској цркви и Евангеличкој хришћанској цркви а.в. признаје континуитет са правним субјективитетом стеченим на основу Закона о евангеличко-хришћанским црквама и о Реформованој хришћанској цркви Краљевине Југославије („Сл. новине КЈ“ бр. 95/1930). Словачкој евангеличкој цркви а.в. у Србији је признат континуитет и правни субјективитет са Словачком евангеличко-хришћанском црквом а.в. у Краљевини Југославији, а Евангеличкој хришћанској цркви а.в. у Србији са Немачком евангеличко-хришћанском црквом а.в. у Краљевини Југославији. Трећа евангеличка (лутеранска) црква није постојала, а не постоји ни данас, а да има статус традиционалне цркве у Републици Србији. Министарство вера у допису бр. 08-00-11/2009 од 12. јуна 2009. године, упућеном Дирекцији за реституцију, наводи да су „Немци, Мађари и Словенци евангелици своју црквену организацију успоставили на конгресу свих својих сениората у Новом Саду, 2. јула 1923. године“. Немачка евангеличко-хришћанска црква а.в. у Краљевини Југославији није била састављена искључиво од верника немачке националности, већ и верника мађарске националности,

⁹⁷ Тако Врховни касациони суд у пресуди Прев. 105/17 од 11. маја 2017. године налази да акције дају право имаоцу акција на управљање акционарским друштвом сразмерно номиналној вредности акција по основу уписа и отплаћеним акцијама и право на дивиденду, али се по основу акција не може стицати својина на имовини акционарског друштва, јер је имовина друштва одвојена од имовине акционара, а у пресуди Рев. 1124/17 од 28. септембра 2017. године налази да оснивач сразмерно свом оснивачком улогу у имовини предузећа има удео у предузећу и учествује у управљању предузећем, али није легитимисан да потражује накнаду штете коју предузеће претрпи на својој имовини, јер је то право признато само предузећу као самосталном правном субјекту.

⁹⁸ Поднет је 41 захтев за враћање права својине на стварима, од којих је 40 одбачено, а од једног захтева је подносилац одустао (гробље у Деспотову). Захтевима је тражено враћање права својине на стварима у Београду (укључујући Земун и Бежанију), Бајши, Бачком Добром пољу, Бачком Маглићу, Белој Цркви, Бешки, Бингули, Будисави, Војловици, Вршцу, Врбасу, Госпођинцима, Жабљу, Каћу, Кикинди, Крчедину, Кули, Кулпину, Куцури, Ловћенцу, Надљу, Новим Бановцима, Новој Пазови, Новом Саду, Остојићеву, Панчеву, Савином селу, Сомбору, Сремској Митровици, Тителу, Торжи, Фекетићу, Црвенки, Чуругу, Шајкашу и на Палићу.

⁹⁹ „Сл. гласник РС“ бр. 36/2006

¹⁰⁰ Традиционалне верске заједнице у Републици Србији су, у складу са одредбом члана 10. став 2. Закона о црквама и верским заједницама, Исламска верска заједница и Јеврејска верска заједница.

односно свих оних који су сачињавали евангеличку заједницу на подручју Војводине, као делу Републике Србије који је до 1918. године улазио у састав Аустро-Угарске монархије, сем верника словачке националности, који су се издвојили и основали своју засебну евангеличку цркву 1921. године. Министарство вера у поменутом допису наводи и да је у Србији са радом наставила Евангеличка црква Србије, са седиштем у Суботици, а припадници цркве су већим делом били Мађари са севера Бачке, да је Устав Евангеличко-хришћанске цркве НР Србије донет 1955. године, да је Евангеличка црква у Србији 1972. године укључена у Словачку евангеличку цркву као Мађарски сениорат, да би 1998. године дошло до поновног успостављања Евангеличке хришћанске цркве у Суботици. И Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине АП Војводине у свом допису бр. 101-08-20/2009-03 од 12. маја 2009. године, упућеном Дирекцији за реституцију, децидирано наводи да је Евангеличка хришћанска црква а.в. у Србији правни следбеник Немачке евангеличко-хришћанске цркве а.в. у Краљевини Југославији, те да „Не можемо прихватити да је Немачки сениорат основан 2008. године у оквиру Словачке евангеличке цркве а.в. у Србији правни следбеник Немачке евангеличко-хришћанске цркве а.в. у Краљевини Југославији...“. Немачки сениорат у оквиру Словачке евангеличке цркве а.в. у Србији је основан тек 2008. године и за сениора изабран Дитер Тункел, пензионисани свештеник Евангеличке цркве Немачке. Немачки сениорат Словачке евангеличке цркве а.в. у Србији је поистоветио Немачку евангеличко-хришћанску цркву а.в. у Краљевини Југославији са њеним члановима, односно верницима, износећи, између осталих, тврдњу да органи Евангеличке цркве Немачке (*EKD*) „летигитмно представљају расељене припаднике предратне Немачке евангеличке цркве у Краљевини Југославији“. Међутим, § 4. Закона о евангеличко-хришћанским црквама и о реформованој хришћанској цркви Краљевине Југославије Немачкој евангеличко-хришћанској цркви а.в. у Краљевини Југославији је било признато својство правног лица и правно је ирелевантно ко су били чланови наведене цркве. Наиме, ако је организација правно лице, сама организација је ималац права и обавеза, а нису то њени оснивачи и учесници (органи, чланови, запослени), њој, а не њима, припадају права и обавезе. Ово је, као што је већ речено, у грађанском праву познато начело правне раздвојености и самосталности правног лица. Организација води од њих одвојен, самосталан правни живот-свако има своју засебну правну судбину. По логици изнетој од стране представника Немачког сениората Словачке евангеличке цркве а.в. у Србији и држављани Републике Србије, бивши радници нпр. Боша имају право да траже да им се исплати потраживање које Бош има према нпр. Мерцедесу, само зато што су бивши радници Боша. Немачки сениорат је упоређивао однос Евангеличке цркве Немачке и Немачке евангеличко-хришћанске цркве а.в. у Краљевини Југославији са односом поједних епархија Српске православне цркве у иностранству са самом Српском православном црквом, односно однос бискупија Римокатоличке цркве у Србији са Ватиканом, односно папом као верским поглаваром Римокатоличке цркве. Такво упоређивање је неадекватно, јер је општепозната чињеница да су и Српска православна црква, а нарочито Римокатоличка црква, хијерархијски устројене организације, те су и епархије Српске православне цркве, односно бискупије Римокатоличке цркве, делови једне цркве-Српске православне цркве, односно Римокатоличке цркве, док су Евангеличка црква Немачке и Немачка евангеличко-хришћанска црква а.в. у Краљевини Југославији увек биле одвојене, самосталне цркве. Однос наведених евангеличких цркава је сличан односу који имају нпр. Српска православна црква и Руска православна црква-само однос духовне блискости, међусобног уважавања и сарадње на равноправним основама. Уосталом то је било прописано и § 1. Закона о евангеличко-хришћанским црквама и о реформованој хришћанској цркви Краљевине

Југославије, јер у Краљевини Југославији није егзистирала Евангеличка црква Немачке, већ Немачка евангеличко-хришћанска црква а.в. у Краљевини Југославији. Закључцима Дирекције за реституцију одбачени су захтеви Немачког сениората Словачке евангеличке цркве а.в. у Србији за враћање права својине на стварима, осим једног захтева у коме је подносилац одустао од истог, па је поступак обустављен. Пресудама Управног суда одбијене су тужбе Немачког Сениората Словачке евангеличке цркве а.в. у Србији против управних аката Дирекције за реституцију о одбацивању захтева за реституцију, а пресудама Врховног касационог суда одбијени и захтеви овог сениората за преиспитивање судских одлука. Уставни суд у одлуци Уж-2942/2012 од 30. октобра 2014. године, одбијајући уставну жалбу Словачке евангеличке цркве а.в. у Србији, у образложењу исте, између осталог, наводи: „... по оцени овог суда, несумњиво произлази да Евангеличко-хришћанска црква а.в. има континитет са Немачком евангеличко-хришћанском црквом а.в. Краљевине Југославије, за територију Србије, а да подносилац уставне жалбе има континуитет са Словачком евангеличко-хришћанском црквом а.в. Краљевине Југославије. По оцени овог суда, признавању традиционалним црквама континуитета са правним субјективитетом стеченим на основу посебних закона, претходило је разматрање историјских чињеница, расположивих података и важећих аката тих цркава у поступку доношења Закона о црквама и верским заједницама. С обзиром на то да су евангеличке цркве увреме доношења Закона из 1930. године биле две засебне, једна од друге независне цркве, чија је имовина и пре доношења закона била одвојена, а да је Евангеличко-хришћанској цркви а.в. у Србији признат континуитет са правним субјективитетом стеченим на основу наведеног закона, Уставни суд налази да је одредбом члана 13. Закона о црквама и верским заједницама тој цркви истовремено признат и статус правног следбеника Немачке евангеличко-хришћанске цркве а.в. Краљевине Југославије, за територију Србије. Имајући у виду да је подносилац уставне жалбе, оспоравајући Евангеличко-хришћанској цркви а.в. у Србији статус признат законом, доказивао да му је „ускраћено уживање права која су на њега прешла припајањем Евангеличке хришћанске цркве а.в. 1972. године“, Уставни суд налази да он није имао легитимно очекивање да ће бити удовољено његовом захтеву за враћање имовине одузете Евангеличкој црквеној општини из Земуна.“.

Долазимо и до питања задужбина. Наиме, имајући у виду одредбу члана 1. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, Дирекција за реституцију и касније Агенција за реституцију су стале на становиште да цркве и верске заједнице имају право на враћање права својине на стварима, на којима је ово право одузето од задужбина у ситуацији кад су цркве/верске заједнице биле оснивачи задужбина, али не и у ситуацијама кад су исте биле само бенефицијари или органи управе задужбине којој је одузето право својине на стварима. У складу са § 1. став 1. Закона о задужбинама Краљевине Југославије из 1930. године¹⁰¹, који се у форми предратних правних правила примењивао и у време национализације 26. децембра 1958. године, под задужбинама су сматране и закладе, фондови и заводи. Задужбине су у складу са § 13. истог закона биле (а и данас су) правна лица, организације чију је имовину оснивач, неповратно наменио да својим приходима доброчино остварују неки друштвено користан циљ и код којих је начело правне раздвојености и самосталности правног лица било и јесте нарочито истакнуто. Задужбинске ствари нису могле бити у својини субјеката у оквиру цркава и верских заједница, већ само у својини задужбина. Задужбина је правно лице и ималац права и обавеза, а нису то њени оснивачи, бенефицијари и управљачи (заступници), правном лицу, а не њима припадају права и

¹⁰¹ „Сл. новине КЈ“ бр. 155/1930

обавезе. Правно лице води од њих одвојен, самосталан правни живот-свако има своју засебну правну судбину. Врховни касациони суд у нпр. пресуди Узп 175/2019 од 27. јуна 2019. године налази: „Управни суд је нашао да је правилан закључак туженог да то што је Српска православна црквена општина Србобран управљала наведеним задужбинама, не може бити основ за враћање одузете имовине, будући да тужилац није био оснивач задужбине. Оцењујући законитост побијане пресуде, Врховни касациони суд налази да је иста донета без повреде правила поступка и уз правилну примену материјалног права.“. Врховни касациони суд у пресуди Узп 66/2016 од 15. јуна 2016. године налази: „Врховни касациони суд је ценио наводе захтева да црква која управља имовином задужбине и задужбином има право да јој се та имовина врати на управљање, јер је одузета имовина црквених задужбина предмет реституције на основу члана 1. Закона о враћању имовине црквама и верским заједницама, па налази да ови наводи нису основани. ... Управитељ задужбине није власник задужбинске имовине, те не може полагати ни право на враћање имовине која је одузета задужбини.“. Уставни суд у одлуци Уж-8466/2012 од 28. маја 2015. године, којом је одбио уставну жалбу Српске православне црквене општине Суботица Епархије бачке Српске православне цркве, констатује: „Коначно, Уставни суд истиче да према одредби члана 5. тачка 2) Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, као општег прописа којим се уређује враћање одузете имовине, право на враћање имовине и обештећење, поред физичког лица има и задужбина којој је одузета имовина, односно њен правни следбеник. То значи да уколико је Задужбина Остојић Јована и супруге му Терезије, рођ. Зозук из Суботице наставила са радом или ако је правни следбеник саме Задужбине обновио њен рад у складу са прописима о задужбинама и фондацијама, Задужбина, односно њен правни следбеник имају право да захтевају враћање одузете имовине у складу са одредбама овог закона.“. То исто је, примерице, Уставни суд констатовао и у одлуци Уж-4657/2011 од 25. октобра 2012. године (радило се о имовини Задужбине Давида С. Коена из Београда, а подносилац уставне жалбе је била Јеврејска општина Београд¹⁰²).

Нису сви субјекти у оквиру цркава и верских заједница у законом прописаном, преклузивном року поднели захтеве за враћање права својине, па је покушавано у предметима у којима су други субјекти из исте цркве поднели захтеве, да се злоупотреби право проширивањем захтева и за ствари на којима је одузето право својине субјектима који нису поднели захтеве, а и даље постоје. Већина тих покушаја проширења је била од стране субјеката у оквиру Суботичке бискупије Римокатоличке цркве. У току 2017. године у два предмета Суботичке бискупије¹⁰³ није дозвољено проширење захтева, јер нису били испуњени законски услови из члана 120. „старог“ Закона о општем управном поступку¹⁰⁴, односно није се радило о битно истом чињеничном стању у проширеном захтеву у односу на основни. У првом предмету, кад је у питању проширени захтев (проширено за преко 5300 ха у близини границе са Славонијом), не ради се о стварима у КО Доњи град (где се налазе ствари из основног захтева на којима се тражи право својине), па чак не нити у било којој другој катастарској општини на подручју Града Суботице, већ о непокретностима на подручју КО Бач (политичка општина Бач) и КО Дeroње (политичка општина Оџаци). Ради се о

¹⁰² Питање задужбина „које су у време одузимања биле у функцији јеврејске заједнице“ је касније регулисано доношењем Закона о отклањању последица одузимања имовине жртвама холокауста које најају живих законских наследника

¹⁰³ У једном предмету подносилац захтева је сама Суботичка бискупија, у а другом Римокатоличка жупа „Безгрешно зачеће блажене дјевице Марије“ Бачка Паланка, која се пак налази у саставу ове бискупије.

¹⁰⁴ Који се примењује у поступцима тзв. црквене реституције у складу са одредбом члана 213. став 1. „новог“ Закона о општем управном поступку

непокретностима које су удаљене од непокретности на којима се у основном захтеву тражи враћање права својине, у КО Доњи град, око 100 km. Даље, бивши власник национализоване имовине у основном захтеву је била Римокатоличка црквена општина „Исусово ускрснуће“ Суботица, док је у проширеном захтеву од 31. маја 2017. године бивши власник непокретности била Калочко-бачка римокатоличка надбискупија. И кад је реч о бившим власницима није реч о истом субјекту. Право својине на непокретностима из основног захтева национализовано је 26. децембра 1958. године, док је право својине на непокретностима из проширеног захтева од 31. маја 2017. године одузето у поступку аграрне реформе 16. новембра 1946. године, односно више од дванаест година пре национализације имовине из основног захтева. Непокретности (највећи део) из проширеног дела захтева су након одузимања права својине на истима биле обухваћене комасацијом, чега у основном захтеву нема. Имаоци права својине на стварима из основног захтева и на стварима које се могу идентификовати (нису обухваћене комасацијом) из проширеног дела захтева нису иста лица. У основном захтеву се тражи враћање права својине на згради и грађевинском земљишту, а у проширеном делу захтева на пољопривредном земљишту, шумама и шумском земљишту и воденим површинама, а водене површине су и по Аустријском грађанском закону биле у својини државе. Без утицаја на другачију одлуку у овом управном акту је била и чињеница да је део непокретности Калочко-бачке римокатоличке надбискупије у КО Бач и КО Дероње одузет у поступку аграрне реформе у Краљевини СХС/Југославији, односно у тзв. краљевској аграрној реформи између два светска рата, а на шта указује тачка 5. одлуке о одузимању. Све у свему, основни и проширени захтев се не заснивају на битно истом чињеничном стању, односно чињенично стање у проширеном захтеву не одговара чињеничној ситуацији из које произлази основни захтев. Не ради се о истом животном догађају (истом конкретном случају) нити у погледу времена, нити у погледу места, нити у погледу лица. Исти је случај и у другом предмету (проширено за око 100 ha). Иницијално поднетим захтевом је тражено враћање права својине на пољопривредном земљишту и гробљу које се налази у КО Гајдобра (политичка општина Бачка Паланка), КО Плавна (политичка општина Бач) и КО Лалић (политичка општина Озаци), док се проширеним захтевом тражи враћање права својине на пољопривредном земљишту у КО Озаци (политичка општина Озаци), КО Каравуково (политичка општина Озаци), КО Филипово, чији је данашњи назив КО Бачки Грачац (политичка општина Озаци) и КО Руски Крстур (политичка општина Кула). Подносиоци захтева су тужбама поднетим Управном суду оспоравали управне акте Агенције за реституцију-Јединице за конфесионалну реституцију којима није дозвољено проширење захтева у напред описаним управним стварима. Пресудом Управног суда-Одељења у Новом Саду III-7 У 10768/17 од 26. новембра 2020. године одбијена је тужба Суботичке бискупије, којом је оспораван закључак Агенције којим није дозвољено проширење захтева у првом описаном предмету (преко 5300 ha), да би Врховни касациони суд пресудом Узп 27/2021 од 25. фебруара 2021. године одбио захтев Суботичке бискупије за преиспитивање судске одлуке-пресуде Управног суда-Одељења у Новом Саду III-7 У 10768/17 од 26. новембра 2020. године. Врховни касациони суд у пресуди Узп 27/2021 од 25. фебруара 2021. године налази: „Врховни касациони суд сматра да у поступку реституције имовине одредбу члана 120. став 1. Закона о општем управном поступку, којом је прописано да странка до доношења решења у првом степену може проширити стављени захтев под условом да се заснива на битно истом чињеничном стању, треба рестриктивно тумачити и примењивати. Проширење захтева за враћање имовине након истека преклузивног рока за подношење захтева (30. септембра 2008. године), прописаног чланом 25. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама и на имовину која по

врсти, величини, локацији и садашњим власницима нема било какве подударности и сличности са имовином означеном у захтеву, може се сматрати видом злоупотребе права и стога не може бити допуштено. Проширење захтева девет година након његовог подношења и истека законског рока за подношење на десетине нових непокретности које је подносилац извршио у конкретном случају, по налажењу Врховног касационог суда, представља временски непримерено вршење права на враћање имовине, којим се повређује начело заштите правне сигурности садашњих власника тих непокретности и јавни интерес за доношење Закона о реституцији.“. У другом поменутом управном спору, Управни суд-Одељење у Новом Саду је пресудом III-10 У 11748/17 од 20. маја 2021. године одбио тужбу Римокатоличке жупе „Безгрешно зачеће блажене дјевице Марије“ Бачка Паланка, којом је оспораван управни акт Агенције за реституцију-Јединице за конфесионалну реституцију којим није дозвољено проширење захтева, а Врховни касациони суд пресудом Узп 220/2021 од 26. новембра 2021. године одбио захтев исте жупе за преиспитивање судске одлуке-пресуде Управног суда-Одељења у Новом Саду III-10 У 11748/17 од 20. маја 2021. године, поново налазећи да се ради о злоупотреби права од стране подносиоца захтева.

Овом приликом ћемо само поменути и да су предмет оцене пред Управним судом и Врховним касационим судом били управни акти Агенције у којима су се тужиоци неосновано позивали и на службено обезбеђење доказа од стране Агенције¹⁰⁵, питања пуномоћја за заступање, права на жалбу (иако је иста законом искључена).

7.2.Правна питања у поступку опште реституције

7.2.1.Пољопривредно земљиште

У извештајном периоду враћено је у натуралном облику по сва три закона укупно 117972ха91а17м2 пољопривредног земљишта и 38606ха96а52м2 шумског земљишта.

Враћање пољопривредног земљишта, шума и шумског земљишта регулисано је чланом 24. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу којим је предвиђено које се земљиште враћа, чланом 25. којим су регулисани изузеци од враћања у натуралном облику, као и чланом 26. који регулише право коришћења и закуп на земљишту.

Када је реч о враћању одузетог пољопривредног земљишта треба имати у виду да су у чл. 2 Закона о враћању одузете имовине и обештећењу таксативно наведени прописи на основу којих се може остварити право на враћање одузете имовине. Анализом захтева поднетих Агенцији за реституцију утврђено је да је највећи део пољопривредног земљишта одузет након спроведене аграрне реформе на основу Закона о аграрној реформи и колонизацији ("Службени лист ДФЈ", број 64/45 и "Службени лист ФНРЈ", бр. 16/46, 24/46, 99/46, 101/47, 105/48, 19/51, 42-43/51, 21/56, 52/57, 55/57 и 10/65), Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији ("Службени гласник НРС", бр. 39/45 и 4/46) и Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији ("Службени гласник НРС", бр. 5/48, 11/49 и 34/56). Поред аграрне реформе велики део пољопривредног земљишта одузет је конфискацијом имовине која је као мера отуђења имовине предвиђена у више прописа и то најпре у Одлуци АВНОЈ од 21. новембра 1944. године о прелазу у државну својину непријатељске имовине, о државној управи над имовином неприсутних лица и о секвестру над имовином коју су окупаторске власти присилно отуђиле ("Службени лист ДФЈ", број 2/45), затим у

¹⁰⁵ В. одредбу члана 27. Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама

Закону о конфискацији имовине и извршењу конфискације ("Службени лист ДФЈ", број 40/45), као и Закону о сузбијању недопуштене трговине, недопуштене шпекулације и привредне саботаже ("Службени лист ФНРЈ", бр. 56/46 и 74/46).

Поред наведених прописа, пољопривредно земљиште одузимано је и по основу Уредбе о арондацији државних пољопривредних добара општедржавног значаја ("Службени лист ФНРЈ", број 99/46) и Закона о искоришћавању пољопривредног земљишта ("Службени лист ФНРЈ", бр. 43/59 и 53/62 и "Службени лист СФРЈ", бр. 10/65, 25/65 – пречишћен текст, 12/67 и 14/70) – уз услов да корисници права нису добили одговарајуће друго земљиште.

7.2.1/1 Правна питања веза за враћање комасираног земљишта

Враћање комасираног и арондираног земљишта уређено је чланом 24. став 1. Закона о враћању одузете имовине односно обештећењу којим је прописано да се бившем власнику враћа право својине на пољопривредном и шумском земљишту и шумама, одузетим применом прописа из члана 2. овог закона, док је одредбом истог члана став 2. прописано да уколико је одузето пољопривредно, односно шумско земљиште било предмет комасације, односно арондације након одузимања, бивши власник има право на враћање земљишта које је добијено из комасационе масе за то земљиште.

У односу на највећи део одузетог пољопривредног земљишта у периоду након подржављења спроведена је комасација у циљу боље експлоатације земљишта, а која је подразумевала примену мера ради укрупњавања пољопривредних парцела, приликом које се „бришу“ све претходне парцеле, које више не постоје ни по броју, ни по облику, из којег разлога више није могућа њихова идентификација. Агенција је уз ангажовање вештака из области геодезије, ког су предлагали подносиоци захтева, доносила решења којима је враћала пољопривредно земљиште које одговара по вредности одузетом земљишту. Вештак је, за утврђивање које се земљиште враћа, приликом вештачења користио „Техничко упутство за извођење геодетско-техничких радова у поступку враћања земљишта“ које је саставни део Уредбе за спровођење Закона о начину и условима признавања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа (Сл. гласник РС бр. 18/91, 20/92 и 42/98). Такође, приликом предлагања парцела за враћање корисницима реституције вештаци су водили рачуна о одредби члана 25. став 1. тачка 1. и 2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу којом је прописано да се не враћа право својине на пољопривредном и шумском земљишту ако је на дан ступања на снагу овог закона на катастарској парцели изграђен објекат који је у функцији на дан ступања на снагу овог закона, она површина катастарске парцеле која служи за редовну употребу тог објекта, односно ако је на комплексу земљишта изграђен већи број објеката који су у функцији на дан ступања на снагу овог закона, она површина земљишта која економски оправдава коришћење тих објеката и ако је неопходна нова парцелација земљишта ради обезбеђивања приступног пута за земљиште које је предмет захтева за враћање.

Агенција за реституцију је у комасираним општинама доносила првобитно решења којима је враћала пољопривредно земљиште из истих катастарских општина у којима је земљиште и одузето, уз изузетке који се тичу враћања пољопривредног земљишта из суседних катастарских општина на подручју исте јединице локалне самоуправе, као и са територије суседне јединице локалне самоуправе што је узроковано померањем граница катастарских општина након подржављења. Против

решења Агенције за реституцију, Државно правобранилаштво изјављивало је жалбе у готово свим предметима истичући у жалби првенствено одредбу чл. 24. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу којом је прописано да уколико је одузето пољопривредно земљиште било предмет комасације након одузимања, бивши власник има право на враћање земљишта које је добијено из комасационе масе за то земљиште те да у конкретном случају предмет враћања не може бити друго одговарајуће, односно заменско земљиште из комасационе масе. Министарство финансија, као другостепени одган, одбио је у свим предметима као неосноване жалбе те је у једној од одлука број: 46-00-00469/2018-13 од 07.03.2019. године у образложењу решења наведено следеће: “Имајући у виду цитирану одредбу закона, ово Министарство је оценило да се у конкретном случају не ради о враћању другог одговарајућег односно заменског земљишта, као што то наводи жалилац, већ се у складу са цитираном одредбом закона, законским наследницима бившег власника враћа земљиште које је добијено из комасационе масе у коју је унето одузето земљиште“. Међутим имајући у виду да је у појединим катастарским општинама долазило до исцрпљености пољопривредног земљишта адекватног за враћање, будући да су у истима преостале парцеле на којима се налазе објекти, стационарни системи за наводњавање, парцеле које су у приватној својини итд, велики помак у поступцима реституције уследио је након што је Влада Републике Србије донела Уредбу о критеријумима за утврђивање површине пољопривредног и шумског земљишта у поступку враћања одузете имовине ("Сл. гласник РС", бр. 29/2018), која је ступила на снагу 21.4.2018. године, а све у циљу уређења и регулисања пољопривредног земљишта које с једне стране остаје у власништву државе и којим држава може располагати, а које ће с друге стране бити враћено у поступцима реституције.

Сагласно одредбама цитиране Уредбе на списку Управе за пољопривредно земљиште, који је сачињен на основу података које је Управи доставила Агенција за реституцију, није се нашло пољопривредно земљиште дато у закуп по основу сагласности на инвестициони план коју је дала надлежна комисија у складу са прописима којима је уређено право првенства закупа пољопривредног земљишта, дато у закуп по основу власништва над инфраструктуром и дато у закуп до чијег је истека остало више од десет година, док је с друге стране прописан редослед којим се враћа одузето пољопривредно земљиште, док се не исцрпи утврђена површина, и то: враћа се земљиште из катастарске општине на којој је одузето, враћа се земљиште из било које суседне катастарске општине на подручју исте јединице локалне самоуправе, враћа се земљиште са осталих катастарских општина на подручју јединице локалне самоуправе и враћа се земљиште из било које суседне јединице локалне самоуправе. Такође, ступањем на снагу наведене Уредбе ближе је уређено и враћање пољопривредног земљишта на ком се налазе објекти, што је у великој мери утицало на враћање како комасираног тако и идентификованог пољопривредног земљишта на ком се налазе објекти, уз ангажовање вештака који одређује површину која служи за редовну употребу објекта и која се не може враћати у поступку реституције, док се преостала површина парцеле може враћати уз услов да тржишна вредност објеката не прелази вредност катастарске парцеле на којој су изграђени.

Имајући у виду да је пољопривредно земљиште са подручја појединих јединица локалних самоуправа и то првенствено Србобрана, Бечеја, Сенте, Аде, у кратком року исцрпљено, вештаци су предлагали за враћање парцеле са територије суседних јединица локалних самоуправа поштујући редослед прописан Уредбом Владе и дајући јасне разлоге за прелазак у суседне општине (несагласност у култури земљишта на терену и у јавним књигама, нрп. шума на терену, депонија, парцеле које немају приступни пут итд.). Одлучујући о жалбама Министарства пољопривреде, шумарства и

водопривреде, као и Државног правобранилаштва изјављеним против решења Агенције за реституцију којима је враћено земљиште из других општина у односу на општине у којима је одузето земљиште, Министарство финансија је доносило решења којима је одбијало жалбе и потврђивало решења Агенције за реституцију, а у одређеном броју предмета дошло је и до покретања управог спора. У поступку судске контроле Управни суд је одбио тужбу Државног правобранилаштва, Одељење у Новом Саду број III-10 У.9074/21 од 13.06.2022. године изјављењу против Решења Министарства финансија Републике Србије број 46-00-00621/2020-13 од 17.02.2021. године, а којим решењем је одбијена жалба Републике Србије изјављена против Решења Агенције за реституцију, Подручне јединице Нови Сад број 46-000177/2020 од 17.09.2020. године чиме је потврдио законитост решења Агенције за реституцију. У образложењу пресуде Управног суда број III-10 У.9074/21 од 13.06.2022. године наведено је између осталог:“ ...да је одузето пољопривредно земљиште у једној катастарској општини, те да су након тога предметне парцеле ушле у комасациону масу. Вештак је за враћање предложио кат. парцеле из других катастарских општина и навео да на предложеним парцелама нису изграђени заливни системи, нити подземне инфраструктуре и да имају приступни пут. Вештак је доставио извештај о исцрпљености земљишта за враћање у првобитној политичкој општини, те је утврђено да враћене парцеле нису резервисане, нити враћене у поступку реституције или мање од 1ха, нити необрадиво земљиште непогодно за обраду.“ По оцени суда тужени, Министарство финансија, је правилно оценио као неосноване наводе жалбе, које је тужилац поновио и у тужби, да приликом одређивања парцела погодних за враћање одузетог земљишта није примењен редослед враћања пољопривредног земљишта земљишта прописан Уредбом Владе с обзиром на то да је вештак несумњиво утврдио да су предложене парцеле проистекле из комасационе масе, и да у општини у којој су се налазиле одузете кат.парцеле не постоје адекватне парцеле за повраћај, те су из тог разлог предложене парцеле из суседне јединице локалне самоуправе. Напред наведено потврдило је да Агенција за реституцију поступа у свему сагласно одредбама Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, као и одредбама Уредбе о критеријумима за утврђивање површине пољопривредног и шумског земљишта у поступку враћања одузете имовине. С обзиром да су се у фонду пољопривредног земљишта опредељеног за враћање у поступцима реституције нашле парцеле које су у међувремену, након окончаних поступака које је држава водила са задругама и другим правним лицима, прешле у приватну својину, затим парцеле које су и даље предмет спорова који се тичу права власништва, парцеле које имају неусаглашену културу уписану у јавним књигама и на терену (у катастру уписане као њиве, а на терену шума), парцеле које немају приступни пут, које су по култури пашњаци те не могу да се враћају за одузете њиве, потребно је проширити списак парцела за враћање у комасираним подручјима , како би поступци реституције могли да се спроведу до краја.

7.2.1/2.Задружна својина која није стечена теретним правним послом

Имајући у виду да су Уредбом Владе о критеријумима за утврђивање површине пољопривредног и шумског земљишта у поступку враћања одузете имовине ближе уређени критеријуми за враћање пољопривредног земљишта у својини Републике Србије, Агенција за реституцију је такође сагласно одредби чл. 15 ст. 1 Закона о враћању имовине и обештећењу којом је прописано је да се враћају непокретне и покретне ствари у јавној својини Републике Србије, аутономне покрајине односно јединице локалне самоуправе, у државној, друштвеној и задружној својини, осим

ствари у својини задругара и друштвеној и задружној својини које је ималац стекао уз накнаду, доносила и решења о враћању пољопривредног земљишта које је у задружној својини, а за које није достављен доказ да је стечено теретним правним путем. Агенција за реституцију је, поступајући у предметима у којима је предложено за враћање земљиште у задружној својини, усвојила захтев и вратила подносиоцима захтева део парцеле која је у задружној својини земљорадничке задруге. У образложењу решења наведено је да у току поступка нису достављени докази да је земљиште стечено теретним правним послом, те како је на основу налаза и мишљења вештака утврђено да нема објеката на парцели и других сметњи прописаних законом. Министарство финансија је својим решењем у конкретној управној ствари одбило жалбу задруге као неосновану, а потом је и Управни суд одлучујући о тужби задруге пресудом III-11 У.15516/20 од 23.04.2021. године одбио тужбу. У образложењу цитиране пресуде је наведено између осталог: “ да је правилно тужени орган оценио да нису основани жалбени наводи тужиоца земљорадничке задруге, а које понавља и у тужби..... да је тужени орган нашао да у списима предмета нема доказа да је земљорадничка задруга предметну парцелу стекла на основу теретног правног посла, те нема сметњи, у смислу одредбе члана 25 став 1. и 2. Закона да иста буде предмет враћања“.

7.2.1/3.Арондација

Арондација је аграрна мера на основу које се власнику приватног земљишта које се налази између парцела земљишта у друштвеној својини, то земљиште одузима у корист друштвене својине и заокруживања парцела, а у замену му се за узврат даје у приватну својину друго пољопривредно земљиште, или му се даје накнада у новцу.

Приликом враћања арондираног земљишта у реституцију су могуће две ситуације: прва је да је само земљиште одузето арондацијом, а друга је да је након одузимања земљишта на том подручју спроведена арондација. У овом другом случају појавила су се као спорна одређена правна питања везана за враћање таквог земљишта.

Па тако, Агенцији за реституцију, Подручној јединици Нови Сад поднети су захтеви за враћање одузете имовине, односно обештећење којима се између осталог потражује пољопривредно земљиште на подручју јединице локалне самоуправе Суботица и на подручју јединице локалне самоуправе Сремска Митровица у К.О. Мартинци које је било предмет арондације након подржављења.

С обзиром на то да РГЗ-Служба за катастар непокретности Суботица не располаже документацијом о арондацији на подручју локалне самоуправе Суботица у периоду након 9. марта 1945. године, јер је иста достављена Историјском архиву у Суботици у периоду после спроведене арондације Архив је обавестио Агенцију да је увидом у архивску грађу фонда F. 377 Уред за катастар (1945-1965), којом Архив располаже, констатовано да су сачувани досијеи Комисије за арондацију у периоду од 1952-1959 године за дванаест катастарских општина на подручју јединице локалне самоуправе Суботица, а потом је РГЗ-Служба за катастар непокретности Суботица обавестила Агенцију да су сви потеси старог премера у којима је спроведена арондација обухваћени са катастарским општинама новог премера.

Напред наведено утицало је на даљи ток одлучивања у предметима у којима се потражује пољопривредно земљиште на подручју јединице локалне самоуправе Суботица, имајући у виду чл. 24 Закона о о враћању одузете имовине и обештећењу у ком је наведено да уколико је одузето пољопривредно, односно шумско земљиште било предмет комасације, односно арондације након одузимања, бивши власник има

право на враћање земљишта које је добијено из комасационе масе за то земљиште. Такође и чланом 1. Уредбе о критеријумима за утврђивање површине пољопривредног и шумског земљишта у поступку враћања одузете имовине, прописано је да се овом Уредбом ближе уређују критеријуми за враћање пољопривредног, односно шумског земљишта у својини Републике Србије на подручју у катастарских општина у којима је након одузимања спроведен поступак комасације, односно арондације земљишта, као и критеријуми за утврђивање површине пољопривредног и шумског земљишта које се не враћа у поступку враћања одузете имовине.

С обзиром на то да Агенција није била обавештена од стране надлежних органа о спроведеном поступку арондације у појединим општинама, наведени предмети решавани су у складу са законом прописаним одредбама које се тичу идентификованог земљишта, што је резултирало мањим бројем решених предмета. Дакле, катастар је услед чињенице да је предао документацију надлежном архиву после спровођења арондације (у периоду од 1952-1959 године), достављао Агенцији за реституцију уверења о идентификацији, да би након што им је достављен допис Историјског архива Суботица, потврдио да је у свим катастарским општинама у Суботици спроведена арондација. Будући да је Агенција добијала погрешну документацију дужи низ година то је резултирало потпуно другачијим начином одлучивања у предметима те су само корисници реституције у Чантавиру (у наведеној општини је спроведена комасација након подржављења) добијали пољопривредно земљиште, док велики број преосталих предмета није решаван.

Имајући у виду протек времена, те како је реч о више од хиљаду предмета, Агенција је приступила приоритетном решавању наведених предмета, будући да у складу са чл. 24. став 2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу корисници реституције имају право на враћање одузетог пољопривредног земљишта. Међутим, додатни проблем приликом враћања арондираног земљишта настао је услед чињенице да се на списку Управе за пољопривредно земљиште не налази пољопривредно земљиште на подручју Суботице, Мартинца итд.. јер Агенција није располагала подацима да је у наведеним општинама спроведена арондација, већ је нпр. за општину Суботица тек по пријему дописа Историјског архива Суботица, 2020-те године обавештена о наведеном, дакле након ступања на снагу Уредбе Владе. Агенција се више пута обраћала Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде са захтевом да уврсти на списак пољопривредно земљиште на подручју јединице локалне самоуправе Суботица с обзиром на то да су се стекли законом прописани услови, а и на тај начин би се груписало земљиште које се враћа у поступцима реституције, а које остаје држави на трајно располагање и у циљу инвестиција, међутим списак није формиран. Посебно треба имати у виду да је у претходних десет година пољопривредно земљиште на подручју јединице локалне самоуправе Суботица већ враћано корисницима реституције као идентификовано земљиште, тако да је доста парцела у сувласништву државе и корисника реституције. На основу свега наведеног, уз ангажовање вештака геодетске струке, на предлог подносилаца захтева, Агенција је почела да доноси прва решења о враћању арондираног земљишта поштујући редослед о враћању земљишта прописан Уредбом Владе те су предлагане парцеле из истих катастарских општина из којих су и одузете парцеле. Будући да списак није формиран вештаци су посебно водили рачуна о чињеници да се не уситњава фонд државног земљишта и да се предлажу парцеле које су већ делом враћене корисницима реституције у досадашњим поступцима. Одлучујући о жалби Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде које је истицало у жалби да парцеле које су враћене решењем Агенције нису уврштене у фонд за враћање пољопривредног земљишта, Министарство финансија је донело решење број 46-00-00308/2022-13 од 07.

јуна 2022. године којим је одбило жалбу. У образложењу цитиране одлуке је наведено између осталог: „ да списак парцела за враћање не може представљати једини услов који се цени приликом одлучивања о захтеву за враћање одузете имовине и обештећењу, тим пре што је чл. 2 ст. 6. наведене Уредбе прописано да ако површина земљишта из става 3. овог члана не буде довољна за решавање свих захтева за враћање имовине или Управа не утврди катастарске парцеле за враћање у складу са ставом 3. и 4. овог члана, пољопривредно земљиште ће се вратити у складу са одредбама става 1, 2, и 5. овог члана.... као и да је предмет захтева пољопривредно земљиште које је било предмет арондације, да се у достављеном налазу и мишљењу вештак изјаснио да на предложеним парцела не постоје изграђени објекти, нису засађени вишегодишњи засади, а приступ парцела је обезбеђен преко пољских путева, те су као такве подобне за враћање у натуралном облику у смислу одредби чл. 24. и 25. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу. Против наведеног решења Министарства финансија није покренут управни спор тако да је првостепено решење Агенције постало правноснажно.

Када је реч о враћању пољопривредног земљишта на подручју јединице катастарске општине Мартинци највећи део пољопривредног земљишта у поменутој општини одузет је Решењима Комисије за арондацију Скупштине општине Сремска Митровица, која је образована у смислу Закона о изменама и допунама Закона о искоришћавању пољопривредног земљишта, поводом предлога Земљорадничке задруге Мартинци из Мартинаца. У Мартинцима се као додатни проблем појавила чињеница да корисници реституције имају право на враћање одузетог пољопривредног земљишта по основу Закона о искоришћавању пољопривредног земљишта уз услов да нису добили друго одговарајуће земљиште, а такође споран је био и сам период спровођења арондације у овој општини. У једном од предмета који се водио пред Агенцијом, с обзиром да је у списе предмета достављено изјашњење РГЗ СКН Сремска Митровица у ком је наведено да су парцеле које се потражују захтевом биле предмет арондације по правноснажном Решењу Комисије за арондацију Скупштине општине Сремска Митровица, Агенција је уз испуњеност осталих законом прописаних услова донела решење о враћању парцеле у државној својини. Против решења Агенције жалбу су изјавили и Државно правобранилаштво, Одељење у Новом Саду и Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде у којој се истицало између осталог да земљиште није било предмет арондације након одузимања, већ је одузето арондацијом, те није било места примени члана 24. наведеног закона, због чега сматрају да решење Агенције треба поништити. Решењем Министарства финансија број 46-00-0164/2022-13 од 06.07.2022. године жалбе су одбијене као неосноване. У образложењу цитиране одлуке наведено је: „...да су као неосновани оцењени наводи Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Управе за пољопривредно земљиште јер је утврђено да је предметно земљиште одузето решењем Комисије за арондацију Скупштине општине Сремска Митровица број 04-12092/63-9 од 31.07.1963. године, које је донето на основу Закона о искоришћавању пољопривредног земљишта, што представља основ по ком се враћа одузета имовина у овом управном поступку (чл. 2 ст. 1 тач. 35). Одредбама чл. 24. ст. 2 Закона нису прописани основи по којима се враћа одузето земљиште, већ је прописана могућност да се ранијем сопственику, уколико је одузето земљиште било предмет комасације, односно арондације, након одузимања, додели земљиште из комасационе масе.

На овом месту посебно треба нагласити да се као проблем у пракси везано за враћање пољопривредног земљишта, јавља и у оним катастарским општинама у којима је поступак комасације у току, односно исти је започет након ступања на снагу Закона о враћања одузете имовине и обештећењу, те су у међувремену донета и правноснажна

решења о расподели комасационе масе, а за исте кат.парцеле су поднети захтеви за враћање Агенцији за реституцију. Наведену правну ситуацију Агенција активно настоји да реши у сарадњи са Министарством финансија и Управом за пољопривредно земљиште.

7.2.1/4 Закључак

Спровођењем одредби Закона о враћању одузете имовине и обештећењу добили смо правну сигурност у погледу имовинско-правних односа. Агенција је доношењем решења о враћању имовине утицала да непокретности прелазе између осталог и из режима некадашње друштвене, задружне својине која није стечена теретним правним послом у приватну својину. Услед наведеног добијамо јасно дефинисану слику о имовини која остаје у статусу јавне својине, као и о имовини која остаје у приватној својини. Након вишедеценијских неусклађености, које су тек након излазака на терен и увидом у стварно стање успеле да буду отклоњене, Агенција утиче својим радом и на усклађивање података из јавне евиденције о непокретности са фактичким стањем на терену.

7.2.2. Грађевинско земљиште

У свом досадашњем раду, Агенција за реституцију, закључно са 1.августом.2022.године, вратила је у својину укупно 728ха03а31м2 неизграђеног грађевинског земљишта.

Иако је површина враћеног земљишта велика, Агенција се у свом раду, сусреће са бројним проблемима и изазовима који отежавају реституцију неизграђеног грађевинског земљишта.

Грађевинско земљиште одузимано је на основу више различитих прописа, а ти различити основи одузимања воде његовој различитој правној судбини данас. Наиме, земљиште је било предмет подржављења на основу Основног закона о експропријацији (*Службени лист ФНРЈ*, бр. 28/47, 12/57 и 53/62 и *Службени лист СФРЈ*, бр. 13/65, 5/68, 7/68 и 11/68), Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта (*Службени лист ФНРЈ*, број 52/58) (у даљем тексту ЗОН), Закона о одређивању грађевинског земљишта у градовима и насељима градског карактера, конфискације, као и других прописа.

Већ у поступку подржављења постојала је разлика у обиму и врсти права која је бивала подржављена. Експропријација, као мера, погађала је приватну својину ради остваривања јавног интереса и погађала је оно земљиште које је било потребно ради реализације таквог интереса, те је исто одузимано на основу појединачних одлука управних органа.

Ступањем на снагу Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта, дана 26.12.1958. године, све градско грађевинско земљиште у ужем грађевинском реону је национализовано по сили закона, *ex lege*, те су решења која су доношена, а којима се земљиште национализовало била деклараторног карактера.

Оно што је посебно интересантно код овог Закона је чињеница да се његовом појавом, на велика врата, уводи ужи појам од појма права својине, а то је институт права коришћења на земљишту као примарни „облик својине“, иако је исти, као само једна од компоненти права својине, требало да буде ограничен и сужен обим таквог права.

У пракси, ово је значило да је све земљиште, у ужем градском реону, даном ступања на снагу Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта национализовано, али да су неизграђена градска грађевинска земљишта, остајала у поседу ранијих сопственика, сада са правом коришћења, док општински орган управе не донесе решење о изузимању земљишта из поседа.

Наиме, Законом о враћању одузете имовине и обештећењу таксативно и подробно прописани су услови под којима се враћа грађевинско земљиште. Осим што је неопходно да је оно одузето по прописима који су таксативно наведени у Закону у члану 2., те је неопходно да се испуне услови у погледу одређивања накнаде за тако одузето земљиште, потребно је и да се земљиште данас налази у прописаном својинском режиму и да има одговарајућу намену.

Раније описани институт права коришћења на земљишту као примарни „облик својине“ који је уведен Законом о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта и данас ствара велике проблеме у пракси, будући да се поставља питање тренутка када је земљиште заиста одузето, да ли национализацијом или депоседирањем, односно доношењем решења о изузимању, које је могло бити донето десет и више година након 26.12.1958. године, када је ступио на снагу Закон о национализацији.

Са аспекта данашњег поступка реституције, питање тренутка депоседирања отвара и питање по ком пропису је сопственик депоседиран, као и питање тренутка одређивања накнаде, односно прописа по коме је накнада одређена, као и у ком облику је накнада одређена, имајући у виду рестриктивне раскидне услове који су прописани одредбама Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Чл. 6.ст. 3. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу прописано је да бивши власник *нема* право на враћање имовине, односно обештећење, у складу са овим законом за имовину одузету *на основу прописа о експропријацији који су се примењивали после 15. фебруара 1968.* године, за коју је одређена накнада у новцу или другим стварима или правима.

Овакава законска одредба створила је велике проблеме у раду Агенције за реституцију, имајући у виду да је недовољно јасна. Као прво питање намеће се питање који су то прописи о експропријацији? Да ли се под тим прописима подразумева и депоседирање сопственика по члану 38. Закона о национализацији (оних којима је земљиште првобитно национализовано по сили закона) или депоседирање по другим Законима као што је Закон о грађевинском земљишту или је то пак само пука експропријација? Једнако, поставља се питање шта је са свим оним случајевима (којих је велики број) у којима је земљиште заиста одузето по прописима о експропријацији до 15.02.1968. године, али је накнада одређена по знатно каснијим прописима- као што је случај рецимо са Законом о експропријацији из 1973. године. Неодређеност и нејасност ове законске одредбе створила је велике проблеме у пракси приликом утврђивања основног питања- да ли је уопште могуће остварити право, односно да ли је захтев подносиоца основан.

Решење се једино успоставља у тумачењу ове законске одредбе, које осим језичког мора водити и тумачењу *argumentum a contrario* па стати на становиште да сваки пут када је накнада одређена по прописима о експропријацији који су се примењивали после 15.02.1968. године захтев бива неоснован из разлога што нису испуњени раскидни услови из члана 6.став 3. Закона. Овакав став потврђен је и одлуком Управног суда број У 14833/16 од 14.03.2019. године.

Дакле, у тематици грађевинског земљишта, није довољно познавати само данашње прописе, већ је неопходно, кроз тумачење целокупног историјског контекста у коме се одузимање догодило, те разумевања циља који се желео постићи, сагледати

све правне промене кроз које је грађевинско земљиште прошло, да би данас било подобно за реституцију.

Враћање грађевинског земљишта прописано је чланом 22.ЗОВИО и то да се враћа грађевинско земљиште у јавној својини Републике Србије, аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе, као и грађевинско земљиште у државној, друштвеној односно заједничкој својини.

Изузев оваквог појашњења у ком својинском режиму треба да буде земљиште, Закон у даљем тексту наведеног члана дефинише само које се земљиште не враћа, дакле негативном еnumerацијом, због чега се до испуњења услова ради враћања долази тумачењем *argumentum a contrario*

Не враћа се изграђено грађевинско земљиште, ако овим законом за поједине случајеве није друкчије одређено. Дакле, враћа се неизграђено грађевинско земљиште. Појам неизграђеног земљишта дефинисан је чланом 3.став 1.тачка 13. „*неизграђено грађевинско земљиште*“ подразумева земљиште на коме нису изграђени објекти, на коме су изграђени објекти супротно закону и земљиште на коме су изграђени само објекти привременог карактера.

Тако постављена дефиниција предмета враћања, у поступку реституције изазива потешкоће у утврђивању да ли се заиста ради о неизграђеном земљишту. Наиме, када говоримо о објектима изграђеним супротно закону, говоримо о нелегалним објектима, те се у поступак реституције уводи поступак легализације, односно уводи се потреба проверавања да ли је за неки објекат поднет захтев за легализацију, што је и прописано одредбом члана 22.став 6. Закона, којом је прописан прекид поступка реституције до окончања поступка легализације. У случају да захтев за легализацију једног објекта није поднет, све законске дефиниције упућују на то да се то земљиште има сматрати празним односно неизграђеним, што у поступку реституције води враћању таквог земљишта. Међутим, да би се утврдило да ли такав један захтев постоји, Агенција се мора обратити надлежном органу за послове озакоњења.

Међусобна зависност ова два управна поступка ствара озбиљне потешкоће у раду Агенције нарочито када се узме у обзир чињеница да у Србији има преко два милиона нелегалних објеката, да се ови поступци воде по имену подносилаца захтева за легализацију, а да у јавној евиденцији о непокретностима, најчешће није уписано име држаоца нелегалног објекта (већ најчешће стоји упис „држалац непознат“). Стога је најчешће немогуће добити одговор на питање да ли је поднет захтев за легализацију неког нелегалног објекта који се налази на парцели која би могла бити враћена у поступку реституције. Такође ова одредба постаје практично неупотребљива када се сагледа огроман број захтева за легализацију и сталне измене одредаба закона о озакоњењу што све води такође јако дугом трајању тих поступака У таквој правној ситуацији поступак реституције се непотребно одуговлачи, без назнаке како би се наведени проблем могао превазићи.

Други негативно постављен услов је одредба члана 22.став 3., којом је прописано да се не враћа грађевинско земљиште на коме се, у складу са овим законом, ***налазе јавне површине***, или је планским документом, важећим на дан ступања на снагу овог закона, ***предвиђена изградња објеката јавне намене***, у складу са законом којим се уређује просторно планирање, изградња и грађевинско земљиште, као ни грађевинско земљиште на коме су изграђени објекти који нису предмет враћања у натуралном облику у складу са чланом 18. овог закона, као ни неизграђено грађевинско земљиште за које у складу са законом којим се уређује просторно планирање, изградња и грађевинско земљиште ***постоји правноснажно решење о локацијској дозволи у време ступања на снагу овог закона.***

Из саме редакције члана закона јасно се уочавају раскидни услови који, уколико су наступили, земљиште не може бити враћено, а има их четири.

Сам појам земљишта на коме се налазе јавне површине није дефинисан ЗОВИО, али је у члану 3. став 1. тачка 14., дефинисано да се грађевински појмови имају тумачити и примењивати у складу са прописима који уређују изградњу објеката. Врло је интересатно да дефиниција појма јавне површине није постојала ни у тада важећем Закону о планирању и изградњи из 2009. године, (само је упућивао на Закон о експропријацији), већ је иста била дата у закону из 2003.године (члан 2.став 1.тачка 1.). Јавна површина је простор утврђен планом за објекте чије је коришћење, односно изградња од општег интереса у складу са прописима о експропријацији (јавни путеви, паркови, тргови, улице...).

Дакле, у самом почетку рада мора се дефинисати шта се заиста сматра јавном површином с обзиром на то да у великом броју случајева то није јасно. Када је једна површина дефинисана као «зелена површина- заштитна шума ван граница грађевинског реона»- да ли се она има сматрати јавном површином? У таквим и свим сличним ситуацијама првостепени орган, приликом доношења одлуке, утврђује које се површине имају сматрати јавним, па самим тим да ли је наступио раскидни услов прописан чланом 22.став 3. ЗОВИО.

Агенција је стала на становиште, да се, зелене површине - заштитне шуме ван граница грађевинског реона, немају сматрати јавним површинама, као и да нема сметњи за враћање земљишта које је планским документом предвиђено за јавне површине, уколико се на њему не налазе јавне површине, а то земљиште није предвиђено за изградњу објеката јавне намене. У оваквим случајевима донета су решења о враћању имовине у натуралном облику. Овакво тумачење и правни став потврђен је одлукама Управног суда (Пресуде Управног суда број 12 У 6494/17 од 08.02.2019.године, 16 У.12888/20 од 24.12.2021.године и друге) који је, поступајући по тужбама поднетим против другостепених решења којима су потврђена решења Агенције, заузео став да је исправно првостепени орган поступио када је решењем утврдио право својине подносиоцима захтева, наводећи да иако је планирана намена парцела, које су биле предмет враћања, сходно Регулационом плану, била за јавно зеленило, а да је увиђајем на лицу места утврђено да се у тренутку враћања на земљишту не налазе јавне површине, не постоје сметње за враћање имовине у натуралном облику.

У пракси постоји значајан број парцела које имају такозвану мешовиту намену и оне представљају извор озбиљних тешкоћа у примени овог члана закона. Једна парцела, по планском акту, може делом бити намењена за стамбене, комерцијалне сврхе, а делом за изградњу објеката јавне намене. Отвара се питање, како превазићи проблем када део парцеле испуњава законске услове, а део не? Проблем је посебно наглашен када се ради о катастарским парцелама велике површине, на којима, чак и када би се одвојила површина јавне намене, преостаје велика површина која би могла бити враћена ранијим власницима. Агенција је заузела став да се овај проблем реши извођењем доказа вештачењем, од стране судског вештака геодетске струке. Задатак вештака у овим управним поступцима је да утврди који део парцеле је према информацији о локацији намењен за површине јавних намена, односно намењен за изградњу јавних објеката на пример саобраћајница, а који део нема јавну намену, односно намењен је за становање, пословне центре и слично. Вештак у свом налазу и мишљењу, одређује у идеалном делу који је део парцеле намењен изградњи јавних објеката, а који је део у осталим наменама, описујући графички у мерама и границама делове парцела, а све сходно планском акту важећем на дан 6.10.2011. године, као дан

ступања на снагу Закона о враћању одузете имовине и обештећењу. У том случају, део парцеле који није предвиђен за изградњу објеката јавне намене, враћа се у натуралном облику и то у идеалном уделу. Овакав став Агенције потврђен је и одлукама другостепеног органа.

7.2.2/1.Закључак

Када се узму у обзир сви проблеми који се јављају у примени законских одредби које се односе на грађевинско земљиште, намеће се закључак да је у поступку враћања неизграђеног земљишта, потребно познавати, не само прописе о реституцији, већ и прописе о планирању и изградњи, озакоњењу, легализацији као и разумети планске акте и намену земљишта. Међутим, и поред шкрте редакције чланова закона који се баве овом тематиком, Агенција за реституцију, у свом досадашњем раду вратила је велики број парцела, односно укупно 620 ха 95 а и 62 м² неизграђеног грађевинског земљишта,

Оваква статистика у многострује вољу органа да се суочи са постојећим мањкавостима у закону, те да их кроз свеобухватну примену свих законских прописа превазиђе, а све како би се остварио циљ донетог закона, односно успостављање нарушене имовинске равнотеже и како би се поштовало начело приоритета враћања у натуралном облику. Водећи се овим начелом и поштујући сврху донетог закона, Агенција поступа у свом раду у корист подносилаца захтева истовремено водећи рачуна да се не повреди јавни интерес.

7.2.3 .Објекти

Као и приликом враћања пољопривредног и грађевинског земљишта, и у овом сегменту Агенција се суочила са бројним изазовима.

Закључно са 1.августом 2022.године, Агенција за реституцију вратила је законским наследницима бивших власника укупно **7609** објеката и то: **5119** пословних простора, **1178** станова и **1312** зграда.

Враћање подржављених објеката је само један од предмета реституције. Објекти и посебни делови објеката одузимају се на основу више различитих законских основа побројаних у члану 2. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Приликом самог поступка реституције, дошло се до закључка да је највећи број објеката и посебних делова објеката национализован на основу Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта ("Службени лист ФНРЈ", број 52/58).

Поред наведеног закона, објекти су одузимају и **конфискацијом имовине** која је као мера отуђења имовине предвиђена у више прописа и то првенствено у Одлуци АВНОЈ од 21. новембра 1944. године о прелазу у државну својину непријатељске имовине, о државној управи над имовином неприсутних лица и о секвестру над имовином коју су окупаторске власти присилно отуђиле ("Службени лист ДФЈ", број 2/45), затим у Закону о конфискацији имовине и извршењу конфискације ("Службени лист ДФЈ", број 40/45).

Осим национализације и конфискације имовине, објекти су одузимају и Законом о национализацији приватних привредних предузећа ("Службени лист ФНРЈ", бр. 98/46 и 35/48), којима су поред предузећа одузимају и други објекти који нису представљали предузећа у класичном смислу те речи, већ су суштински представљали објекте који се налазе у приватној својини физичких лица, а у којима се обављала одређена делатност.

Као једно од спорних, појавило се питање да ли објекти који су били предмет подржављења на основу Закона о национализацији приватних привредних предузећа, могу бити предмет враћања у натуралном облику.

Законом о национализацији приватних привредних предузећа од 5. децембра 1946. године и Законом о изменама и допунама Закона о национализацији приватних привредних предузећа од 28. априла 1948. године национализована су и прешла у државну својину сва приватна привредна предузећа, као што су сва кредитна и осигуравајућа друштва, сви рудници и предузећа за рударска истраживања, све електричне централе, железничка предузећа и постројења, индустријска, трговачка, транспортна и грађевинска предузећа, итд.

Међутим, наведеним Законом, осим што су подржављена предузећа као таква, национализовани су и хотели, виле, магаци, млинови, као и други објекти који нису представљали предузећа у класичном смислу те речи, већ су суштински представљали објекте који се налазе у приватној својини физичких лица, а у којима се обављала одређена делатност.

Једноставније, када се оснује једно предузеће, сва имовина коју поседује припада њему као правном лицу, те оно цело или његова имовина могу бити предмет подржављења. Међутим, у наведеним случајевима, догодило се да су предмет подржављења били објекти који су припадали физичким лицима, а нису унети у капитал једног предузећа ради стицања одређеног удела или акција, односно остваривања власништва, а само су служили за обављање одређене делатности.

Са аспекта поступка реституције, утврдити да ли је један објекат представљао имовину предузећа или имовину физичког лица, представља не само предуслов и први корак већ и одређује правац у коме ће се поступак кретати као и врсту права коју ће неко остварити.

Наиме, Закон о враћању одузете имовине и обештећењу је у члану 18. стриктно дефинисао које се непокретности, ни у ком случају не враћају па навео да, осим чињенице да се не враћају подржављена предузећа, не враћа се ни непокретна имовина која је продата, односно стечена у поступку приватизације као имовина или капитал субјеката приватизације, у складу са законом којим се уређује приватизација као ни непокретности које су продате у поступку стечаја над предузећима у већинској друштвеној, односно државној својини, као и непокретности које представљају имовину стечајних дужника у већинској друштвеној, односно државној својини која су као правна лица продати у поступку стечаја.

Једнако, у погледу пословних просторија и пословних објеката Закон је поставио још једно ограничење и то у члану 28. став 1., те је прописано: „Пословни објекти и пословне просторије враћају се бившем власнику у својину и државину, *изузев ако су уложени у капитал подржављеног предузећа ради стицања удела, односно акција*“.

Проблематика у вези са доношењем одлуке о натуралном враћању огледа се првенствено у томе да је требало утврдити, одлучити и заузети став да ли се једна непокретност која се користила као хотел/магаза/вила/млин, а била је у приватној својини физичког лица, из разлога што је подржављена у поступку национализације приватних предузећа, имала сматрати предузећем или објектом у својини физичког лица.

Дакле, на самом почетку потребно је било заузети правни став од којег зависи судбина даљег тока поступка. Уколико би се такав један хотел/вила/млин сматрао предузећем, он не би могао да буде предмет натуралног враћања већ само евентуално обештећења, у складу са одредбама члана 18. став 2., као и члана 28. став 1. ЗОВИО.

Решити овакво питање, те заузети правни став у ситуацији када се аргументи могу сагледати са обеју страна, представља комплексно и сложено питање, а значи такође и утабати пут за све будуће исте и сличне правне ситуације.

Са једне стране постојао је став и становиште да се сви овакви објекти не могу враћати у својину бивших власника, односно њихових законских наследника, из разлога што суштински представљају капитал предузећа, односно из разлога што нису испуњени услови из члана 28. став 1. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу. Конкретније, присталице овог става истичу да су постојала предузећа која су се бавила, на пример, пружањем хотелских услуга (Хотели), који су користили само једну непокретност – објекат за обављање своје делатности, да на тој непокретности предузеће није укњижило право својине већ је као власник све време остало уписано физичко лице. Како је тај објекат- Хотел национализован сходно Закону о приватним привредним предузећима, као предузеће, јер је сам објекат служио за обављања делатности хотелског предузећа, исти не може бити предмет натуралне реституције у складу са одредбама члана 18. став 2. Закона јер-,, не враћају се подржављена предузећа“.

Међутим, у решавању овог правног питања Агенција за реституцију заузела је другачије становиште.

Наиме, како првостепени испитни поступак подразумева извођење доказа како би се утврдиле одлучне чињенице, Агенција је да би заузела став, узимала у обзир и прибављала исцрпне доказе о природи једног оваквог објекта. У том смислу, када се овакво питање појави, те је предмет захтева на пример један хотел, Агенција је утврђивала, не само како је подржављен (да ли Законом о национализацији приватних привредних предузећа или другим прописом) него комплетну историју објекта, почевши од тога на који начин и како, од стране кога је изграђен, да ли је икада постојало предузеће коме би тај објекат припао, да ли је унет у капитал неког предузећа, како је био уписан у земљишним књигама, током свог постојања, дакле целокупно земљишно књижно кретање и историјат власништва.

У ситуацији када је један објекат, био у приватној својини физичког лица, као такав сазидан, никада није ушао у капитал предузећа ради остваривања власништва на том предузећу, не може се заузети став да је такав објекат припадао предузећу, само због тога што се у објекту обављала одређена врста делатности (на пример хотелска).

Појам предузећа у правној теорији Србије постоји одавно и у његовој сржи никада се није мењао. Предузеће је засебно правно лице, са сопственим правима и обавезама и сопственом имовином. Дакле, уколико нека непокретност припада предузећу, онда је то облик приватне својине предузећа, те само од предузећа може бити одузето, а као таква, та својина оставиће траг у земљишно књижном историјату.

У том смислу, Агенција за реституцију заузела је правни став да, када се у току поступка утврди да је непокретност неспорно била у власништву физичког лица, да је национализована, да никада није била уложена у капитал предузећа, ради стицања удела или акција у смислу члана 28. став 1 Закона о враћању одузете имовине и обештећењу, да се та непокретност нема сматрати предузећем „пер се“ нити имовином предузећа на основу чињенице да се ту обављала одређена делатност, нема сметњи њеном враћању у натуралном облику. Стога је Агенција у предметима у којима су утврђење све ове чињенице, доносила усвајајућа решења и враћала одузету имовину у својину бившим власницима, односно њиховим законским наследницима.

Овакав правни став Агенције, дошао је до изражаја приликом одлучивања по захтеву за враћање једног хотела у Београду. Све горенаведено представљало је правну проблематику и потешкоће у решавању овог конкретног управног поступка.

У том конкретном случају, подржављен је заправо био хотел, односно зграда у којој се обављала делатност хотелских услуга, и то применом Закона о национализацији приватних привредних предузећа. У моменту подржављења сама пословна зграда која је предмет враћања није била уложена у капитал таквог предузећа, ради стицања удела или акција већ је напротив сама зграда била власништво приватног физичког лица, од њеног настанка па све до подржављења.

У првостепеном испитном поступку изведени су исцрпни и веома бројни докази о природи овог хотела много пре његовог одузимања, те применивши основна знања о природи предузећа, да је оно правно лице за себе, те је свака непокретност у ствари у својини предузећа, а не физичког лица, орган је на крају утврдио и заузео став да се радило о згради која је припадала физичком лицу, а не предузећу, да је као таква од оснивања земљишних књига била уписана као приватна својина физичког лица, а не својина предузећа. Утврдивши све ове чињенице, Агенција је донела решење о враћању овог објекта у својину подносилаца захтева.

На овако донето решење, у складу са својим уставним и законским овлашћењима, жалбу су изјавили како данашњи уписани корисник тако и заступник Републике Србије, и то два пута. Поступајући по жалби, другостепени орган је поништио решење Агенције, сматрајући да је хотел одузет као предузеће и да се стога не може вратити у натуралном облику. У поновном поступку, Агенција је донела решење којим је објекат хотела у Београду враћен у својину подносилаца захтева. Уписани корисник поново се жалио на наведено решење првостепеног органа, поводом чега је Решењем Министарства финансија поново поништено решење Агенције за реституцију, из истих разлога.

Међутим, поводом тужбе подносиље захтева, целокупан предмет прослеђен је на даље одлучивање и даљу надлежност Управног суда, који је дана 08.06.2015. године донео Пресуду број У 3980/14, којом је суд стао на становиште да су све одлучне чињенице од значаја за решење управне ствари утврђене у првостепеном поступку, те су нејасни разлози на основу којих је другостепени орган поништио решење.

Поводом овакве пресуде Министарство финансије донео је ново другостепено решење којим су сада жалбе одбијене као неосноване, а решење Агенције за реституцију о враћању имовине потврђено као правилно и на закону засновано.

Последњи правни лек уложено у овој управој ствари била је тужба некадашњих жалиоца, а сада тужилаца, против решења другостепеног органа којим су њихове жалбе одбијене као неосноване.

Управни суд донео је одлуку у овој управној ствари Пресудом У 2702/16 од 02.02.2017. године, којим су тужбе одбијене као неосноване, а суд стао на становиште да је првостепени орган у свему правилно утврдио чињенично стање, које је потпуно, јасно и прихватљиво, те донео на закону засновану одлуку.

Овим актом Управног суда, који је донет након пет година од доношења првог решења Агенције, у свему је потврђен став Агенције, а решење о враћању у својину објекта одузетог на основу Закона о национализацији приватних привредних предузећа, постало је правноснажно.

7.2.3/1 Закључак

Поступак у предмету враћања овог хотела у Београду, представља један од важних прекретница у одлучивању и правном схватању како одузете имовине тако и њеног враћања, те у заузимању правног става о правној природи подржављене имовине.

Проблематика у вези са доношењем одлуке о натуралном враћању огледа се првенствено у томе да је требало утврдити, одлучити и заузети став да ли се једна

непокретност која се користила као хотел/магацин/млин, а била у приватној својини физичког лица, из разлога што је подржављена у поступку наиционализације приватних предузећа имала сматрати предузећем или објектом у својини физичког лица.

Дакле, на самом почетку потребно је било заузети правни став од којег зависи судбина даљег тока поступка. Уколико би се такав један хотел сматрао предузећем, он не би могао да буде предмет натуралног враћања већ само евентуално обештећења, у складу са одредбама члана 18. став 2., као и члана 28. став 1. Закона о враћању одузете имовине и обештећењу.

Међутим, Агенција за реституцију утврдила је и заузела став да се, у конкретном случају, радило о згради која је припадала физичком лицу, а не предузећу, да је као таква била у приватној својини физичког лица, те се не може сматрати предузећем.

Овакав правни став потврђен је двома одлукама Управног суда број У 3980/14 и број У 2702/16 од 02.02.2017. године, те је суд стао на становиште да је орган у свему у потпуности правилно утврдио чињенично стање и правилно применио материјално право.

Такође, од значаја је било и утврдити да та непокретност није ушла у капитал другог предузећа, те да оно није било субјект поступка стечаја или приватизације, да му није дато на коришћење уз накнаду. Све наведено представљало би основе да се непокретност не врати у својину подносилаца захтева.

Правно становиште Агенције, и у овом погледу потврђено је наведеним пресудама Управног суда у два наврата, што такође показује значај и домашај ове одлуке која је утабала пут за све наредне сличне и исте правне ситуације.

VIII ПОГЛАВЉЕ

Закључак извештаја о 10 година рада Агенције за реституцију

8. Закључак

На крају, имајући све напред наведено у виду, непобитно произлази да се враћање реституентима одузетог права својине на стварима (реституција) од првог дана, па све до данас, одвијало и одвија на бази потпуне транспарентности рада и пуне материјално-правне и процесно-правне једнакости странака и законито вођеног поступка, при чему се Агенција држала и држи максиме „*Legalitas regnorum fundamentum*“ или „Законитост је темељ држава“.

Реституција, односно ретроцесија имовинских добара бившим власницима је дуго времена била болно питање и „демократски дефицит“ Републике Србије, који је успешно превазиђен доношењем и, што је још важније, ефикасним спровођењем Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, Закона о враћању одузете имовине и обештећењу и Закона о отклањању последица одузимања имовине жртвама холокауста које немају живих законских наследника, чему је свој изузетан допринос дала и Агенција за реституцију, као орган коме је поверено вођење поступака реституције. За сагледавање и разумевање рада запослених у Агенцији за реституцију на спровођењу поступка реституције, поред наведених реституцијских закона, треба имати у виду и билатералне међународне уговоре, пре свега оне о обештећењу страних држављана, али и друге, потом преко 50 других закона којима су уређени својинско-правни, облигациони, стамбени и други односи у Републици Србији.

Посебно треба указати да су службена лица Агенције за реституцију, која воде поступке тзв. опште реституције примењујући Закон о враћању одузете имовине и обештећењу, распоређена у четири подручне јединице и то: ПЈ Београд, ПЈ Нови Сад, ПЈ Ниш и ПЈ Крагујевац.

Да би остварила свој пуни потенцијал и резултате, Агенција за реституцију се поред бројних наведених проблема једнако суочава и са проблемима и изазовима који су специфични и посебни за сваку од њених подручних јединица.

Па тако, Подручна јединица Београд, се свакодневно суочава са проблемима узрокованим вишедеценијском праксом државних органа, посебно органа јединица локалних самоуправа, који читав низ година нису подносили захтеве за упис права својине, односно права коришћења на имовини стеченој подржављењем. Ово за логичну последицу има неажурно вођење земљишних књига, односно непотпуну имовинско-правну евиденцију у катастру непокретности. Такође, свакодневно се сусрећемо са проблемима због изгубљене документације, уништене архивске грађе услед поплава, пожара и сл. чиме се знатно отежава поступак утврђивања чињеница у процесу реституције. Поред тога, на подручју Града Београда, као и других градова и локалних самоуправа, често су мењане границе катастарских општина, што је за собом повлачило и промену административно надлежног органа локалне самоуправе за вођење поступка одузимања и евиденције о одузетој имовини, као и промену службе Републичког геодетског завода надлежне за вођење евиденције о тим непокретностима, чиме се прикупљање документације неопходне за спровођење поступка реституције показало као изузетно дуготрајан и компликован посао.

У Подручној јединици Нови Сад, највећи број захтева односи се на враћање пољопривредног земљишта, које је углавном било предмет комасације. У досадашњој пракси, Агенција за реституцију је остварила успешну сарадњу са Управом за пољопривредно земљиште, као органом у саставу Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, која је доношењем Уредбе о критеријумима за утврђивање површине пољопривредног и шумског земљишта, знатно олакшала поступање у овој

по свему специфичној материји, што је довело до ефикаснијег спровођења поступка реституције пољопривредног земљишта и доношења великог броја одлука.

На крају, треба истаћи и то да је у регионима за чије захтеве су територијално надлежне Подручна јединица Крагујевац и Подручна јединица Ниш, дуго био задржан тапијски систем, што знатно отежава идентификацију имовине која је предмет захтева за враћање. Службена лица у овим подручним јединицама ове проблеме превазилазе захваљујући изузетном залагању и стручности, који поред познавања реституцијских закона, поседују и знања из имовинско-правне материје уопште, као и прописа из области међународног приватног права.

Не треба изгубити из вида и да службена лица Агенције за реституцију поред вођења управних поступака по захтевима цркава и верских заједница израђују и одговоре на тужбе у управним спровима покренутим против ове Агенције¹⁰⁶, а којима се, углавном од стране обвезника враћања, оспорава правилност донетих управних аката, одговоре на захтеве за преиспитивање судских одлука¹⁰⁷, те понекад и захтеве за преиспитивање судских одлука, чиме се „до краја боре“ за донете управне акте Агенције. Потврђеност управних аката Агенције за реституцију, донетих у црквеној реституцији, у поступку управно-судске контроле њихове законитости и правилности износи преко 90%, како пред Управним судом, тако и пред Врховним касационим судом. Незадовољним странкама на располагању стоји и уставна жалба. Од почетка примене Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама па до данас Уставни суд је уважио једну уставну жалбу којом је оспоравана пресуда Врховног касационог суда¹⁰⁸, а којима је Врховни касациони суд ценио поступање Управног суда и пре тога Агенције за реституцију у поступку црквене реституције. Уставни суд је приликом доношења својих одлука, у образложењу истих, дао свој суд и о управном поступку пред Агенцијом за реституцију (процесним и материјалним питањима). Овоме треба додати и поступање службених лица Агенције за реституцију по, пре свега, поднетим предлозима, односно у складу са терминологијом „новог“ ЗУП захтевима за понављање поступка, као ванредном правном леку прописаном одредбама Закона о општем управном поступку.

Кроз успешну реституцију држава је одржала свој дигнитет у сфери имовинских односа и задобила додатно поверење и уважавање од стране реституената, али и осталих грађана. Тиме је остварен друштвени циљ због којег су реституцијски закони и донети. У позитивне аспекте реституцијских закона може се уврстити и то што су се они, у својој примени, и поред неприпремљености правног и економског система за спровођење реституције, успешно „изборили“ за своје место и поред бројних колидирајућих норми и процеса који су успоравали реституцију.

У старом Риму би рекли: „Facts, facts, non verba!“, односно „Дела, дела, не речи“, што је Агенција за реституцију чинила, чини и чиниће, а што је јасно видљиво и из овог извештаја о раду.

¹⁰⁶ И учествују на усменим расправама пред Управним судом

¹⁰⁷ В. одредбу члана 49. став 2. тачка 3. Закона о управним споровима

¹⁰⁸ У поступку по уставној жалби „напада“ се последња донета одлука, а то је пресуда Врховног касационог суда